

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Zeynep UÇAR

İSTANBUL ÇORLULU ALİ PAŞA KÜLLİYESİ
MEZAR TAŞLARI

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Zeynep UÇAR

İSTANBUL ÇORLULU ALİ PAŞA KÜLLİYESİ
MEZAR TAŞLARI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Lokman TAY

Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2018

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Zeynep UÇAR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Prof. Dr. Abdullah KARAÇAĞ (İmza)

Üye (Danışmanı) :Dr. Öğr. Üyesi. Lokman TAY (İmza)

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Remzi AYDIN (İmza)

Tez Başlığı: İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :14/09/2018

Mezuniyet Tarihi : 04/10/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

imza

Zeynep UÇAR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Zeynep UÇAR
Öğrenci Numarası	20155247002
Enstitü Ana Bilim Dalı	Sanat Tarihi
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Lokman TAY
Tez Başlığı	İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları
TurnItIn Ödev Numarası	1009949247

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 234 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 28 /09 / 2018 tarihinde tarafımdan TurnItIn adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % ...3....

alıntılar dahil % ...4.... 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(x) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

01 / 09 / 2018

(imza)

Dr. Öğr. Üyesi Lokman TAY

İÇİNDEKİLER

ÇİZİMLER LİSTESİ	iv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	xiii
ÖZET	xiv
SUMMARY	xv
ÖNSÖZ	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL'UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. İstanbul'un Coğrafi Konumu	5
1.2. İstanbul'un Tarihçesi	5
1.3. Beyazıt İlçesi'nin İstanbul'daki Konumu ve Önemi	9

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK KÜLTÜRÜNDE MEZAR VE MEZAR TAŞI GELENEĞİ

2.1. İslamiyet Öncesi Türk Sanatında Mezar ve Mezar Taşı Geleneği	11
2.2. Anadolu Selçuklularda Mezar ve Mezar Taşı Geleneği	12
2.3. Osmanlılarda Mezar Ve Mezar Taşı Geleneği	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇORLULU ALİ PAŞA'NIN HAYATI VE İSTANBUL ÇORLULU ALİ PAŞA KÜLLİYESİ

3.1. Çorlulu Ali Paşa'nın Hayatı	17
3.2. İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi	18
3.2.1. Cami	19
3.2.2. Tekke	21
3.2.3. Medrese	22
3.2.4. Dershane	24
3.2.5. Kütüphane	25

3.2.6. Hazireler	26
------------------------	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL ÇORLULU ALİ PAŞA KÜLLİYESİ MEZAR TAŞLARI

4.1. Katalog	28
--------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

5.1. Mezar Tipleri.....	156
5.1.1. Kapak Taşlı Mezar.....	156
5.1.2. Sandık Mezar	158
5.1.3. Toprak Mezar	158
5.1.4. Çerçevesiz Mezar	159
5.2. Mezar Taşı Tipleri.....	160
5.2.1 Erkek Baş Taşları	160
5.2.1.1. Başlıklı Dikdörtgen Planlı.....	161
5.2.1.2. Başlıklı Çokgen Planlı.....	161
5.2.1.3. Başlıklı Kare Planlı.....	162
5.2.1.4. Başlıksız Yuvarlak Planlı.....	162
5.2.1.5. Başlıksız Kare Planlı	163
5.2.2. Kadın Baş Taşları.....	163
5.2.2.1. Başlıklı Dikdörtgen Planlı.....	164
5.2.2.2. Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı.....	164
5.2.2.3. Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı	165
5.2.2.4. Güneş Tepelikli Dikdörtgen Planlı	165
5.2.2.5. Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı.....	166
5.2.2.6. Başlığı Belli Olmayan Kare Planlı.....	167
5.2.2.7. Başlığı Belli Olmayan Dikdörtgen Planlı	167
5.2.2.8. Başlıksız Yuvarlak Planlı.....	168
5.2.3. Ayak Taşları.....	169
5.2.3.1. Başlıksız Çokgen Planlı	169
5.2.3.2. Başlıksız Dikdörtgen Planlı	169
5.2.3.3. Başlıksız Yuvarlak Planlı.....	170

5.2.3.4.Yuvarlak Kemerli Dikdörtgen Planlı.....	171
5.2.3.5.Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı.....	171
5.2.3.6.Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı.....	172
5.2.3.7.Sivri Kemerli Dikdörtgen Planlı	172
5.2.3.8.Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı.....	173
5.2.4. Başlıklar	174
5.2.4.1. Sarık (Simidi)	17
5.2.4.2.Sarık (Kallavî)	176
5.2.4.3.Sarık	176
5.2.4.4.Kavuk (Paşalı)	177
5.2.4.5.Kavuk (Horasanî).....	177
5.2.4.6.Fes (Mahmudî)	178
5.2.4.7.Fes (Hamidî)	178
5.2.4.8.Hotoz.....	179
5.3.Süsleme	178
5.3.1. Bitkisel Süsleme.....	178
5.3.1.1.Gül.....	179
5.3.1.2.Lale	179
5.3.1.3.Papatya	180
5.3.1.4.Karanfil.....	180
5.3.1.5.Akant (Kenger) Yapağı.....	181
5.3.1.6.Palmet ve Rumi	182
5.3.1.8.Selvi Ağacı.....	182
5.3.1.9.Hurma Ağacı.....	183
5.3.1.10.Asma ve Üzüm	184
5.3.1.11.Nar	185
5.3.1.12.Armut.....	185
5.3.1.13.Bitkisel Çerçeve	187
5.3.2. Geometrik Süsleme.....	187
5.3.2.1.Madalyonlar	187
5.3.2.2.Süleyman Mührü.....	188
5.3.2.3.Salbek	188
5.3.3. Nesneli Süsleme	189

5.3.3.1.Vazolar ve Saksılar	189
5.3.3.2.Kaseler	190
5.3.3.3.Kurdeleler.....	192
5.3.3.4.İstiridyeler	192
5.3.4. Kitabe.....	193
5.3.5.1.Başlangıç İfadeleri	194
5.3.5.2. Akrabalık İlişkileri.....	195
5.3.5.3.Meslekler.....	198
5.3.5.4.Sebeup Bildirme.....	198
5.3.5.5.Tanrıdan İstek.....	199
5.3.5.6.İnsanlardan İstek	199
5.3.5.7.Tarih ve Yazarlar.....	200
5.4.Malzeme ve Teknik	202
SONUÇ.....	204
KAYNAKÇA	206
ÖZGEÇMİŞ	210

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 3.1. Külliye'nin Genel Planı (Fatih Belediyesi arşivinden alınmıştır.)	19
Çizim 4.1. Küçük Hazire Vaziyet Planı	28
Çizim 4.2. Plan	30
Çizim 4.3. Baş Taşı Dış Cephe	30
Çizim 4.4. Baş Taşı İç Cephe	30
Çizim 4.5. Uzun Cephe	31
Çizim 4.6. Plan	33
Çizim 4.7. Uzun Cephe	34
Çizim 4.8. Plan	36
Çizim 4.9. Uzun Cephe	37
Çizim 4.10. Baş Taşı Dış Cephe	37
Çizim 4.11. Ayak Taşı İç Cephe	37
Çizim 4.12. Plan	39
Çizim 4.13. Baş Taşı Cephe	39
Çizim 4.14. Ayak Taşı İç Cephe	40
Çizim 4.15. Plan	42
Çizim 4.16. Uzun Cephe	43
Çizim 4.17. Baş Taşı Dış Cephe ve Ayak Taşı İç Cephe	44
Çizim 4.18. Ayak Taşı Dış Cephe	44
Çizim 4.19. Ayak Taşı İç Cephe	45
Çizim 4.20. Plan	47
Çizim 4.21. Uzun Cephe	48
Çizim 4.22. Baş Taşı Dış Cephe	49
Çizim 4.23. Ayak Taşı Dış Cephe	49
Çizim 4.24. Ayak Taşı İç Cephe	50
Çizim 4.25. Plan	52
Çizim 4.26. Uzun Cephe	52
Çizim 4.27. Baş Taşı Cephe	53
Çizim 4.28. Ayak Taşı Cephe	53
Çizim 4.29. Plan	55
Çizim 4.30. Plan	57

Çizim 4.31. Uzun Cephe	58
Çizim 4.32. Baş Taşı Cephe	58
Çizim 4.33. Ayak Taşı Cephe	59
Çizim 4.34. Baş Taşı Plan	61
Çizim 4.35. Ayak Taşı Plan	61
Çizim 4.36. Uzun Cephe	62
Çizim 4.37. Baş Taşı Cephe	62
Çizim 4.38. Ayak Taşı Cephe	63
Çizim 4.39. Plan	65
Çizim 4.40. Uzun Cephe ve Baş Taşı.....	65
Çizim 4.41. Büyük Hazire Vaziyet Planı	66
Çizim 4.42. Plan	68
Çizim 4.43. Uzun Cephe	68
Çizim 4.44. Baş Taşı Cephe	68
Çizim 4.45. Ayak Taşı Cephe	69
Çizim 4.46. Plan	71
Çizim 4.47. Uzun Cephe	71
Çizim 4.48. Baş Taşı Cephe	72
Çizim 4.49. Ayak Taşı İç Cephe	72
Çizim 4.50. Plan	73
Çizim 4.51. Uzun Cephe	74
Çizim 4.52. Baş Taşı Cephe	74
Çizim 4.53. Plan	76
Çizim 4.54. Uzun Cephe	76
Çizim 4.55. Baş Taşı Cephe	77
Çizim 4.56. Ayak Taşı İç Cephe	77
Çizim 4.57. Baş Taşı Cephe	79
Çizim 4.58. Plan	79
Çizim 4.59. Plan	81
Çizim 4.60. Uzun Cephe	81
Çizim 4.61. Baş Taşı Cephe	82
Çizim 4.62. Ayak Taşı Cephe	82
Çizim 4.63. Plan	83
Çizim 4.64. Uzun Cephe	84

Çizim 4.65. Baş Taşı Cephe	85
Çizim 4.66. Plan	87
Çizim 4.67. Uzun Cephe	87
Çizim 4.68. Baş Taşı Cephe	88
Çizim 4.69. Ayak Taşı Cephe	88
Çizim 4.70. Plan	90
Çizim 4.71. Uzun Cephe	90
Çizim 4.72. Baş Taşı Cephe	91
Çizim 4.73. Ayak Taşı Cephe	91
Çizim 4.74. Plan	93
Çizim 4.75. Uzun Cephe	94
Çizim 4.76. Baş Taşı Cephe	94
Çizim 4.77. Ayak Taşı Dış Cephe	95
Çizim 4.78. Ayak Taşı İç Cephe	95
Çizim 4.79. Plan	97
Çizim 4.80. Uzun Cephe	97
Çizim 4.81. Baş Taşı	98
Çizim 4.82. Ayak Taşı	98
Çizim 4.83. Plan	100
Çizim 4.84. Uzun Cephe	101
Çizim 4.85. Baş Taşı	101
Çizim 4.86. Ayak Taşı	102
Çizim 4.87. Plan	104
Çizim 4.88. Uzun Cephe	104
Çizim 4.90. Baş Taşı	105
Çizim 4.91. Ayak Taşı	105
Çizim 4.92. Plan	107
Çizim 4.93. Uzun Cephe	107
Çizim 4.94. Baş Taşı Üst Parça	108
Çizim 4.95. Baş Taşı Alt Parça	108
Çizim 4.96. Plan	110
Çizim 4.97. Uzun Cephe	111
Çizim 4.98. Baş Taşı	111
Çizim 4.99. Ayak Taşı	112

Çizim 4.100. Plan	114
Çizim 4.101. Uzun Cephe	115
Çizim 4.102. Baş Taşı	116
Çizim 4.103. Ayak Taşı.....	116
Çizim 4.104. Plan	118
Çizim 4.105. Uzun Cephe	119
Çizim 4.106. Baş Taşı	119
Çizim 4.107. Ayak Taşı.....	120
Çizim 4.108. Plan	122
Çizim 4.109. Uzun Cephe	123
Çizim 4.110. Baş Taşı	123
Çizim 4.111. Ayak Taşı.....	124
Çizim 4.112. Plan	126
Çizim 4.113. Uzun Cephe	126
Çizim 4.114. Baş Taşı	127
Çizim 4.115. Baş Taşı	129
Çizim 4.116. Baş Taşı Yan Cephe	129
Çizim 4.117. Plan	129
Çizim 4.118. Baş Taşı	131
Çizim 4.119. Baş Taşı Yan Cephe	131
Çizim 4.120. Plan	131
Çizim 4.121. Plan	133
Çizim 4.122. Uzun Cephe	134
Çizim 4.123. Baş Taşı	134
Çizim 4.124. Ayak Taşı.....	135
Çizim 4.125. Baş Taşı	137
Çizim 4.126. Baş Taşı Yan Cephe	137
Çizim 4.127. Plan	137
Çizim 4.128. Ayak Taşı.....	138
Çizim 4.129. Ayak Taşı Yan Cephe.....	138
Çizim 4.130. Plan	140
Çizim 4.131. Uzun Cephe	140
Çizim 4.132. Baş Taşı	141
Çizim 4.133. Ayak Taşı.....	141

Çizim 4.134. Baş Taşı	143
Çizim 4.135. Baş Taşı Yan Cephe	143
Çizim 4.136. Plan.....	143
Çizim 4.137. Ayak Taşı.....	144
Çizim 4.138. Ayak Taşı Yan Cephe.....	144
Çizim 4.139. Plan	146
Çizim 4.140. Uzun Cephe	147
Çizim 4.141. Baş Taşı	147
Çizim 4.142. Ayak Taşı.....	148
Çizim 4.143. Baş Taşı.	150
Çizim 4.144. Baş Taşı Yan Cephe	150
Çizim 4.145. Plan.....	150
Çizim 4.146. Ayak Taşı.....	151
Çizim 4.147. Ayak Taşı Yan Cephe.....	151
Çizim 4.148. Plan.....	153
Çizim 4.149. Uzun Cephe	154
Çizim 4.150. Baş Taşı	154
Çizim 4.151. Ayak Taşı.....	155
Çizim 5.1. Başlıklı Dikdörtgen Planlı (19 numaralı mezar)	161
Çizim 5.2. Başlıklı Çokgen Planlı (13 numaralı mezar)	161
Çizim 5.3. Başlıklı Kare Planlı (9 numaralı mezar).....	162
Çizim 5.4. Başlıksız Yuvarlak Planlı (24 numaralı mezar).....	162
Çizim 5.5. Başlıksız Kare Planlı.	163
Çizim 5.6. Başlıklı Dikdörtgen Planlı (6 numaralı mezar)	164
Çizim 5.7. Bitkisel Tepelikli dikdörtgen Planlı (23 numaralı mezar).	165
Çizim 5.8. Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı (4 numaralı mezar)	165
Çizim 5.9. Güneş Tepelikli Dikdörtgen planlı (27 numaralı mezar).....	166
Çizim 5.10. Dilimli Tepelikli dikdörtgen Planlı (1 numaralı mezar).....	166
Çizim 5.11. Başlığı Belli Olmayan Kare Planlı (28 numaralı mezar).....	167
Çizim 5.12. Başlığı Belli Olmayan Dikdörtgen Planlı (38 numaralı mezar)	167
Çizim 5.13. Başlıksız Yuvarlak Planlı (14 numaralı mezar)	168
Çizim 5.14. Başlıksız Çokgen Planlı (9 numaralı mezar)	170
Çizim 5.15. Başlıksız Dikdörtgen Planlı (10 numaralı mezar)	170
Çizim 5.16. Başlıksız Yuvarlak Kesitli (24 numaralı mezar)	170

Çizim 5.17. Yuvarlak Kemerli Dikdörtgen Kesitli (15 numaralı mezar).....	171
Çizim 5.18. Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı (20 nolu mezar).	171
Çizim 5.19. Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı (4 numaralı mezar)	172
Çizim 5.20. Sivri Kemerli dikdörtgen Planlı (23 numaralı mezar)	172
Çizim 5.21. Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı (37 numaralı mezar)	173
Çizim 5.22. Sarık (Simidî)	174
Çizim 5.23. Sarık (Kallavî).	175
Çizim 5.24. Sarık.....	175
Çizim 5.25. Kavuk (Paşalı).	176
Çizim 5.26. Kavuk (Horasanî).	176
Çizim 5.27. Fes (Mahmudî)	177
Çizim 5.28. Fes (Hamidî).....	177
Çizim 5.29. Hotoz	178
Çizim 5.30	179
Çizim 5.31	179
Çizim 5.32	179
Çizim 5.33	179
Çizim 5.34	180
Çizim 5.35	180
Çizim 5.36	180
Çizim 5.37	180
Çizim 5.38	180
Çizim 5.39	181
Çizim 5.40	181
Çizim 5.41	181
Çizim 5.42	181
Çizim 5.43	181
Çizim 5.44	181
Çizim 5.45	181
Çizim 5.46	181
Çizim 5.47	182
Çizim 5.48	182
Çizim 5.49	182
Çizim 5.50	183

Çizim 5.51	183
Çizim 5.52	183
Çizim 5.53	184
Çizim 5.54	184
Çizim 5.55	184
Çizim 5.56	184
Çizim 5.57	185
Çizim 5.58	185
Çizim 5.59	185
Çizim 5.60	185
Çizim 5.61	186
Çizim 5.62	186
Çizim 5.63	187
Çizim 5.64	187
Çizim 5.65	187
Çizim 5.66	187
Çizim 5.67	187
Çizim 5.68	187
Çizim 5.69	188
Çizim 5.70	188
Çizim 5.71	189
Çizim 5.72	190
Çizim 5.73	190
Çizim 5.74	190
Çizim 5.75	190
Çizim 5.76	190
Çizim 5.77	190
Çizim 5.78	190
Çizim 5.79	191
Çizim 5.80	191
Çizim 5.81	191
Çizim 5.82	191
Çizim 5.83	191
Çizim 5.84	191

Çizim 5.85	192
Çizim 5.86	192
Çizim 5.87	192
Çizim 5.88	192
Çizim 5.89	192
Çizim 5.90	192
Çizim 5.91	192
Çizim 5.92	193
Çizim 5.93	193

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 3.1. Cami Doğu Cephe	20
Fotoğraf 3.2. Cami Güney Cephe.....	20
Fotoğraf 3.3. Tekke'nin Batı Girişinden Görünüşü	21
Fotoğraf 3.4. Tekke Revağı'nın Kuzey-Güney Yönünde Görünüşü.....	22
Fotoğraf 3.5. Medresenin Güney Cephesi.....	23
Fotoğraf 3.6. Medrese Revağı'nın Doğu-Batı Yönünde Görünüşü	23
Fotoğraf 3.7. Dershane'nin Güney Cephesinden Görünüşü.....	24
Fotoğraf 3.8. Dershane'nin İçerden Görünüşü	25
Fotoğraf 3.9. Kütüphane'nin Güney Cepheden Görünüşü.....	26
Fotoğraf 3.10. Hazirelerin Güney Batı Yönünden Görünüşü	26
Fotoğraf 3.11. Hazirelerin Güney Doğu Yönünden Görünüşü	27
Fotoğraf 3.12. Küçük Hazire'nin Görünüşü.....	27
Fotoğraf 3.13. Büyük Hazire'nin Görünüşü.....	27
Fotoğraf 4.1. Genel Görünüş.....	30
Fotoğraf 4.2. Baş Taşı	33
Fotoğraf 4.3. Ayak Taşı.....	33
Fotoğraf 4.4. BaşTtaşı	36
Fotoğraf 4.5. Ayak Taşı.....	36
Fotoğraf 4.6. Baş Taşı	39
Fotoğraf 4.7. Ayak Taşı.....	40
Fotoğraf 4.8. Uzun Cephe	43
Fotoğraf 4.9. Baş Taşı Dış Cephe	44
Fotoğraf 4.10. Ayak Taşı Dış Cephe.....	44
Fotoğraf 4.11. Ayak Taşı İç Cephe	45
Fotoğraf 4.12. Genel Görünüş.....	48
Fotoğraf 4.13. Baş Taşı Dış Cephe	49
Fotoğraf 4.14. Ayak Taşı Dış Cephe.....	49
Fotoğraf 4.15. Ayak Taşı İç Cephe	50
Fotoğraf 4.16. Genel Görünüş.....	52
Fotoğraf 4.17. Baş Taşı	53
Fotoğraf 4.18. Ayak Taşı.....	53

Fotoğraf 4.19. Genel Görünüş.....	55
Fotoğraf 4.20. Genel Görünüş.....	57
Fotoğraf 4.21. Baş Taşı	58
Fotoğraf 4.22. Ayak Taşı.....	59
Fotoğraf 4.23. Uzun Cephe	61
Fotoğraf 4.24. Baş Taşı	62
Fotoğraf 4.25. Ayak Taşı.....	63
Fotoğraf 4.26. Genel Görünüş.....	65
Fotoğraf 4.27. Baş Taşı	68
Fotoğraf 4.28. Ayak Taşı.....	69
Fotoğraf 4.29. Baş Taşı	72
Fotoğraf 4.30. Ayak Taşı.....	72
Fotoğraf 4.31. Baş Taşı	74
Fotoğraf 4.32. Baş Taşı	77
Fotoğraf 4.33. Ayak Taşı.....	77
Fotoğraf 4.34. Baş Taşı	79
Fotoğraf 4.35. Genel Görünüş.....	81
Fotoğraf 4.36. Baş Taşı	82
Fotoğraf 4.37. Ayak Taşı.....	82
Fotoğraf 4.38. Genel Görünüş.....	84
Fotoğraf 4.39. Baş Taşı	85
Fotoğraf 4.40. Genel Görünüş.....	87
Fotoğraf 4.41. Baş Taşı	88
Fotoğraf 4.42. Ayak Taşı.....	88
Fotoğraf 4.43. Genel Görünüş.....	90
Fotoğraf 4.44. Baş Taşı	91
Fotoğraf 4.45. Ayak Taşı.....	91
Fotoğraf 4.46. Genel Görünüş.....	93
Fotoğraf 4.47. Baş Taşı	94
Fotoğraf 4.48. Ayak Taşı Dış Cephe.....	95
Fotoğraf 4.49. Ayak Taşı İç Cephe	95
Fotoğraf 4.50. Genel Görünüş.....	97
Fotoğraf 4.51. Baş Taşı	98
Fotoğraf 4.52. Ayak Taşı.....	98

Fotoğraf 4.53. Genel Görünüş.....	100
Fotoğraf 4.54. Baş Taşı	101
Fotoğraf 4.55. Ayak Taşı.....	102
Fotoğraf 4.56. Genel Görünüş.....	104
Fotoğraf 4.57. Baş Taşı	105
Fotoğraf 4.58. Ayak Taşı.....	105
Fotoğraf 4.59. Genel Görünüş.....	107
Fotoğraf 4.60. Baş Taşı Üst Parça.....	108
Fotoğraf 4.61. Baş Taşı Alt Parça	108
Fotoğraf 4.62. Genel Görünüş.....	110
Fotoğraf 4.63. Baş Taşı	111
Fotoğraf 4.64. Ayak Taşı.....	112
Fotoğraf 4.65. Genel Görünüş.....	115
Fotoğraf 4.66. Baş Taşı	116
Fotoğraf 4.67. Ayak Taşı.....	116
Fotoğraf 4.68. Uzun Cephe	118
Fotoğraf 4.69. Baş Taşı	119
Fotoğraf 4.70. Ayak Taşı.....	120
Fotoğraf 4.71. Genel Görünüş.....	122
Fotoğraf 4.72. Baş Taşı	123
Fotoğraf 4.73. Ayak Taşı.....	124
Fotoğraf 4.74. Genel Görünüş.....	126
Fotoğraf 4.75. Baş Taşı	127
Fotoğraf 4.76. Baş Taşı	130
Fotoğraf 4.77. Baş Taşı Arka Cephe	130
Fotoğraf 4.78. Baş Taşı	131
Fotoğraf 4.79. Baş Taşı Arka Cephe	131
Fotoğraf 4.80. Genel Görünüş.....	133
Fotoğraf 4.81. Baş Taşı	134
Fotoğraf 4.82. Ayak Taşı.....	135
Fotoğraf 4.83. Baş Taşı	137
Fotoğraf 4.84. Ayak Taşı.....	138
Fotoğraf 4.85. Genel Görünüş.....	140
Fotoğraf 4.86. Baş Taşı	141

Fotoğraf 4.87. Ayak Taşı.....	141
Fotoğraf 4.88. Baş Taşı	143
Fotoğraf 4.89. Ayak Taşı.....	144
Fotoğraf 4.90. Genel Görünüş.....	146
Fotoğraf 4.91. Baş Taşı	147
Fotoğraf 4.92. Ayak Taşı.....	148
Fotoğraf 4.93. Baş Taşı	150
Fotoğraf 4.94. Ayak Taşı.....	151
Fotoğraf 4.95. Uzun Cephe	153
Fotoğraf 4.96. Baş Taşı	154
Fotoğraf 4.97. Ayak Taşı.....	155
Fotoğraf 5.1. Kapak Taşlı Mezar (13 numaralı mezar).....	157
Fotoğraf 5.2. Sandık Mezar (17 numaralı mezar)	158
Fotoğraf 5.3. Toprak Mezar (38 numaralı mezar).....	159
Fotoğraf 5.4. Çerçevesiz Mezar 825 numaralı mezar).	160

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 5.1. Mezar Tipleri	160
Tablo 5.2. Erkek Baş Taşları	163
Tablo 5.3. Kadın Baş Taşları.....	168
Tablo 5.4. Ayak Taşları.....	173
Tablo 5.5. Başlıklar	178
Tablo 5.6. Yazı Stilleri	193
Tablo 5.7. Kitabe Çerçeve Türleri.....	194
Tablo 5.8. Başlangıç İfadeleri	194
Tablo 5.9. Aile ve Soy.....	196
Tablo 5.10. Meslekler.....	198
Tablo 5.11. Sebep Bildirme.....	198
Tablo 5.12. Tanrıdan İstek	199
Tablo 5.13. İnsanlardan İstek	200
Tablo 5.14. Tarih.....	201
Tablo 5.15. Yazarlar.....	202

ÖZET

İnsanlar tarih boyunca, yeryüzüne birçok farklı türde ve farklı kültürlere ait sanat eserleri bırakmışlardır. Bu eserlerden, bazıları ise mezar taşlarıdır. Mezar taşları her coğrafya, kültür ve dine göre farklı tasarıma sahip olmakla birlikte; malzeme, süsleme ve teknik açısından kendilerine has özgün eserlerdir. Osmanlı mezar taşları; Osmanlı'nın diğer mimari alanlarında olduğu gibi, o güne kadar gelmiş birçok mezar taşları örnek alınıp, geliştirilerek ortaya konmuştur. Osmanlı dönemi hazireleri incelendiğinde, yalnızca ölünün defnedildiği bir mekân olmayıp, dönemin kültür, sanat ve edebiyatının bir arada yansıtıldığı çok renkli bir alan olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı mezar taşlarının bu yönüyle bir çok açıdan, araştırılmaya değer bilgiyi barındırdığı görülmektedir.

İçinde araştırılmaya değer birçok bilgiyi barındıran Osmanlı hazirelerinden biri olan Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Hazirelerindeki mezar taşları bu sebeple incelenmeye çalışılmıştır. Külliye; dönemin İstanbul'u için önemli bir konumda bulunması ve incelenen mezar taşlarının 18-19. yüzyıllardaki birçok bilgiye ışık tutması açısından, önemli bir yere sahiptir. Çalışma kapsamında toplam 39 mezarda 37 baş taşı, 27 ayak taşı tespit edilmiş olup bunlardan, 20'si erkek 17'i kadın ve 2'sinin kimliği belirsizdir. Mezarların yirmi üç tanesi 19. yüzyıla, dokuz tanesi 18. yüzyıla tarihlendirilirken, 7 tanesinin tarihi hakkında herhangi bir bilgi söz konusu değildir. Çoğunlukla taş ve mermer malzeme kullanılan bu mezarlarda, bitkisel ve geometrik süsleme hakimdir. Kabartma, oyma, kazıma gibi farklı süsleme teknikleri kullanılarak tasarlanan mezarlar da sandık mezar, kapak taşlı mezar ve toprak mezar olmak üzere üç mezar tipi tespit edilmiştir. İncelenen ve tarihlendirilen bu mezar taşlarının önemi göz önüne alınarak her yönden araştırılarak ele alınmaya çalışılmıştır. İlk olarak; kaynakça taraması, saha çalışması ve mezar taşlarının fotoğraflanması yapılmıştır. Ardından kitabelerin okunması ve mezar taşlarının çizimi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların ardından ise; elde edilen veriler incelenip, değerlendirilerek akademik çalışma, bilgisayar ortamında yazılarak tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mezar, Mezar Taşı, Hazire.

SUMMARY

THE TOMBSTONE OF İSTANBUL ÇORLULU ALİ PASHA KÜLLİYES

Throughout history, people have left various artworks that belong to different cultures. Some of these artworks are tombstones. Although tombstones vary according to geography, culture and religion; they are unique in materials, ornament and technical features. Ottoman gravetombstones; as in other architectural areas of the Ottoman Empire, produced by modeling and improving past tombstones. When Ottoman era graveyards are studied, it is obvious that graveyards are not only burial sites but also a colorful representation of the culture, art and literature of the era. In the light of this, it can be said that it has research value.

The tombstones in the Çorlulu Ali Pasha Kulliyes, one of the Ottoman graveyards that contain many information worthy of research, were tried to be studied for this reason. Kulliyes has a very important place because it is placed in a very important place in Istanbul for its era and the tombstones that were studied were shed light on many information about 18th-19th centuries. In the scope of the study, 37 headstones and 28 footstones were identified in 39 tombs, of which 20 were male, 17 were female and 2 were unidentified. While twenty-three of the tombs were dated to the 19th century and nine to the 18th century, no information could be found about the seven of them. Mostly stone and marble materials are used in these tombs, with herbal and geometrical ornament. Three types of tombstones were identified; cist, capstone and sand stone; which were designed using different ornamentation techniques such as embossing, engraving and engraving. Considering the importance of these tombstones that were studied and dated, it has been tried to be examined considering all aspects. First of all; literature review, field study and photography of the tombstones is done. Then the inscriptions were read and gravestones were drawn. Following

these studies; the data obtained were analyzed and evaluated and the academic work was completed by transferring the data to digital environment.

Keywords: Grave, Tombstone, Graveyard (Hazine)

ÖNSÖZ

Farklı dönemlere ait birçok tarihi eseri barındıran İstanbul'un, sahip olduğu en önemli eserlerden biri de mezar taşlarıdır. Genellikle cami, türbe ve külliyelerin bünyesinde yer alan hazirelerin içerisinde bulunan mezar taşları, dönemin sanatsal ve edebi anlayışını yansıtmaları açısından önemli bir bilgi kaynağıdır. Mezar taşları, dönemin sanatçıları tarafından en iyi şekilde işlenmiş, heykel görünümlü sanat abideleridir. Tüm mezar taşları, görsel olarak incelendiğinde, kendi dönemlerinin üslubunu, geçmişten ilham alarak yansıttıkları görülür.

İstanbul Beyazıt İlçesi'nde bulunan, Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'nin bünyesindeki iki hazire içerisinde yer alan ve 37 baş, 28 ayak taşına sahip toplam 39 mezar, tarihi, sanatsal ve kültürel yönleri göz önüne alınarak, akademik kurallar çerçevesinde incelenip, bu tezde ele alınmıştır. Bu mezarlardan 20'si erkek, 17'si kadın mezarı olup 2 tanesinin kimliği belirsizdir. Dokuz tanesi 18. yirmi üç tanesi 19. yüzyıllar arasına tarihlenen bu mezarlar; dönemin yaşayanları ve kimlikleri konusunda birer belge niteliğindedir.

Dönemin tarihine ve sanat anlayışına ışık tutan, belge niteliğindeki bu değerli kaynakları, gün yüzüne çıkarmak amacıyla yaptığım bu çalışmada; araştırmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen, bilgi, birikim, deneyim ve sabrıyla beni yönlendiren, kıymetli danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi Lokman TAY'a, okuduğum hazire kitabelerini inceleyen Sn. Prof. Dr. İshak GÜVELİOĞLU'na ve restorasyon çizimleri ile kitabeleri benimle paylaşan AKS mimarlığa, manevi desteklerini her daim hissettiğim ve sahip olduğum bilgi birikimini bana kazandıran kıymetli hocalarım, Sn. Prof. Dr. Abdullah KARAÇAĞ'a, Sn. Öğr. Üyesi Remzi AYDIN'a, Sn. Prof. Dr. Yıldırım ÖZBEK'e, Sn. Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ'a ve Sn. Dr. Öğr. Üyesi Burcu CEYLAN DUGGAN'a, deneyim ve birikimlerini çekinmeden paylaşan, Sn. Öğr. Gör. Hacer ŞAHAN, Sn. Öğr. Üyesi Şamil YİRŞEN ve Sn. Arş. Gör. Serkan KILIÇ'a, ve tezin her aşamasında yanımda olan anneme, belirlediğim hedeflerde sabırla devam etmemin ve hayattaki başarımın kaynağı sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Zeynep UÇAR

Antalya, 2018

GİRİŞ

“İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları” adlı bu yüksek lisans tezi, M.1707-1709 yılları arasında inşa edilmiş olan külliyesinin, iki haziresinde yer alan 39 mezarın, tarihi, kültürel ve sanatsal yönden incelenerek ele alınmasını kapsamaktadır.

Tezin amacı; külliye'deki iki hazirede yer alan mezar taşlarının, akademik yönden incelenip, 18. ve 19. yüzyıl esas alınarak, öncesi ve sonrasındaki mezar taşları ile karşılaştırılıp, kültür tarihi açısından değerlendirilerek somut bir bilimsel çalışma haline getirmektir.

Mezar taşları, ait olan şahsın yaşadığı dönem ve dönem içerisindeki konumunu göstererek, bizlere o dönemin unvan, meslek ve meslek dereceleri hakkında bilgi vermektedir. Mezar taşları üzerinde yer alan yazı stilleri ve şiirsel ifadeleriyle, dönemin edebiyatını ve edebiyata verilen değeri anlatan heykel görünümlü belgelerdir. Ayrıca mezarlar üzerindeki bitkisel, geometrik ve yazılı süslemeler, dönemin sanatını anlamamıza yardımcı olan görsel kaynaklardır. Bu süslemeler, içerisinde yatan şahsın, cinsiyetini ve sanatsal zevkini yansıtmaktadır. Ayrıca bu süslemelerle şahsın mesleğini anlayabildiğimiz gibi, dönemin mimarisini de yorumlayabilmekteyiz. Mezar taşları şahsın kendi fikir, düşünce ve sanatını yansıtan, kendini özgürce ifade ettiği en özel eserlerdir. İnsanın son durağı olarak görülen mezarlar, bu sebeple en özel tasarımların, en ilginç ifade ve şekillerin yer aldığı sanat eserleridir.

Mezar ve mezar taşı geleneği, birçok toplumda yer alan ve her toplumda farklı kültürel ve sanatsal yönleriyle karşımıza çıkan ama aynı ortak amaçla ortaya konmuş eserlerdir. Bu sebeple mezar taşları yalnızca tasarlandıkları dönem içerisinde değil, insanlık tarihinde ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar incelenerek değerlendirilmelidir. Çünkü sanat eserleri, her toplumda kendinden önceki medeniyetlerden ilham alıp, bulunduğu dönemdeki sanatsal ortamdan etkilenecek şekilde ortaya konmuştur. Şüphesiz ki bu durum mezar taşlarında da kendini göstermektedir. Türklerde mezar geleneğinin ortaya çıktığı dönemden günümüze kadar inşa ettikleri, tüm mezar taşları ve türbeler incelendiğinde, geleneksel adetlerin zaman içinde farklı geleneklerle harmanlanarak günümüze ulaştığı görülmektedir. Başta Pazırık Kurganları olmak üzere, Orta Asya bölgesinde yer alan tüm kurganlar, Orhun yazıtları ve bölgedeki tüm balballar göz önüne alındığında, Türklerde mezar ve mezar taşı geleneğinin sıkı bir temelden, zamanla farklı mimari tarz ve tasarıma bürünerek günümüze geldiğini görebilmekteyiz. Bu geleneğin Anadolu topraklarında ki en önemli uzantısı ise Ahlat Mezar Taşlarıdır. Ardından Anadolu Selçuklu ve Beylikler devrinde mezar ve mezar taşları, temel varlığını koruyarak

dönemin üslubuyla harmanlanıp varlığını devam ettirmiştir. Sanatın her alanına kendi tarz ve üslubunu en güzel şekilde bırakmış olan Osmanlı Devleti'nde de aynı devamlılığını göstermiştir.

İslamiyet öncesi ve sonrası Türk Mezar ve Mezar Taşları incelendiği zaman, döneme ışık tutacak birçok bilgi ile karşılaşılacaktır. Bu sebeple mezar ele alındığında; tasarım şekli açısından kişinin varlığını, mesleki derecesini, dönemin sanatsal üslubunu ve sosyal atmosferini göstermektedir. Ayrıca bu bilgilere, mezarın başlığı ve malzemesinin kalitesinden de ulaşılabilmektedir. Bu özellikler kadın ve erkek mezarlarında farklı tasarımlarla ifade edilmiştir. Mezarın yan cephelerinde yer alan süslemeler ise, yine şahsın zenginliği, bazen mesleğini bazen de cinsiyetini ifade edebildiği gibi, daha çok manevi ve kültürel anlamları ön plana çıkarmaktadır. Bazen mezar kitabelerinden ölüm sebepleri incelendiğinde, dönem hastalıkları veya ölüme sebep olmuş ve döneme etki etmiş olaylar görülmektedir. Arşivlerde yer almayan veya karşımıza çıkmamış ama döneminde yaşanmış bazı meseleler, mezar taşı kitabeleri ile karşımıza çıkmaktadır. Bu tez içerisinde değerlendirdiğimiz ve büyük hazirede yer alan yirmi dört numaralı mezarın kitabesinde, bir deri hastalığı sebebi ile ölümün gerçekleştiği zikredilmiş olup, mezar taşlarının belge niteliği taşıdığına yönelik bir örnektir.

Farklı boyut ve tasarımlarda inşa edilmiş bu mezarlar, geliş güzel bir şekilde tasarlanmadığı gibi, bu şekilde de yerleştirilmemiştir. Günümüzde olduğu gibi, her dönemde şehirler, içerisinde yaşayan insanların varlık seviyelerine göre farklılık göstermektedir. Bu sebepten günümüze gelmiş hazireler o semtte ikamet eden veya o semtin sosyal seviyesindeki insanların mezarlarını barındırmaktadır. Hazireleri, sur içi ve sur dışı diye ikiye ayırarak ifade ettiğimiz İstanbul'da, sur içerisindeki hazirelere sultanlar, paşalar ve onların yakın çevrelerinin defnedildiği anlaşılmaktadır¹. Hatta günümüzde olduğu gibi, şahısların önceden mezar yeri alabildiğine dair bilgiler arşiv belgelerinden elde edilmiştir².

Yukarıdaki birçok bilgi göz önüne alındığında, bu tezin dönemin kültür tarihi açısından ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'nde yer alan 37 baş ve 28 ayak taşına sahip toplam 39 mezar her yönüyle incelenerek ele alınmıştır. Öncelikle tasarlandıkları tarih göz önüne alındığında, büyük bir öneme sahip olması sebebiyle, İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları tez konusu olarak belirlenmiş, ardından külliye ve çevresi ile alakalı araştırma yapılmıştır. Konuyu daha rahat anlamak ve mezar taşlarını daha iyi algılayabilmek için arazi tespit ve inceleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Mezarlar üzerindeki kırmızı yazı ile belirlenmiş restorasyon numaralandırması iki hazireyi bir bütün olarak ele aldığı için kullanılmamış, yeniden

¹ Vatn, 2007: 189.

² Vatn, 2007: 194.

numaralandırılmış ve bu numaralandırma tez için esas alınmıştır. Ardından incelenen dönemi ve konuyu daha rahat kavrayabilmek ve daha sağlam bilgilerle ilerleyebilmek için gerekli kaynaklar tespit edilip okunmuştur. Kaynakça taraması, konuyla alakalı hazırlanmış olan temel kitap, makale ve tezler baz alınarak gerçekleştirilmiştir. Konuyla alakalı ciddi bir uzmanlık ve bu uzmanlıkla hazırlanmış birçok kaynağa sahip olan Prof. Dr. Halit ÇAL'ın “Türklerde Mezar Ve Mezar Taşları”³ adlı çalışması, mezar taşı tipolojisini daha rahat algılayıp değerlendirebilmemiz sebebiyle esas alınmıştır. Söz konusu kaynak mezar taşı tipolojisi ve Türk mezar geleneğini tek bir çatı altında toplayabilen özet niteliğinde bir çalışmadır. Kaynakta Türk mezar taşları dönemseller olarak tanımlanmış olup, mezar tipleri, mezar taşı tipleri ve başlık tipleri açısından sınıflandırılarak değerlendirilmiştir. Daha sonra İstanbul'da ki birçok hazireyle alakalı yapılmış olan tezler incelenmiştir. Bu tezlerden; Sibel TİĞCI'ya ait olan “İstanbul Divanyolu'nda Sultan II. Mahmud Türbesi'nin Haziresindeki Mezar Taşları”⁴ adlı çalışma en çok yararlanılan tez olmuştur. Faydalanılan ikinci tez ise Sema DAŞDEMİR'e ait olan “İstanbul Selimiye Cami Haziresi”⁵ adlı yüksek lisans tezidir. Bu iki tez İstanbul içerisinde yer alan hazirelere genel bir bakış açısı getirip yorumlayabilmemizi kolaylaştırmıştır. Ayrıca çalışmanın genel çerçevesini çizebilmemiz açısından kolaylık sağlamıştır. Kitaplar içerisinde ise; Nidayi SEVİM'in “Osmanlı Mezarlarında Manzum Metinler”⁶ ve “Medeniyetimizin Sessiz Tanıkları”⁷ adlı iki kitap en çok incelenen kaynaklar içerisinde yer almaktadır. “Osmanlı Mezarlarında Manzum Metinler” adlı kitap; mezar taşları üzerinde yer alan kitabelerin belirli bir formatta yazılmış edebi yazılar olduğunu anlamamız ve kitabelerde ki temel noktaları algılayabilmemiz açısından kolaylık sağlamıştır. “Medeniyetimizin Sessiz Tanıkları” adlı eser ise; Osmanlı mezar tipolojisi, sosyo-kültürel yapının mezarlara olan etkisi ve Osmanlı Mezar kültürünün tarihsel sürecini aydınlatan bir kaynak olarak, tezin gidişatına ışık tutmuştur. Ardındada, yine mezar ve mezar taşlarıyla alakalı tüm kaynaklar incelenmiş ve bu incelemede Türk ve Türk İslam dışında ki mezar geleneği ile ilgili bazı kaynaklarda, farklı dönem ve kültürler arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla, okunmuştur. Bu amaç doğrultusunda da en çok istifade edilen kaynaklar Yaşar ÇORUHLU'nun “Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar”⁸ ve “Türk Mitolojisi'nin Ana Hatları”⁹ adlı iki kitabı, Nejat DİYARBEKİRLİ'nin ise “Hun Sanatı”¹⁰ adlı kitabı ve

³ Çal, 2015: 295.

⁴ Tığcı, 2011

⁵ Daşdemir, 2011

⁶ Nidayi, 2015

⁷ Nidayi, 2007

⁸ Çoruhlu, 2016

⁹ Çoruhlu, 2011

¹⁰ Diyarbekirli, 1972

A.Tolga TEK'in "Antik Literatür Ve Yazıtlardan Örneklerle Roma Dünyasında Ölüm"¹¹ adlı makalesidir. Her ne kadar mezar taşları arşiv niteliğinde belgeler olsa dahi, herhangi bir bilgi eksikliğine mahal vermemek için arşiv taraması yapılmıştır.

Kaynak ve arşiv taramasının ardından mezar taşlarının fotoğraflanması ve kitabelerinin okunması gerçekleştirilmiştir. Fotoğraflanan ve kitabe okuma işlemi gerçekleştirilen her bir mezar taşının, autocad programı yardımı ile çizimleri yapılmıştır. Her bir mezar için bir uzun cephe, bir ayak taşı, bir baş taşı ve birde plan çizimi yapılmış olup, ayak ve baş taşlarının iç yüzlerinde süsleme olanların ayrıca iç kısımları da çizilmiştir. Toprak mezarlar da plan çizimi yapılmayıp mezar taşlarının kesitleri çizilmiş, sandık mezarlarda ise plan çizimi yapıldığı için ayrıca kesit çizimleri yapılmamıştır. Mezarların konumlarının daha iyi algılanabilmesi için her iki hazireye ait, restorasyon esnasında çizilmiş olan vaziyet planına ulaşılarak, tez içerisinde kullanılmıştır. Tüm bu işlemlerin ardından, tez yazım aşamasına geçilmiş ve her yönüyle araştırılıp incelenmiş olan mezar taşları tek tek ele alınarak, bilimsel veriler ışığında sanat tarihi açısından değerlendirilerek yazılmıştır. Tezin yazımı aşamasında beş ana bölüm esas alınmıştır. Bunlardan birincisi "İstanbul'un Coğrafi Konumu Ve Tarihçesi", ikincisi "Türklerde Mezar Ve Mezar Taşı Geleneği", üçüncüsü "Çorlulu Ali Paşa Ve İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi"dir. Dördüncü bölüm ise tezin adını taşıyan ve katalog kısmını oluşturan "İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları" adlı bölümdür. Beşinci ve son bölüm ise "Değerlendirme" dir. Beşinci ve son ana bölümün ardından "Sonuç" ve "Kaynakça" bölümleriyle tez sonlandırılmıştır.

¹¹ Tek, 2002

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTANBUL’UN COĞRAFİ KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. İstanbul’un Coğrafi Konumu

İstanbul coğrafi konumu nedeniyle, tarih boyunca en önemli şehirlerden biri olmuş ve bu sebepten de birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Coğrafi yönden İstanbul’u önemli kılan temel unsur; Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan doğal bir köprü olmasıdır. Ayrıca Karadeniz ve Ege denizini birbirine bağlayan doğal bir boğaza sahip olması da tarih boyunca ticaretin en canlı aktığı noktalardan biri olmasını sağlamıştır.

Haliç gibi yaklaşık sekiz km. içeriye giren doğal bir körfezin varlığı da, üzerinde kurulan medeniyetler için güvenli bir liman ve bu limana bağlı korunaklı şehirler inşa etmeyi kolaylaştırmıştır. Marmara Boğazı’nın, haliç ve karadenize hakim tepeleriyle, bölgeye giriş çıkışı kontrol edilebilmesi ayrıca bölgenin güvenliğini arttıran önemli hususlardandır¹².

Oldukça çeşitli bir iklime sahip olan İstanbul, daha çok Akdeniz ikliminin etkisi altındadır¹³. Yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve bol yağışlı geçer. Ancak bazı yönlerinin farklı iklim şartlarına sahip bölgelere bakıyo olması, İstanbul’un iklim çeşitliliğini arttırmıştır. Karadenize bakan bölgeler, karadeniz ikliminin etkisi altında olması sebebiyle yoğun bir yağışa ve buna bağlı sık bir orman örtüsüne sahiptir. Ege yönüne bakan kıyalar ise daha çok ılıman iklimin etkisi altındadır. Balkanlara yakın olan bölgeler de ise daha çok karasal iklim hakimdir. En çok yağış kasım ayında, en az yağış ise temmuz ayında görülür. En soğuk ay ocak, en sıcak ay ise ağustostur¹⁴.

Bu iklimsel farklılıklar, bitki örtüsünde de yer almaktadır. Karadeniz kıyılarında orman, Marmara kıyılarında ise akdeniz bitki örtüsü maki görülmektedir. İstanbul; tarihi, doğal ve kültürel güzellikleri ile yalnızca Türkiye için değil tüm dünya için tarih boyunca önemli şehirlerden biri olmuştur.

1.2. İstanbul’un Tarihçesi

İstanbul yukarıda bahsettiğimiz coğrafi özellikleri sebebiyle, tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. İlk yerleşim tarihi ve yeri konusunda kesin bir bilgi olmamakla birlikte, III. Yüzyıla tarihlendirilen Kadıköy (Calcedon) en eski yerleşim yeri

¹² Demirkent, 1994: 205.

¹³ Tığcı, 2010: 4.

¹⁴ Tığcı, 2011: 4.

olarak gösterilir. Bazı kalıntılardan Calcedon'un Truva'nın erken katlarıyla aynı zamana tarihlendiği anlaşılmaktadır¹⁵.

En eski yerleşim yerinin Calcedon olduğu düşünülen İstanbul da, erken devirlere tarihlenen birçok yerleşim bölgesi olduğu, tarihi kaynaklardan veya arkeolojik kalıntılardan anlaşılmaktadır. Trakyalı kavimlerinin yazılarından ulaştığımız Lygos İstanbul'daki diğer yerleşim bölgelerinden biridir ve Sarayburnu'nda konumlandırılmıştır. Romalı yazar Plinius da eserinde Lygos adında bir yerleşim yerinin varlığından söz eder ve M.Ö VII. yüzyıla tarihlendirir¹⁶. Bu iki önemli yerleşim yerine ait elimizde somut belgeler bulunmamakta yalnızca tarihi bazı belgeler kaynak olarak gösterilebilmektedir.

Akdeniz ve Ege'deki birçok alanda büyük ve tarihi çok sayıda yerleşim yerine sahip olan Grekler, İstanbul'u da yerleşim yeri olarak kullanmışlardır. İlk olarak Megaralılar tarafından keşvedildiği ve kavmin başındaki komutanın buraya kendi adı olan Byzas'ı, isim olarak verdiği bilinmektedir. Ancak bir diğer efsaneye göre, Byzas, Zeus'un kızı Keroessa ile Poseidon'un oğludur ve Byzas burada doğduğu için şehre onun adı verilmiştir¹⁷. Şehirdeki ilk Grek yerleşim bölgelerinin Alibeyköy ve Kağıthane olduğu bilinmektedir. Eski yazarların kayıtlarına göre ise Byzantion'un Sarayburnu'nda kurulduğu anlaşılmaktadır¹⁸. Bu dönemlerden şehrin planı ve mimari tasarımı hakkında bilgi sahibi olabileceğimiz görsel herhangi bir arkeolojik kalıntı ve yazılı belge olmadığı için, şehrin diğer antik yerleşim bölgeleriyle aynı tasarımda inşa edildiği, İstanbul tarihi ve kültürü üzerine çalışmalar yapmış araştırmacılar tarafından ileri sürülmektedir.

Tarihi kronolojiye göre değerlendirildiğinde şehir Antik dönemden sonra Roma hakimiyeti altına girmiştir. Bu dönemde şehir Konstantinopolis adını alarak, Roma şehrinden alınan ilhamla yeniden tasarlanmaya ve zaman içinde gelişerek büyümeye başlamıştır¹⁹. Şehirler dini, kültürel ve siyasi birçok olgunun biraraya gelerek görsel ve sosyal yönden yansıtıldığı alanlardır. İstanbul'da, üzerinde yaşamış köklü medeniyetlerin ruhunu yansıtan şehirlerden biridir. Şehirlerin bu mimari silüetini var edenler, tarihe adını yazdırmış olan hükümdarlar, aileleri ve devlet adamlarıdır. Hükümdarlar, başta hakimiyet kurdukları önemli şehirlerde ve daha sonra devlet sınırlarının birçok şehrinde olmak üzere, ölümden sonra da kendilerinin varlığını ve kudretini gösterecek mimari eserler bırakmışlardır. Elbette ki inşa edilen bu eserler bağlı oldukları medeniyetin üslubunu yansıtmaktadırlar. Zaman içinde farklı medeniyetlerin etkisi altına girmiş olan İstanbul'da bu üslup katlanarak günümüze gelmiştir.

¹⁵ Kuban, 1970: 25.

¹⁶ Demirkent, 1994: 205.

¹⁷ Demirkent, 1994: 205.

¹⁸ Kuban, 1970: 25.

¹⁹ Sakaoğlu, 1994: 253.

Bir şehri her yönüyle algılamak ve anlayabilmek için, çağın ruhu ve hakimiyet kuran hükümdarın dönemine göre değerlendirmek mantıklı yaklaşımlardan biridir. Bu sebeple Roma hakimiyetinden sonra, Bizans çağına kadar şehre hakim olmuş tüm hükümdarlar ve yaptığı yenilikler incelenip tarih içerisinde değerlendirilmelidir. İlk yapılan hareket şehir surlarının genişletilmesi ve yeni medeniyetin izlerini taşıyan yapılardır. Bu hareket her hükümdar döneminde katlanarak devam etmiştir. Ancak yeni yapılar inşa etmek kadar, onları nereye ve nasıl konumlandırmakta önemlidir²⁰. Devletin merkezini oluşturan yapılar şehre hakim ve devletin gücünü gösterebilecek konumlara yerleştirilmiştir. Nitekim bu bölgeler, zaman içinde el değiştiren şehirde, diğer medeniyetler için de aynı kalmış ve üzerine yeni yapılar inşa edilerek devam etmiştir. İstanbul'un kalbini oluşturan ve devleti simgeleyen bölge, boğaza ve haliçe hakim olan, günümüzdeki adıyla Sultan Ahmet Meydanı'dır. Sultan Ahmet Meydanı ve bu meydana açılan ana yollar, tarih boyunca en hareketli bölgeler olmuşlardır. En önemli olaylar ve mimari faaliyetler bu meydan ve buna bağlı yollarda gerçekleşmiş, şehrin kalbi burada atmıştır.

Şehir İslam hakimiyetine kadar sur içi bölgesiyle sınırlı kalmış ve bu sebepten farklı hükümdarlar tarafından surlar yeniden onarılmış veya genişletilmiştir. Bunun en önemli sebebi ise; şehrin sürekli kuşatılması veya kuşatma tehlikesi altında olmasıdır. Bu tehlikeler sebebiyle şehrin su ihtiyacını sağlamak amacıyla inşa edilen su kemerleri, kuşatmalarda şehrin su ihtiyacını engellemek amacıyla sekteye uğradığı için, daha çok sur içinde inşa edilen sarnıçlarla şehrin su ihtiyacı karşılanmıştır²¹.

Bizansın varlığıyla birlikte şehrin mimari duruşuna, devletin dinini yansıtan kiliseler eklenmeye başlanmıştır. Dinin simgesi olan yapılar, kamu binaları ve saraylarda olduğu gibi şehrin dikkat çeken tepe ve bölgelerinde tarihin en yakın tanıkları olarak yükseltilmişlerdir. Birçok önemli kilise inşa edilmiş olan şehirde, günümüze kadar ulaşan ve Hristiyanlığın şehirdeki en önemli anıtı Ayasofya Katedrali olmuştur. Coğrafi, stratejik, siyasi öneminin ardından şehir birçok dinin de önemli bir merkezi haline gelmiştir. Bu dini önem; İslam peygamberi Hz. Muhammed'in hadisi ve bu hadise bağlı olarak Müslüman hükümdarların İstanbul'u hedef merkezi yapmasıyla artmıştır. Nitekim ilk olarak Müslüman Araplar tarafından şehir kuşatılmaya başlanmıştır. Balkanlardan Bulgar ve Türk akınları, Karadeniz'den Rus akınları ve Anadolu'dan Arap ve Türk İslam akınlarıyla mücadele eden şehir, üst üste geçirdiği deprem ve yangınların etkisiyle savunması güç duruma düşmüştür²².

²⁰ İnalçık, 2001: 222.

²¹ Kuban, 1970: 25.

²² Emecen, 2001: 212.

Ayrıca art arda yaşanan haclı seferleri şehri ve şehirde yaşayan halkın huzurunu fazlasıyla bozmuştur.

Balkanlar ve Anadolu'daki hakimiyetin ardından, Osmanlılar hedef olarak İstanbul'u belirlemiş ve fetih için çalışmalara başlamışlardır. Osmanlı Devleti için İstanbul birçok farklı öneme sahip olması sebebiyle, en önemli fetih noktalarından biri olmuştur. Bu sebeplerden biri; büyüme yolunda ilerleyen devletin, Balkanlar ve Anadolu arasındaki bağı, İstanbul'un engellemesidir. Bir diğer sebep ise, imparatorluk yolunda ilerleyen devletin toprak bütünlüğünü engellemesi ve jeopolitik önemi sebebiyle Osmanlı Devleti tarafından boğazın hakimiyetinin ele geçirilmek istenmesidir. Ayrıca İmparatorluk gücüne ulaşmak isteyen Osmanlı, Hristiyanlık için önemli olan bu şehirde hakimiyet kurarak, cihan devleti ünvanına da sahip olmak istemiştir. Fetih sebeplerinden en önemlisi ise; İslam peygamberinin hadisiyle, İstanbul'u fethederek Müslüman dünyaya da devletin gücünü göstermek isteğidir. Bu sebepler neticesinde, birçok Osmanlı hükümdarı şehri kuşatmış fakat iç ve dış etkenler sebebiyle sonuç alamamıştır. Tarih 1453'ü gösterdiğinde Osmanlı hükümdarı Fatih Sultan Mehmed'in, İstanbul'u fethiyle şehir, Türk islam hakimiyeti altına girmiş ve yeni bir çağ ile beraber yükselmeye başlamıştır²³.

Fatih'in şehirde yaptığı ilk çalışma, şehrin simgesi olan bazı kilise ve katedralleri, İslam devletlerinin simgesi olan camilere dönüştürmek ve harap olan şehri yeniden ayağa kaldırmak olmuştur²⁴. Ardından şehre hakim olan yeni devletin mimari üslubuyla şehir yeniden inşa edilmeye başlanmıştır. Bu inşa çalışmaları sıfırdan veya eski yapıların temelleri üzerine gerçekleştirilmiştir. Şehrin belirli yerlerindeki gayrimüslim nüfusuna dokunulmamış ancak Anadolu'dan müslüman halk iskan ettirilerek, şehir Türk İslam şehri haline dönüştürülmüştür²⁵. Osmanlı hakimiyetine kadar, sur içinde idame ettirilen şehir, sur dışına ve Haliç'in kuzeyine taşarak genişlemeye başlamıştır. Osmanlı döneminden önce de, şehrin temel merkezi olan Ayasofya ve çevresi Osmanlı için de önemli bölge olmuştur. Topkapı Sarayı'nın şehre hakim bir noktaya konumlandırılması ve farklı Osmanlı hükümdarları döneminde ki eklemelerle bu bölge canlılığını arttırmıştır. Bu meydana açılan ana yollar da genellikle devlet adamlarının ve yine padişahların imar faaliyetleri ile taçlandırılmıştır. Hanım sultanlar ise imar faaliyetleri için daha çok şehrin Anadolu yakasında ki Üsküdar ve çevresini kullanmışlardır.

²³ İncelik, 2016: 109.

²⁴ Emecen, 2001: 212.

²⁵ İncelik, 2001: 220.

Osmanlı'nın yıkılmaya başlamasıyla, farklı siyasi planların hedefi olan İstanbul, cumhuriyetin ilanı ve ardından başkentin Ankara'ya taşınmasıyla bir nebze huzura kavuşmuştur. Yeni devletin başkenti olmamasına rağmen, Türkiye ve tüm dünya için önemini korumaya devam etmiştir.

Geniş tarihine bakıldığında farklı devletler ve farklı hükümdarların yönetiminde, günümüze kadar gelen Şehr-i İstanbul, yukarıda bahsettiğimiz birçok mimari tarihi nedeniyle sanat tarihi ve mimarlık tarihine ışık tutmuştur. Bu mimari tarih içerisinde değerlendirebildiğimiz, şehir nüfusu ve yaşayan insanlar hakkında bilgi alabileceğimiz en önemli eserlerden biri de mezar taşlarıdır. Mezarlar ilk yerleşim tarihinden günümüze kadar farklı stil ve üsluplarla sürekliliğini korumuş fakat her döneme ait mezar taşı günümüze kadar ulaşamamıştır. Daha çok, uzun yıllar şehre hakim olan Osmanlılara ait mezarlıklar yoğunluktadır. Bu mezarlıklar anıtsal mimariye paralel olarak yerleştirilmiş fakat her mezar ve mezar taşı sur içi bölgesindeki önemli merkezlere konumlandırılmamışlardır. Roma döneminde ise mezarlıklar şehir dışında bırakılmış, yalnızca imparator ve mahiyeti sur içindeki kiliselere gömülmüştür²⁶. İstanbul'un tarihi bu serüveni göz önüne alındığında, Osmanlı İstanbul'unun birçok dönemine ait sosyal, kültürel, sanatsal ve edebi belge niteliği taşıyan mezar taşlarının en önemli tarihi eserlerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

1.3. Beyazıt İlçesi'nin İstanbul'daki Konumu ve Önemi

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra, İstanbul da mimari hareketlilik başlamış ve şehre bir Türk İslam şehri özelliğini katabilmek amacıyla yeni yapılar inşa ettirilmiştir. Külliye, camiler, bedestenler, çeşmeler, medreseler ve bunlarla birlikte gelişmeye başlayan şehir, yeni bir kimliğe bürünmüştür. İnşa edilen bu yeni yapılar ve devamında eklenen yapılarla şehrin cadde, sokak ve meydanları yeniden oluşmaya başlamıştır. Hem dönemi hem de şuan için önemli olan bu yerlerden biride elbette Beyazıt'tır²⁷.

Pertevnihal Valide Sultan Camiden başlayıp, at meydanına kadar uzanan divan yolunu içine alan ve bu yol üzerindeki Beyazıt meydanına da ismini veren ilçe; Osmanlıdan öncede önemli olduğu bilinmekle birlikte Osmanlıyla daha da gelişip yükselen bir yer olmuştur. At meydanından, divan yolunun sonuna kadar uzanan merkez yolda, karşılıklı olarak bir çok devlet adamı ve hükümdarın yapıları inşa edilmiş ve tarihi bir yol haline gelmiştir. Osmanlı

²⁶ Demirkent, 2001: 205.

²⁷ Aslanapa, 1984: 239.

Devleti'nin en önemli mimari komplekslerinden olan külliyele, bu yol üzerinde farklı yüzyıllarının mimari üsluplarıyla boy göstermektedir²⁸.

Bu bölge ve divan yolunu bu denli önemli kılan unsur ise, at meydanına ve oradan da payitahta uzanan yollardan biri olmasıdır. Divan yolu, İstanbul'un Marmaraya ve Haliçe hakim konumdaki ana tepesine karadan bağlayan güzargah olması ve tarih boyunca da bu bilinçle kullanılması sebebiyle Osmanlı döneminde de önemini devam ettirmiştir. Bu sebeple, divan yolu üzerinde inşa edilen bütün anıtsal yapılar tarihe ışık tutan birer belge niteliğindedir²⁹. Bu yapıların bazılarında yer alan hazireler de, mimari tasarımları ve kitabelerindeki belge nitelikli yazılarla bu bölgeyi önemli kılan unsurlardan biridir. Divan yolu üzerinde konumlandırılmış ve 18. Yüzyılın en değerli külliyelelerinden biri olan Beyazıt Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'ne ait hazire de bu bölgede yer alması sebebiyle seçilmiş ve akademik anlamda incelenerek belgelenmeye çalışılmıştır³⁰.

²⁸ İnalçık, 2016: 124.

²⁹ Tığcı, 2011: 9.

³⁰ Tanman, 1993: 371.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK KÜLTÜRÜNDE MEZAR VE MEZAR TAŞI GELENEĞİ

2.1. İslamiyet Öncesi Türk Sanatında Mezar Ve Mezar Taşı Geleneği

Türklerde mezar geleneğini anlayabilmek için öncelikle ölüme karşı inanışlarını ve bu inanışın gücüyle ortaya çıkan gelenekleri anlamak gerekmektedir. İslamiyet Öncesi Türk toplumların da ölüm; ruhun bedenden ayrılması, uçarak göğe yükselmesi diye tanımlanır. Ruhun uçarken kanatlı bir hayvana dönüşerek yükseldiğine inanılır ve ölüm kapalı bir alanda olur ise kapı-pencere açılarak ruhun rahat uçuşması sağlanır³¹. Türkler İslam dininden önceki dönemler ölümden sonra bir yaşamın var olduğuna inandıkları için ölümlerine saygı göstermiş ve mezar geleneği ile bu saygıyı ebedi kılmışlardır. Ölünün evi ve ölümden sonra yaşamını devam ettireceği yer olan kurganlar bu düşüncenin ışığında inşa edilmiş anıt mezarlardır. Bu mezarların; Türk kültüründeki çadırlar ile aynı tasarıma sahip olduğu ve bu sebepten kurganların çadırlardan ilham alınarak inşa edildikleri düşünülmektedir³².

Defnetme, ölen kişinin ölümden sonra yanında götüreceğine ve orada kullanacağına inandığı bir çok eşya ile birlikte gerçekleştirilmektedir. Yere açılan çukurun içerisine tasarlanan bazen tek bazen iki odalı mekan, ölü ve ölünün yanında götürdüğü atı, bazen eşi, değerli eşyaları ve yiyeceklerden oluşmaktadır³³. Zemin kısmı genellikle kare olarak tasarlanan kurganların, üzeri tepe şeklinde yığma mezarlardır ve iç kısım ahşapla inşa edilmiştir. Bazı kurganlarda yer alan resimler incelendiğinde, ölüm ve ölü gömme geleneğine dair bilgiler bulunabilmektedir. Mezar odasına yerleştirilen ceset, genellikle ahşap lahit içerisine yerleştirilmiş olup farklı bölgelerde daha değişik uygulamalar ile mezara konulduğu da görülmüştür. Bazı erkek mezarlarında eşininde öldürülüp beraberinde gömüldüğü görülmüş fakat kadın mezarların da erkeğin öldürülüp kadının yanına gömüldüğü görülmemiştir³⁴.

Canlı yaşamını ve dünyayı en iyi şekilde inceleyip, hayata dair birçok bilgiyi bilimsel imkanlar mümkün olmadığı dönemlerde dahi ortaya koymuş olan Türk Toplulukları; insanın uyurken daha az nefes aldığını farketmişler ve bunu ruhun uyku halinde bedeni terk etmesiyle

³¹ Gültepe, 2015: 450.

³² Çoruhlu, 2016: 443.

³³ Arslan, 2007: 9.

³⁴ Gülensoy, 2015: 183.

açıklamışlardır. Ayrıca rüyalarda görülen yerlerin ölümden sonra yaşamın devam edeceği yer olduğunu nitelendirmişlerdir³⁵.

Ölüm değerli görüldüğü kadar yaşam da değerli görülmüş ve yaşam daha ön planda tutulmuştur. Bu sebepten intihar etme hoş karşılanmadığı gibi hasta olan biri de iyileştirilmeye çalışılmıştır. Bir çok ölüm sebebine rağmen, İslamiyet Öncesi Türk toplumlarında savaşta ölmek en kutsal ölüm sebebi olarak değer görmüştür. Savaşta ölen bir kişinin öldürdüğü düşmanlarını balbal olarak mezarının etrafına yerleştirmesi İslamiyet Öncesi Türk Kültüründeki ölümden sonra yaşam inancının bir göstergesidir. Öldürülen düşmanların birer tasviri olarak dikilen balbalların, ölen kişiye öbür dünyada hizmet ettiğine inanılmıştır. Kıyafetleri, yüz tipleri ve saçlarının belirgin olarak ifade edildiği bu eserlerin, hizmet edeceği bilindiği için kendi yandaşları tarafından zaman zaman başları koparılmıştır³⁶. İslamiyet Öncesi Türk Kültüründe su kutsal olarak görülmüş bu sebepten kutlu ve arı olanı bozup günaha girmemek için cesetler yıkanmadan defnedilmiştir³⁷.

2.2. Anadolu Selçuklularda Mezar Ve Mezar Taşı Geleneği

İslamiyetin kabulüyle, Türk kültür ve sanatı İslam dininin etkisine girmiş ancak geleneksel özellikler, yeni kabul edilen dinin gerekleriyle birleşerek devam etmiştir. İslamiyeti kabul eden bir çok topluluk içerisinde, geleneklerine bağlılığını en güçlü şekilde devam ettiren Türkler, İslamiyet Öncesi Türk Kültür ve Sanatını, İslam dininin gerekleriyle birleştirerek, gittikleri coğrafyalara da taşımışlardır. Türklerdeki bu kültür akımının en önemli kanıtı, yerleştikleri coğrafyalara bıraktıkları mezar ve mezartaşlarıdır. Her ne kadar İslam Dininde mezar anlayışına çok sıcak bakılmasa da, Türkler bu geleneklerinden vazgeçmeyip İslamın etkisiyle birlikte de devam ettirmişlerdir³⁸.

Anadolu'da yer alan ve erken dönemlere tarihlenen mezar taşları daha çok alevi ve bektaşî dergahlarının çevrelerine konumlandırılmış olup balbalların stilize edilerek yansıtılmış şekilleridir. Anadolu Selçuklu ve Beylikler döneminde kendilerine özgü bir görünüme sahip olan mezar taşları daha çok koyun, koç veya at şeklinde tasvir edilmiştir. Bazı araştırmacılara göre heykel şeklindeki bu mezar taşlarının, koruyucu ruh olduğuna ve bu sebeple mezar başına yerleştirildiğine inanılır³⁹. Bu mezar taşlarının üzerine şahsın kişiliği veya kısmen

³⁵ Gültepe, 2015: 450.

³⁶ Çoruhlu, 2011: 146.

³⁷ Gülensoy, 2015:183.

³⁸ Özkan, 2007: 10.

³⁹ Özkan, 2000: 33.

mesleğini yansıtan kabartmalar işlenmiştir⁴⁰. Mezartaşları üzerine en çok işlenen öğeler, kılıç, silah, mutfak gereçleri, at ve geometrik madalyonlardır⁴¹.

Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemine tarihlenen bu mezartaşlarında, kadın ve erkek ayrımını üzerine işlenen motif ve nesnelerden ayırt edebilmek mümkündür. Kadın mezarlarına daha çok mutfak eşyaları tasvir edilirken, erkek mezarlarına savaş malzemeleri tasvir edilmiştir. İslamiyet Öncesi Türk Kültürünü yansıtan bu mezar taşlarına daha çok Anadolu'nun doğu ve güneydoğu bölgelerinde raslanmaktadır⁴².

Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemine farklı üslubuyla damgasını vuran Ahlat mezar taşları da, bu dönemin en önemli anıtlarındandır. XII-XV. yüzyıla tarihlendirilen bu taşlar Ahlat bölgesine has bir malzemeden yapılmıştır. Bu mezarların en önemli özelliği ise alışılmışın dışında bir yükseklikde olmasıdır⁴³. Yaklaşık 3.50 metre yüksekliğe sahip bu taşlar, her cephesinde süsleme bulunan dikdörtgen prizma şeklindedir. Ahlat mezar taşları kadar, bölgeye farklı bir kültürel zenginlik katan, türbeleriyle de ünlüdür. Nitekim bu mezar taşı ve türbeler, İslamiyet Öncesi Türk Sanatının en eski izleriyle harmanlanarak ortaya konmuştur⁴⁴.

Mezar taşlarındaki bu geleneksel üslup türbe mimarisinde de kendini göstermiştir. İslamiyetle birlikte Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan bütün türbeler, geleneksel Türk mezar mimarisinin değişerek devam ettiğinin göstergesidir. Nitekim bunun Anadoluda ki en güzel örneği Tercan Mama Hatun Türbesidir. İslamiyet Öncesi Türk Sanatında, ölü gömülmeden önce çadıra yerleştirilir ve bu çadır etrafında insanlar atlı veya yaya olarak belirli sayıda tur atarak çadırın önüne gelip ölüye saygılarını sunmuşlardır⁴⁵. Tercan Mama Hatun türbesi iki, dairevi ve iç içe geçmiş iki koridor ve bu koridorun merkezine yerleştirilen türbe şeklinde tasarımıyla, İslamiyet Öncesi Türk Kültüründe ki geleneğin Anadolu topraklarında da devam ettiğinin bir kanıtıdır⁴⁶. Türbelerin dairevi ve çokgen planlı olarak inşa edilip üzerinin kubbe ve konik külahla kapatılmış olmasının sebebi, Türk çadır geleneği ve kurgan plan tiplerinin İslam etkisiyle harmanlanarak Türk İslam Anıt Mezarlarına yansıtılmasıdır.

2.3. Osmanlılarda Mezar Ve Mezar Taşı Geleneği

Zaman içerisinde, yeni kültürler ve dinlerin etkisiyle günümüze kadar uzanan, geleneksel Türk sanat ve kültürü, şüphesiz ki Osmanlı döneminde de devam etmiştir. Ancak

⁴⁰ Sözen, 1973: 10.

⁴¹ Çal, 2015: 295.

⁴² Çal, 2015: 295.

⁴³ Karamağaralı, 1992: 100.

⁴⁴ Altun, 1989: 22.

⁴⁵ Onay, 2013: 479.

⁴⁶ Aslanapa, 1984: 159.

bir çok alanda olduğu gibi Osmanlılar mezar ve mezar taşı uygulamalarında da kendilerine has bir üslup geliştirmişlerdir. Anadolu Selçuklu ve Beylikler devrinde devamlılığını sürdüren Türk mezar geleneği, İslamiyet Öncesi Türk Kültürünün izlerini daha yüksek derecede taşıırken Osmanlı Döneminde daha farklı bir tasarıma dönüşmüş ve Osmanlının Tarihi süreci içerisinde değişimi güçlenerek devam etmiştir. Osmanlı hazire ve mezarları, dönemin kültür, sanat, mimari, edebiyat, tarih gibi birçok alanları hakkında bilgi veren ve insanların görsel zevklerine hitab edecek tasarımlarla ortaya konmuş, tarihi eserlerdir⁴⁷.

Zaman içerisinde değişen ve gelişen Osmanlı mimari ve sanatı, mezar taşlarında da kendini göstermiştir. Osmanlının ilk yıllarına ait, Bursa ve çevresinde ki mezar taşları incelendiğinde, üzerlerinde ki stilize bitki ve hayvan sembolleriyle Anadolu Selçuklu ve Beylikler Devri mezartaşlarının etkilerini yansıtır. 14. ve 15. yüzyıllarda ise; yatay bir lahitin üzerine yerleştirilmiş, kare kesitli dikit ve üzerinde yer alan serpuşla, klask bir tarz ortaya koymuşlardır. Osmanlı mezartaşları İstanbul'un fethiyle beraber şekillenmeye ve kendine has bir üslup geliştirmeye başlamıştır. Fetihden sonra İstanbul'daki bazı mezarlar incelendiğinde Bursa Üslubu'nun varlığı mezar taşlarında saptanmıştır⁴⁸. Klasik bir üslup oluşturan bu tür, kaş kemeri formu ve yanlarında ki sütunceleriyle 18. yüzyıla kadar varlığını korumuştur⁴⁹.

16. yüzyılın sonuna gelindiğinde, mezarlara ortasında gül olan rumiler eklenmiş ve yazılar genişletilmeye başlanmıştır. İlk başlarda yalnızca başlık taşımak amacıyla yapılan mezar taşları, zamanla sanat heykelleri haline dönüşmüştür. Bu başlıklar, İslamiyet Öncesi Türk Sanatı ve Anadolu Selçuklulardan farklı olarak şahsın statüsü ve kimliğini belirtmek amacıyla tasarlanmış ve zaman içinde çeşitlenmiştir. Osmanlı toplumunda statülere ve mesleklere göre farklılaşan bu başlıklar mezara insan silüetini vermişlerdir. Kadın ve erkeğe göre farklılaşan bu başlıklarda en çok çeşit elbette erkek mezar taşlarında görülmektedir. Kadın mezar taşlarında hotoz denilen ve Osmanlı kadınlarının günlük hayatta taktıkları başlık tasvir edilmiştir⁵⁰. Ayrıca, kadınların başlarına veya boyunlarına taktıkları kolyelerin mezar taşlarına işlenmesi kadın mezarlarına farklı ve estetik bir tasarım katmıştır. Evlenemeden ölen kızların mezar taşlarında ise bazen duvak tasvirinin yapıldığı ve ayak ucuna kırılmış bir gül işlendiği görülür. II. Mahmud döneminde fesin Osmanlı toplumuna girmesiyle, mezartaşı başlığı olarak fesler de tasarlanmaya başlanmış ve türlerine göre ayrı ayrı ifade edilmiştir⁵¹.

⁴⁷ Sürün, 2006,:1.

⁴⁸ Sevim, 2007: 63.

⁴⁹ Hanoğlu, 2006: 19.

⁵⁰ Tığcı, 2011: 13.

⁵¹ Sevim, 2007: 63.

Erken devirlerde İslamiyetin etkisiyle mezar taşlarında yakarış veya üzüntü çok fazla dile getirilmez, hadisler ve ayetlere daha çok yer verilirdi ancak ilerleyen zamanlarda ölüme karşı duyulan hüznün ve şahısların kimlikleri mezar taşlarına daha çok işlenmeye başlanmıştır. Erken dönem Osmanlı mezartaşlarında çok fazla estetik ve edebi amaç güdülmekten yazılan mezar taşı yazıları zaman içerisinde, daha sanatsal ve şiirsel yazılara dönüşmüştür. Nitekim erken dönemlerde şahsın baba adı ve kendi adı esas alınarak kısaca yazılan mezar yazıları, ilerleyen evrelerde ölenin tüm kimliği, mesleği ve mesleki derecesi gibi yoğun bilgilerle genişletilmiştir⁵². Hem yazı hem de başlık tasarımıyla anlaşılabilen meslek ve statüler geç dönemlerde mezar üzerine işlenen motiflerle ön plana çıkarılmaya başlanmıştır. Osmanlı mezartaşlarının sanatsal zirve yaptığı 17. ve 18. yüzyıllarda bir mezarın metin kısmında ilk satır serlevha (hüve'l baki, hüve'l halakul baki... gibi), daha sonra kimlik tanımı (dört ve bazen daha fazla), ardından dua isteği, isim, dua cümlesi (ruh için, ruhu için... gibi) ve tarih kısmından oluşur. Genellikle dua kısmında Ümmü'l Kitab veya Fatih'ül Kitab olarak nitelendirilen fatiha suresi ısrarla istenmektedir. Bunun sebebi ise bu surenin Kur'an-ı Kerimin özünü temsil etmesidir⁵³.

Osmanlı Mezar Taşları, mimari ve sanatla paralel bir gelişim evresi izlemiştir. Bunun en açık kanıtı ise mimari ve el sanatlarında karşımıza çıkan süsleme unsurlarının o dönemin mezar taşlarına yansımış olmasıyla gözlenmektedir⁵⁴. Osmanlı mimarisinin Barok ve Rokoko etkisine girdiği dönemlerde, bu akımın etkileri olan bitkisel bezeme anlayışı Osmanlı mezar taşlarında da kendini göstermiştir. Mezar taşlarına estetik bir görünüm katan geometrik ve bitkisel süslemeler, mimarideki bu gelişim çizgisine göre zaman içinde farklılaşmıştır. Mezarlar üzerinde izlediğimiz her bir süsleme unsuru, gelişigüzel işlenmiş bezemeler değil, her biri derin anlamlar taşıyan sembollerdir. Osmanlı toplumunu daha iyi anlayabileceğimiz bu anıtsal belgeler, nakkaş, şair, hattat gibi birçok sanat erbabının elinden geçerek bir ölünün simgesi olmuşlardır. Mezar taşlarının geliştiği ve sanatsal anlamda güçlendiği dönemde, kullanılacak malzemenin türü ve kalitesi de önem arz etmiştir. Nitekim, Osmanlı Mezar ve Mezar Taşları üzerine çalışmalar yapmış, bir çok araştırmacıya göre; erken dönem mezar taşlarında, dayanıklı malzeme kullanılmadığı için günümüze çok fazla gelmiş örneğinin olmadığı düşünülür⁵⁵.

Osmanlı mezarlıkları ve mezar taşları dendiğinde akla gelen belirli şehirler vardır. Bunların en başında şüphesiz ki İstanbul yer almaktadır. Osmanlı İstanbul'unu tarihi

⁵² Tanık, 2016: 14.

⁵³ Sevim, 2015: 11.

⁵⁴ Kıvrakoğlu, 2013: 9.

⁵⁵ Hanoğlu, 2006: 20.

duruşuyla yansıtan birer açık hava müzesi konumunda ki hazireler ve içerisinde yer alan ölümü en estetik şekliyle yansıtan mezar taşları, geçmişten günümüze ayakta kalmayı başarmış tarih kokan anıtlardır⁵⁶. Bu sebepten mezar taşları ve hazireler kadar onların nereye ve nasıl konumlandırıldıkları da önemli bir hususdur. Roma ve Bizans İstanbul’unda daha çok şehrin dışında bırakılmış olan mezarlıklar, Osmanlı Döneminde şehirle iç içe geçmiş, şehrin en önemli külliye ve camilerinin bünyesinde yer almıştır⁵⁷. Bunun sebeplerinden biri olarak İslam dininde ölüye ve ölüme nasıl bir bakış açısıyla yaklaşıldığı gösterilmektedir⁵⁸. Kur’an da yer alan bazı ayetlerden hareketle⁵⁹; İslam dininde ölümler zararsız olarak gösterilmiş ve bu dünyanın fani olduğu, ebedi olanın ölümden sonraki yaşam olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca yine Kur’an da yer alan bazı ayetlerde insan için ölümün varlığına ve yaşamın kısalığına dikkat çekilmiştir. Bu sebepten zararsız görülen ölümlerin şehrin içinde yer alması sakıncalı görülmemiş ve mezarlıkların ölümü hatırlatması insanlara birer nasihat göstergesi olmuştur.

Mezarlıklar ile alakalı bir diğer husus ise, kimin hangi mezara gömülmesi ve bunun neye göre belirlenmesidir. Bu konu ile alakalı ciddi çalışmalar yapılması elzem olup, şu ana kadar ki en net bilgiyi Osmanlılar ve Ölüm adlı kitapta yer alan, Nicolas Vatın’a ait “Osmanlı Döneminde İstanbul’da Sur İçi Defin” adlı makale sunmaktadır⁶⁰. Bu makaleden hareketle, Osmanlı tebasına mensup müslüman bir vatandaş sosyal statüsü ve maddi durumuna göre bir hazireye defnedilmektedir. Ayrıca günümüzde olduğu gibi, önceden mezar yeri satın alma olayının var olduğunu ve bu konuyla alakalı resmi işlemlerin devlet makamınca gerçekleştiğini bazı arşiv yazışmaları ışında görebilmekteyiz⁶¹. Sur içi bölgesinin en gözde yerleşim yeri olan Divan Yolunda inşa edilmiş hazirelerde gömülenler ise; daha çok o külliyenin banisi ve birinci derecede yakınlarıdır⁶². Mezar taşlarının, malzemesi, tekniği, boyutu, süslemesi, başlığı ve başlığa bağlı statüsüyle nasıl bir alana gömülmesi gerektiğinin en açık göstergesidir. Maddi kültürümüzün en değerli eserleri olan mezar taşları, incelenmeye devam ettiğinde eminim ki, Osmanlı Tarihine ve medeniyetimize ışıktutacak bir çok bilgi ile sanat tarihi ve sanat tarihçileri bu alana çekecektir. Çünkü tarihin simgesi olan bu taşlar araştırılmayı bekleyen suskun belgelerdir.

⁵⁶ Kıvrakoğlu, 2013: 5.

⁵⁷ Tek, 2002: 133.

⁵⁸ Hanoğlu, 2006: 11.

⁵⁹ Daha Fazla Bigi İçin Bakınız: Rum Suresi 52. Ayet, Mü’minun Suresi 37. Ayet, Fatır Suresi 22. Ayet, Nahl Suresi 21. Ayet, Neml Suresi 80. Ayet.

⁶⁰ Vatın, 2007: 189.

⁶¹ Vatın, 2007: 206.

⁶² Kıvrakoğlu, 2013: 6.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇORLULU ALİ PAŞA’NIN HAYATI VE KÜLLİYENİN BÖLÜMLERİ

3.1. Çorlulu Ali Paşa’nın Hayatı

Çorlu’da, çiftçi bir ailenin oğlu olduğu ve muhtemelen 1670 yılında doğduğu düşünülmektedir. Kapıcıbaşı Türkmen Kara Bayram Ağa’nın evlatlığı olarak, II. Ahmet devrinde (1691-1695) Galata Sarayı’na getirilmiştir. İlerleyen zamanda, Enderun-ı Hümayun’daki Seferli Koğuşuna buradan da Hane-i Hassa’ya yerleştirilmiştir⁶³.

Enderunda bulunduğu sırada, silahdarlığı Saray-ı Humayun’da ciddi bir mertebeye taşıma ıslahatını gerçekleştirmeye çalışmış, ancak silahtar olduğunda bu düşüncesini hayata geçirmiştir. Silahtarlığı önemli bir memuriyet seviyesine getirmiş ve padişah ile sadrazam arasındaki iletişimin silahtar vasıtasıyla gerçekleşmesini sağlamıştır. Böylece Darüssade, Babüssade ve Enderun’a ait tüm işler silahtar vasıtasıyla gerçekleştirmeye başlamıştır⁶⁴. Padişah II. Mustafa’nın, kızı Emine Sultan’a paşayı aday göstermesi ve padişaha olan yakınlığı sebebiyle diğer devlet erkanı bu durumdan rahatsız olmaya başlamıştır. Devlet erkanından bazı kimseler paşayı payitahttan uzaklaştırmak için İstanbul’daki Cebeci ayaklanmasını kullanmışlardır. Paşayı uzaklaştırmak isteyen devlet erkanı 1703’de vezirlik rütmesiyle saraydan uzaklaştırılmasına neden olmuşlardır⁶⁵.

Çorlulu Ali Paşa, Edirne Vakası (1703) sırasında vezir olarak Edirne’de kalmaya devam etmiş ve ardından 1703 Ekim ayında Halep valiliğine tayin edilmek üzere İstanbul’a çağırılmıştır. İstanbul’a gelince, Halep görevi iptal edilmiş ve Kubbealtı veziri olarak İstanbul’da kalmaya devam etmiştir. Kalaylıkoz Ahmet Paşa’nın sadrazamlığı sırasında gözden düşürülerek 1704’de Trablus- Şam valiliğine gönderilmiştir. Teke Sancağı has olarak kendisine verilen Çorlulu Ali Paşa , 1706’da çok uğraştığı sadaret makamına getirilmiş ve 1708’de yedi yıldır nişanlı olduğu Emine Sultan ile evlenmiştir⁶⁶.

Tecrübeli bir vezir olan Ali Paşa, ilk olarak imparatorluğun mali işlerini düzene sokmaya ve tasarruf yapmak için gelir gideri düzenlemeye çalışmıştır. Olası bir savaş tehlikesine karşı, tersane ve donanmaya önem vererek gemilerin sayısını arttırmıştır. İngiltere’den alınan gemiler için büyük çapa demirler yaptırmış ve İstanbul’a toplar döktürmüştür. Yeniçeri Ocağındaki suistimalleri kaldırmak için çalışmalar yaparak orduyu

⁶³ Aktepe, 1993: 370.

⁶⁴ Aktepe, 1993: 370.

⁶⁵ Cenez, 2017: 8.

⁶⁶ Cenez, 2017: 24.

disipline sokmaya çalışmıştır. Olası bir Osmanlı Rus savaşı nedeniyle dış siyasette ciddi anlaşma ve desteklerde bulunmuştur. Bu nedenle İsveç Kralı XII. Şarl'a yakınlık göstermiş ve yardım geleceği vaadi ile onu savaşa teşvik etmiştir⁶⁷.

Bu güçlü çalışmaları nedeniyle, karşıtları tarafından, 1710 yılında paşa rüşvet aldığı yönünde itham edilmiş ve III. Ahmed tarafından azledilip, Kefe Eyaleti'ne gönderilmiştir. Ancak yoldan çevrilerek önce Edirne'ye getirilmiştir. Ardından Gelibolu'ya buradan da Midilli'ye yollanmıştır. 1711'de Sinop'a sürdürdüğü Şeyhülislam Paşmakçızade Seyyid Ali Efendi'nin fetvası ve padişahın fermanıyla idam edilmiştir. Baş, payitahta getirilip teşhir edildikten sonra, Divanyolu'ndaki haziresine defnedilmiştir. Soyu, kızından olan torunu Kaptanıderya Kel Ahmet Paşa ile devam edip günümüze kadar gelmiştir⁶⁸.

3.2. İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi

Çorlul Ali Paşa Külliyesi; eski adıyla Irgatpazarı, Esirpazarı, Makasçılar olarak bilinen, fakat günümüzde Çarşıkapı diye anılan mevkide, eski Simkeşhane binasının yerine 1707 ile 1709 yılları arasında inşa edilmiştir⁶⁹. Cami, medrese, tekke, derslane, kütüphane ve hazirelerden oluşan külliye; günümüzde Yeniçeriler Caddesi adı verilen eski adıyla Divan Yolu üzerinde yer almakta ve iki ana girişi Yeniçeriler Caddesine bakmaktadır. Bu girişlerden biri batı cephesinin kuzey yönünde olup, büyük hazire ile tekke arasındadır. Aynı yöndeki diğer ana giriş ise güney yönünde olup büyük hazire ile küçük hazirenin arasında yer alır. Yeniçeriler Caddesi'ne bakan bu iki ana girişten kuzey yönündeki giriş ile avluya girildiğinde; camiye doğru uzanan bir yol ve bu yolun kuzey batısında revaklı tekke hücreleri güney doğusunda ise medresenin batı duvarı yer alır. Tekke ve medrese arasından camiye ulaşan bu yola sekizgen planlı bir şadırvan yerleştirilmiştir.

Kuzey batı yönünden, tekke ve medrese arasındaki uzun yol kullanılarak ulaşılan cami; bu iki yapıya simetrik bir şekilde konumlandırılmamıştır. Caminin kuzey cephesinden doğu cephesine doğru kıvrılan bir yoldan devam edildiğinde, yolun sonunda tuvaletler yer alır. Bu kısımda; üçgen formlu bir alandan ince bir yola geçilir. Yolun sonuna da medreselerin yer aldığı avlu görülür. Külliyenin batı yönündeki güney girişine ulaşan bu avlunun; kuzeyine uzunlamasına medrese, güneyine dikdörtgen planlı kütüphane ve sekizgen planlı derslane yerleştirilmiştir. Medrese, kütüphane ve derslane arasında uzanan bu yola, tekke ve medrese arasında kalan yolda olduğu gibi sekizgen planlı bir şadırvan yerleştirilmiştir. Genel yapısı itibarıyla çokgen bir görünüme sahip olan külliyenin kuzeydoğu cephesinden de bir girişi

⁶⁷ Cenez, 2017: 22.

⁶⁸ Aktepe, 1993: 370.

⁶⁹ Tanman, 1993: 370.

dizileri yerleştirilmiş olup, bu pencere dizilerinin üzerinde yer alan kubbe kasmağında ise sivri kemerli tepe pencereleri görölmektedir.

Caminin kubbesi harimde tromplara oturtulmuş ve bu tromplar dışardan pendentif formunda tasarlanmıştır. Taş ve tuğla kullanılarak almasıık duvar örgüsüyle inşa edilen caminin, son cemaat yerinde yer alan taşıyıcılarında mermer kullanılmıştır. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında (muhtemelen 23 Mayıs 1766) yaşanan deprem nedeniyle, caminin giriş kısmı ve minarenin kaideden yukarısı yenilenmiştir.

Fotoğrad 3.1 Cami Doğu Cephe.

Fotoğraf 3.2 Cami Güney Cephe.

3.2.2. Tekke

Tekke, külliye'nin batı cephesindeki kuzey girişinden girildiğinde külliye'nin kuzey yönüne konumlandırılmış ve doğu batı doğrultusunda uzanmaktadır. Kubbeye örtülmüş toplam on iki odadan oluşan tekkenin ön kısmında, üzeri aynalı tonozlarla kapatılmış on bir revak dizisi yer alır. Basık kemerli kapılardan girilen tekke hücreleri, dikdörtgen açıklıklı pencere, ocaklar ve dolap nişlerine sahiptir. Hücrelerin duvarları ile revak cephesinde, cami ile aynı tasarlanmış almaşık duvar örgüsü kullanılmıştır. Tekke hücrelerinin ön kısmında ise; baklava başlıklı mermer sütunlara oturtulmuş, tuğla örgülü ve sivri kemerli tek sıra revak yer alır.

Tekkenin batı ucunun karşısında yer alan ve aynı malzeme ile inşa edilmiş selamlık bölümü yer almaktadır. Selamlık bölümünün, batı duvarı büyük hazireye, güney duvarı ise medreseye bitişik olarak inşa edilmiştir. Kare planlı selamlık bölümü aynalı tonoz örtülü üç kapalı mekan ve bu üç mekanın önünde yer alan kubbeli tek bir revaktan oluşmaktadır.

Fotoğraf 3.3 Tekke'nin Batı Girişinden Görünüşü.

Fotoğraf 3.4 Tekke Revağı'nın Kuzey-Güney Yönünde Görünüşü.

3.2.3 Medrese

Tekkeye paralel olarak konumlandırılmış medreseye, açılan asıl kapı, külliye'nin batısında yer alan kuzey kapısıdır. Bu kapı üzerinde şair Dürri'ye ait 1120 (1708) tarihli kitabe yer alır⁷². Bu kapıdan girildiğinde medreseye ait bir avlu ve tekke bölümünün avlusunda yer alan şadırvana benzeyen bir şadırvan görülür. Medrese doğu-batı yönünde uzunlamasına konumlandırılmış ve kuzeybatı yönünden camiye birleştirilmiştir.

Uzunlamasına konumlandırılmış medresenin, kubbe örtülü sekiz öğrenci hücresi ve bu hücrelerin önünde yine kubbe örtülü tek sıra revak kısmı yer almaktadır. Medresenin batı ucunda yer alan son öğrenci hücresi diğer yedi hücrenin aksine revakla aynı hizaya konumlandırılmıştır. Bu hücreler boyut ve tasarım bakımından tekke hücreleriyle aynı planda inşa edilmiştir. Medrese hücrelerinden farklı olarak tasarlanmış ve medresenin kuzeydoğu köşesinden avlu yönüne çıkıntı yapan, dikdörtgen planlı ve üzeri aynalı tonoz örtülü bölümlerin müderris ve müid odaları olduğu düşünülmektedir⁷³. Medresede, malzeme olarak,

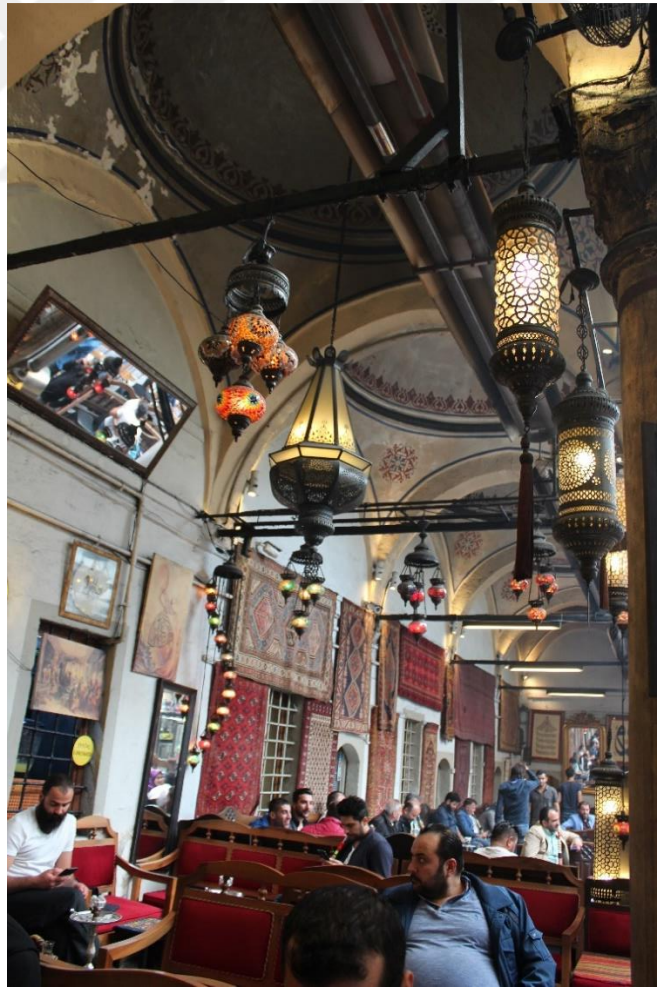
⁷² M. Baha Tanman, "Çorlulu Ali Paşa Külliyesi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.VIII, s. 371-373

⁷³ M. Baha Tanman, "Çorlulu Ali Paşa Külliyesi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.VIII, s. 371-373

camii ve tekkenin aksine kesme köfeki taş kullanılmıştır. Ayrıca medresenin avlusunda 1202 (1787-1788) tarihli bir hayrat kuyu bileziği bulunmaktadır.

Fotoğraf 3.5 Medresenin Güney Cephesi.

Fotoğraf 3.6 Medrese Revâğı'nın Doğu-Batı Yönünde Görünüşü.

3.2.4. Dershane

XVII. yüzyılın sonunda Divan Yolu üzerinde inşa edilen Köprülü Mehmet Paşa'nın külliyesinde yer alan çokgen planlı dershane, bundan sonra inşa edilecek külliyeler için örnek teşkil etmiş ve bu çağın mimari simgelerinden olmuştur⁷⁴. Bu dönemin bir çok külliyesinde karşımıza çıkan bu tasarım Çorlulu Ali Paşa Külliyesinde de kendini göstermiştir.

Medresenin güneybatı köşesinin karşısına yerleştirilmiş olan dershane, sekizgen planlı olup üzeri basık kasnaklı bir kubbeyle örtülmüştür. Sekizgen dershane'nin her yüzeyine simetrik ikişer pencere yerleştirilmiştir. Dershane, kuzey yönünden dikdörtgen planlı bir revakla taçlandırılmıştır. Revağın giriş kapısı hizasında yer alan kısım kubbe ile, yan kanatları ise aynalı tonozla örtülmüştür. Mukarnas başlıklı mermer sütunlarla inşa edilmiş dershane revağının, cephesi mermerle kaplanmış ve sütunların arası mermer korkuluklarla kapatılmıştır.

Fotoğraf 3.7 Dershane'nin Güney Cephesinden Görünüşü.

⁷⁴ Çobanoğlu, 2002: 255.

Fotoğraf 3.8 Dershane'nin İçerden Görünüşü.

3.2.5. Kütüphane

XVII. yüzyılın sonuna doğru, hem halka hemde ulemaya açık, külliye bünyesinde fakat diğer yapılardan bağımsız bir kütüphane anlayışının geliştiği görülür. İşleyiş bakımından diğer kütüphanelerden farkı olmayan bu kütüphanelerin, en belirgin özelliği külliye bünyesinden ayrı ya da tamamen bağımsız tek bir yapı olarak inşa edilmesi ve sadece kütüphaneye ait bir görevlisinin bulunmasıdır. XVII. yüzyılın mimari üslubuna farklı bir bakış açısı getiren bu kütüphane uygulaması, ilk olarak Köprülü Mehmet Paşa'nın divan yolundaki külliyesinde karşımıza çıkmaktadır.⁷⁵

Bir XVIII. yüzyıl külliyesi olan ve Divan Yolunda inşa edilmiş Çorlulu Ali Paşa Külliyesinde de, bu yeni kütüphane uygulaması yer bulmuştur. Külliye bünyesinden doğu duvarından dışarı taşan ve medresenin tam karşısında yer alarak, medreseyle aynı avluyu paylaşan kütüphane dikdörtgen planlı sade bir yapıdır. Sekizgen planlı dershanenin doğu cephesinin yanında yer alan kütüphane, fevkani bir yapıya sahiptir. Taş tuğla almaşık duvar örgüsü ile inşa edilerek külliye bünyesinin cami ve tekkesiyle aynı özelliğe sahip olan kütüphanenin üzeri aynalı tonozla örtülmüştür.

⁷⁵ Erünsal, 2002: 257.

Fotoğraf 3.9 Kütüphane'nin Güney Cepheden Görünüşü.

3.2.6. Hazireler

Külliyenin batı cephesinde iki ayrı hazire yer almaktadır. Bu hazirelerden büyük olanı, külliye'nin tekke avlusuna açılan kuzeybatı girişine, küçük olanı ise medrese avlusuna açılan güneybatı girişine konumlandırılmıştır. Her iki hazirede üç yönden açık olup, büyük hazire doğu yönünden, medresenin batı duvarı ve tekkenin selamlığının batı duvarına birleştirilmiştir. Küçük hazire ise, doğu yönünden medresenin derslane duvarına birleştirilmiştir. Demir parmaklıklarla çevrili hazirelerin her ikisinin de girişi kuzey yönündendir. Hazireler yerden yükseltilmiş olarak konumlandırılmış olup dikdörtken bir plana sahiptir ve her ikisininde üzeri açıktır.

Fotoğraf 3.10 Hazirelerin Güney Batı Yönünden Görünüşü.

Fotoğraf 3.11 Hazirelerin Güney Doğu Yönünden Görünüşü.

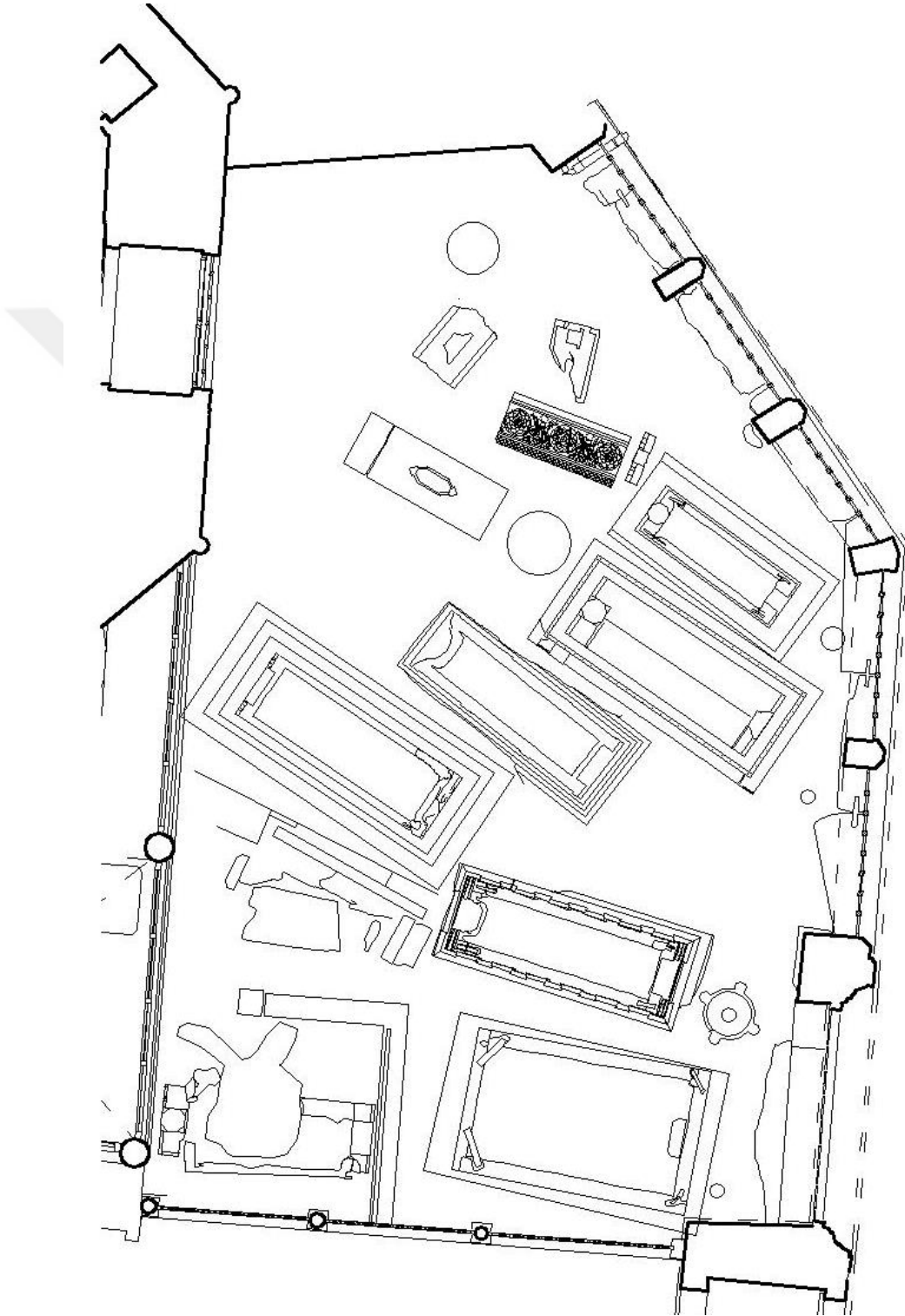
Fotoğraf 3.12 Küçük Hazire'nin Görünüşü.

Fotoğraf 3.13 Büyük Hazire'nin Görünüşü.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BEYAZIT ÇORLULU ALİ PAŞA KÜLLİYESİ MEZAR TAŞLARI

4.1. Katalog

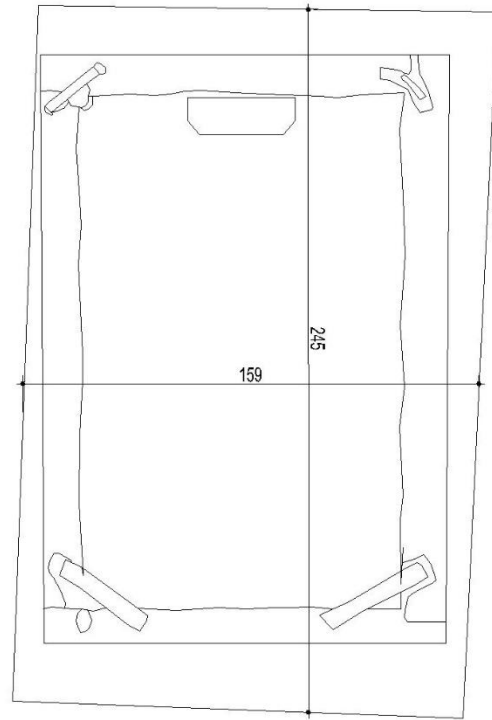
Çizim 4.1 Küçük Hazire Vaziyet Planı.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l-Hayyul-Bâki İsmetlü Hibetullah Hanım Sultan kerime-i muhteremeleri Merhume ve mağfur leha el-muhtac İla rahmete rabbehel gafur Fatıma Hanım Ruhi Çün Fatıha Sene 1216
MEZAR NO: 1	
FOTOĞRAF NO: 1	
ÇİZİM NO: 2-3-4-5	
MEZAR TÜRÜ: Çerçeveli mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Dilimli tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: İsmetlü Hibetullah Hanım Sultan Kerime-i Muhteremeleri Fatma Hanım
YAZI TİPİ: Nesih	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1801

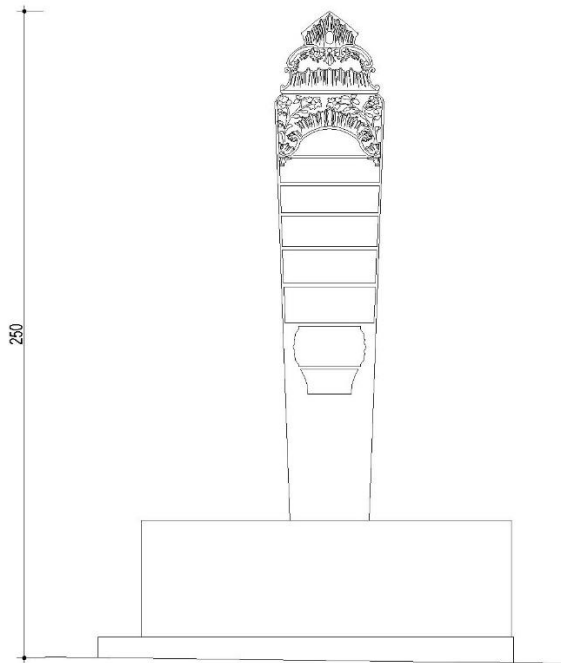
Süsleme Özellikleri: Sade bir mezardır. Yalnızca baş taşının dış yüzeyinde süsleme görülmektedir. İnce dikdörtgen planlı, dilimli baş taşının üst kısmında oyma tekniği ile yapılmış süslemeler yer almaktadır. İlk yazı çerçevesinin her iki yanına kıvrım dallar yerleştirilmiş, yazı çerçevesinin üzeri yapraklarla taçlandırılmıştır. Bu kıvrımlı dalların uçlarında papatyalar yer almaktadır. En üst kısım, iki ayrı dilim şeklinde tasarlanmış olup tepe kısmı çatı şeklinde bitirilmiştir.

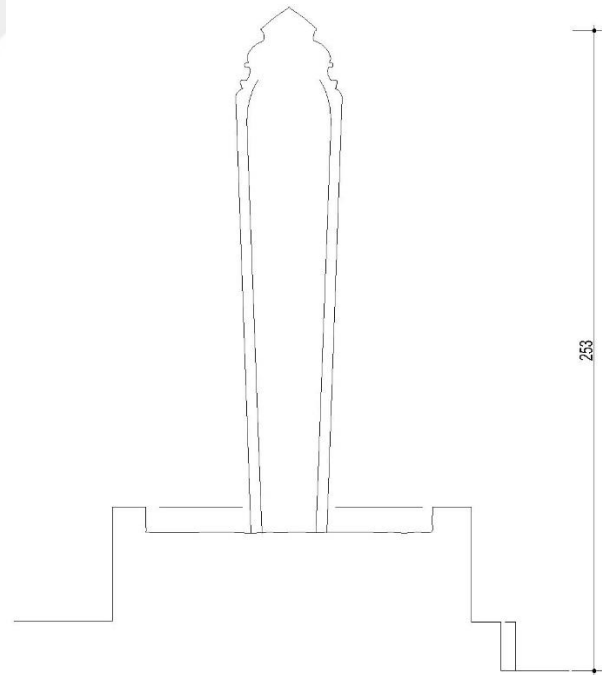
Fotoğraf 4.1 Genel Görünüş.

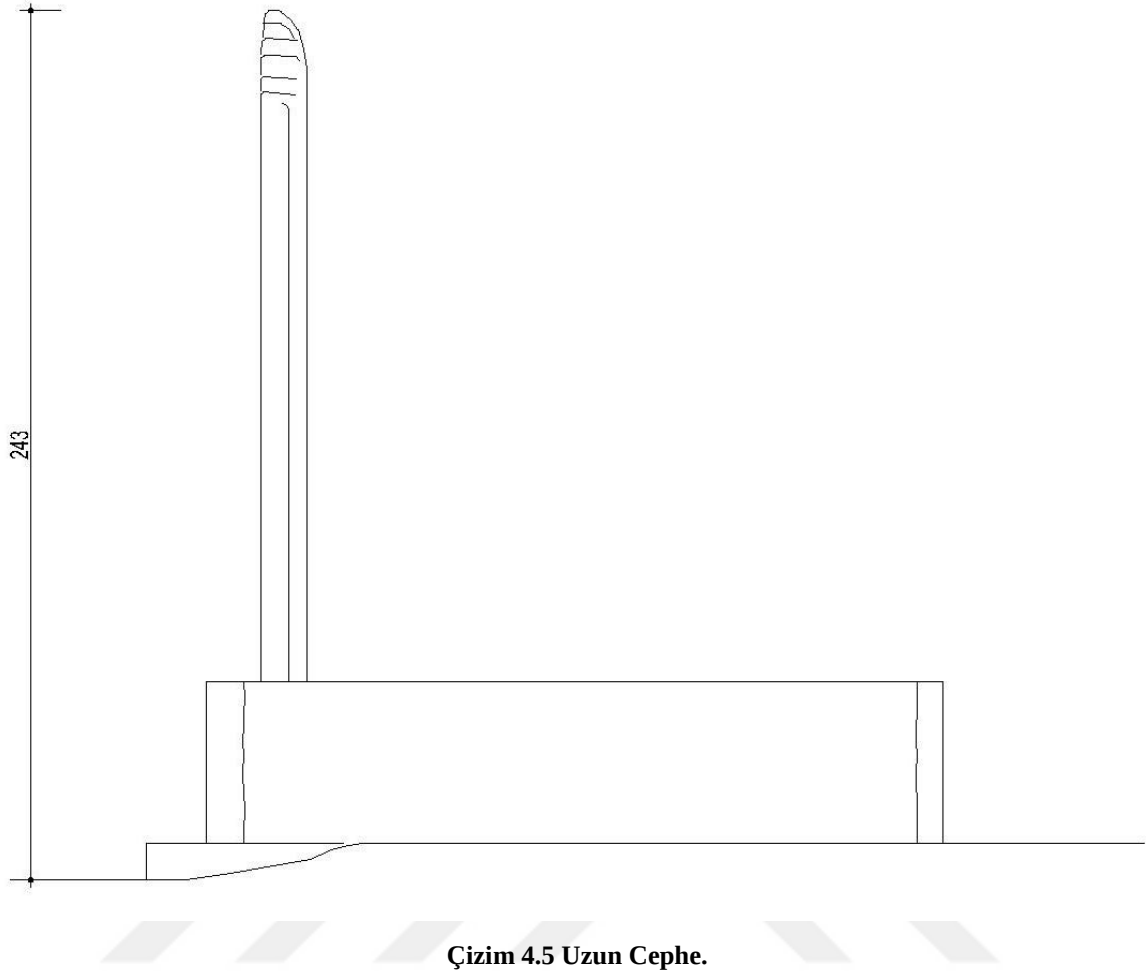
Çizim 4.2 Plan.

Çizim 4.3 Baş Taşı Dış Cephe.

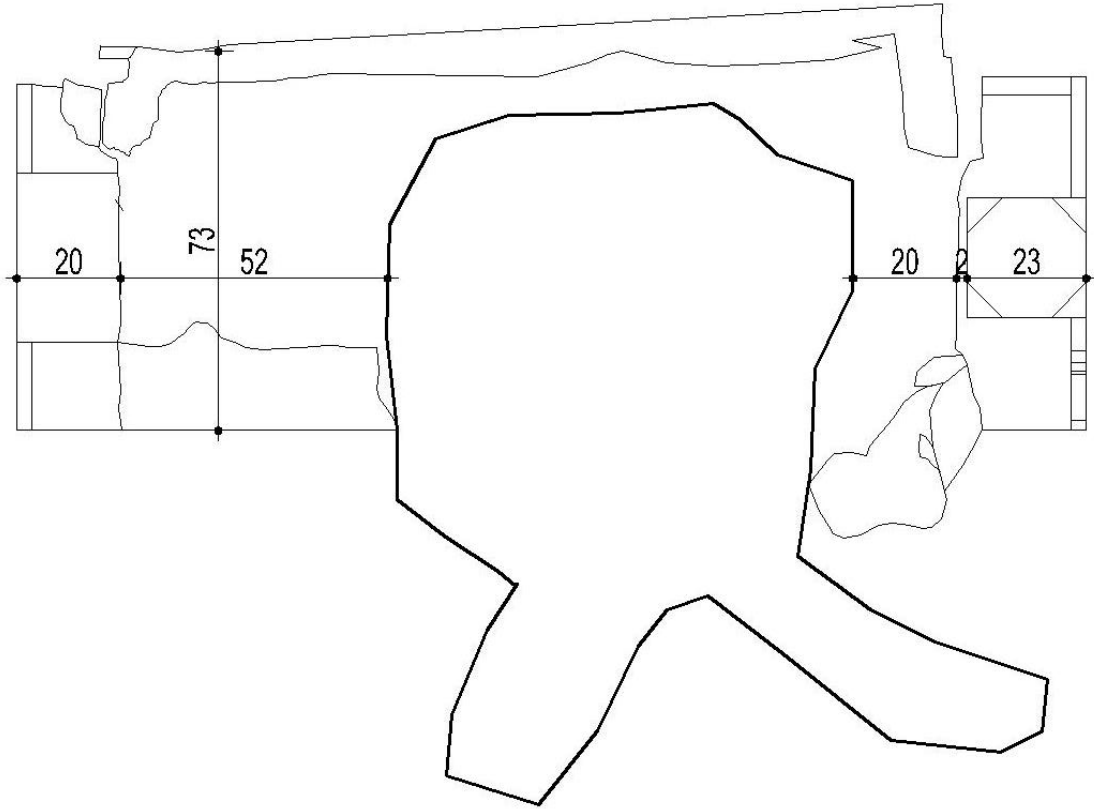

Çizim 4.4 Baş Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ:
MEZAR NO: 2	
FOTOĞRAF NO: 2-3	
ÇİZİM NO: 6-7	
MEZAR TÜRÜ: Sandık Mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Talik	
DURUMU: Gövdesi tahrip olmuştur.	KİMLİĞİ:
	MESLEĞİ:
	TARİHİ:

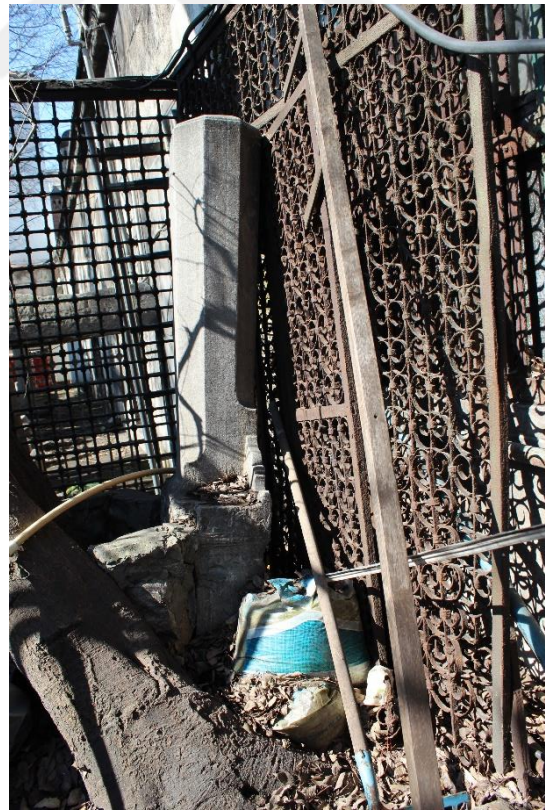
Süsleme Özellikleri: Tamamen tahrip olmuş mezarın yalnızca ayak ve baş taşı kalmış olup, bu kalan kısımda da her hangi bir süsleme unsuruyla karşılaşılmamıştır. Yalnızca başlık değerlendirilebilmektedir. Üzerinde yıldız veya baklava dilimi şeklinde süslemelerin yer aldığı ve alt kısmından her iki yana bombeli olan kavuk, okunamayan kitabe ve baş taşının yan cephesinde ki içi boş madalyon, bize mezar taşındaki tekniği kısmen anlatır.

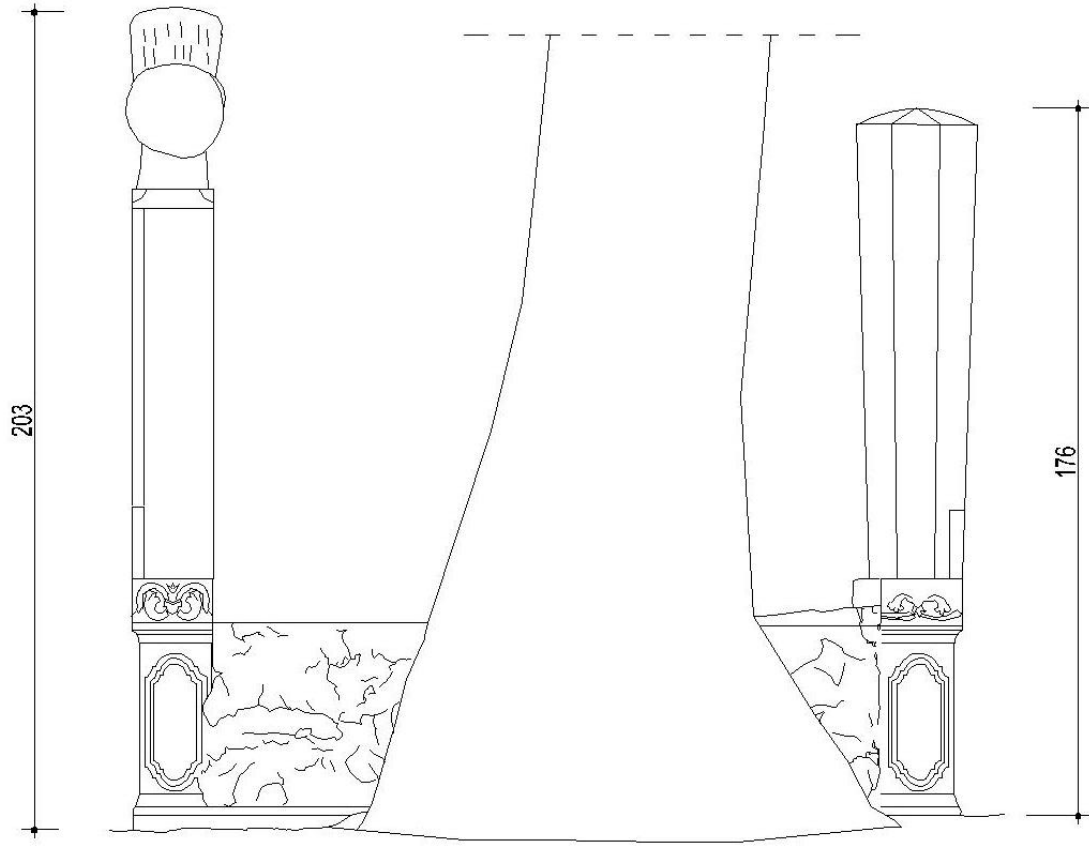
Çizim 4.6 Plan.

Fotoğraf 4.2 Baş Taşı.

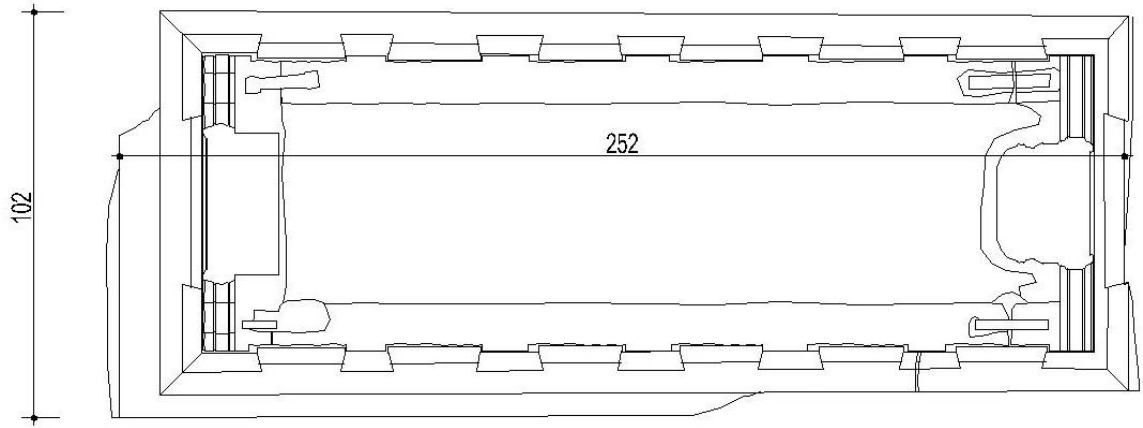
Fotoğraf 4.3 Ayak Taşı.

Çizim 4.7 Uzun Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l-Bâki Ah o gül gonca can pasesi Rıf'at Ali Bey Ola ya Rab huban içre yok rahmet Goncadır kim cabbar alâsı Gül Ahmed Paşa Ced be ced gonca-i gül baran rihâl devlet Cedde-i aliyesinde hanım sultan Hibetullah ileismet Yani ol ermeye nur-u gonca iken Oldu bir perde-i tarac neran hasret Mahsul-u uzat-ı yigirmi iki yaşında iken İrci'i devletine kıldı cihandan rihlet Çünkü gam almadı bu fani olan dünyadan Vere Hak ruhuna ukbada bekay-ı cennet Dedi bir Fatiha hayr eyle fazl-ı tarih Ali Bey azm-i cinan eyledi buldu rıf'at 1209 Ramazan
MEZAR NO: 3	
FOTOĞRAF NO: 4-5	
ÇİZİM NO: 8-9-10-11	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Nesih	
DURUMU: Sağlam	KİMLİĞİ: Ali Bey
	MESLEĞİ: Saray görevlisi
	TARİHİ: 1795 Nisan

Süsleme Özellikleri: Tüm cepheleri madalyonlarla bezenmiş mezarın, kısa kenarlarında iç içe geçmiş bitkilerden oluşan birer madalyon yer alır. Uzun cephelerinde ise yine aynı madalyonlar tekrarlanırken, tekrarlanan bu madalyonların ortalarında sepet içerisinde meyveler tasvir edilmiştir. Her iki uzun kenarda üçer madalyon yer almakta olup, ortada ki madalyona üst üste dizili armutlar, yandakilere ise üzüm salkımları yerleştirilmiştir. Her bir madalyonun arasına mezar boyunca devam eden; dışa doğru kabartılmış, dikdörtgen madalyonlu ayak formunda çıkıntılar yerleştirilmiştir. Ayak taşının dış cephesinde, çok yapraklı iç içe geçmiş ve ayak taşı boyunca birbirini devam ettiren palmetler yer almaktadır. Ayak taşının üst kısmı kademelendirilmiş bombeli dikdörtgenlerle bitirilmiştir. Baş taşı ise, yazı levhalarının en üzerinde yer alan, taç şeklinde tasarlanmış çok yapraklı ve istiridye görünümlü akant yapraklarla bitirilmiştir. Başlık türü olan kavuk ise uzun formu ve sık dilimli olarak tasarlanmıştır.

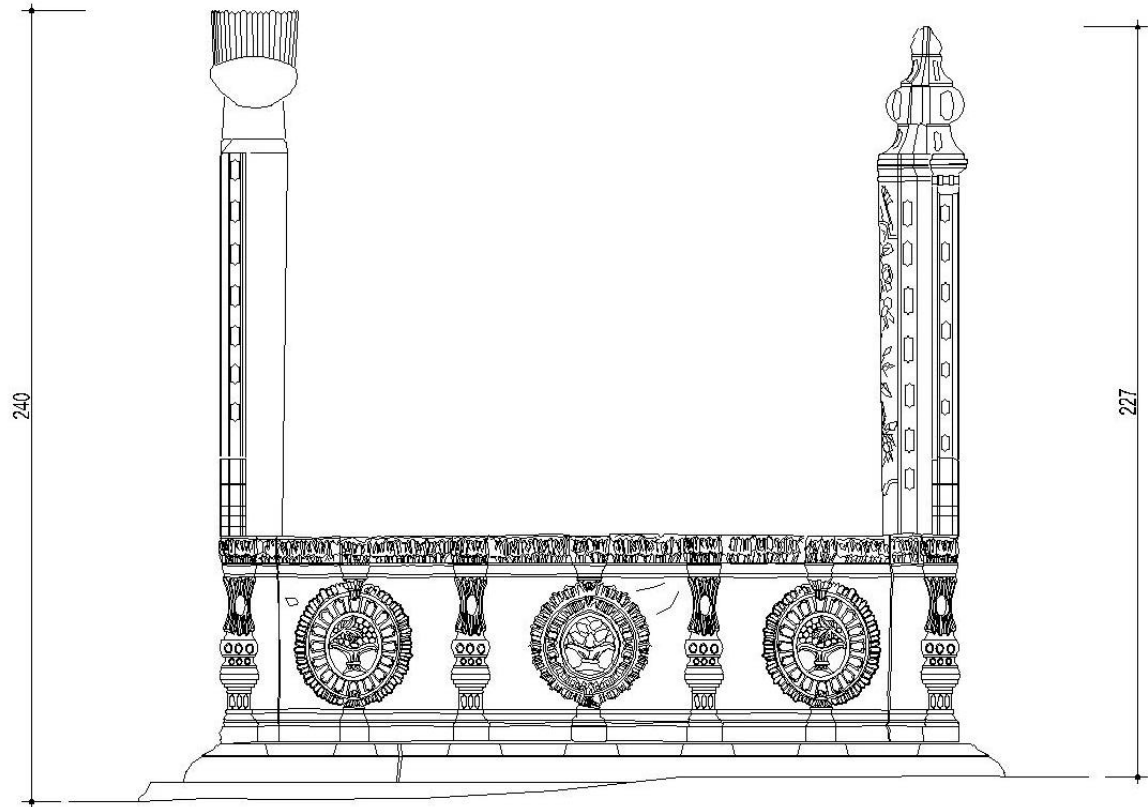
Çizim 4.8 Plan.

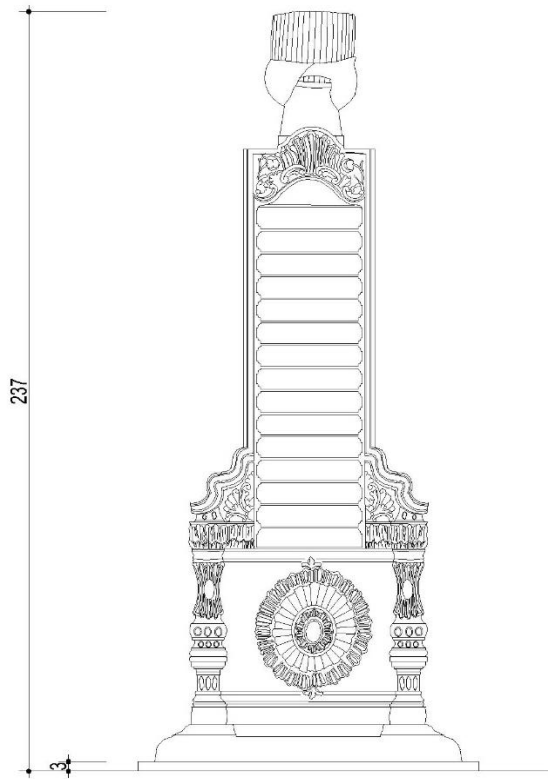
Fotoğraf 4.4 Baş Taşı.

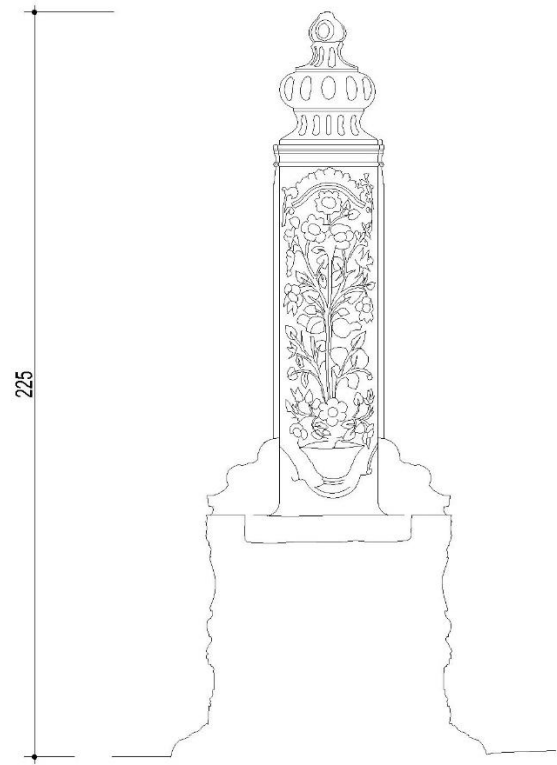
Fotoğraf 4.5 Ayak Taşı.

Çizim 4.9 Uzun Cephe.

Çizim 4.10 Baş Taşı Dış Cephe.

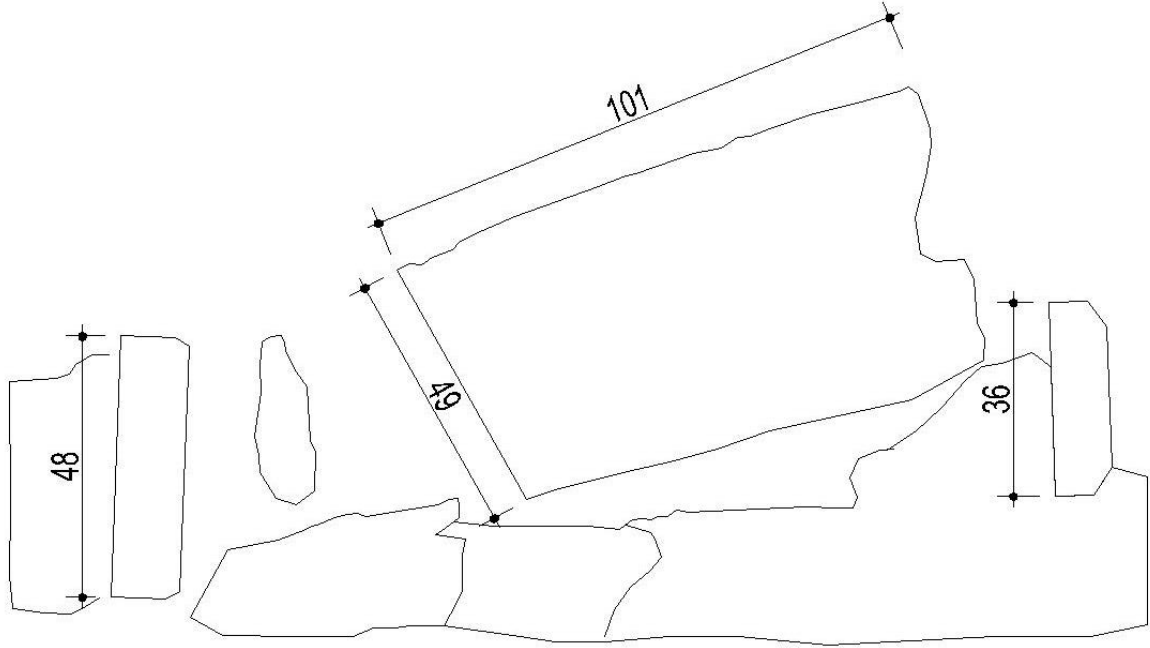
Çizim 4.11 Ayak Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Merhum ve mağfur es-sultan Osman Han hazretlerinin Hazinedar ustası merhume Fatıma Hatun ruhiçün el-Fatiha Sene 1175 Safer 23
MEZAR NO: 4	
FOTOĞRAF NO: 6-7	
ÇİZİM NO: 12-13-14	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	KİMLİĞİ: Osman Han'ın Hazinedarı Fatma Hatun MESLEĞİ: Hazinedar TARİHİ: 23 Eylül 1761
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Nesih	
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Baş taşının dış, ayak taşının da iç yüzeyinde süslemelerin görüldüğü mezar, hazirenin geneliyle kıyaslandığında sade bir tasarıma sahiptir. Altı çerçeve içerisine yazılmış kitabenin yalnızca üst kısmında süsleme görülmektedir. Yazı çerçevesinin her iki yanına hafif kabartılmış yarım sütunceler yerleştirilmiştir. En üst yazı çerçevesinin içinde yer alan “Hüve'l Bâki” yazısının her iki yanında dal şeklinde üç yapraklı yoncalar işlenmiştir. Karşılıklı ve simetrik bir düzenle yükselerek giden akant yaprakları ve rumiler görülmektedir. Mezar taşının üst kısmı ise, neredeyse hazirenin tamamında görülen yapraklı bir taç ile bitirilmiştir bu taçın altında küçük bir kase içerisinde meyveler yer almaktadır.

Ayak taşının yalnızca iç kısımda süsleme kompozisyonu yer alır. Ortada uzun bir selvi ağacı ve bu ağacın boyunca kıvrılarak her iki yanında simetrik bir şekilde yükselen dallar yer alır. Bu dalların üzerinde üç yapraklı yoncalar ve aşağı doğru sarkıtılmış sümbüller

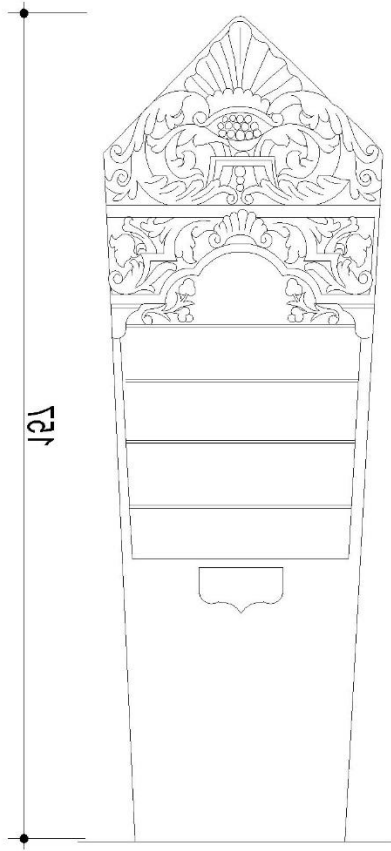
görülmektedir. En üst kısımda her iki yana yerleştirilmiş birer papatya ve tepesinde küçük bir sepet içerisinde armutlar yer alır.

Çizim 4.12 Plan.

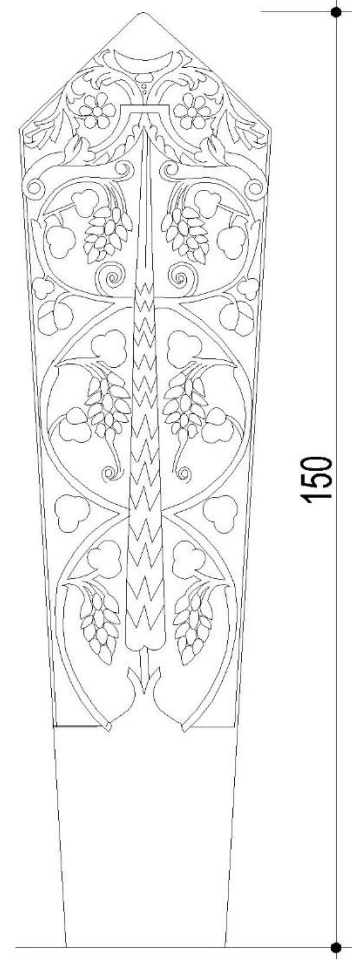
Fotoğraf 4.6 Baş Taşı.

Çizim 4.13 Baş Taşı Cephe.

Fotoğraf 4.7 Ayak Taşı.

Çizim 4.14 Ayak Taşı İç Cephe.

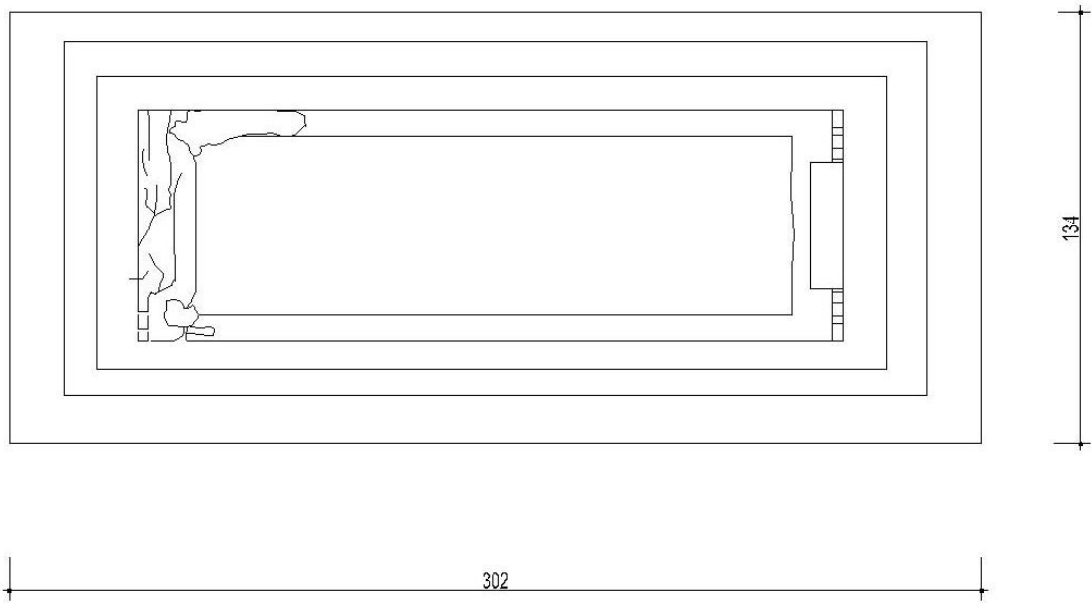
HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ:
MEZAR NO: 5	
FOTOĞRAF NO: 8-9-10-11	
ÇİZİM NO: 15-16-17-18-19	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: AYAK:Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ:	
DURUMU: Baş taşı günümüze gelememiş, ancak geri kalanı sağlam.	KİMLİĞİ:
	MESLEĞİ:
	TARİHİ:

Süsleme Özellikleri: Mezarın dört yönünde de iki tür madalyon ve vazo içerisinden taşan gül demetleri yer almaktadır. Mezarın dört yönünde yer alan madalyonlardan biri; merkezinde dışa açılmış yapraklı bir bitki, etrafında ise birbirine yan yana ve simetrik bir şekilde toka ile tutturulmuş kıvrık yapraklı bitkiden oluşur. Diğer madalyonun ise merkezinde dışa doğru açılmış yapraklarıyla bir bitki yer alırken bu bitkiden uzanan yollarla çark oluşturulmuştur. Bu çarkın etrafında diğer madalyonda olduğu gibi birbirine toka ile tutturulmuş yapraklar yer alır fakat diğer madalyonun tersi yönüne sıralanmıştır. Her iki uzun cephenin ortasına çark şeklinde madalyon yanlarına işe merkezi bitki yapraklı madalyon yerleştirilmiştir. Bu üç madalyonun arasında ve her iki uç kısmında ise vazo içerisinden dışa doğru taşırılmış gül demeti yer alır.

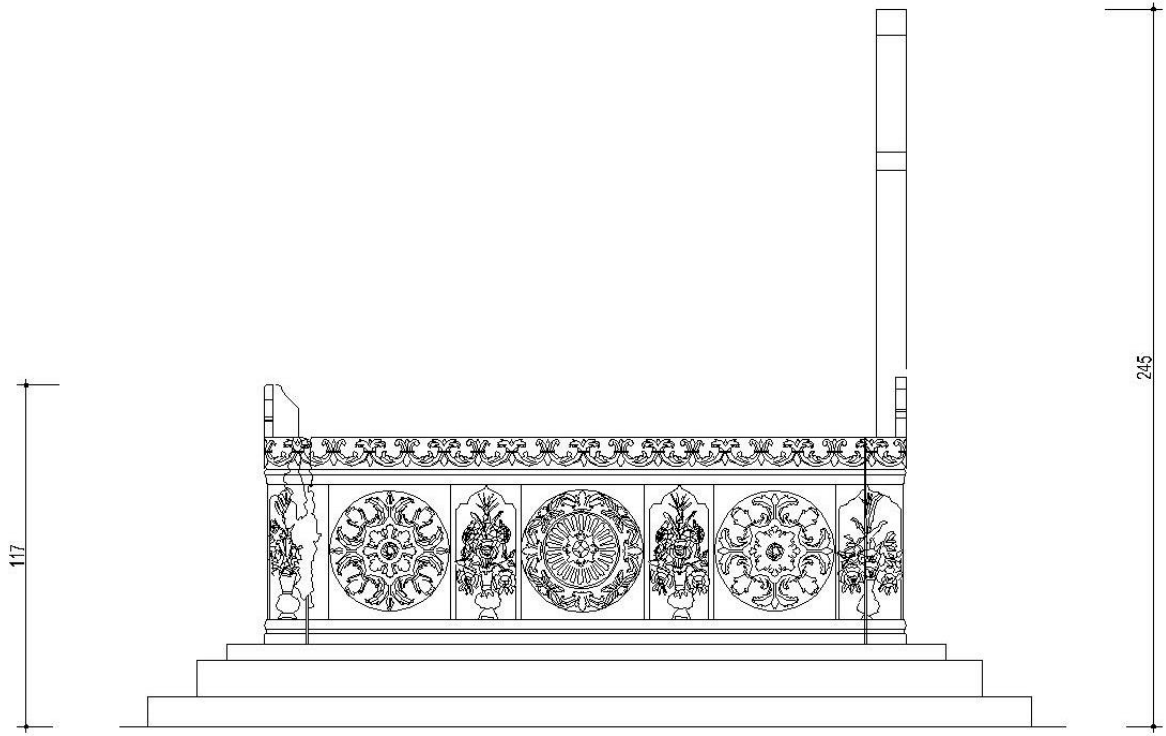
Baş taşının bulunduğu cephede, çarkıfelek şeklindeki madalyon ve iki yanında yine vazo içinden taşan gül demeti görülmektedir. Ayak taşı yönünde, merkezinde yaprakları

açılmış bitkinin bulunduğu birinci madalyon ve her iki yanında içerisinde gül demeti yer alan vazo tasvir edilmiştir. Ayak taşının dış cephesinde; sivri kemer içerisine yerleştirilmiş büyük bir gül ağacı tasvir edilmiştir. Bu ağaç büyük ve her iki yanında birer kulpu bulunan ayaklı vazodan yükselmektedir. Sivri kemerli formun üzerine bir sıra mukarnas işlenmiş ve onun üzerinede madalyonlarda yer alan bitkisel bezeme tekrar edilmiştir. Tepe kısmında bir palmet ve bu palmetim sağına ve soluna devam eden şeritler görülür.

Ayak taşının iç yüzeyinde ise, zeminde büyük bir vazo ve bu vazodan dağılarak yukarı doğru uzanan dallar ve bu dalların ucunda hançer görünümlü akant yaprakları yer alır. Vazadan uzanan çiçek stilize sivri kemerle bitirilmiş ve her iki yanına birer papatya tasvir edilmiştir. Bunun üzerine enine geometrik bir şerit yerleştirilmiş olup bu şeridin üzerinede küçük bir kase içerisinde armutlar tasvir edilmiştir. Tepe kısmına ise uç kısımdan bağlanarak taç şekline getirilmiş ve alt kısımda bombeli bir istiridyeyi andıran bitki demeti yerleştirilmiştir.

Çizim 4.15 Plan.

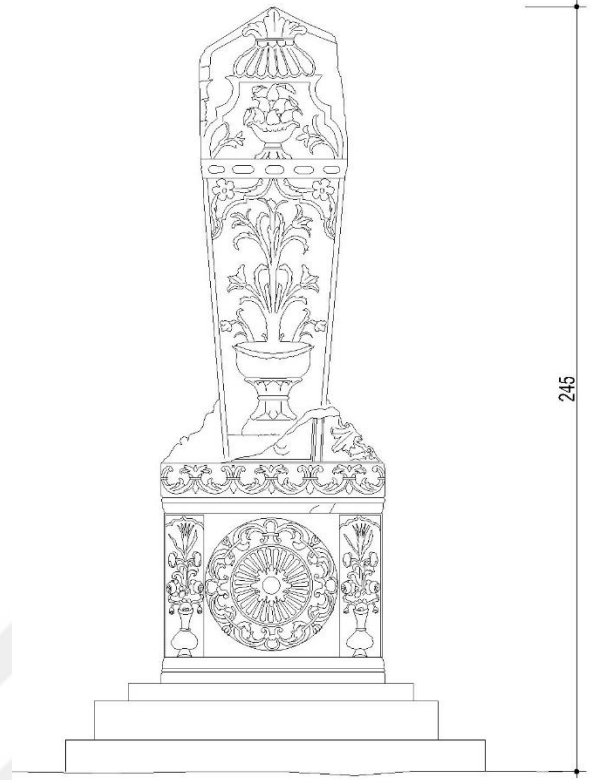
Çizim 4.16 Uzun Cephe.

Fotoğraf 4.8 Uzun Cephe.

Fotoğraf 4.9 Baş Taşı Dış Cephe.

Çizim 4.17 Baş Taşı Dış Cephe ve Ayak Taşı İç Cephe.

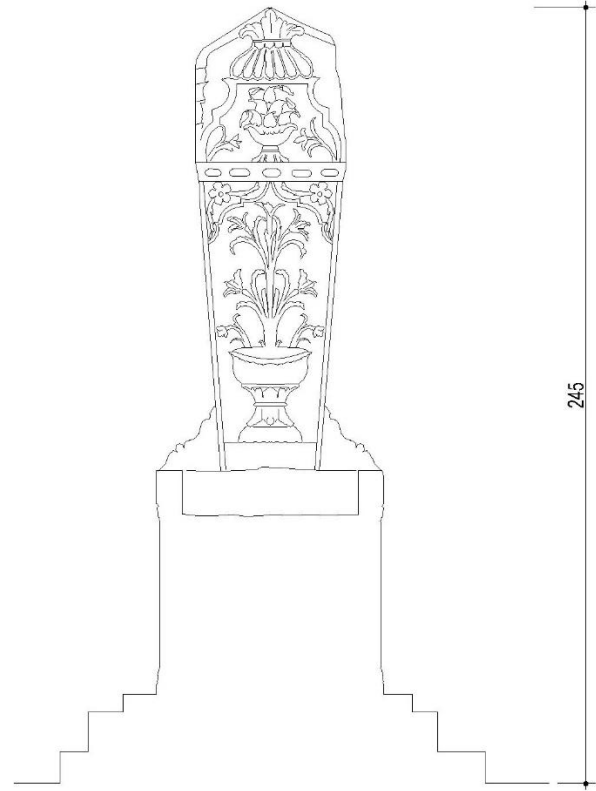
Fotoğraf 4.10 Ayak Taşı Dış Çephe.

Çizim 4.18 Ayak Taşı Dış Cephe.

Fotoğraf 4.11 Ayak Taşı İç Cephe.

Çizim 4.19 Ayak Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Kalbini kimseye rapt eyleme Hak'dan gayrisı Ah bu dâr-ı fenadır ki kıl hesab-ı kadim İşte bu sahibi merkadan bak al ibret Hani defn oldu ten-i kılıca manasındayım Ali Rıfat Bey'in bint-i güzini idi hayf Vire Hak maderine sab ile ecr-i azim Eyledi mâh-ı mahruk şehid-i tağun Zikr-i tevhidine ruhunu kıldı teslim Bâğ-ı alimden festan etti kırup bâd-ı ecel Kad nagâmini halidi içre nihal ide Rahim Seni arşına münevver ermiş iken ah sad ah Sararup gülzehî soldu yetmini hayfa oldu adem Oku bir Fatiha ruhuna onun ümmi zair Meskeni cennet-i alâ ide Mevlây-i Alim Hayri yaktı aşkımla yazıldı tarih Hibetullah Hanımın menzildir sahn-i nâim 1229
MEZAR NO: 6	
FOTOĞRAF NO: 12-13-14-15	
ÇİZİM NO: 20-21-22-23-24	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Hotoz	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Ali Rıfat Bey'in Güzini Hibetullah Hanım
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1814

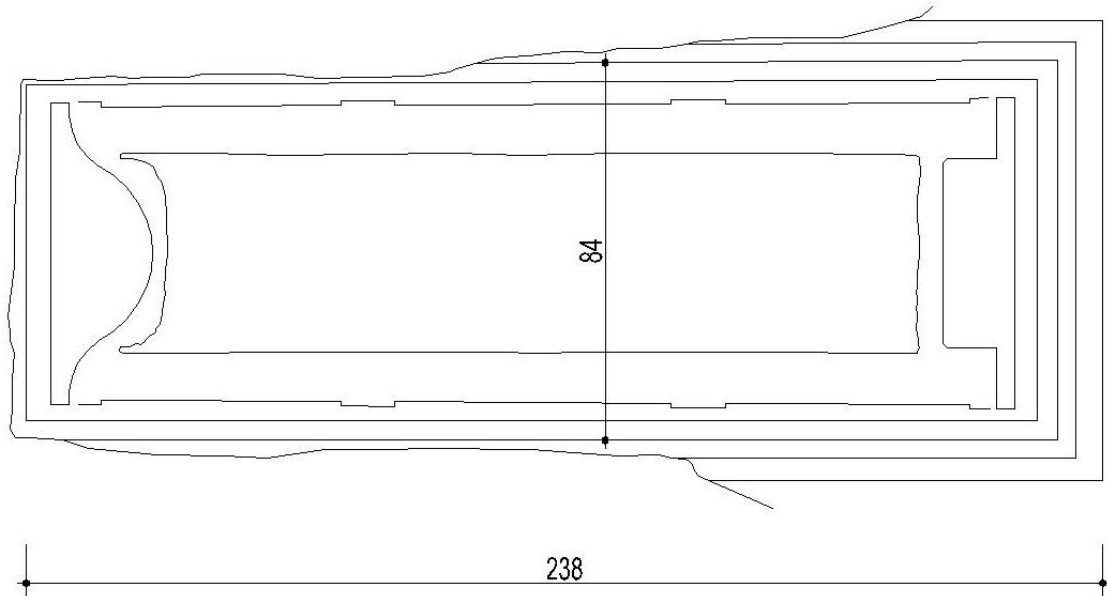
Süsleme Özellikleri: 18. Yüzyıl kadın mezarlarının süsleme üslubunu yansıtan mezar, yoğun ve sanatsal bir kompozisyona sahiptir. Mezarda en dikkat çekici bezeme, dört cephede de yer alan, yan yana yerleştirilmiş meyve kaseleridir. Uzun cephelerde üçer meyve kasesi yerleştirilmiş olup, kısa cephelerde birer meyve kasesi bulunmaktadır. Kısa cephelerdeki meyve kaselerinde salkımlı üzümler yer alırken, uzun cephede ortada üzüm salkımlı kase ve yanlarında içi nar dolu kaseler yer alır. Mezarı boylu boyunca dolanan bu kaselerin arasına ayak şeklinde boydan kabartmalar yerleştirilmiştir.

Mezar baş taşı, dikdörtgen kesitli olup, bu dönemin çoğu kadın mezarlarında görülen hotozlu başlıkla bitirilmiştir. Baş taşı on altı yazı çerçevesi ve hotoz kısmında ki süslemelerle dikkat çekicidir. Hotozun en alt kısmında yer alan kolye, ortasından büyük bir madalyon, ve bu madalyonun iki yanından sarkan halkalar ve bu halkalar üzerindeki inci dizisinden oluşur.

Hotozun içerden dışarı doğru kıvrılan kısmı ise ortada büyük ve iki yanında küçük olmak üzere üç gülle sonlandırılmıştır.

Mezarın ayak taşının ise; hem iç hemde dış kısmında bezeme bulunmaktadır. Ayak taşının kısa cephesinde; baş taşının cephesinde yer alan üzüm kasesi görülürken, ayak taşı kısmında farklı bir kompozisyon dikkati çeker. Sol başlangıç kısmı tahrip olan ayak taşında büyük ve kulplu bir vazodan yükselen gül ağacı görülmektedir. Bu vazodan sağ yanında bir gül sapı, yapraklarıyla birlikte tasvir edilmiş ve ayak taşının tahrip olan kısmında da simetrisinin olduğu düşünülmektedir. Vazodan yukarı doğru uzanan gül ağacında yer alan güllerin bir kısmı açılmamış olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca bu güllerin arasında karanfil tasvirleride yer alır. Bu gül ağacının üzeri ise yuvarlak kemer formunu oluşturacak şekilde dışa doğru açılmış çok yapraklı bir bitki ile sınırlandırılmıştır. Ayak taşı; sınırlandırılan bu kısımdan, yukarı doğru küçülerek kademeli bir şekilde devam eden üç boyutlu daireler ile bitirilmiştir.

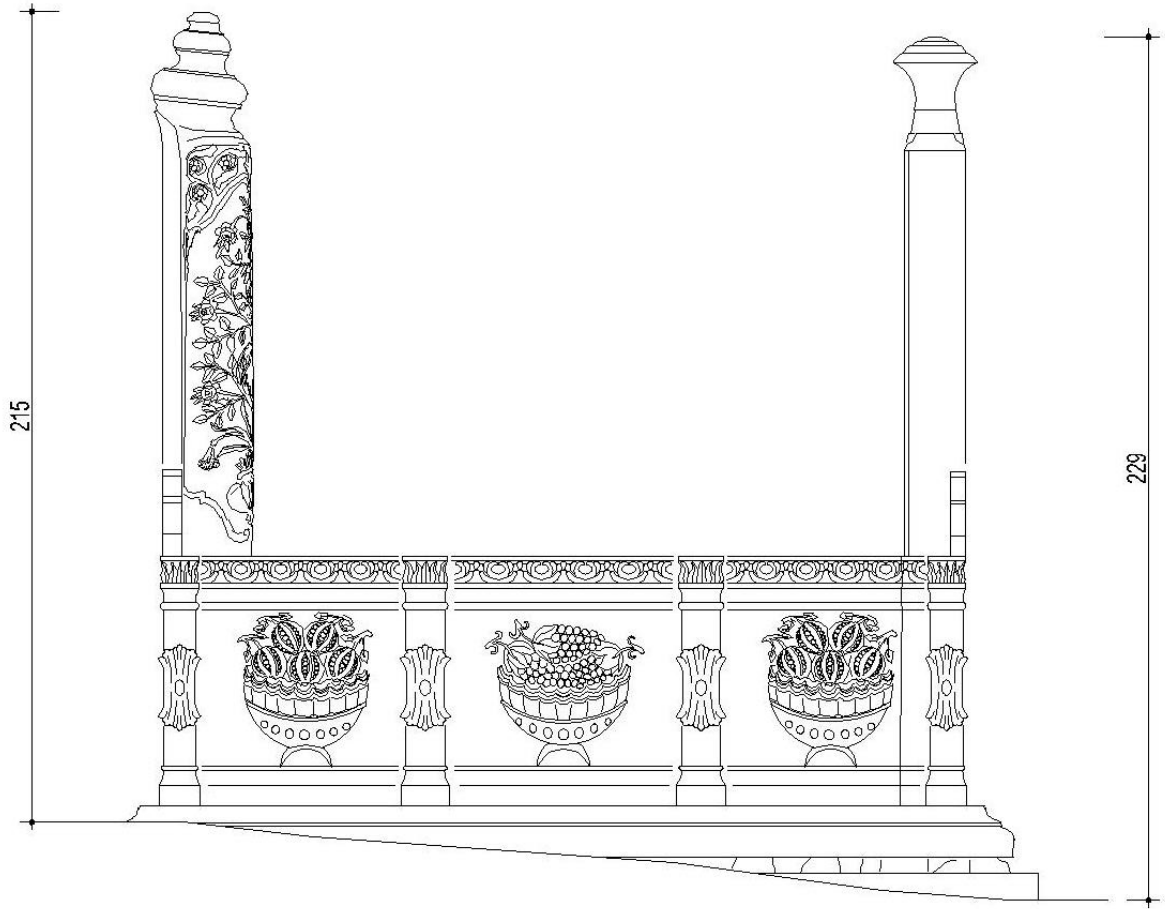
Ayak taşının iç cephesinde; dış cephesinde yer alan vazo ve vazodan yükselen gül ağacının aynısı tekrarlanarak dizayn edilmiş olup, üst kısmı dışa doğru açılan akant yapraklarıyla taçlandırılmıştır. Ayrıca bu taç kısmının her iki yanında kıvrım dallar arasına yerleştirilmiş üçer papatya yer alır.

Çizim 4.20 Plan.

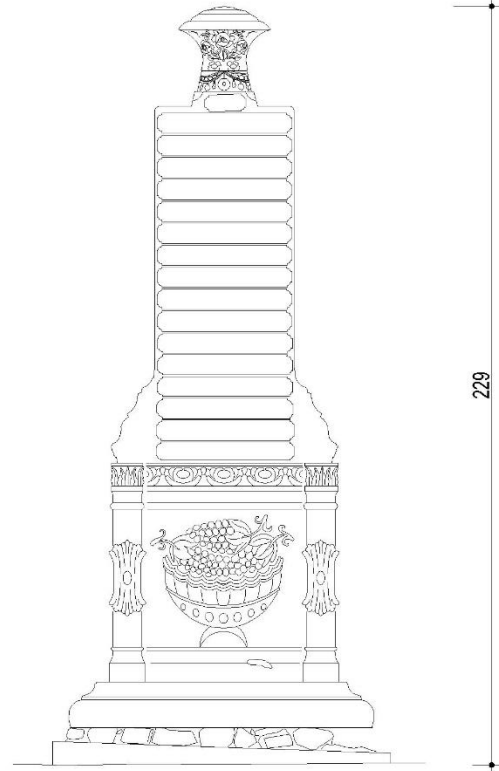
Fotoğraf 4.12 Genel Görünüş.

Çizim 4.21 Uzun Cephe.

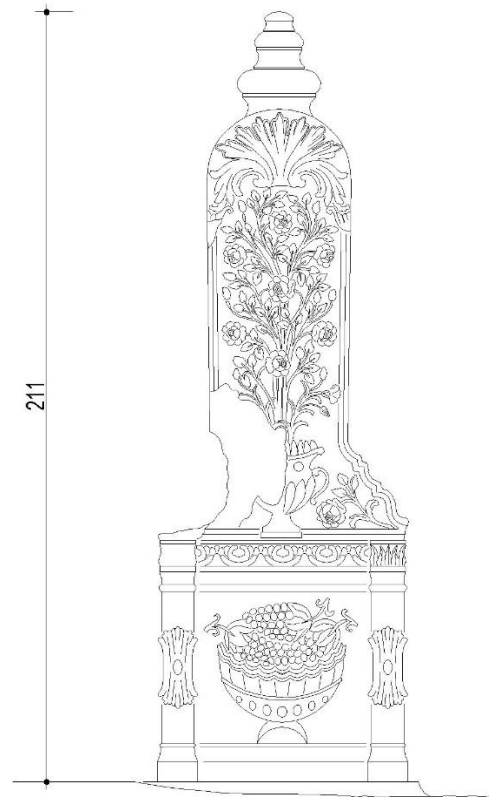
Fotoğraf 4.13 Baş Taşı Dış Cephe.

Çizim 4.22 Baş Taşı Dış Cephe.

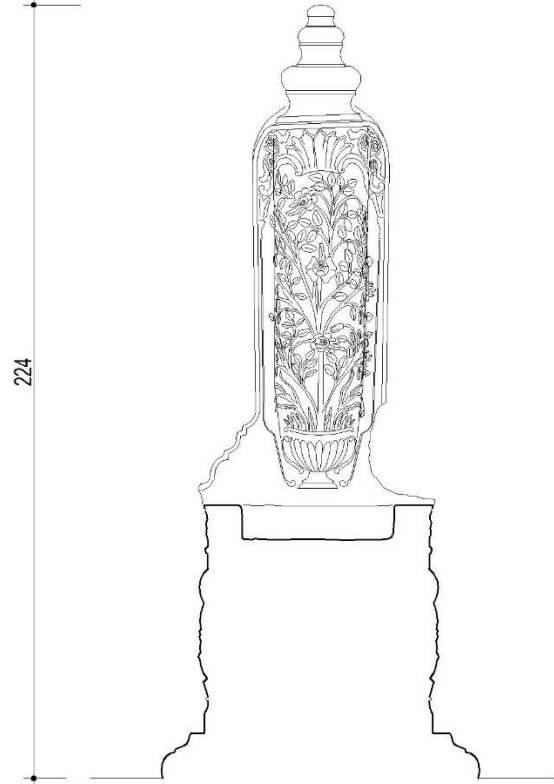
Fotoğraf 4.14 Ayak Taşı Dış Cephe.

Çizim 4.23 Ayak Taşı Dış Cephe.

Fotoğraf 4.15 Ayak Taşı İç Cephe.

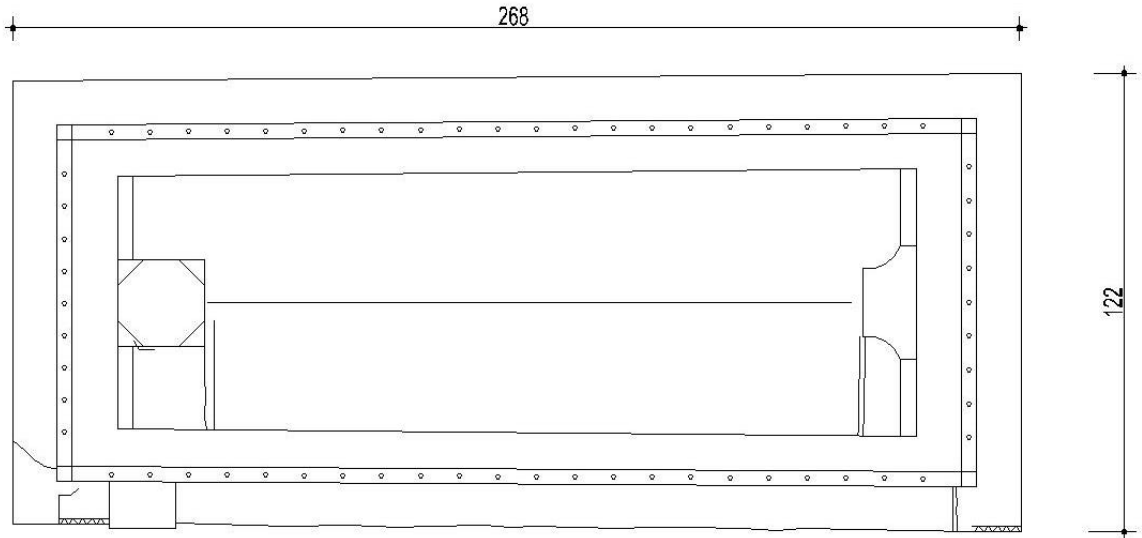

Çizim 4.24 Ayak Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Müşir-i müttehem düstûr-ı ekrem âsafane Ali Paşa vezîr-i a'zam-ı hân-ı Ahmed-i yektâ Olup dört sal üç ay sadr-ı vâlâ-yı vezâretde Güzel hizmetler eyledi iş bu din-u devletine hakka Velî ber muktezây-ı hükm takdîr-i Hudâvendâ Ne çare eyledi azm-i şehâdet hâne-i ukbâ Hemîşe kâr için hayrat etdi bu dâ-ı dünyâda Budur ümid ferdâ ecrini ihsân eyleye Mevlâ Olanlar zâr-i kabri desunlar dariyye tarih Kıla me'vâ sarây-ı adn-i alâyı Ali Paşa Fi sene 1123 ⁷⁶
MEZAR NO: 7	
FOTOĞRAF NO: 16-17-18	
ÇİZİM NO: 25-26-27-28	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Sarık (kallavî)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Çorlulu Ali Paşa
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ: Sadrazam Kubbe Altı Veziri
YAZI TİPİ: Talik	TARİHİ: 26 Aralık 1711
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Çorlulu Ali Paşa'nın şahsına ait olan bu mezar, sade bir bezemeye sahiptir. Mezardaki tek süsleme unsuru dört cephede de yer alan madalyonlardır. Uzun cephelerde üçer, kısa cephelerde birer adet yer alan bu madalyonlar: merkezinde bir çiçek, bu çiçek etrafına yerleştirilmiş on iki kollu yıldız, bu yıldızların uçlarında dönen on iki yaprak ve bu yaprakların da çevresinde dönen aynı sitildeki on üç yapraktan oluşur. Baş taşında yer alan kitabe on iki çerçeve içerisine yerleştirilmiştir. Başlık ise, yalnızca kubbe altı vezirlerinin taktığı özel bir başlıktır.

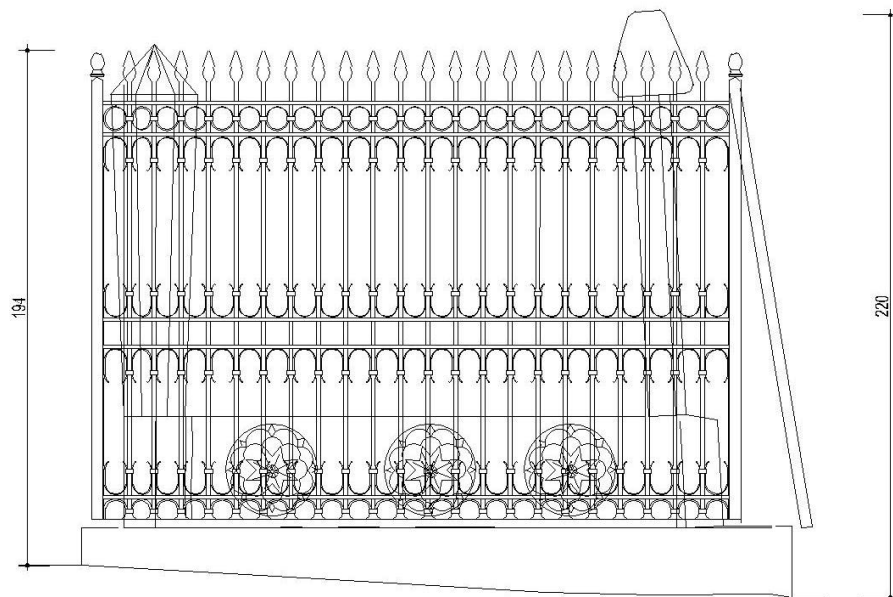
⁷⁶ Cenez, 2017:106.

Çizim 4.25 Plan.

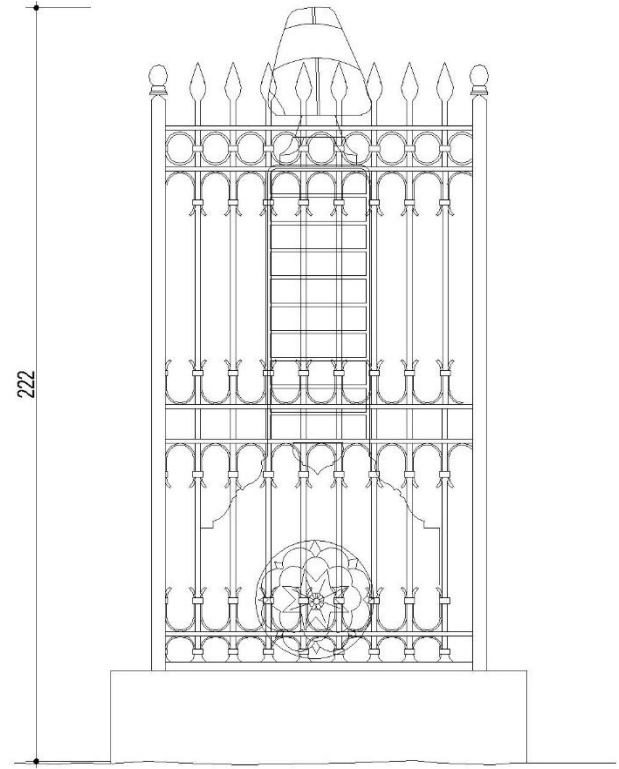
Fotoğraf 4.16 Genel Görünüş.

Çizim 4.26 Uzun Cephe.

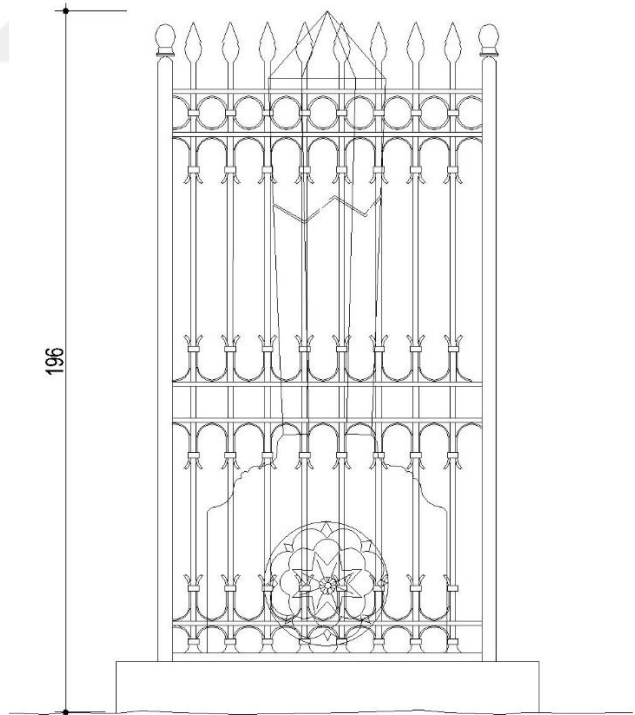
Fotoğraf 4.17 Baş Taşı.

Çizim 4.27 Baş Taşı Cephe.

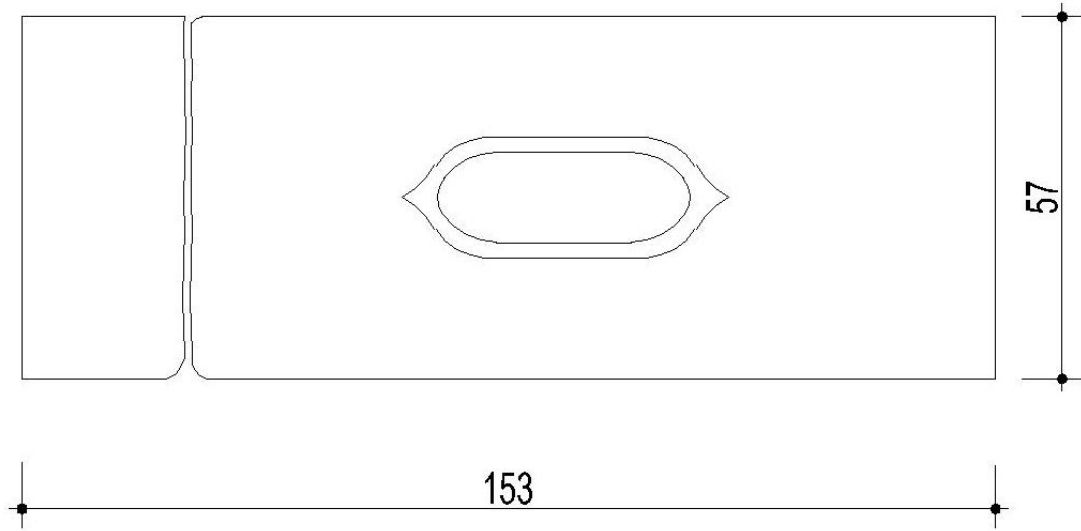
Fotoğraf 4.18 Ayak Taşı.

Çizim 4.28 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ:
MEZAR NO: 8	
FOTOĞRAF NO: 19	
ÇİZİM NO: 29	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: AYAK:	KİMLİĞİ: MESLEĞİ: TARİHİ:
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK:	
YAZI TİPİ:	
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Yalnızca kapak taşından ibaret olan mezarın, daha önce baş taşı veya ayak taşının var olup olmadığı konusunda bir bilgi yoktur. Nitekim arazi çalışması esnasında da her hangi bir kalıntıya raslanmamıştır. Ayrıca mezarın baş ve ayak kısımlarında da, baş ve ayak taşı olduğuna dair her hangi bir iz görülmemektedir.

Çizim 4.29 Plan.

Fotoğraf 4.19 Genel Görünüş.

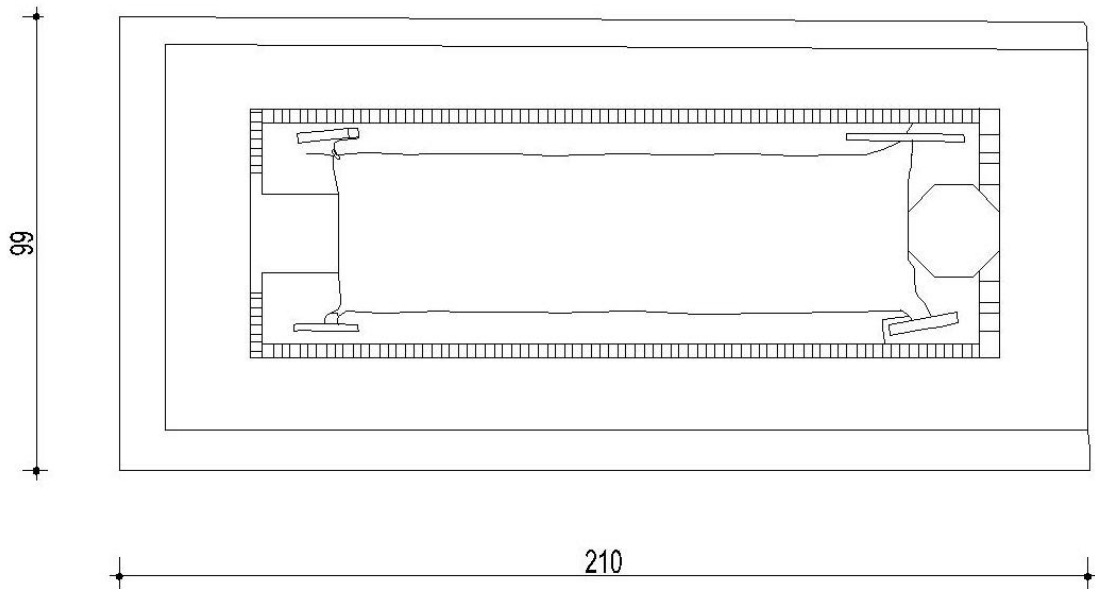
HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: İbrahim ibn-i vezir Gitti dünyadab onu davet etti rabbül felak Böyle bir mahdumu Ali Paşa..... Geriye edip bir verak etse giryan seni Fahr-i Alem hürmetine ede ukba.... Kuzi dost aliyeden icmeye onu hakkuş eyleyüp hafız dedim tarih Kasten ceddini İbrahim eder hak Sene 1134 Safer 7 El fatiha
MEZAR NO: 9	
FOTOĞRAF NO: 20-21-22	
ÇİZİM NO: 30-31-32-33	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, kare planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Ali Paşa'nın Mahdumu İbrahim bey
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ: Vezir
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 27 Kasım 1721

Süsleme Özellikleri: Dört cephesi ve baş taşının dış yüzeyinde, döneme has özelliğiyle işlenmiş süsleme kompozisyonlarını görebilmekteyiz. Hazirede ki diğer mezarlarda olduğu gibi madalyon ve vazolar bu mezarda da ön plandadır. Merkezinde on yapraklı çiçek, bu çiçeğin etrafında yıldız kolları ve bu yıldız kollarının etrafında da dışarı doğru kademelendirilmiş iki yarım daire dizisi yer alır. En dışta ise yarım dairelerin arasına birer üçgen yerleştirilmiştir. Uzun cephelerde üç, kısa cephelerde birer olmak üzere sekiz madalyonla mezar çevrelenmiştir. Bu madalyonların arası ve yanlarında, uzun bir vazoda içerisine yerleştirilmiş karanfil ve laleler yer alır. Sandık mezarın, en üst şeridini ise yan yana eklenmiş üç yapraklı palmet dolaşmaktadır.

Sade bir bezemeye sahip olan ayak taşının yalnızca sandık kısmın da süsleme kompozisyonu yer alır. Tüm mezarı dolanan çark, bu cephenin tam ortasına yerleştirilmiş

olup her iki yanına birer selvi ağacı işlenmiştir. Mezarın tamamında, yalnızca bu cephede selvi ağacı görülmektedir.

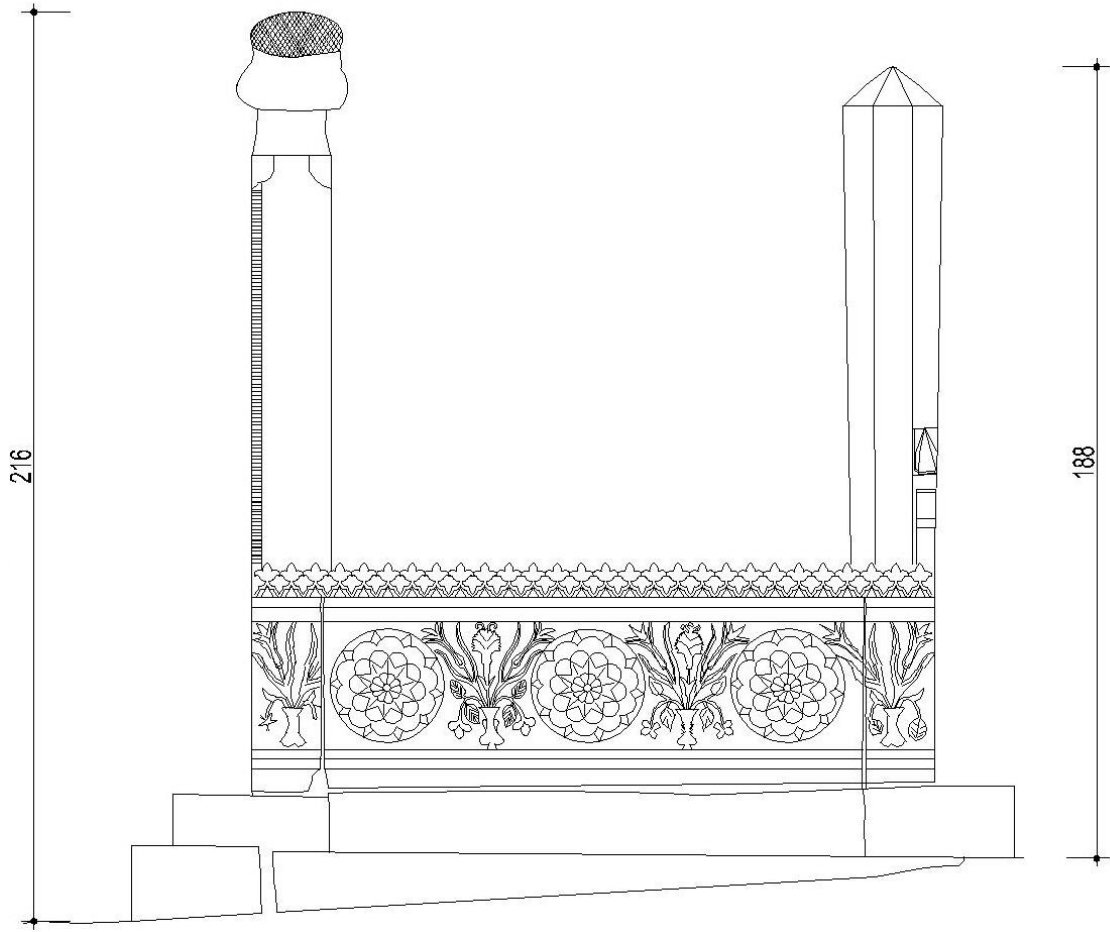
Ayak taşının sandık kısmı; bir madalyon ve iki yanında ki vazolardan meydana gelir. Beş çerçeve içine yazılmış kitabe ise, eğik bir şekilde konumlandırılmış ve her çerçeve içine iki satır işlenmiştir. En alt çerçeve yalnızca tarih için ayrılmıştır. Yazı çerçevelerinin en altında karşılıklı uzanan birer lale görülmektedir. Aynı lale motifi, yazı çerçevelerinin en üstünde de göze çarpar. Baş taşının her iki yanı yazı çerçevesiyle paralel olarak, sandık kısmına kadar zikzaklı bir formla işlenmiştir. Katibi başlığın ise alt kısmı dışa bombeli üst kısmı hafif genişleyerek yükselmektedir. Başlığın üst kısmında şeritlerin çapraz dizimiyle küçük baklava dilimleri oluşturulmuştur.

Çizim 4.30 Plan.

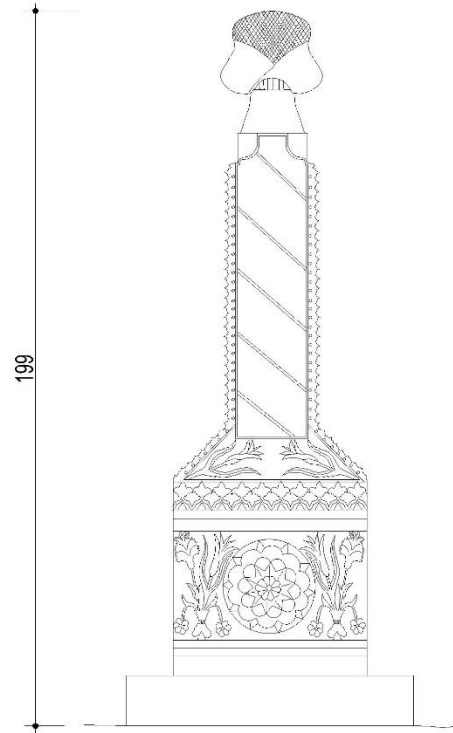
Fotoğraf 4.20 Genel Görünüş.

Çizim 4.31 Uzun Cephe.

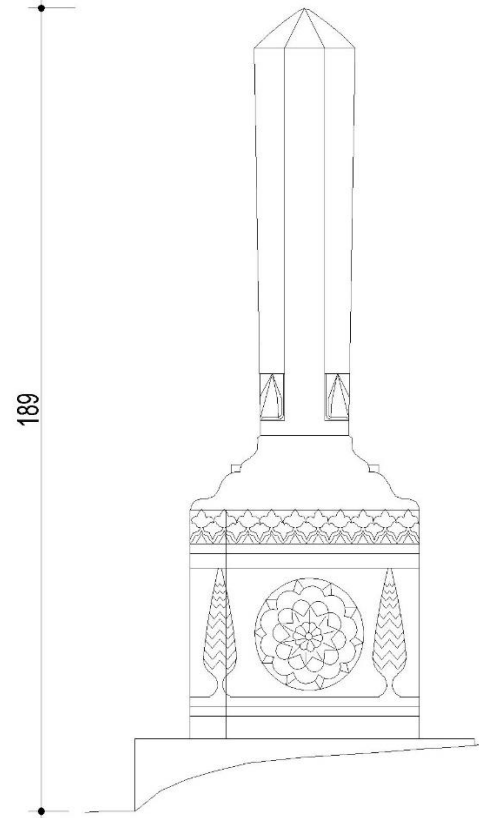
Fotoğraf 4.21 Baş Taşı.

Çizim 4.32 Baş Taşı Cephe.

Fotoğraf 4.22 Ayak Taşı.

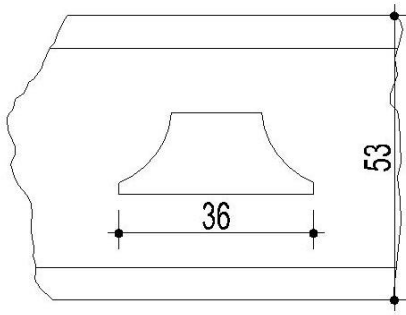
Çizim 4.33 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Sahibü'l hakk muzahhar-ı ğufran ede Menzilin ehl-i cennet nisin rıdvan ede Şad edip ruh-u revanin hazret-i gafur Mir-ü kadın pür nur Rahmet-i gülşenin cinan ede Nail-i hasılı şefa'at eylesin ruz-i ceza Asr-ı alada hakk seni sinan ede Merhum ve mağfur leha haffaf Ahmet Ağanın ruhuna fatiha Sene 1247
MEZAR NO: 10	
FOTOĞRAF NO: 23-24-25	
ÇİZİM NO: 34-35-36-37-38	
MEZAR TÜRÜ: Sandık Mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ:Başlıklı, kare planlı. AYAK: Başlıksız, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Ahmet Ağa
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Sülüs	TARİHİ: 1832
DURUMU: Dağılmış	

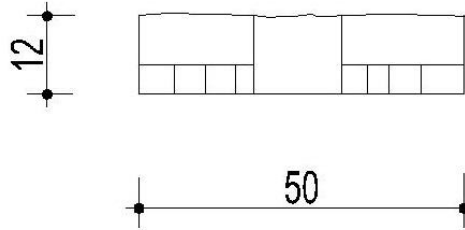
Süsleme Özellikleri: Günümüze sağlam bir şekilde gelmemiş olsada parçalarının büyük bir kısmı yerinde olduğu için, mezarla alakalı bir çok bilgiyi dile getirebilmekteyiz. Sandık mezar olduğu, uzun kenarının varlığından anlaşılmaktadır. Bu uzun kenar üzerinde üç madalyon ve bu madalyonların arasına yerleştirilmiş iki vazoyu almaktadır. Her iki kenarda ki madalyonlar; hazirenin çoğunda gördüğümüz merkezi çiçek ve yıldız, etrafı yaprak dizilerinden oluşmaktadır. Ortada ki madalyon ise hazirede ilk defa gördüğümüz ve sanat tarihinde büyük bir öneme sahip olan Süleyman Mührüdür. Bu mührün merkezine diğer madalyonlarda yer alan çiçek motifi yerleştirilmiştir. Bu madalyonlar arasına yerleştirilmiş, iki vazoyu ise yine hazirenin genelinde görebildiğimiz üslubun bir devamıdır. Altı geniş, beli ince ve üst kısmı alta göre daha dar yapılmış vazoyun içerisinden yapraklar ve stilize laleler taşmaktadır. Cephenin üst kısmında bir dizi şeklinde devam eden palmet motifinin tüm mezarı dolaştığı düşünülmektedir.

Sade bir bezemeye sahip olan baş taşının sandık kısmında bir madalyon ve iki yanına yerleştirilmiş saksı içerisinde çiçekler tasvir edilmiştir. Madalyon uzun kenardaki yıldızlı madalyonun bir benzeridir. Ayaklı saksı içerisine yerleştirilmiş olan ve kıvrılarak uzanan bitki ise karanfil ve laledir. Baş taşının üst kısmı tahrip olmuş olsada, iç içe geçerek başlık kısmına kadar devam eden stilize rumilerden oluşmaktadır. Katibi başlığın, aynı türdeki diğer başlıklardan farkı ise güney yönünde yer alan üç dallı çiçeğidir.

Ayak taşının büyük bir kısmı tahrip olmuş olan mezarın kitabesi, bu taş üzerinde yer alır. Enine on çerçeve içerisine kitabe yerleştirilmiş olup, üst kısmı tahrip olduğu için okunamamıştır. Ayak taşı üzerinde yazı dışında her hangi bir süsleme unsuruna raslanmamıştır. Mezarda yer alan ilginç süsleme detaylarından biride başlıkta yer alan küçük ve üç dallı karanfil motifidir.

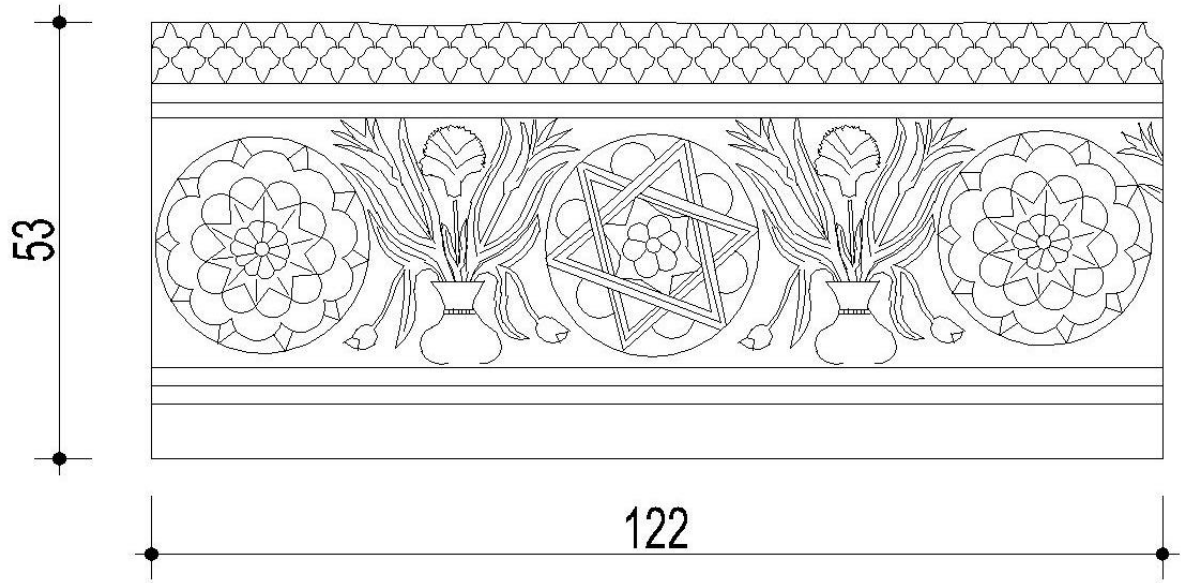
Çizim 4.34 Baş Taşı Plan.

Çizim 4.35 Ayak Taşı Plan.

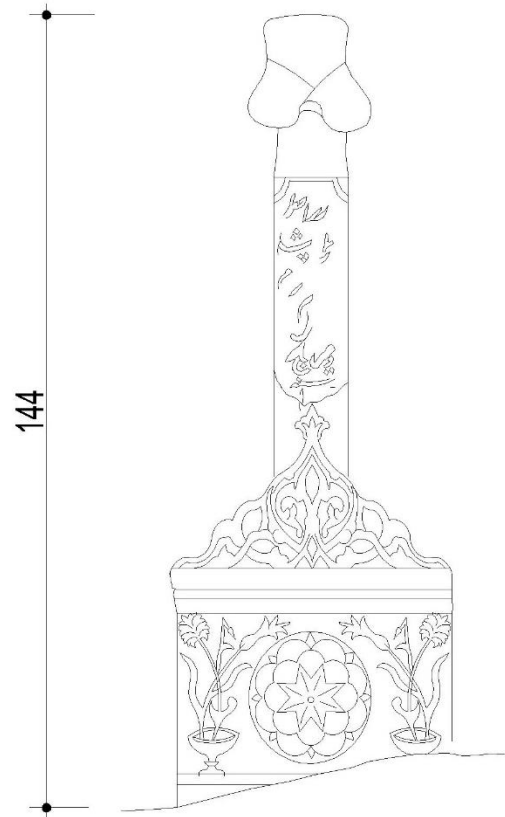
Fotoğraf 4.23 Uzun Cephe.

Çizim 4.36 Uzun Cephe.

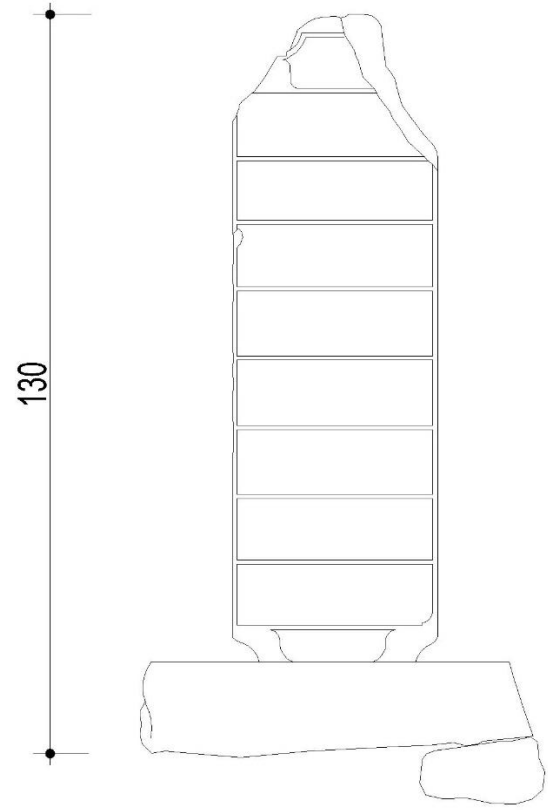
Fotoğraf 4.24 Baş Taşı.

Çizim 4.37 Baş Taşı Cephe.

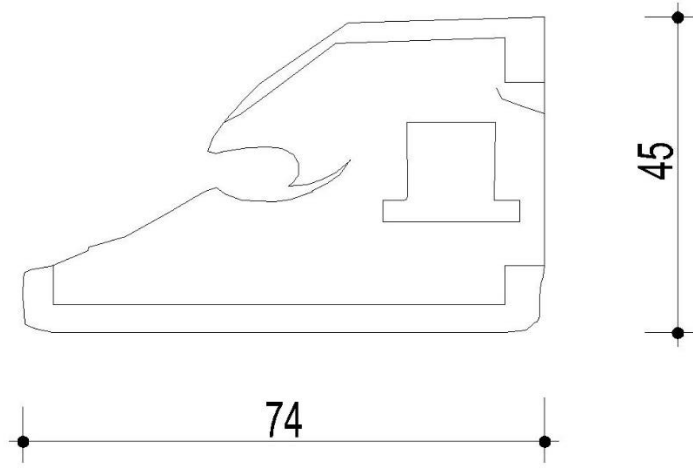
Fotoğraf 4.25 Ayak Taşı.

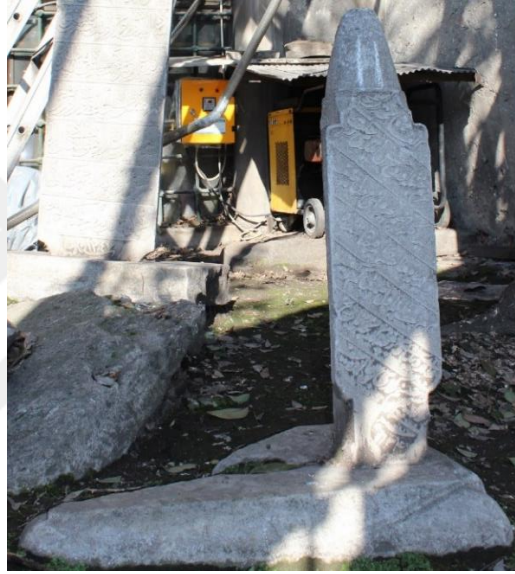
Çizim 4.38 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Küçük Hazire	KİTABESİ: El fatiha Azm-i cennete huruc-u hüsn etti rihlet Ede güller naim içre onu mevla mağfîret Validesiyle ma haşr ede cennette Kerem-i lütuf ile ol sahibini kim.... Validesidir onu.....gidince tarih Orhan han geçti bu alemde hayf Sene 1134
MEZAR NO: 11	
FOTOĞRAF NO: 26	
ÇİZİM NO: 39-40	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ:Başlıksız, kare planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Orhan Han
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Talik	TARİHİ: 1722
DURUMU: Kısmen sağlam	

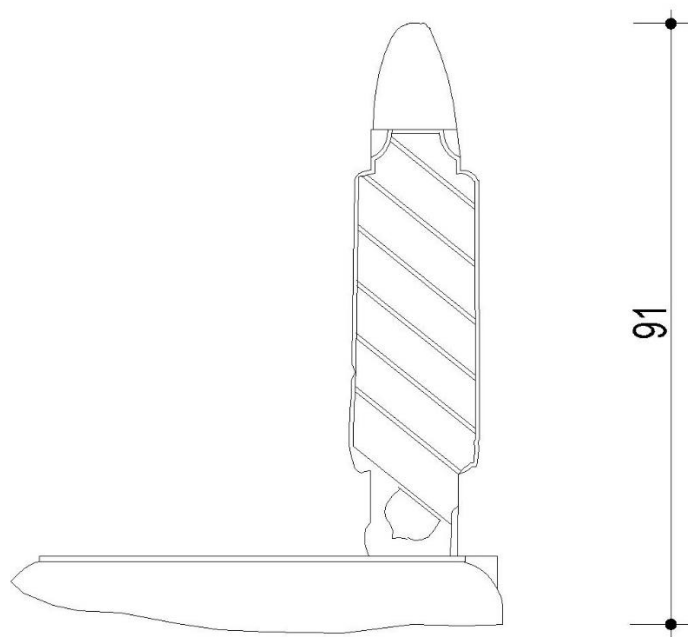
Süsleme Özellikleri: Kitabesinde yer alan yazı dışında herhangi bir süsleme unsuruna sahip olmayan mezarın yerleştiriliş biçimide diğer mezarlardan farklıdır. Diğer mezarlar gibi doğu batı doğrultusunda değil, kuzey güney yönünde yerleştirilmiş olan mezarın baş taşı da mezarla paralel olarak konumlandırılmıştır. Ayak taşı bulunmayan mezarın kuzeydoğu köşesi tahrip olmuştur. Baş taşının üst kısmının ise başlık olarak kabul edilip edilmeyeceği anlaşılamamıştır. Yamuk bir şekilde yerleştirilmiş sekiz çerçeve içerisine kitabe işlenmiştir. Boyutu, sadeliği ve kitabesinden anlaşıldığı kadarıyla, mezarın bir çocuğa ait olduğu düşünülmektedir.

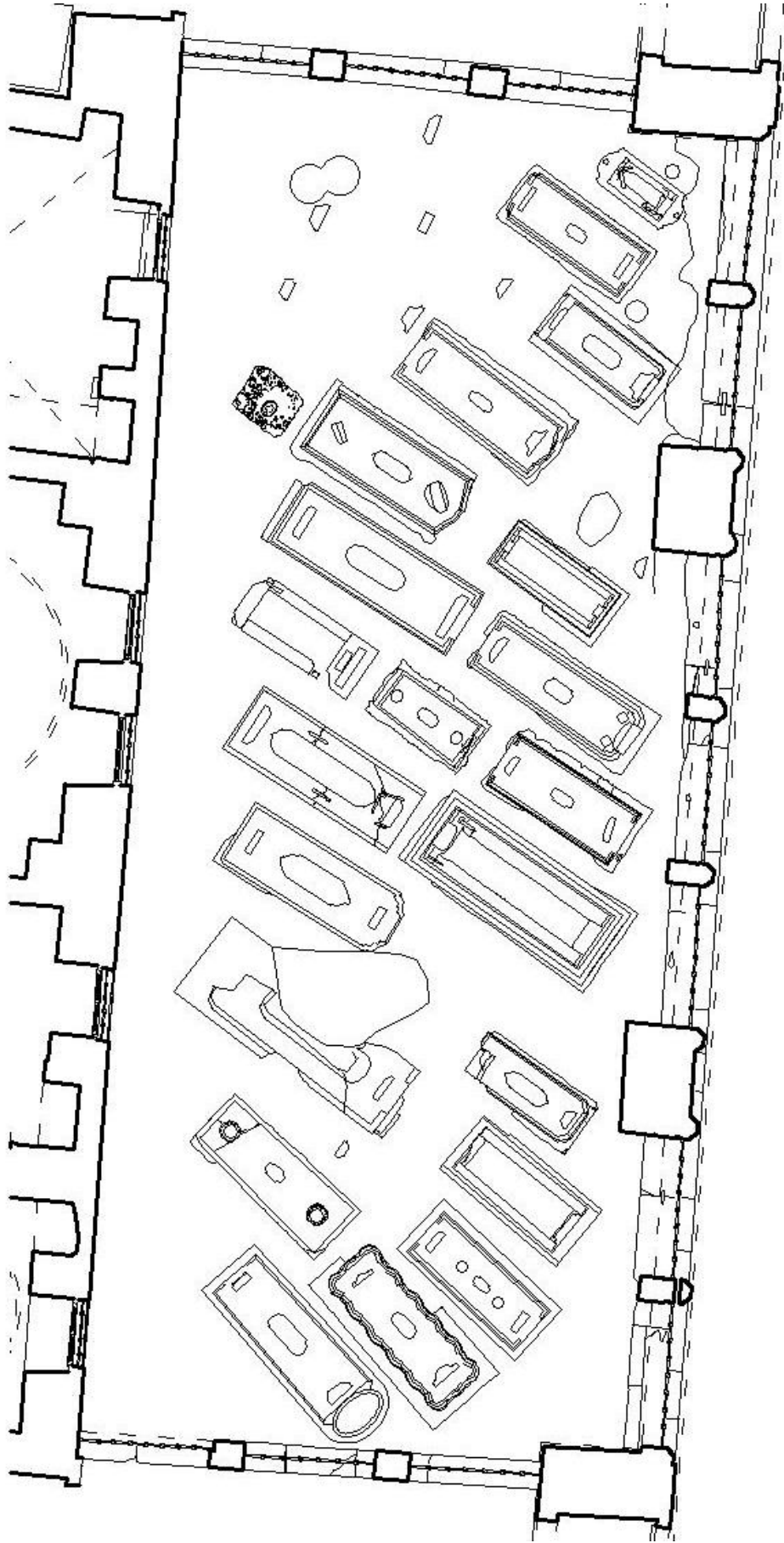
Çizim 4.39 Plan.

Fotoğraf 4.26 Genel Görünüş.

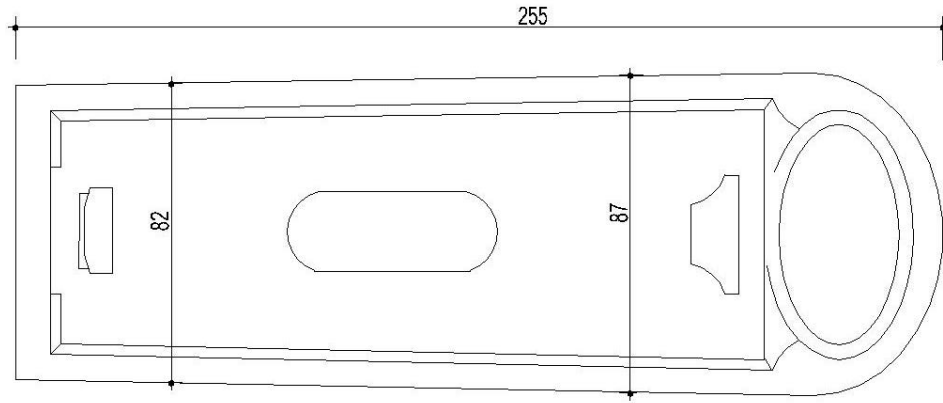
Çizim 4.40 Uzun Cephe ve Baş Taşı.

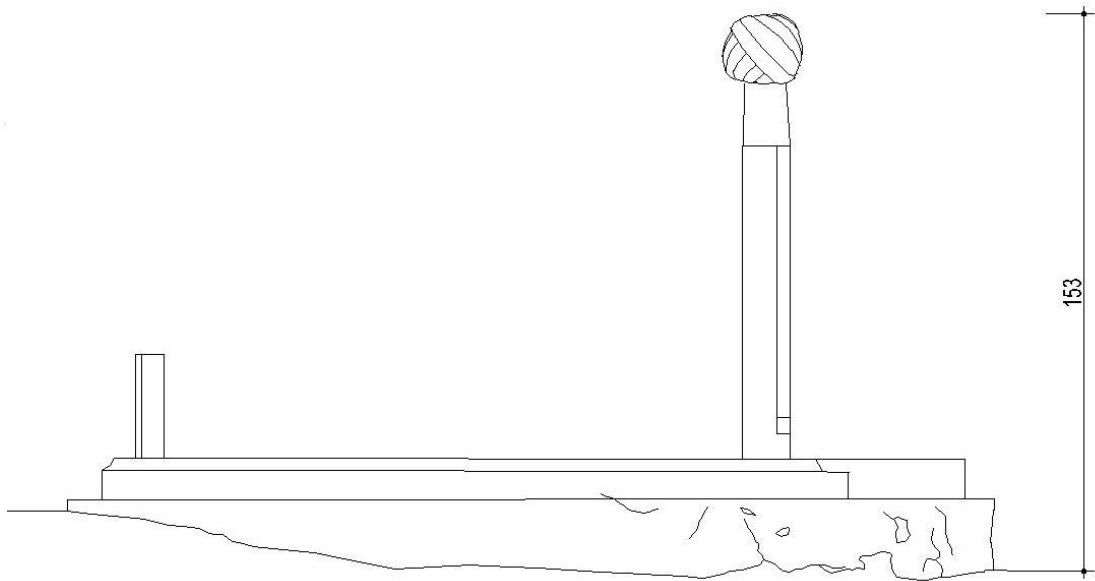
Çizim 4.41 Büyük Hazire Vaziyet Planı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l-Bâki Enderun-i Humayun-u hâssa Hocalarından merhum Ve mağfur Mağribli Es-seyyid el-hac Muhammed Efendi ruhuna Fatiha Sene 1205
MEZAR NO: 12	
FOTOĞRAF NO: 27-28	
ÇİZİM NO: 42-43-44-45	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Sarık (simidi)	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	KİMLİĞİ: Mağripli el- hac Muhammed
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ: Enderun da görevli
YAZI TİPİ: Sülüs	TARİHİ: 1791
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Kapak taşlı mezarın ayak taşı kırılmış olup kalan kısmında da herhangi bir süsleme unsuruna raslanmamıştır. Mezarda ki tek bezeme baş taşının dış yüzeyinde yer alan ve yedi çerçeve içerisine alınmış kitabedir. Baş taşının ön kısmında mezar ile aynı genişliğe sahip oval bir havuz yer almaktadır. Mezarın başlığı ise simidi sarıktır. Bu sarığın en alt katmanları çapraz sarılmış ve en üstte tüm bu sarmaları tek bir çapraz sarma dolandır. Mezar havuz ile sonlandırıldığı için batı yönünden oval bir plana sahiptir.

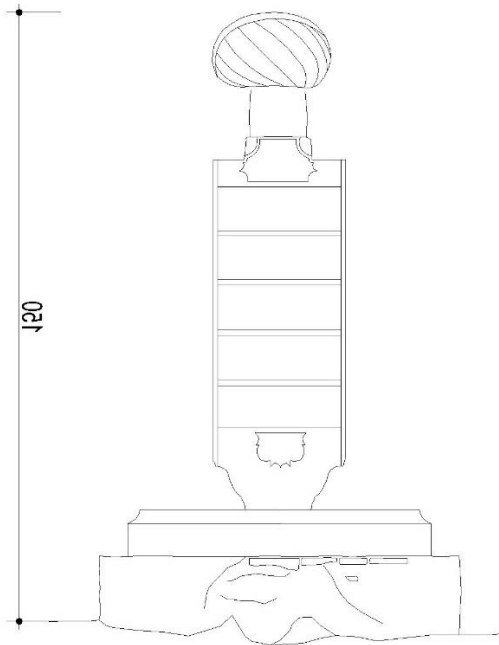
Çizim 4.42 Plan.

Çizim 4.43 Uzun Cephe.

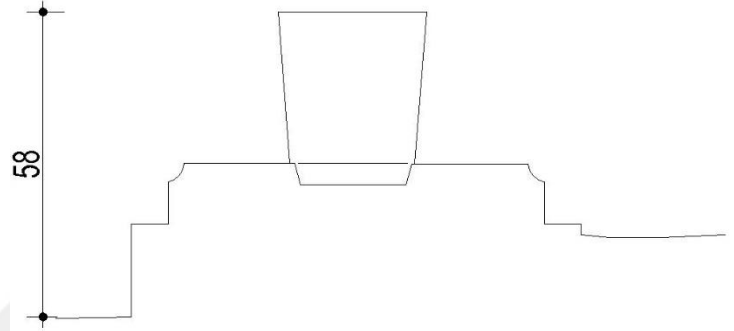
Fotoğraf 4.27 Baş Taşı.

Çizim 4.44 Baş Taşı Cephe.

Fotoğraf 4.28 Ayak Taşı.

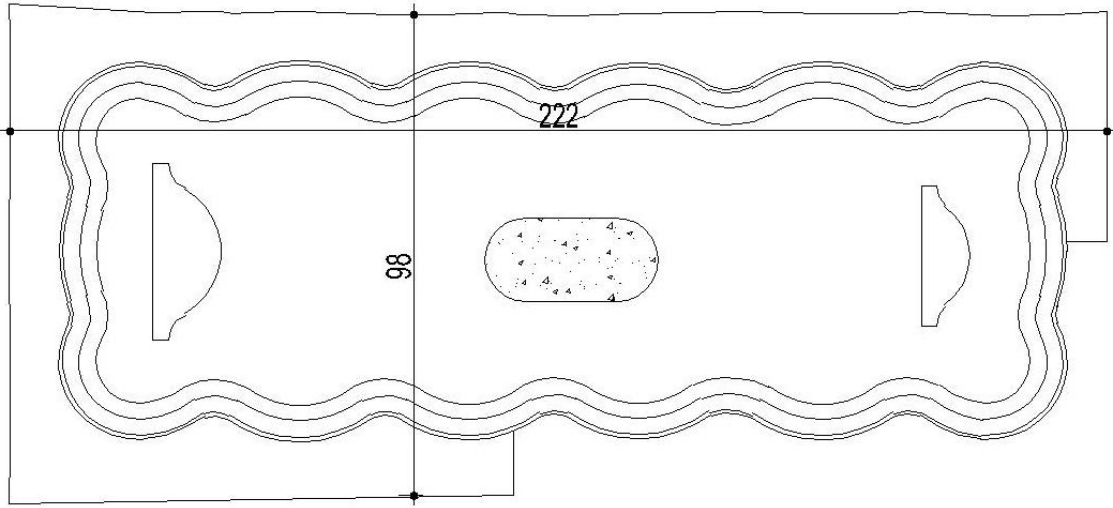

Çizim 4.45 Ayak Taşı Cephe.

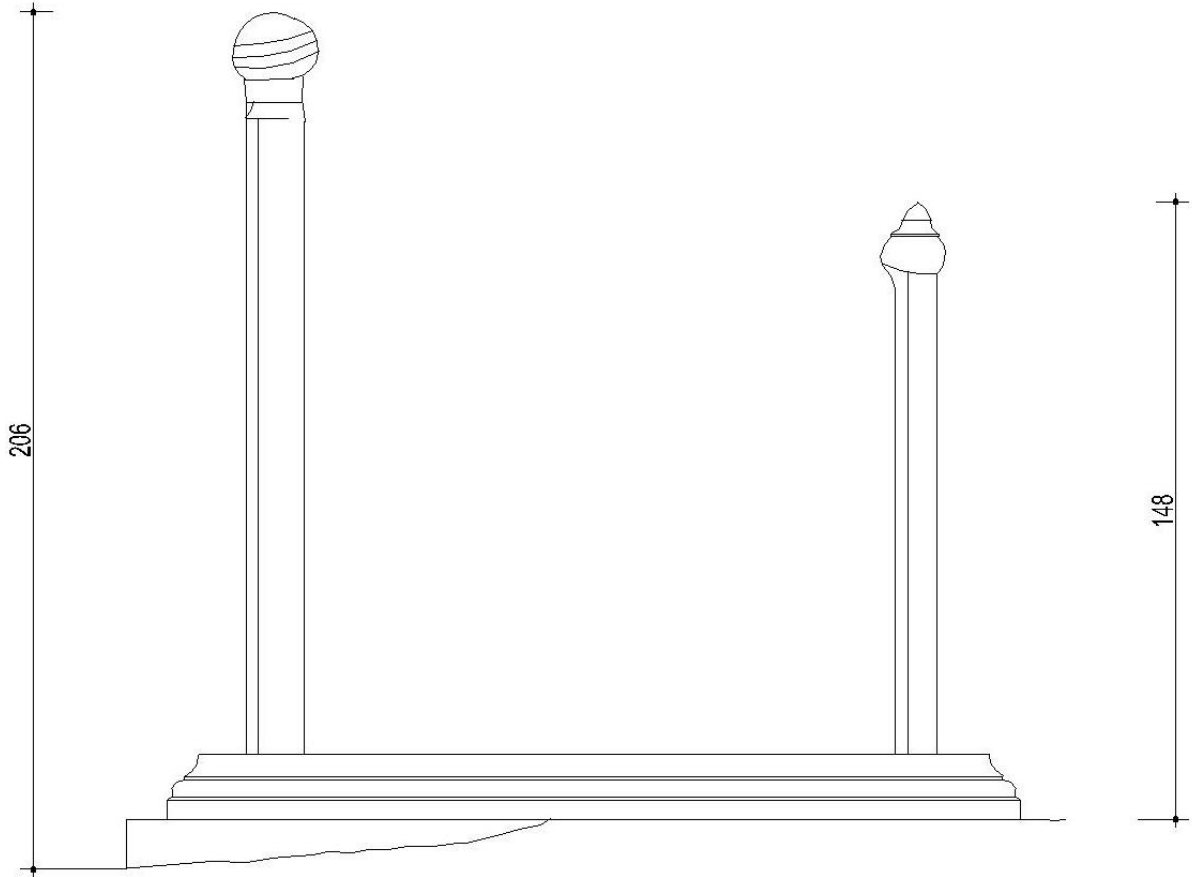
HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Alemel ulemâi mütebahhirîyn Etdadel fazlel mûtevviriyn Şehr-i müttekini ulumelul akluddiyn El-aleme amilel mahkuk Ennahrirel kamlel müdekkik İlcae esatizel külli merceal kummale ufhul El-muhtac ila rahmete rabbe hel ğafer mevlana El-mütetahhir müzellef Ahmet Efendi Kütahyavi Ruhuna fatiha Sene 1272 Fi 27 Muharrem
MEZAR NO: 13	
FOTOĞRAF NO: 29-30	
ÇİZİM NO: 46-47-48-49	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, çokgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Sarık	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Kütahyalı Müzellef Ahmet Efendi
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ: Müzellef (alim-ulema)
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 9 Ekim 1855

Süsleme Özellikleri: Çevresi kıvrımlı bir tasarıma sahip olan mezarın, sade ve zarif bir bezemesi vardır. Mezar çevresindeki kıvrımlar baş ve ayak taşının etrafında da devam etmektedir. Baş taşının kitabe kısmı on iki çerçeve içine alınmış, üst ve alt çerçeve kıvrımlı bir tasarımla bitirilmiştir. Yazı çerçevesinin en altına yedi yapraklı bir palmet yerleştirilmiştir. Yazı çerçevesinin en üstüne ise büyük bir kurdele ve bu kurdelenin her iki yanına simetrik birer papatya dalları yerleştirilmiştir. Baş taşının zirvesini oluşturan sarığın, alt katmanı düz üst katmanı çapraz sarılmış ve hafif geniş tiplidir.

Ayak taşında da, kitabedeki çerçevenin dış hattı işlenmiş ve içerisi gül ağacı ile doldurulmuştur. Gül ağacının en alt kısmı baş taşındaki kurdelenin daha büyüğü bir kurdele ile sınırlandırılmış olup, ağaç yukarı doğru kıvrılarak uzanmaktadır. Her bir kıvrımdan dışarı yeni bir gül dalı uzanmaktadır. Aşağı doğru sarkıtılmış olan güller, açmış bir üslupla tasvir edilmiştir. Ayak taşının üst kısmı kademelendirilmiş oval form ile bitirilmiştir.

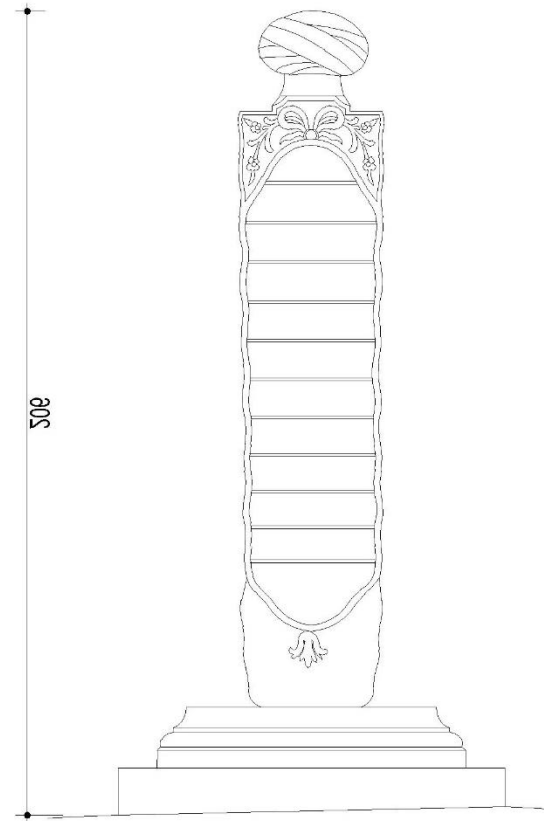
Çizim 4.46 Plan.

Çizim 4.47 Uzun Cephe.

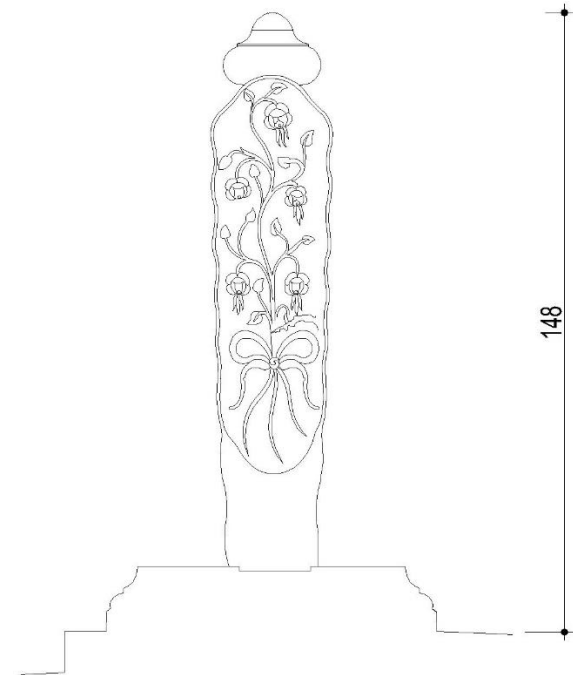
Fotoğraf 4.29 Baş Taşı.

Çizim 4.48 Baş Taşı Cephe.

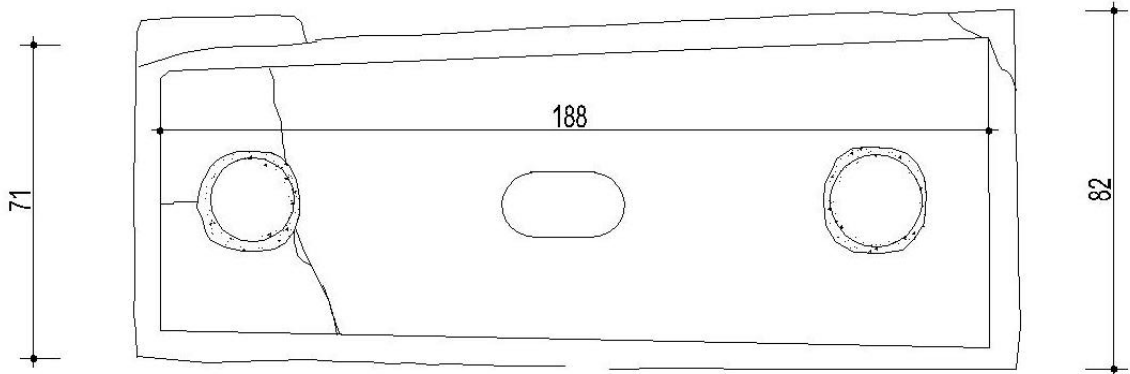
Fotoğraf 4.30 Ayak Taşı.

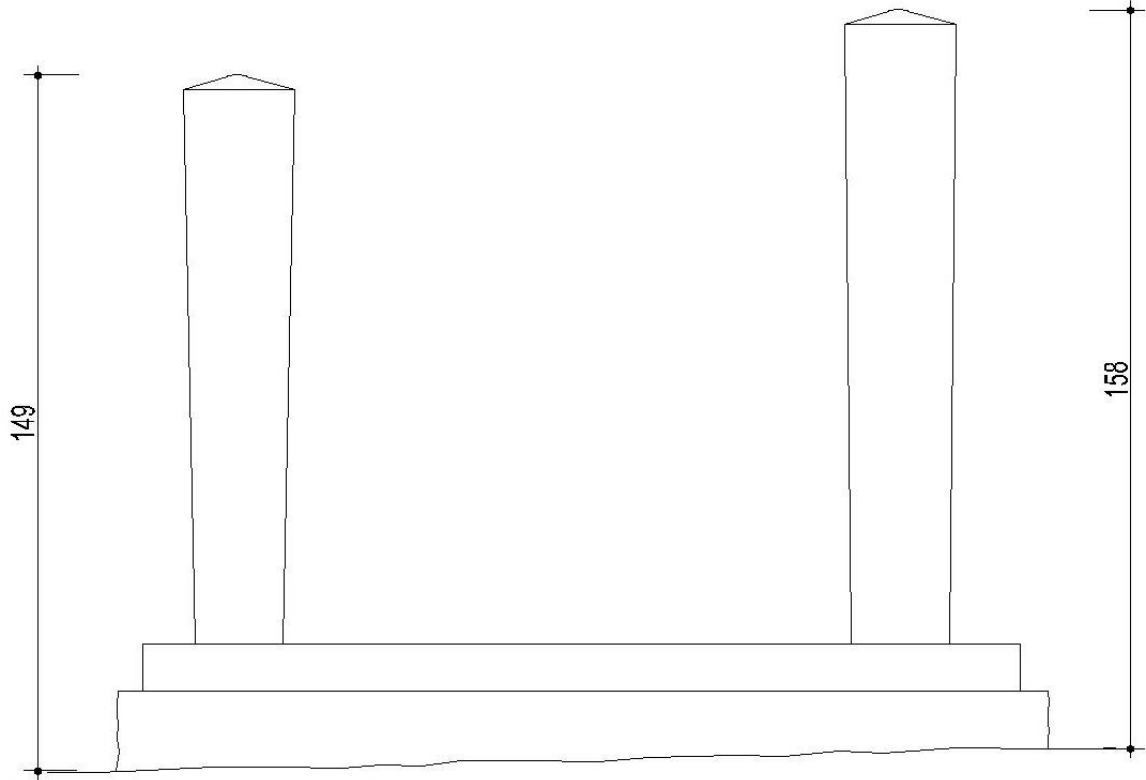
Çizim 4.49 Ayak Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Amermi(?) halifesinden Kudret Beyin Haremi Çorlulu Ali Paşa Hanedanından Vehaveşzade Ata Beyin Ahvetinden Merhume Emine Fethanın Ruhiçün lillahi'l Fatiha Sene 1277 Cumâde'l-ahire 7 Cuma
MEZAR NO: 14	
FOTOĞRAF NO: 31	
ÇİZİM NO: 50-51-52	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıksız, yuvarlak planlı. AYAK: Başlıksız, yuvarlak planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Talik	
DURUMU: Sağlam	KİMLİĞİ: Kudret Bey'in Haremi- Vehaveşzade Ata Bey'in Ahveti Emine Fetha MESLEĞİ: TARİHİ: 21 Kasım 1860

Süsleme Özellikleri: Kapak taşlı mezar, bezemeye sahip değildir. Ayak taşı tamamen boş olan mezarın tek süslemesi, baş taşının dış yüzeyinde yer alır. Burada yer alan süsleme ise yalnızca kitabedir. Sekiz çerçeveden oluşan kitabenin çerçevelerinin her biri farklı boyutlarda olup, oval tasarımdadır. Çerçeveler açılı bir şekilde yatay olarak yerleştirilmiştir.

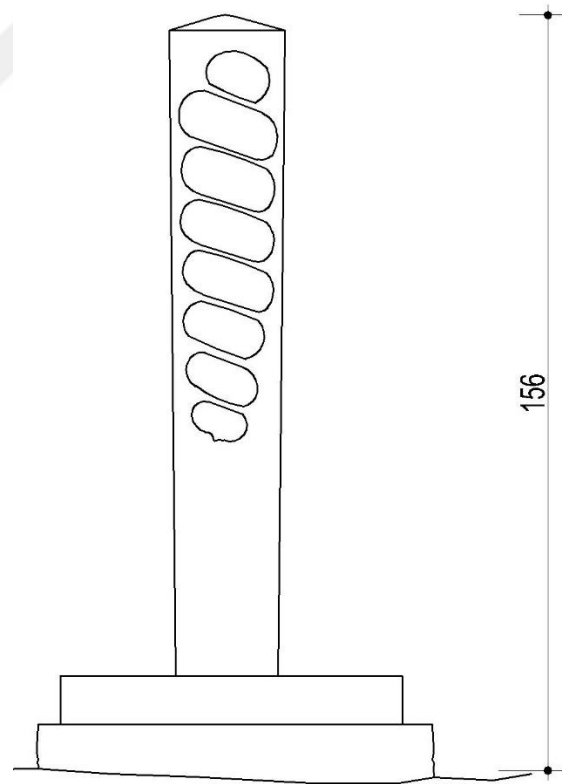
Çizim 4.50 Plan.

Çizim 4.51 Uzun Cephe.

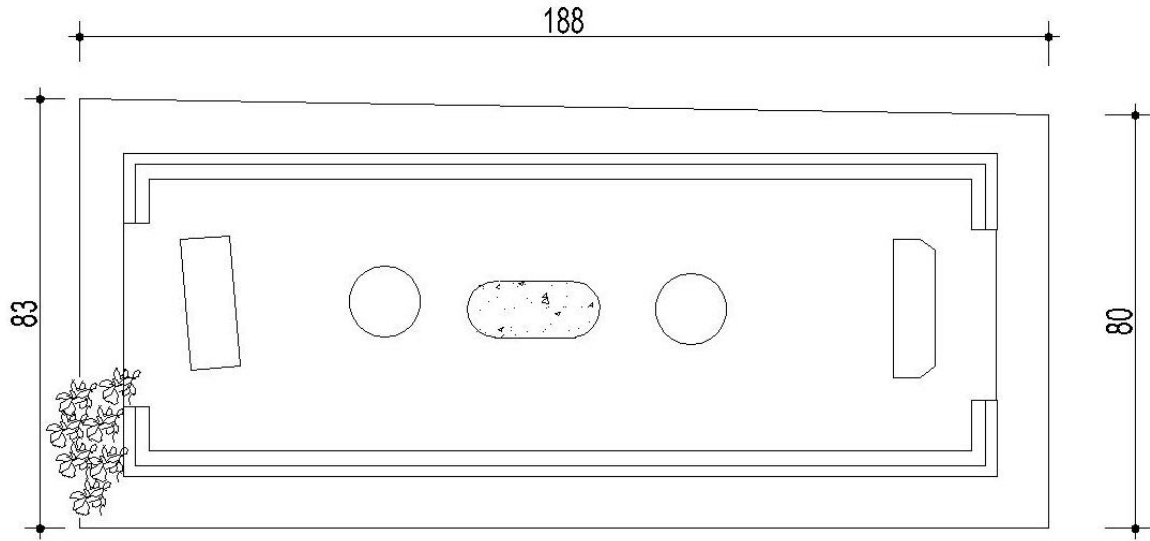
Fotoğraf 4.31 Baş Taşı.

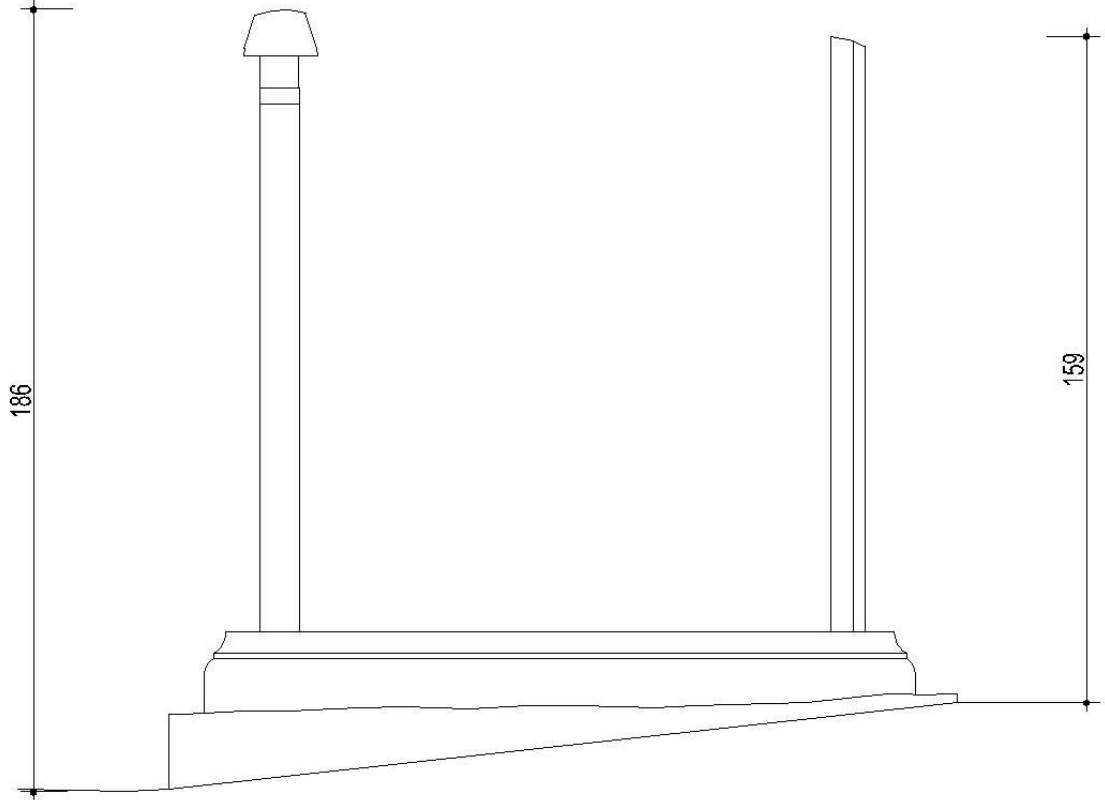
Çizim 4.52 Baş Taşı Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Nagihan karşı koyup düştüm ecele Oldu pizmerde(?)ye bir gül-ü nar olmadım On dokuz yaşına erdikte edup misl-i zifaf Dest-i maksaduma girmişti henüz mi vegramçok görüp afakı bahpire(?) Nabedide etti ola kameti bendelam Valideni olalar içre canıyla nail O nihâl tera ola gece cinan içre makam Harf-i menkut ile tarihini yazdı hamî. Sene 1273 Dahiliye kalemi hulefasından hocegan Divan-ı humayundan Hacı Rıza Efendinin mahdumu meclis-i vala'yı tahrirat Odası halifesinden Muhammed Rauf Beyin Ruhiçun el-fatiha Sene 1273
MEZAR NO: 15	
FOTOĞRAF NO: 32-33	
ÇİZİM NO: 53-54-55-56	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Yuvarlak kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Fes (hamidî)	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Nesih	
DURUMU: Sağlam	KİMLİĞİ: Hacı Rıza Efendi'nin Mahdumu Muhammed Rauf Bey
	MESLEĞİ: Divan-ı Humayundan Meclis-i Vala Halifesi
	TARİHİ: 1857

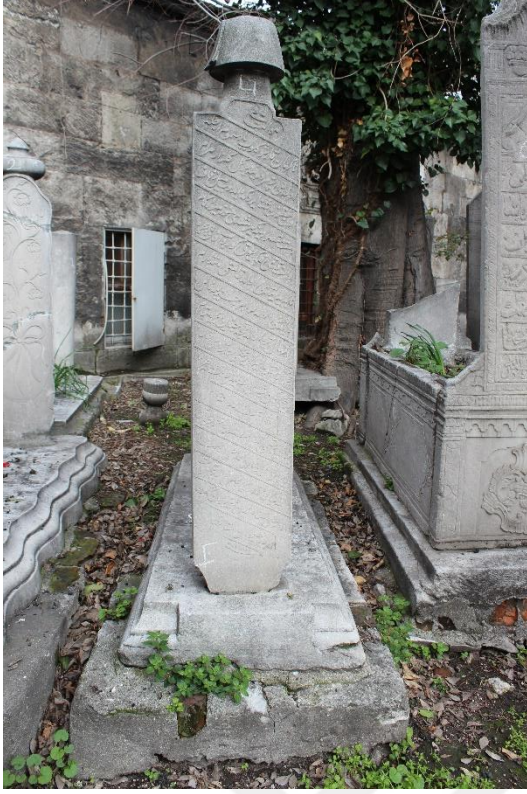
Süsleme Özellikleri: II. Abdülhamit dönemine tarihlenen mezar, sadeliği ile dikkat çekmektedir. Kapak taşlı mezarın baş taşında ki yazı çerçeveleri ve ayak taşındaki küçük süsleme detayı dışında bezemesi bulunmamaktadır. Baş taşı dikdörtgen planlı on sekiz çerçeve ile bölünmüş olup, bu çerçeveler çapraz bir şekilde yerleştirilmiştir. Alt tarafı, üst tarafıyla orantılı genişlikte olup tek püsküllü hamidi fes ile baş taşı bitirilmiştir. Ayak taşı ise yuvarlak kemer formunda bitirilmiştir ve kemer kısmına yerleştirilen akant yaprakları ile zarif bir duruş sergilemektedir. Dışarı doğru açılmış yedi yapraklı bu motif alt tarafından sınırlandırılmıştır.

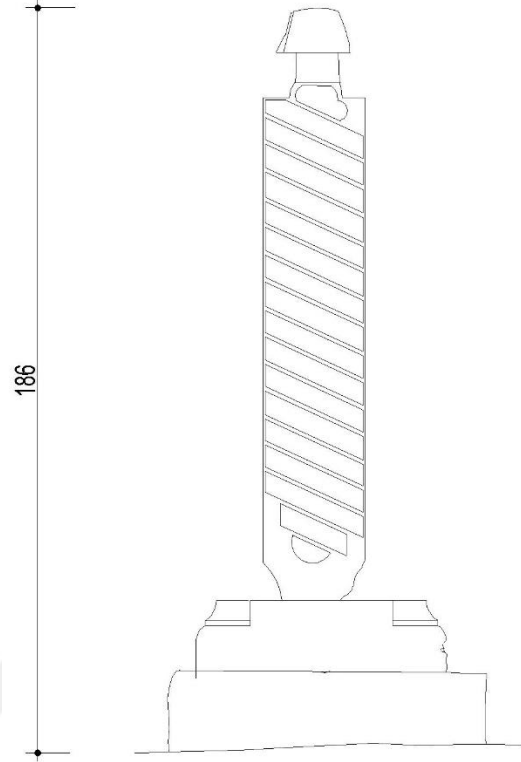
Çizim 4.53 Plan.

Çizim 4.54 Uzun Cephe.

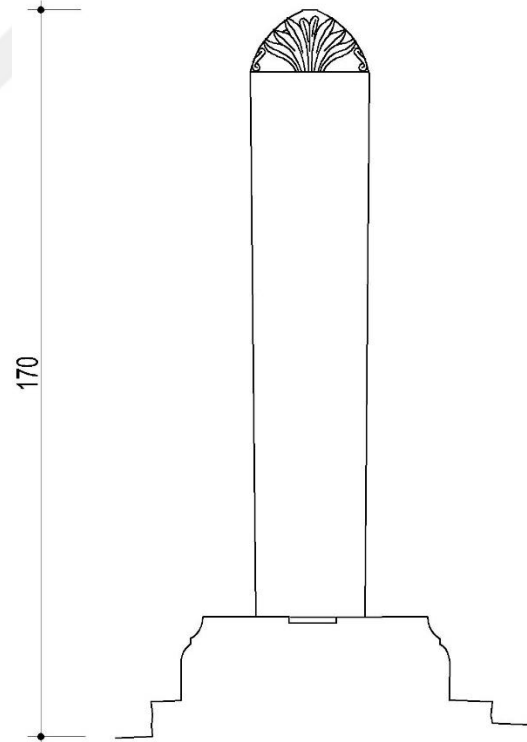
Fotoğraf 4.32. Baş Taşı.

Çizim 4.55. Baş Taşı Cephe.

Fotoğraf 4.33 Ayak Taşı.

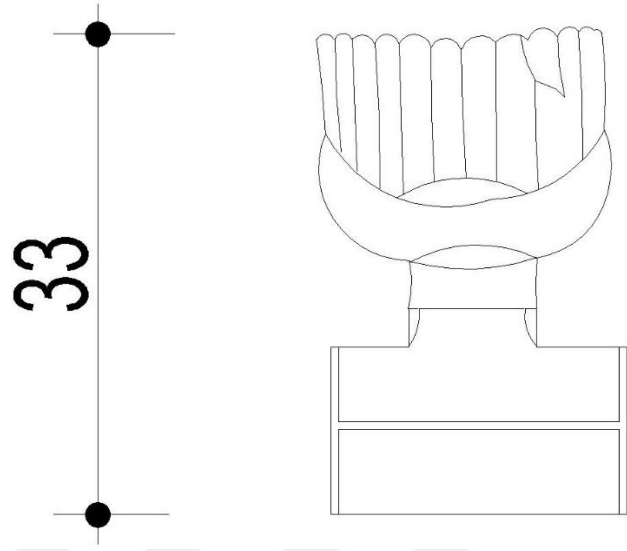
Çizim 4.56 Ayak Taşı İç Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ:
MEZAR NO: 16	
FOTOĞRAF NO: 34	
ÇİZİM NO: 57-58	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ:Başlıklı,dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	KİMLİĞİ: MESLEĞİ: TARİHİ:
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK:	
YAZI TİPİ:	
DURUMU: Yalnızca başlık ve baş taşının belirli bir kısmı kalmıştır.	

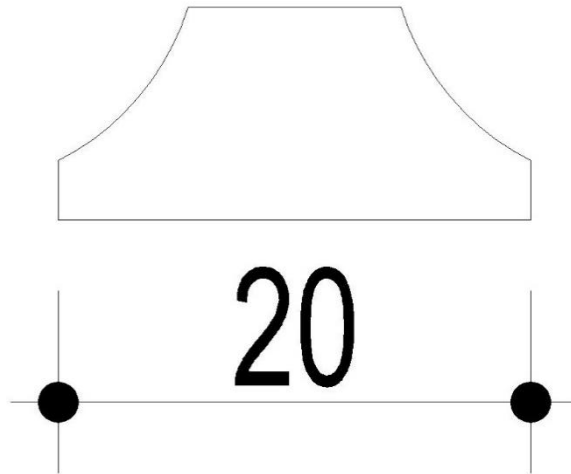
Süsleme Özellikleri: Mezarın yalnızca başlığı ve baş taşının belirli bir kısmı bulunmaktadır. Ayak taşı ve gövdesi hakkında her hangi bir bilgi bulunmamaktadır. Günümüze gelebilen baş taşının ise alt tarafının toprağa gömülü olduğu düşünülmektedir. Mezarın geriye kalan başlığı, alt tarafı sade kavuk üst tarafı uzunlamasına dilimlerden oluşur.

Fotoğraf 4.34 Baş Taşı.

Çizim 4.57 Baş Taşı Cephe

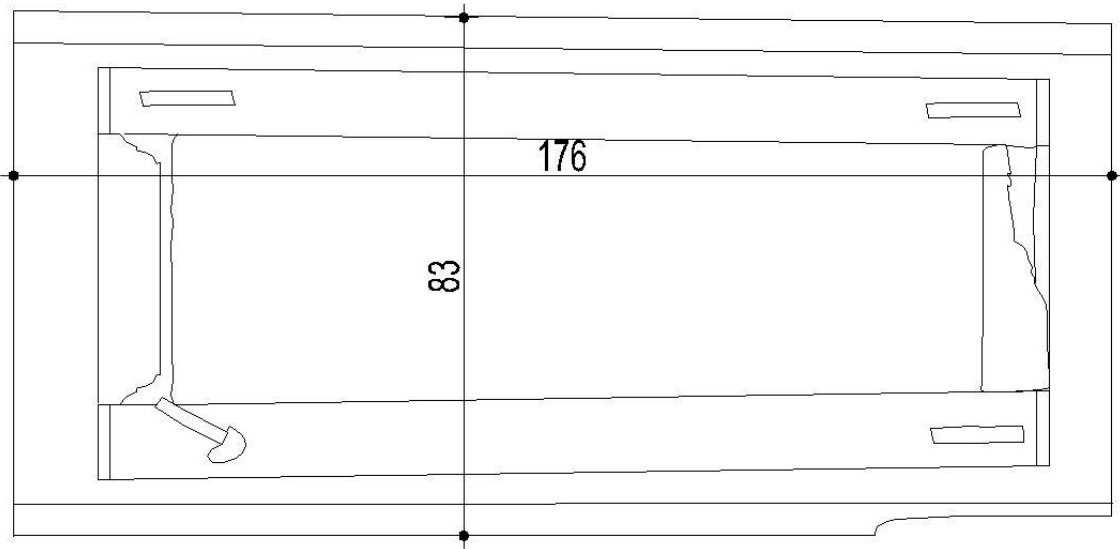
Çizim 4.58 Plan.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Hayyul Bâki Sabık bender muhafızı Merhum Solak Muhammed paşa Zevcesi cennet mekan Hanife Hatun kerimesi Merhume Havva hanımın Ruhlarıçün el-fatiha Sene 1199 Sene 1219 Fi 7 Şevvâl
MEZAR NO: 17	
FOTOĞRAF NO: 35-36-37	
ÇİZİM NO: 59-60-61-62	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Solak Muhammed Paşa Zevcesi Havva Hanım
YAZI TİPİ: Nesih	MESLEĞİ:
DURUMU: Ayak taşı dışında sağlam.	TARİHİ: 1785/1805-Ocak 9

Süsleme Özellikleri: Sandık mezarın en dikkat çekici süslemeleri baş taşı ve baş taşının yer aldığı cephede bulunmaktadır. Mezarın her cephesinde kitap sanatlarında gördüğümüz salbek şeklinde ki çerçeveler yer almaktadır. Bu çerçevelerin içi boş olup yalnızca baş taşı cephesinde ki doludur. Bu cephedeki salbek'in içine aynı formda bitkisel çerçeve yerleştirilmiş ve onun içine bir meyve kasesi tasvir edilmiştir. Bu kase içine üç salkım üzüm yerleştirilmiş ve üst kısmı akant yapraklarından oluşan bir taçla bitirilmiştir. Bu cephenin köşelerine hafif kabartılarak sütun görünümü verilmeye çalışılmıştır. Bu iki sütun arasına on adet perde şeklinde püskül sarkıtılmıştır. Sekiz dikdörtgen çerçeve içine alınmış kitabenin en alt çerçevesi yan yana iki küçük çerçeveden oluşmaktadır. Bu çerçevelerden birine doğum diğerine ölüm tarihi yazılmıştır. Kitabenin en üst çerçevesinin her iki yanına yarım sütun başlıkları kabartılmıştır. Son çerçeve de sandık kısmında olduğu gibi istiridye formunda ki akant yaprakları ile bitirilmiştir. Yan yana yaprakların dizilimiyle oluşan bu

bitki, tüm baş taşının etrafını dolaşmaktadır. Baş taşının en üst kısmı da bu bitkilerin yan yana dizimiyle kemer formuna getirilmiştir. Bu kemer formunun hemen altında istiridye yer almış olup her iki yanında yine aynı bitkisel bezeme devam eder. Bu kısmın altında iki ayrı çerçeve içine yerleştirilmiş kase içerisinde meyveler yer alır. Bu meyvelerin türleri anlaşılmamıştır. Kaselerin ortasında ve her iki yanında sütun başlığı kabartması bulunmaktadır.

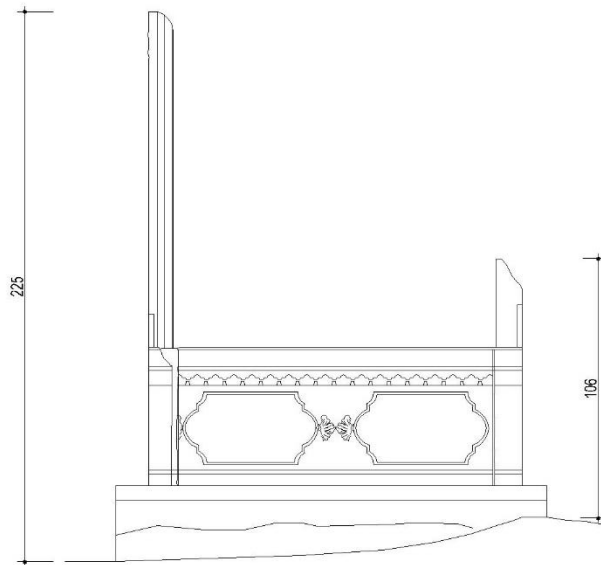
Mezarın, uzun cephelerine ikişer kısa cephelerine birer adet yerleştirilmiş olan salbeklerin, ayak taşı cephesi ve uzun cephelerinde yer alan içleri boş bırakılmıştır. Baş taşı cephesinde yoğun bir süsleme programı gördüğümüz mezarın geri kalanının neden boş olduğu düşündürücüdür. Mezarın süslemesi bitirilmemiş yada kasıtlı olarak boş bırakılmıştır.

Çizim 4.59 Plan.

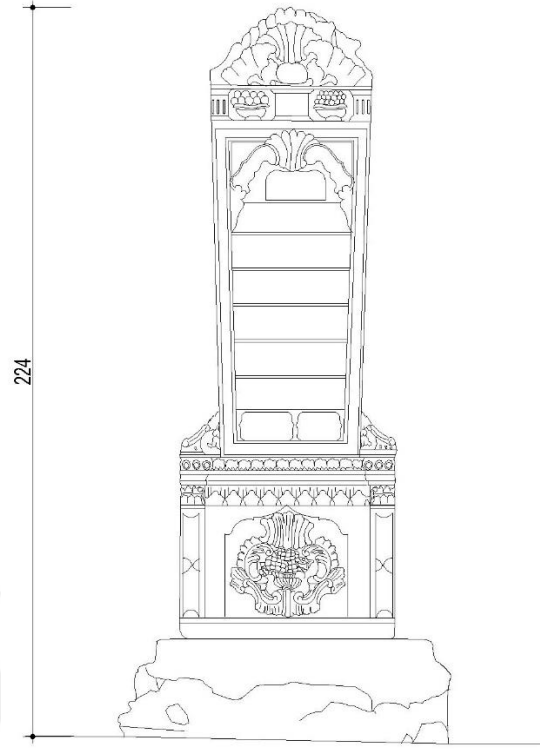
Fotoğraf 4.35 Genel Görünüş.

Çizim 4.60 Uzun Cephe.

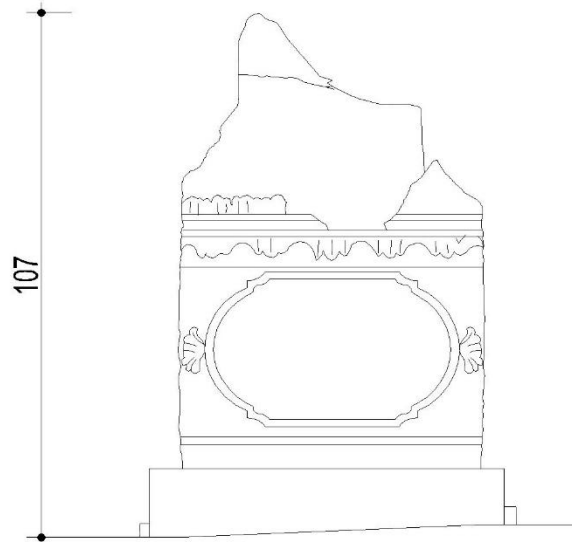
Fotoğraf 4.36 Baş Taşı.

Çizim 4.61 Baş Taşı Cephe.

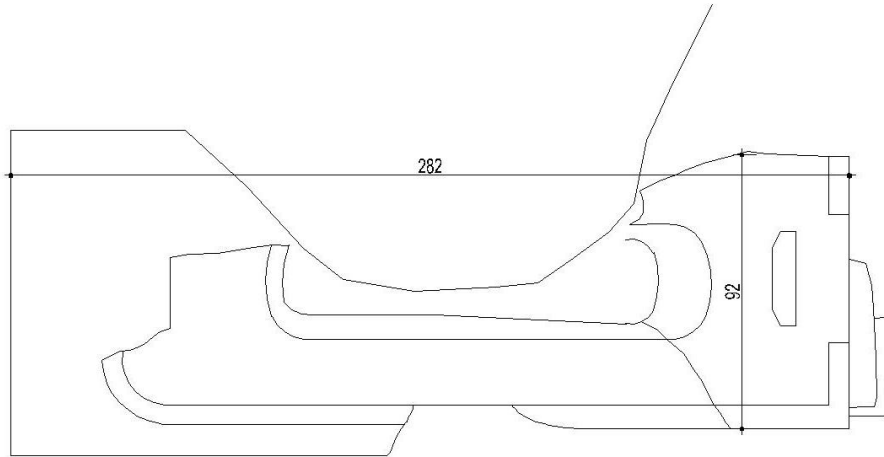
Fotoğraf 4.37 Ayak Taşı.

Çizim 4.62 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Şebîn Karahisarlı Mustafa beyin zevcesi Merhume ve mağfur leha İla rahmete rabbel gafur Ümmü Gülsüm Hatun ruhiçun fatiha Sene 1245 Fi 17 Şevvâl
MEZAR NO: 18	
FOTOĞRAF NO: 38-39	
ÇİZİM NO: 63-64-65	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ:	KİMLİĞİ: Şebîn Karahisarlı Mustafa Bey'in Zevcesi Ümmü Gülsüm Hanım MESLEĞİ: TARİHİ: 1 Nisan 1830
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Talik	
DURUMU: Kısmen sağlam	

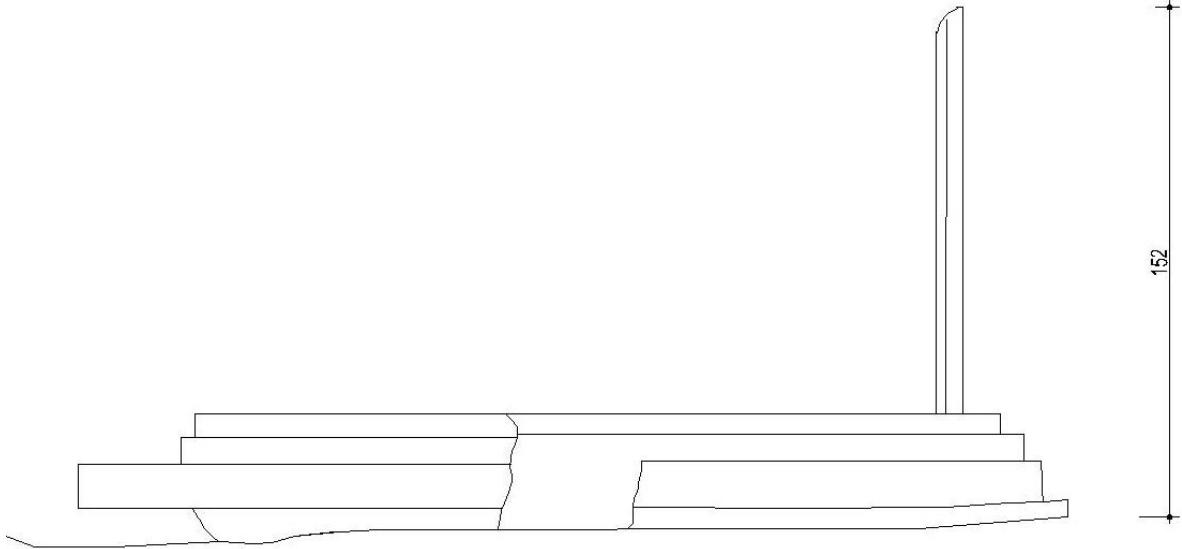
Süsleme Özellikleri: Gövdesinden yükselen ağaç sebebiyle tahrip olmuş olan mezarın tek süslemesi baş taşında yer alan kitabesidir. Kitabe yedi çerçeve içerisine yazılmıştır.

Çizim 4.63 Plan.

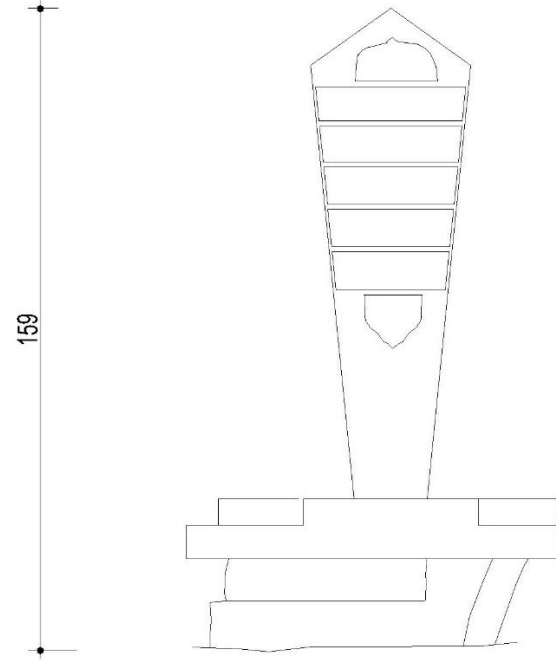
Fotoğraf 4.38 Genel Görünüş.

Çizim 4.64 Uzun Cephe.

Fotoğraf 4.39 Baş Taşı.

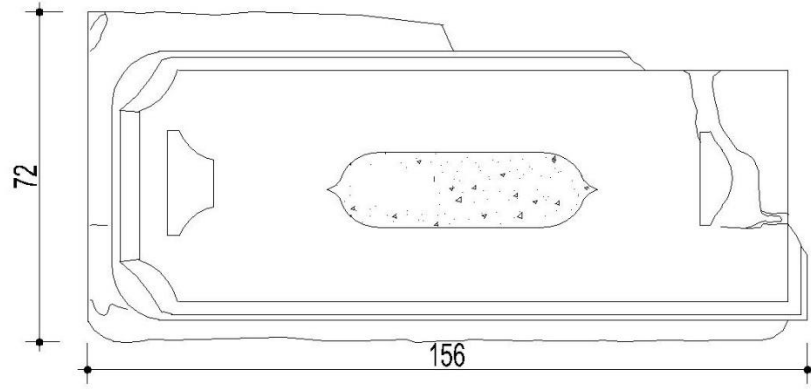

Çizim 4.65 Baş Taşı Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Ya lâtif İrtihal eyledi ferzent Muhamed Bey ah Ettiler rabbi basarından gördün(?) tefrik Gurre-i mah-i saferde sefer-i adn etti Oldu rıdvan ehline(?) ve malik-i çehre-i refik Göçtü gülzar cihandan dediler tarihin Uçtu yel gibi cennete Muhammed Refik Sene 1267 Fi Safer
MEZAR NO: 19	
FOTOĞRAF NO: 40-41-42	
ÇİZİM NO: 66-67-68-69	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, çokgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Fes (Mahmudî)	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	KİMLİĞİ: Muhammed Revfik
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Nesih	TARİHİ: 12 Aralık 1850
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Boyutu nedeniyle bir çocuğa ait olduğu düşünülen mezarın ayak taşı, tasarım ve süsleme yönüyle büyük hazirede yer alan iki numaralı mezarın ayak taşına benzemektedir. Hem ayak hemde baş taşının dış hatları dalgalı bir tasarıma sahiptir. Ayak taşının yüzeyi yukarı doğru yükselen kıvrım dallardan oluşmaktadır. Bu demet şeklindeki kıvrım dallar en altından büyük bir kurdele ile sınırlandırılmıştır. Bazı dalların ucuna üç yuvarlak yapraklı çiçek işlenmiştir. Ayak taşının üst kısmı iki sıra kademeli oval bir tasarımla sonlandırılmıştır.

Baş taşı ise sekiz sıra çapraz yerleştirilmiş kitabe çerçevesine sahiptir ve bu çerçevenin en üst iki köşesinin dışına, uçları kitabeye dönük duran birer ufak istiridye yerleştirilmiştir. Yazı ve istiridyeler dışında süsleme unsuru bulunmayan baş taşı, sade bir tasarımla dikkat çeker. Mezarın başlığı ise sade tasarımlı ve tek püsgüllü mahmudi festir.

Çizim 4.66 Plan.

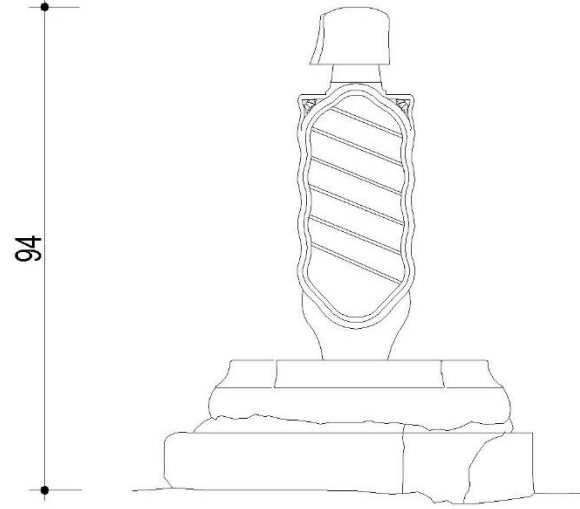
Fotoğraf 4.40 Genel Görünüş.

Çizim 4.67 Uzun Cephe.

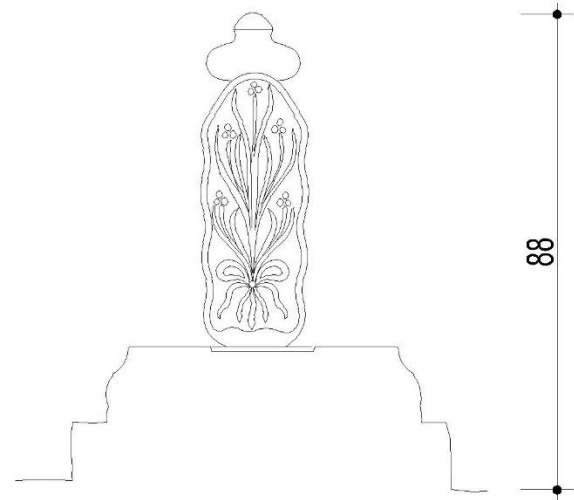
Fotoğraf 4.41 Baş Taşı.

Çizim 4.68 Baş Taşı Cephe.

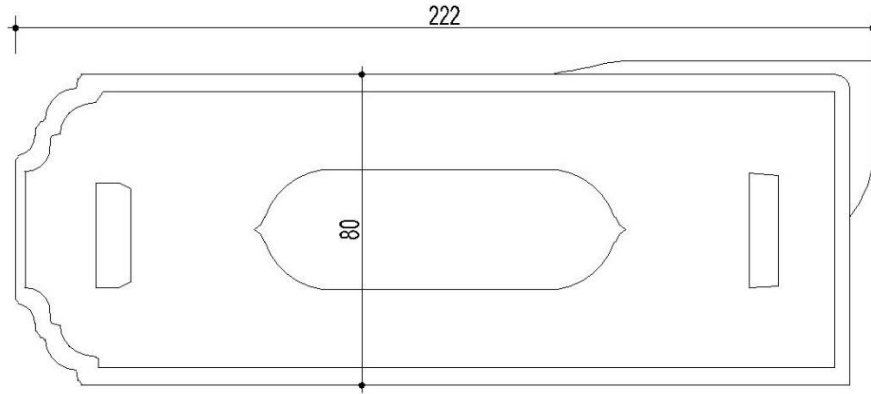
Fotoğraf 4.42 Ayak Taşı.

Çizim 4.69 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Sübhânallahi ve teâla Merhum Çorlulu Ali Paşa'nın Kadınlarından merhume Zeynep kadına rahmet Eyleye bi hurmetil fatiha Sene 1128 Muharrem
MEZAR NO: 20	
FOTOĞRAF NO: 43-44-45	
ÇİZİM NO: 70-71-72-73	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Dilimli tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Dilimli tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Talik-nesih	
DURUMU: Sağlam	KİMLİĞİ: Çorlulu Ali Paşa'nın Kadınlarından Zeynep Kadın
	MESLEĞİ:
	TARİHİ: Haziran 1715

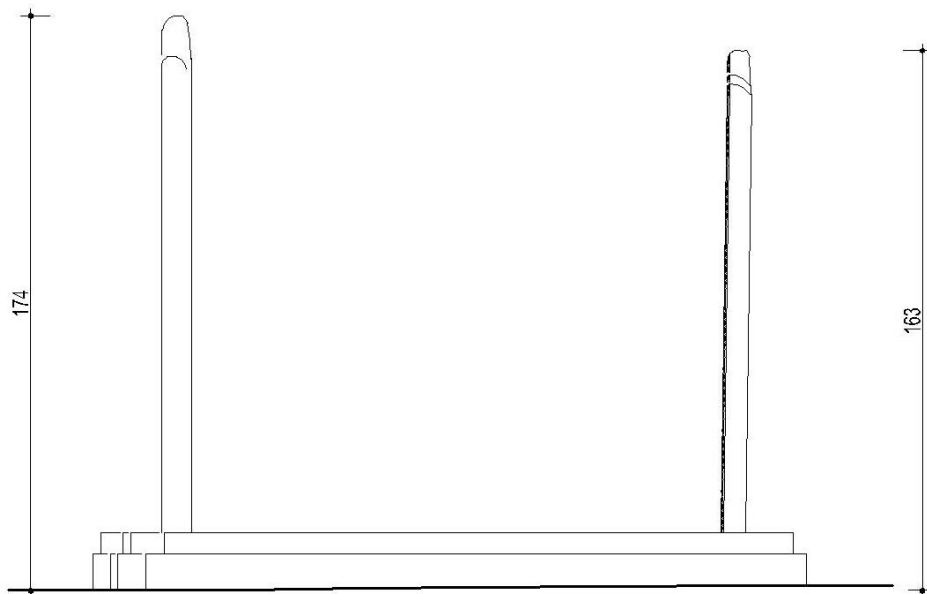
Süsleme Özellikleri: Ayak taşı tamamen süslemesis olan mezarın, yalnızca baş taşında süsleme görülmektedir. Ayak taşının dış yüzeyinde alt kısmı sivri bir şekilde bitirilmiş, yuvarlak kemer formunda bir çerçeve yer almaktadır. bu çerçevenin üst kısmı yuvarlak kemer formunda bitirilmiştir. Çerçevenin üst kısmı, dokuz dilimli istiridye ile sonlandırılmıştır. İstiridyenin hemen altında beş çerçeve içine yerleştirilmiş kitabe yer alır.

Çizim 4.70 Plan.

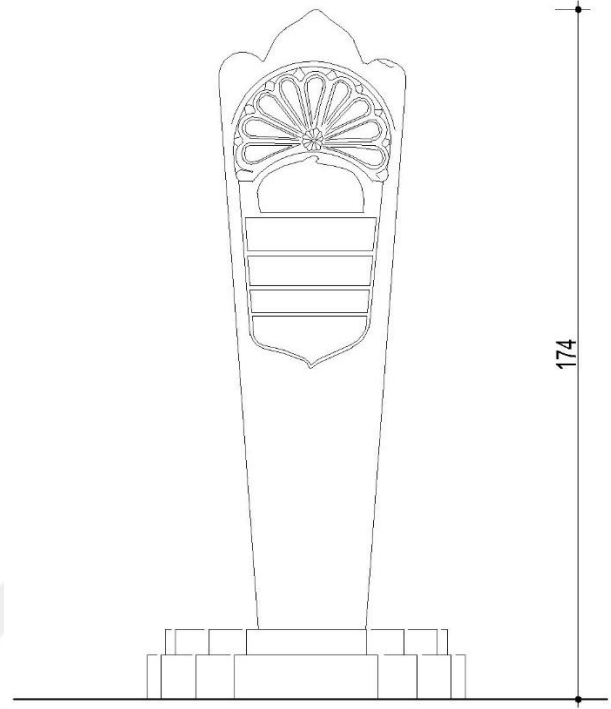
Fotoğraf 4.43 Genel Görünüş.

Çizim 4.71 Uzun Cephe.

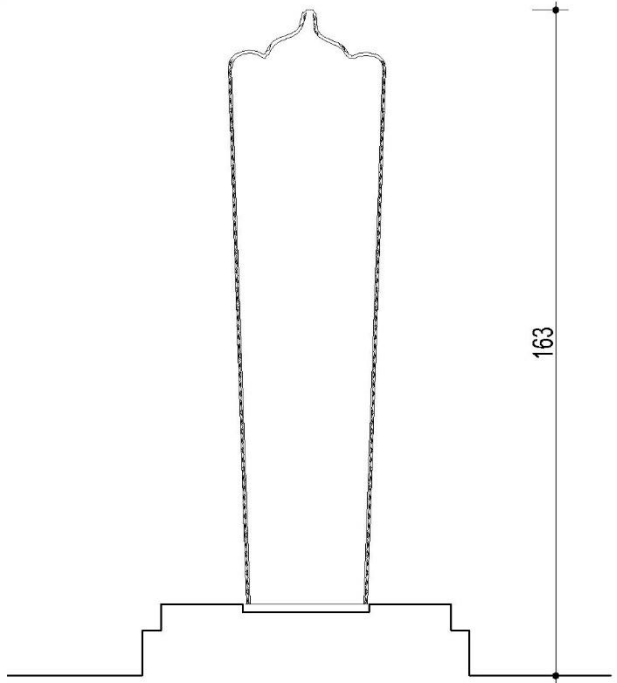
Fotoğraf 4.44 Baş Taşı.

Çizim 4.72 Baş Taşı Cephe.

Fotoğraf 4.45 Ayak Taşı.

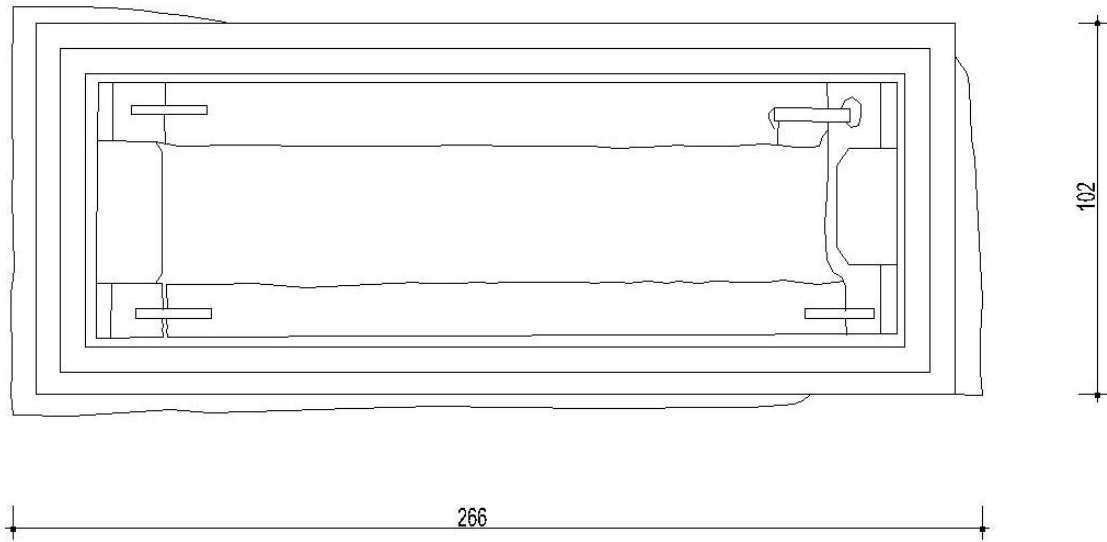
Çizim 4.73 Ayak Taşı Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Defter-i hakan-i emini iken İrtihal-i darül beka eden defterdar-ı Esbak merhum ve mağfur el muhtaç İla rahmete rabbel gafur efendi bey Zadel Muhammed emin bey efendi Ruhicün fatiha Sene 1231 Cumâde'l-ahire 4 Saltanatı Ali Muhammed
MEZAR NO: 21	
FOTOĞRAF NO: 46-47-48-49	
ÇİZİM NO: 74-75-76-77-78	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (horasanî-kafesli)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Muhammet Emin bey
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ: Defterdar Emni
YAZI TİPİ: Nesih	TARİHİ: 6 Haziran 1815
DURUMU: Sağlam	

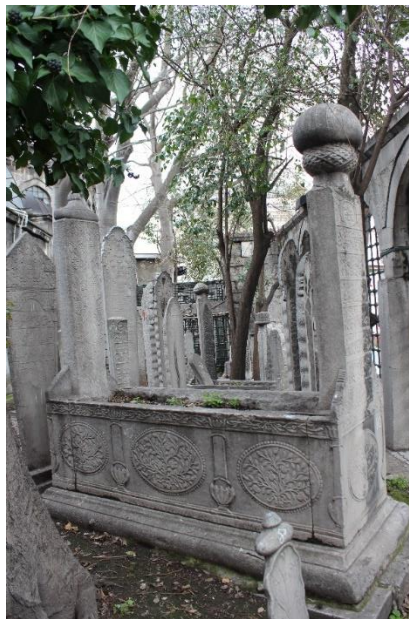
Süsleme Özellikleri: Hem ebatı hem de süslemesiyle göz dolduran mezarın dört yönünde ve ayak taşının iç yönünde bezeme görülmektedir. Mezarın sandığını oluşturan cephelerde aynı süslemenin tekrarı izlenmektedir. İnci dizili madalyon içerisine beş ana kol ve bu kollardan dağılan daha küçük kollar ile gül ağacı tasvir edilmiştir. Bu ağacın kök kısmı kurdele ile sınırlandırılmıştır. Uzun cephelere üçer, kısa cephelere birer olmak üzere sekiz adet madalyon kullanılmıştır. Sandık mezarın üst şeridinde tüm mezarı dolaşan dallar görülür.

Baş taşı sekiz çerçeveli bir kitabeye sahiptir fakat, en üst ve en alt kitabe daire şeklindedir. Geri kalan kitabeler dikdörtgen formda yapılmıştır. En üstte yer alan serlevha kısmının her iki yanına gül ağacı dalları tasvir edilmiştir. En altta yer alan tarih çerçevesinin de her iki yanında gül dalları görülür. Başlığı ise büyüklüğü ile dikkat çekmektedir. Horasani kafesli kavuğun sarayda görev alan bir sınıf tarafından kullanıldığı bilinir.

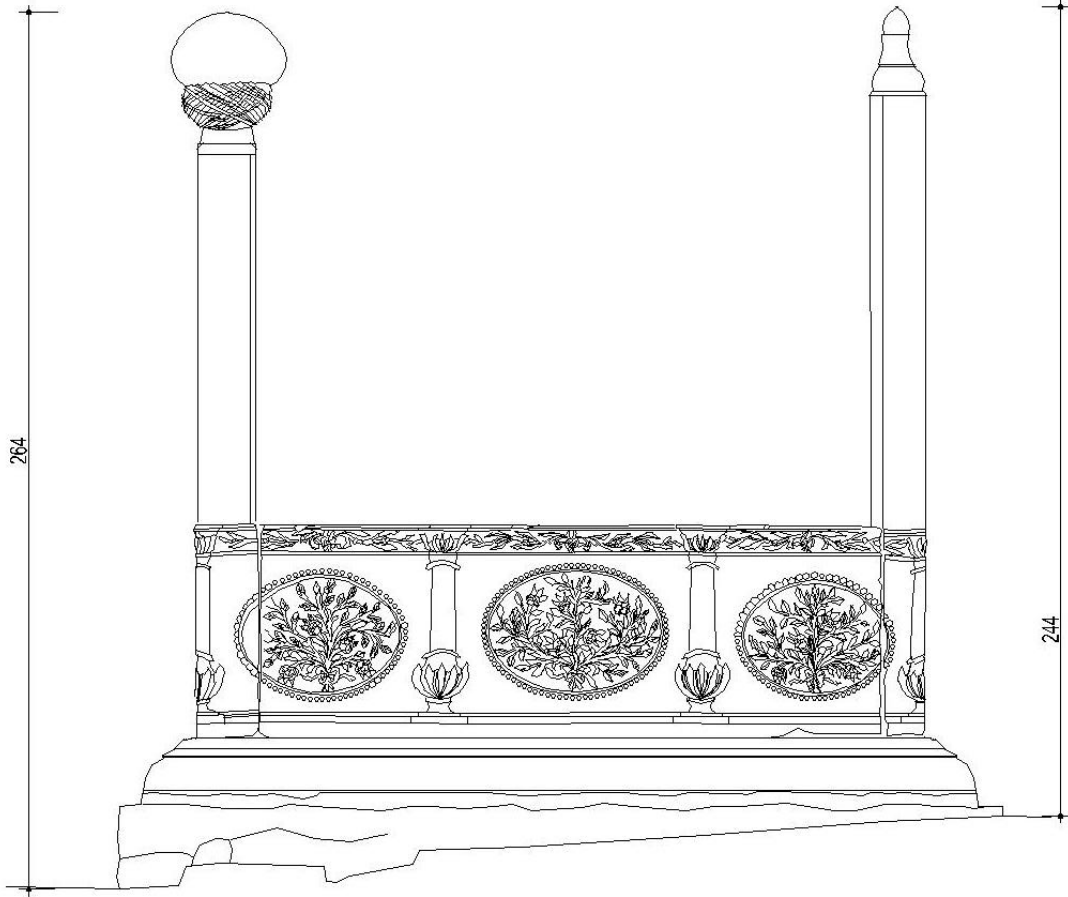
Ayak taşının her iki cephesinde süsleme bulunur fakat bu süslemeler kompozisyon olarak farklılık gösterir. Ayak taşının baş taşına baktığı yönde, uzun ve kulplu bir vazo içerisinde yukarı doğru kıvrılarak uzanan asma ağacı görülür. Bu ağacın kolları üzerinden üzüm ve üzüm yaprakları sarmaktadır. Ayrıca bu ağaç merkezden yukarı doğru dimdik uzanan bir bitkiye dolanmaktadır. Ayak taşının arka cephesinde de, ön cephesinde görülen vazo yer alır. Ancak bu defa bu vazadan yükselen hurma ağacıdır. Ayak taşının sonuna kadar uzanan ağacın dalları yukarıda dışa doğru açılmaktadır. Bu dalların alt kısmından aşağı doğru hurma salkımları inmektedir. Vazonun başlangıcında, ağacın her iki yanına kıvrılmış ters laleler işlenmiştir. Vazonun ayağının her iki yanındaki köşelerde üzerinde birer gül bulunan dal tasvir edilmiştir.

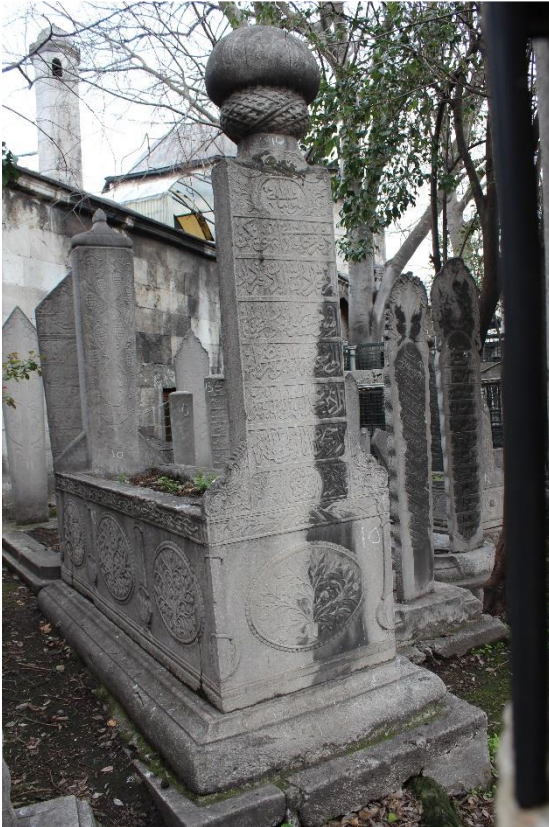
Çizim 4.74 Plan.

Fotoğraf 4.46 Genel Görünüş.

Çizim 4.75 Uzun Cephe.

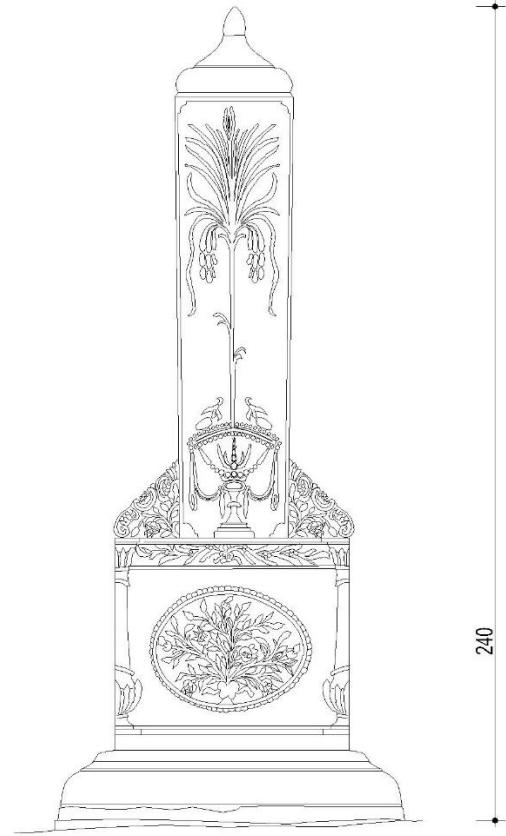
Fotoğraf 4.47 Baş Taşı.

Çizim 4.76 Baş Taşı Cephe.

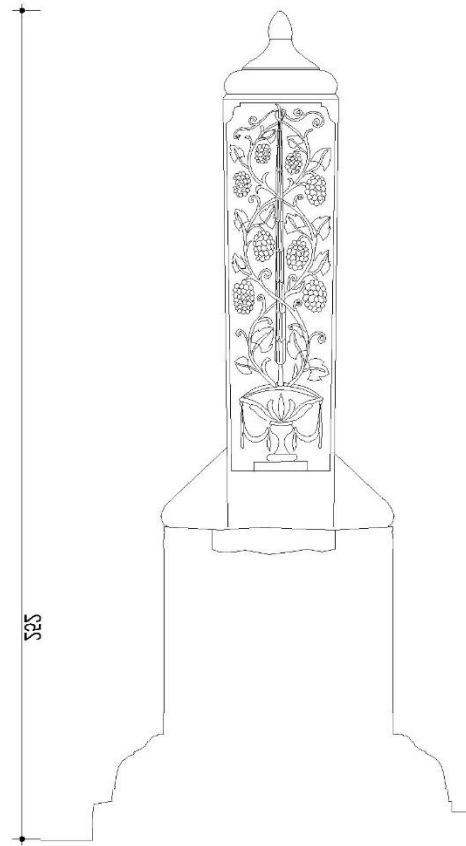
Fotoğraf 4.48 Ayak Taşı Dış Cephe.

Çizim 4.77 Ayak Taşı Dış Cephe.

Fotoğraf 4.49 Ayak Taşı İç Cephe.

Çizim 4.78 Ayak Taşı İç Cephe.

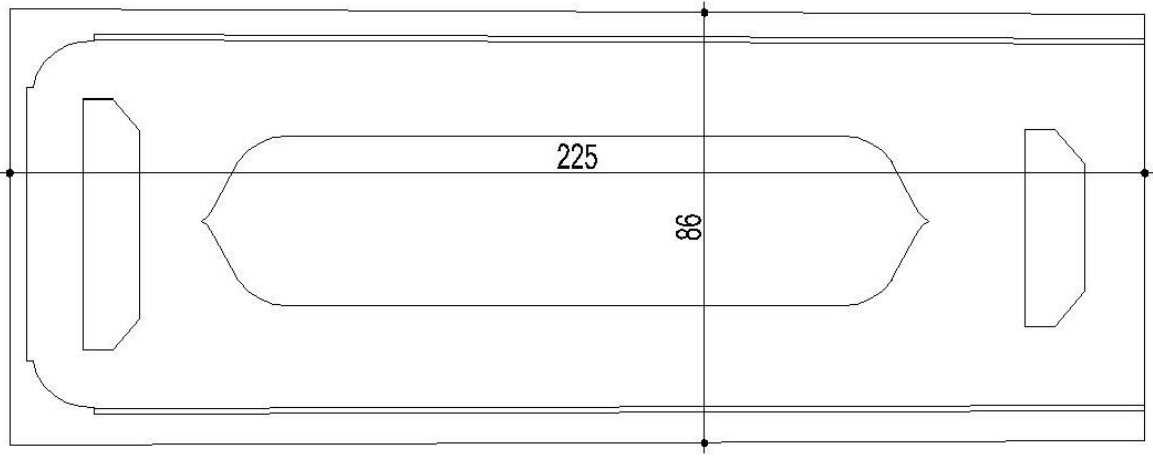
HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Merhume-i mağfure El muhtac ila rahmete rabb El gafur Aişe Hatun ruhuna fatiha Sene 1180 Fi 3 Safer
MEZAR NO: 22	
FOTOĞRAF NO: 50-51-52	
ÇİZİM NO: 79-80-81-82	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Aişe Hatun
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Talik	TARİHİ: 3 Temmuz 1766
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özellikleri: Ayak ve baş taşı aynı forma sahip olan kapak taşlı mezarın, süsleme kompozisyonu hazirenin genel tarzını devam ettirir üsluptadır. Baş ve ayak taşı aşağıdan yukarıya doğru genişlemektedir ve en alt kısımdan belirli bir yüksekliğe kadar boş bırakılmıştır. Baş taşı beş çerçeveli kitabeye sahip olup en üstte yer alan serlevha çerçevesi üst kısmından dairevi formdadır. Bu formun etrafından bitkisel bezeme başlar ve üçgen tepeliğe kadar devam eder. Kitabe çerçevelerinin başladığı en alt kısımdan ser levhanın altına kadar yarı profilden sütunceler kabartılmış ve klasik sütun başlıkları ile bitirilmiştir. Bu iki sütunun sütun başlıkları arasına, iki şerit şeklinde ayrılmış ve ayrılan iki şeridin içerisine inci dizisi yerleştirilmiş, uç kısmı kıvrımlı kadın başlığı işlenmiştir. Hazirenin genelinde olduğu gibi mimariyi andıran bir bezeme anlayışı hakimdir.

Serlevhanın üzerinin üç sıra plasterle kesilip bu plasterler arasına süslemenin yerleştirilmeside, sütunceler gibi mimari bezeme üslubunun bir yansımasıdır. Bu üç sıra

plasterin tam ortasına oval formlu bir yumurta yerleştirilmiştir. Bu yumurtanın her iki yanına simetrik bir şekilde stilize edilmiş rumi ve kıvrımlı yapraklar işlenmiştir. Üçgen tepeliğin en üstünde de ortasında yuvarlak bir madalyon olan ve üçgen tepeliğin formunda dışa doğru açılan büyük bir yaprak yer alır.

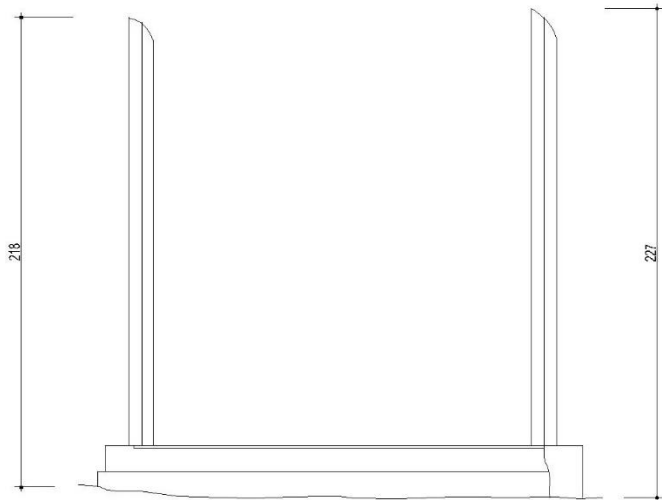
Ayak taşı ise, hazirenin genelinde rasladığımız asma ağacı ile bezenmiştir. En altta farklı tasarımı ile dikkat çeken vazoun içerisinde yükselen ve kılıcı andıran asma ağacı görülür. Alt tarafı bombeli, kolları dışa doğru uzanan ve üst kısmı ince uzun formlu vazoun her iki yanından fışkıran asma ağacının dalları, kılıç görünümündeki ağaca dolanarak yükselir. Asma ağacının dallarından aşağı doğru üzüm salkımları sarkıtılmıştır. Asma yaprakları ise üç yapraklı bir üslupla tasvir edilmiştir.

Çizim 4.79 Plan.

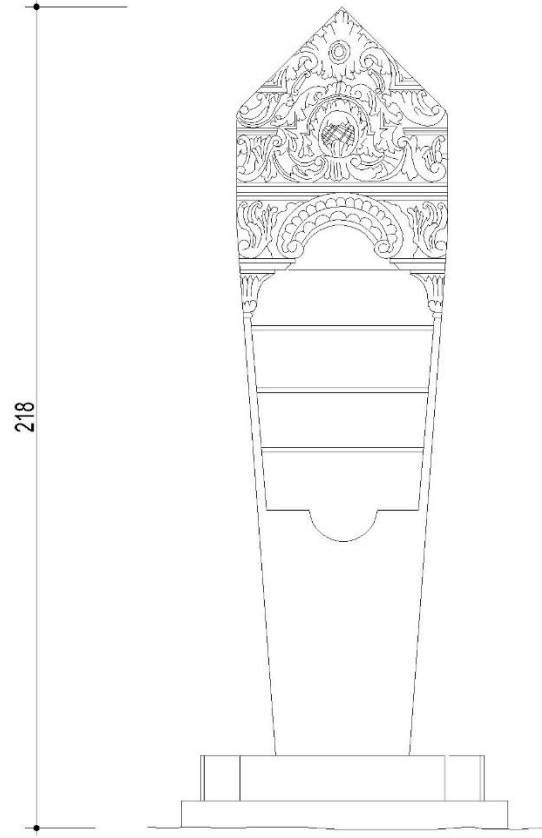
Fotoğraf 4.50 Genel Görünüş.

Çizim 4.80 Uzun Cephe.

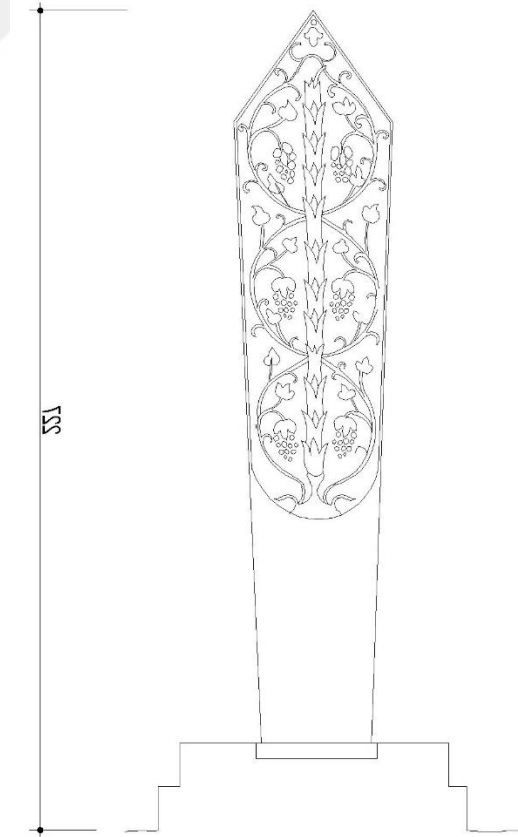
Fotoğraf 4.51 Baş Taşı.

Çizim 4. 81. Baş Taşı.

Fotoğraf 4.52 Ayak Taşı.

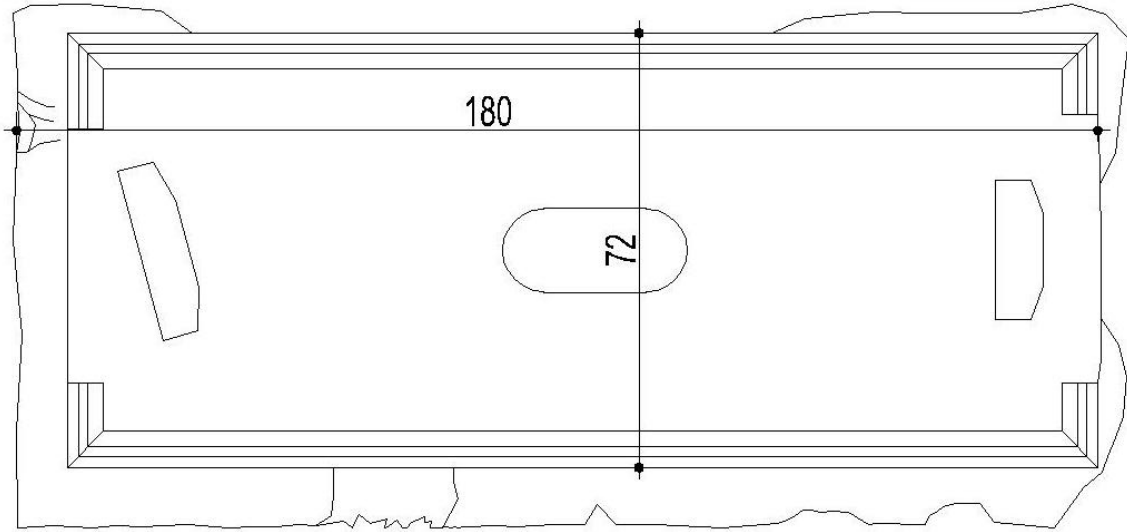
Çizim 4.82 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Ah kim bu alim içre bende sadan olmadım Çaresiz derde düştüm define imkan bulmadım Geçti ömrüm görmedim sihhat yüzzün dünyada ben Bir misafirken geldim bende mihman olmadım Ya ilahi sen bilirsin halimi gayri sendendir Yüzümü dergahına sürmeden ala bulmadım Bab-ı askeriyede hazinesi mübayat Ruznameci odası ketebesinden Aziz Efendinin halilesi merhume Aişe Hanımın ruhuna fatiha Sene 1272 14 Cumâde'l-ûla
MEZAR NO: 23	
FOTOĞRAF NO: 53-54-55	
ÇİZİM NO: 83-84-85-86	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Sivri kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Talik	
DURUMU: Sağlam	KİMLİĞİ: Katib Aziz Efendi Eşi Aişe Hanım
	MESLEĞİ:
	TARİHİ: 22 Ocak 1856

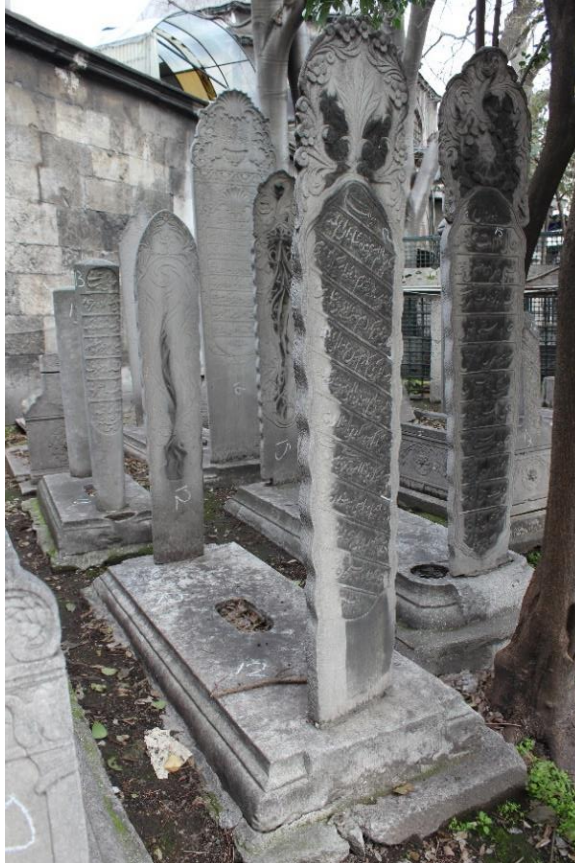
Süsleme Özellikleri: Kapak taşlı mezarın baş taşı üç boyutlu süslemeleri ile göz doldurur. Belirli bir yüksekliğe kadar sade bırakılmış olan mezar, bitkisel tepeliğe kadar dalgalı bir forma sahiptir. On iki çapraz çerçeve içerisine yerleştirilmiş olan kitabenin hemen üzerinde, uçları kıvrılarak birleştirilmiş ve her iki yana devam edip bitkisel tepeliği oluşturan papatya demeti yer alır. Birleşen iki ucun tam ortasından, yukarı doğru uzun ve sivri uçlu yedi akant yaprağı uzanır. Her iki yandan kıvrılarak uzanan papatya demetinden ayrılan dallar, bazen sivri bazende kıvrımlı bir tarzla bitirilmiştir. Bu dallar üzerinde beş yapraklı toplam yedi papatya görülmektedir. Bu papatyalar yüksek kabarmalı formları ile dikkat çekmektedir.

Ayak taşında belirli bir yüksekliğe kadar boş bırakılmış ve dış hattı dalgalı bir formla tasarlanmıştır. En alt kısma büyük bir kurdele işlenmiş ve bu kurdeleden sık ve kısa kıvrımlarıyla yukarı doğru bir bitki yükseltilmiştir. Her daldan farklı bir dalın çıkıp yükselmesiyle yukarı doğru uzanan sivri ve kıvrık uçlu bitki, en üstte kendi içine doğru tam

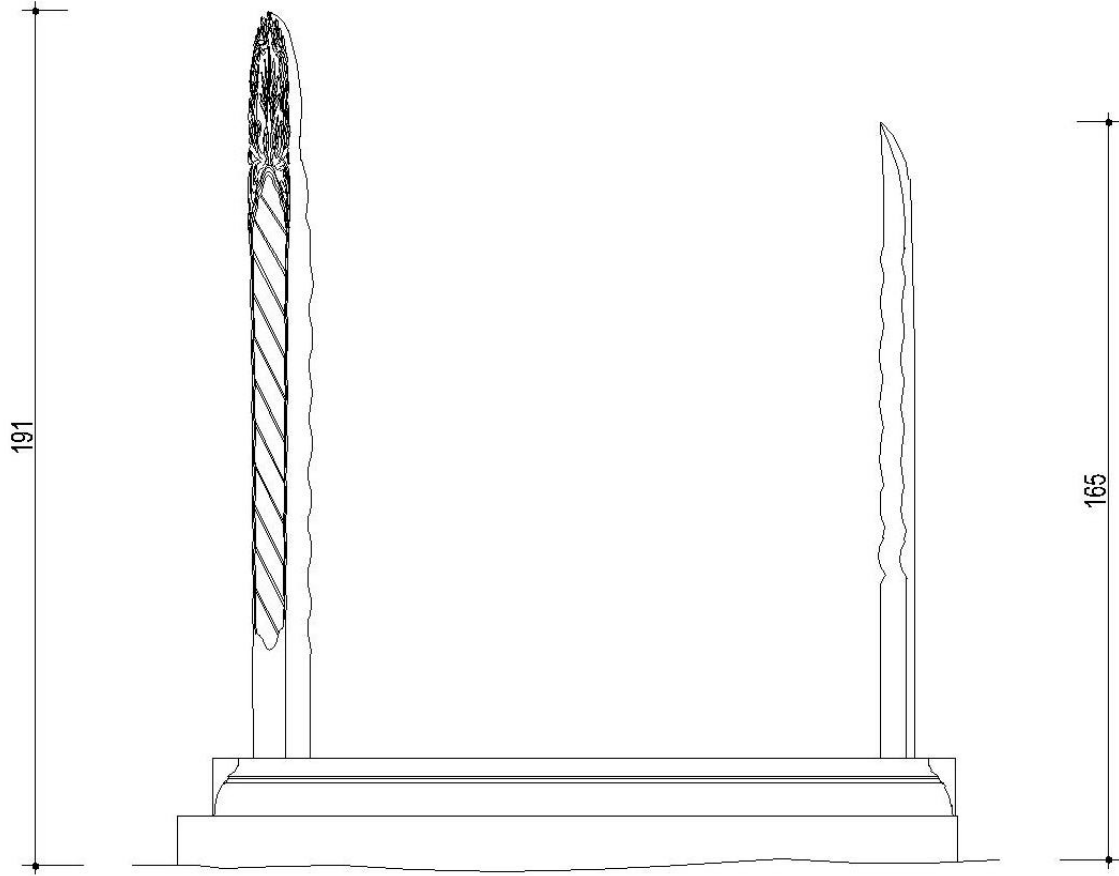
tur kıvrılarak bitmektedir. Tepe kısmında uçları birbirine birleştirilmiş ve iki yana açılan yaprak demeti yer alır. Uçlarının birleştiği noktanın üzerine altı yapraklı papatya yerleştirilmiştir. Fakat bu papatyanın dalları kıvrılarak tasvir edilmiştir. En tepe noktada iki yana açılan akant yaprağı demetinin uçları birleşmiş ve bu iki uç arasına baş taşında yer alan beş yapraklı papatya işlenmiştir. Ayak taşı kısa kenara paralel konumlandırılmış fakat baş taşı çapraz bir şekilde yerleştirilmiştir.

Çizim 4.83 Plan.

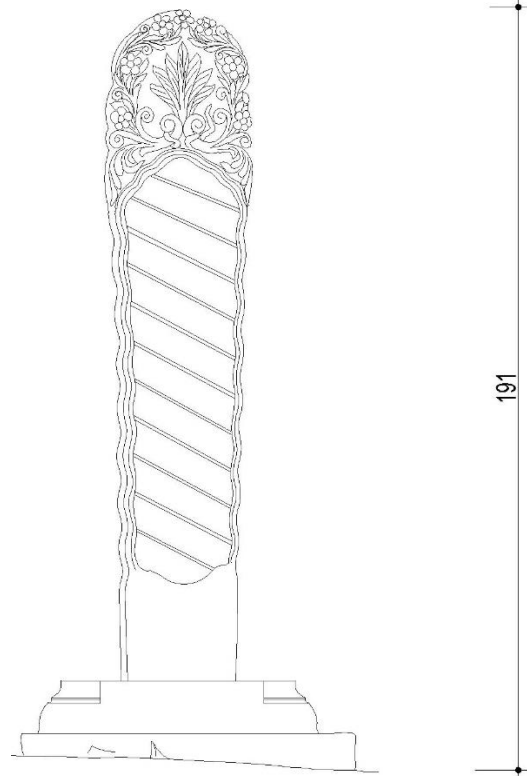
Fotoğraf 4.53 Genel Görünüş.

Çizim 4.84 Uzun Cephe.

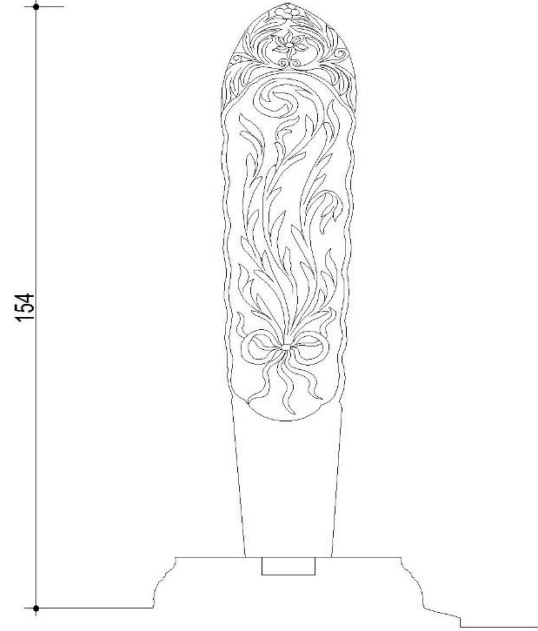
Fotoğraf 4.54 Baş Taşı.

Çizim 4.85 Baş Taşı.

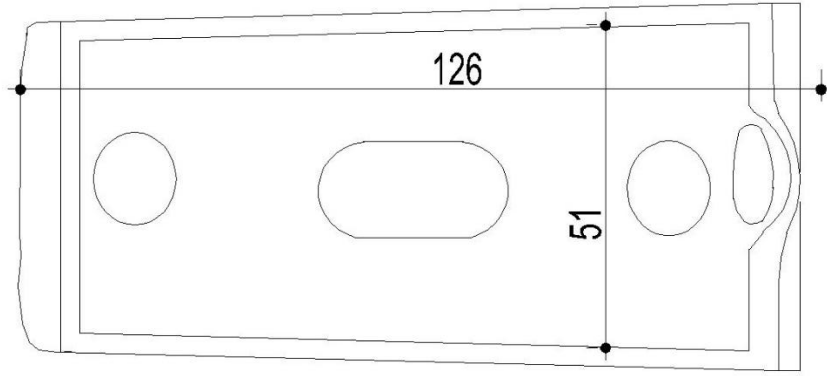
Fotoğraf 4.55 Ayak Taşı.

Çizim 4.86 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Hayyul Bâki Feyzizade merhum Muhammed Bey Efendinin Hafidi merhum ve mağfur Es Seyyid Muhammed Arif Beyin ruhiçün Lillahil fatiha Sene 1254 Fi Safer
MEZAR NO: 24	
FOTOĞRAF NO: 56-57-58	
ÇİZİM NO: 87-89-90-91	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ:Başlıksız, yuvarlak planlı. AYAK: Başlıksız, yuvarlak planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Muhammed Bey'in Hafidi Muhammed Arif Bey
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1838 Nisan

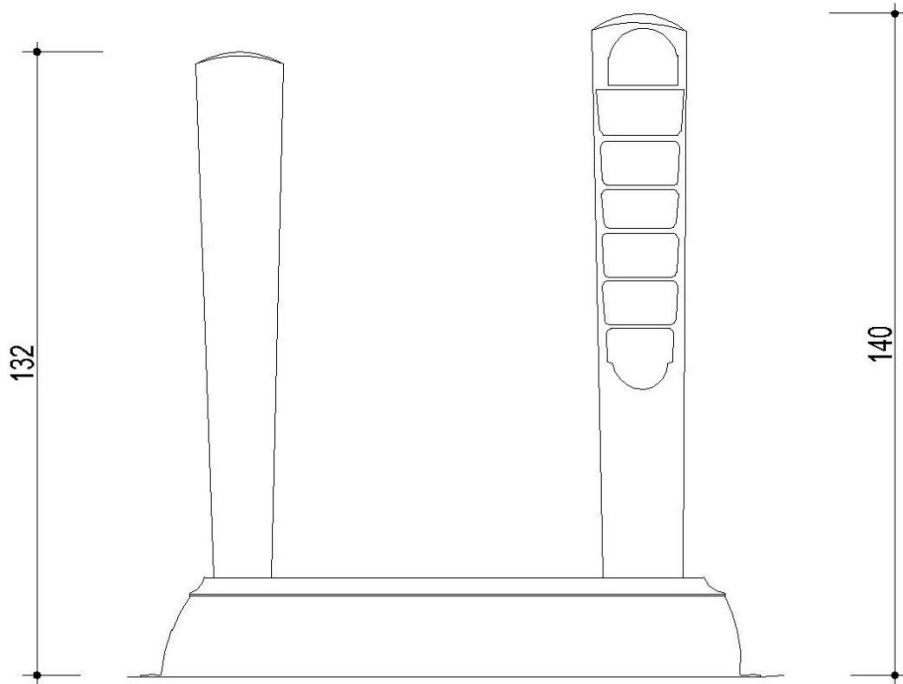
Süsleme Özellikleri: Dairesel baş ve ayak taşına sahip bu mezarlar, genellikle süsleme unsuru bulundurmamaktadır. Ayak taşı tamamen boş olan mezarın tek bezemesi baş taşında yer alan kitabedir. Yedi çerçeve içerisine yazılmış olan kitabenin en alt ve en üst çerçevesi bir yönden oval olarak tasarlanmıştır. Kapak taşlı mezarın baş taşının kitabesinin yer aldığı dış tarafta, baş taşıyla aynı genişlikte ufak bir havuz yerleştirilmiştir.

Çizim 4.87 Plan.

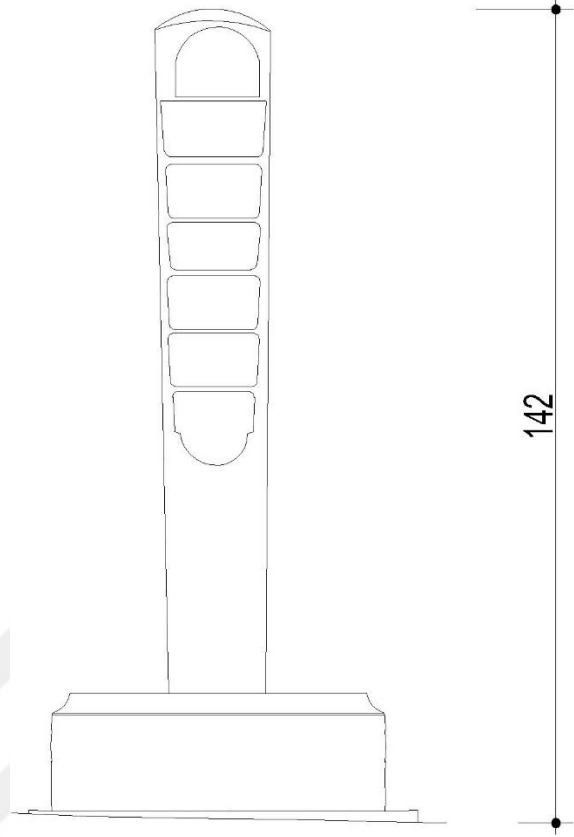
Fotoğraf 4.56 Genel Görünüş.

Çizim 4.88 Uzun Cephe.

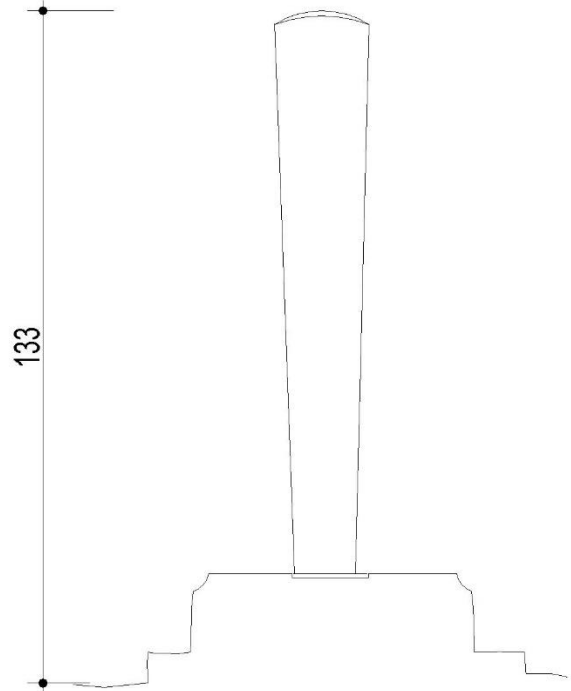
Fotoğraf 4.57 Baş Taşı.

Çizim 4.90 Baş Taşı.

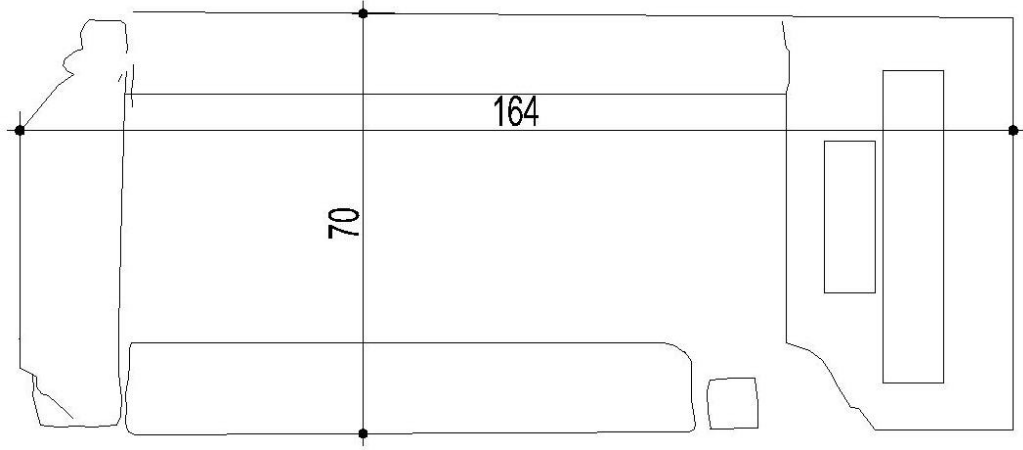
Fotoğraf 4.58 Ayak Taşı.

Çizim 4.91 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Gâfur Erbağda rahmetlinin nahiresi Üçara ve bu.... Yanına yar ola.... Bülbül hanım ruhuna sebaru haluka
MEZAR NO: 25	
FOTOĞRAF NO: 59-60-61	
ÇİZİM NO: 92-93-94-95	
MEZAR TÜRÜ: Çerçeveli mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Bülbül Hanım
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Talik-Sülüs	TARİHİ: 1717
DURUMU: Kısmen sağlam	

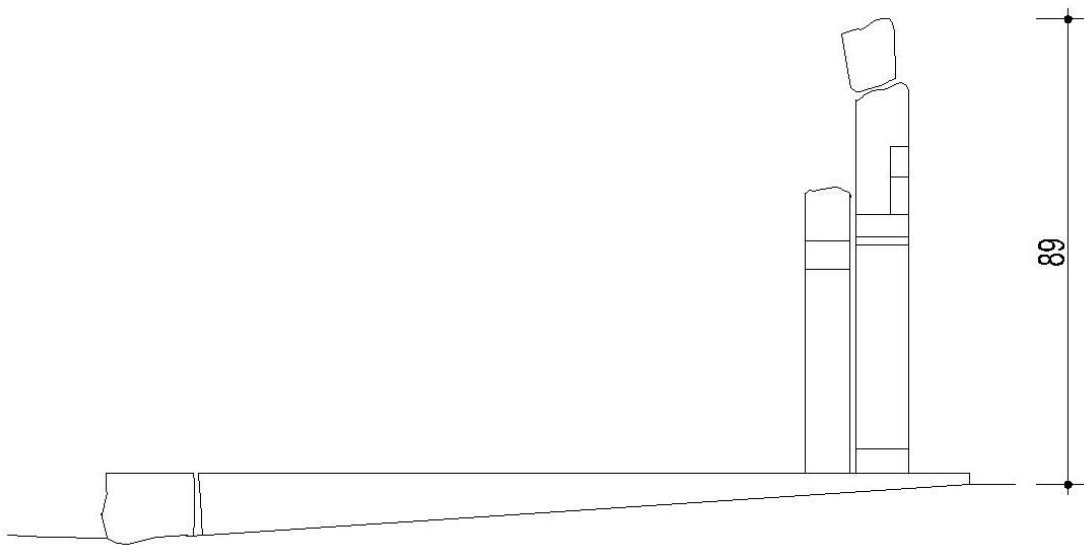
Süsleme Özellikleri: On dört numaralı mezar hazirede ki diğer kapak taşlı mezarlardan daha farklı bir tasarıma sahiptir. Ayak taşı bulunmayan mezarın baş taşı sandık mezara benzer şekilde tasarlanmıştır. Bu farklı tasarımlı baş taşının geniş kısmında merkezinde sekiz yapraklı bir çiçek ve bu çiçeğin etrafında birbirini çevreleyerek yerleştirilmiş iki sıra halka yapraklı çiçekten oluşan bir madalyon yer alır. En dıştaki çiçek sırasının aralarına yıldız uçları işlenmiştir. Kitabe kısmı ise büyük bir çerçeve içine alınmış fakat her satır ayrı çerçeveler ile birbirinden ayrılmamıştır. Kitabenin en üst kısmı yuvarlak kemer görünümlü hafif kabartma ile bitirilmiş ve onun üzerine yan yana dizilmiş beş büyük papatya yaprağı yerleştirilmiştir. Bu beş yaprak ile baş taşına taç görünümü verilmiş ve zirve kısmı üç dilime ayrılarak bitirilmiştir. Mezar baş taşı orta kısmından kırılmış olduğu için bu bilgiler baş taşının yere düşmüş olan parçasından elde edilmiştir.

Çizim 4.92 Plan.

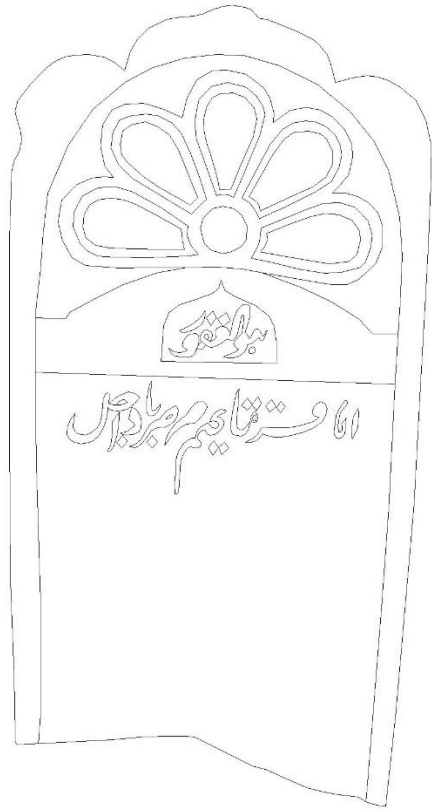
Fotoğraf 4.59 Genel Görünüş.

Çizim 4.93 Uzun Cephe.

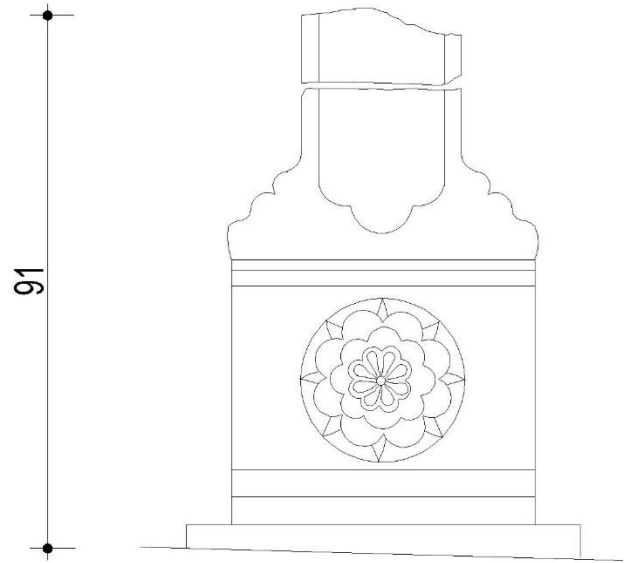
Fotoğraf 4.60 Baş Taşı Üst Parça.

Çizim 4.94 Baş Taşı Üst Parça.

Fotoğraf 4.61 Baş Taşı Alt Parça.

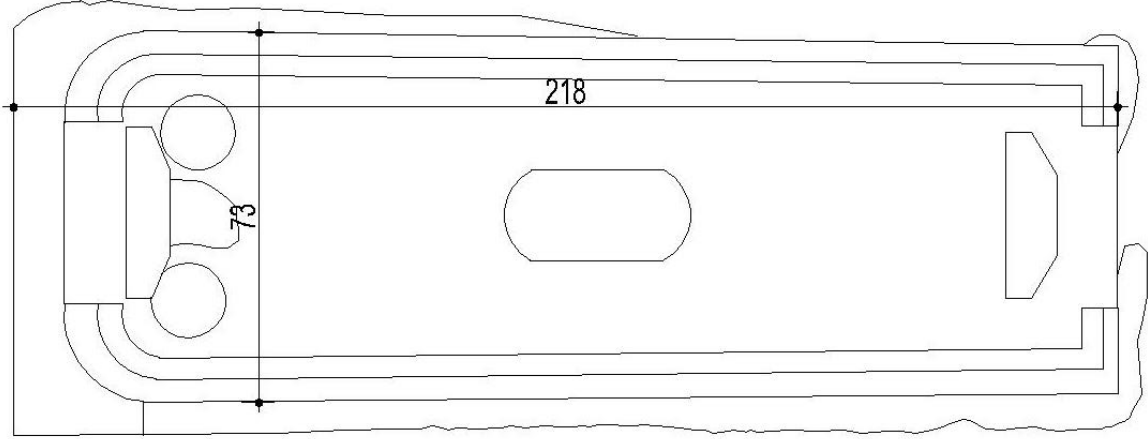
Çizim 4.95 Baş Taşı Alt Parça.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Allah-u Bâki Rical-i Devlet-i Aliyedebin adametu fi Muhammed Bey efendinin kerimesi Ve halli İstanbul Emtia gümrüğü zimmeti Es Seyyid el hac Hüseyinbey efendinin Halilesi merhume Ve mağfur leha hatice Ziynet hanımın Ruhiçün fatiha 1259 7 Şa'ban
MEZAR NO: 26	
FOTOĞRAF NO: 62-63-64	
ÇİZİM NO: 96-97-98-99	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Muhammed Beyefendi'nin Kerimesi-Hüseyin Beyefendi'nin Halilesi Hatice Ziynet Hanım
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 2 Eylül 1843

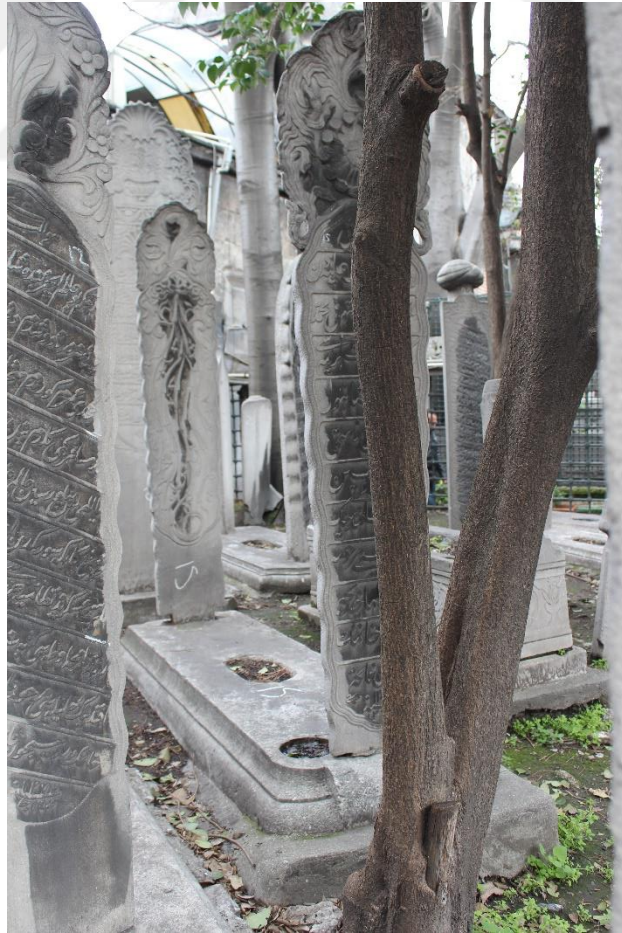
Süsleme Özellikleri: Kapak taşlı mezarın, baş taşının başladığı zeminin her iki yanında yuvarlak iki küçük havuz yer almaktadır. Baş taşı bitkisel tepeliğin başladığı yere kadar kıvrımlı bir çerçeveye devam eder. Bu çerçevenin içi on iki çerçeveli kitabe ile doldurulmuştur bu kitabe çerçeveleri mezara paralel olarak yerleştirilmiştir. En üst kısımda yer alan bitkisel tepelik kıvrım dallı ve oluklu tasarımıyla akant yapraklarından oluşmaktadır. Kitabe çerçevesinin hemen üzerinde on dört yaprağın köklerinin birbirine bağlanarak dizilmesiyle çarkıfelek oluşturulmuştur. Çarkıfeleği oluşturan bu yaprakların uçları içe doğru kıvrılmıştır. Kitabenin bittiği noktanın her iki yanından simetrik bir şekilde kıvrılarak oluklu ve dalgalı akant yaprakları yukarı doğru devam edip baş taşının tepesini meydana getirirler.

Ayak taşında da aynı bezeme anlayışı devam etmektedir. Dalgalı bir çerçeveye sahip olan ayak taşının süslemesi belirli bir seviyeden sonra başlar. Çerçeve içine alınmış bezeme, diğer mezarlardakinden farklı olarak yukarıdan aşağıya doğru devam etmektedir. Çerçevenin

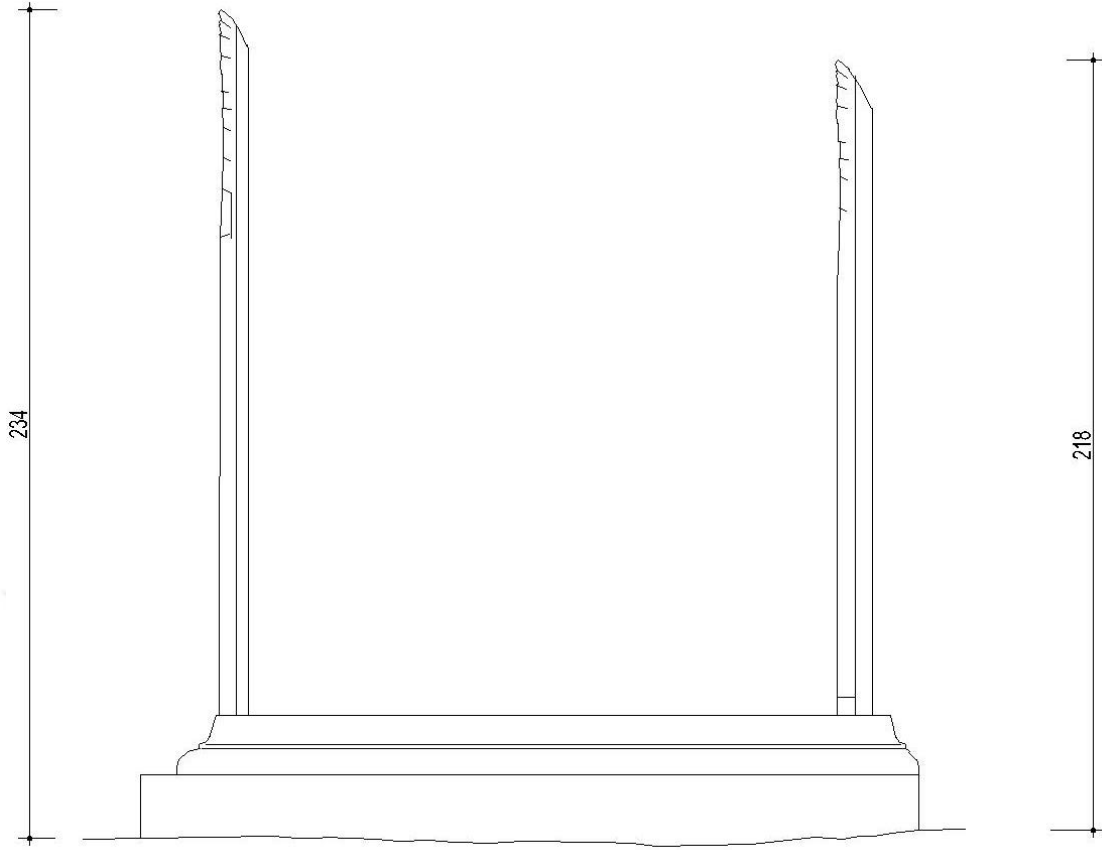
en üst kısmında uçları bağlanmış olan yapraklar, kıvrılarak ve her daldan çoğalarak aşağı doğru inmektedir. En ortada yer alan dal, en altta daire şeklinde bitirilmiştir. Üst kısımda uçları bağlanan dalların, diğer tarafında kalan kısmı birbirine dolanmıştır. Çerçevenin üst kısmı olan ve ayak taşının tepeliğini oluşturan bölüm; baş taşında yer alan oluklu ve dalgalı akant yapraklarının simetrik ve iç içe geçmiş kıvrımlarıyla bitirilmiştir.

Çizim 4.96 Plan.

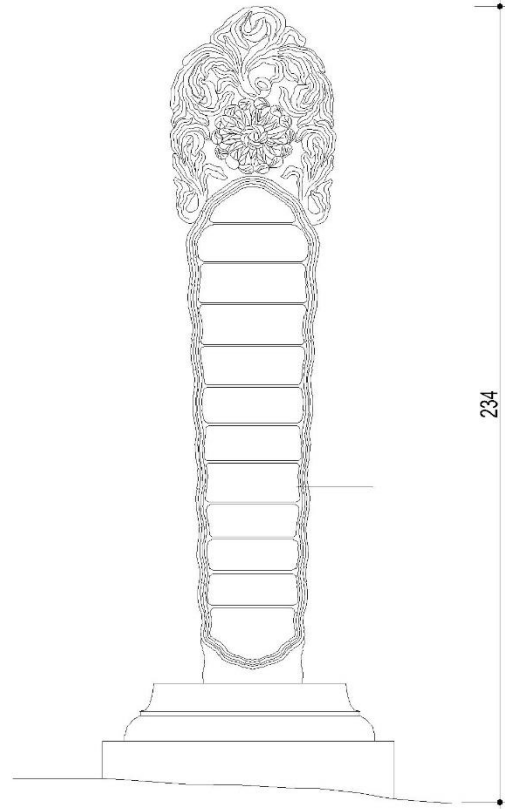
Fotoğraf 4.62 Genel Görünüş.

Çizim 4.97 Uzun Cephe.

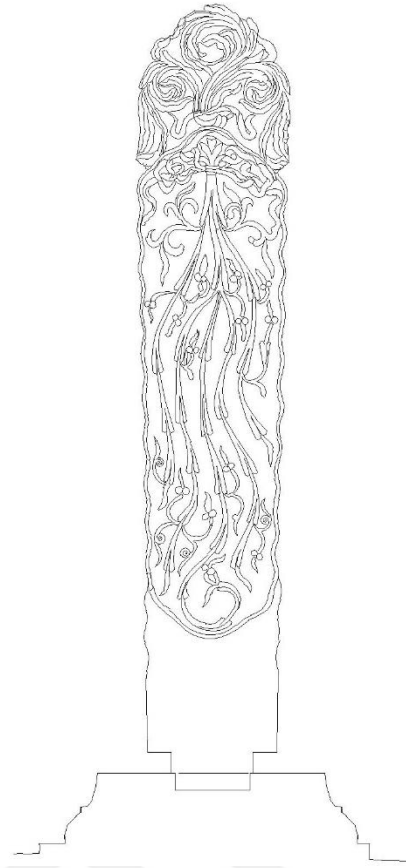
Fotoğraf 4.63 Baş Taşı.

Çizim 4.98 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.64 Ayak Taşı.

Çizim 4.99 Ayak Taşı.

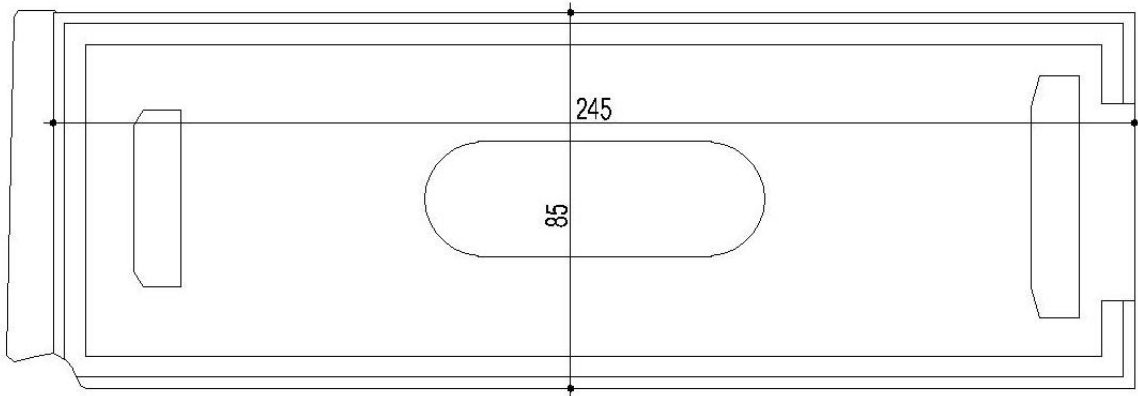
HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l hâyüllezi lâ mevt Genç iken göçtü cihandan böyle bir halk-ı halim Dilerim kabrini pür nur eyleye rabbi'l kerim Merhum ve mağfur leha el muhtaç İla rahmete rabbehel ğafur ebe Zade Edhem Aganın halilesi Aişe hanımın ruh için Rizaen lillahi tealel fatiha Sene 1227 13 Rebî''ü'l-evvel
MEZAR NO: 27	
FOTOĞRAF NO: 65-66-67	
ÇİZİM NO: 100-101-102-103	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Güneş tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Üçgen tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Edhem Ağa'nın Halilesi Aişe Hanım
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ:
YAZI TİPİ: Sülüs	TARİHİ: 27 Mart 1812
DURUMU: Sağlam	

Süsleme Özelliği: Hem ayak hemde baş taşı aşağıdan yukarı doğru genişleyen, kapak taşlı mezar zarif bir tasarıma sahiptir. Ayak taşının iç, baş taşının da dış cephesinde süsleme kompozisyonu yer almaktadır. Her ikisinde de belirli bir yükseklikten başlatılmış olan bezeme, baş taşında daha yoğun görülmektedir. Dokuz çerçeve içerisine yerleştirilmiş olan kitabenin etrafını ince bir şerit dolaşır. Şerit içerisinde yer alan ve tek bir dal üzerinden sağa ve sola güllerin uzandığı bu süslemenin serlevha kısmına yaklaştığında her iki yana uzayıp genişlediği görülür. Bu gül dallarının arasına ve serlevhanın hemen üzerine her iki yanından yaprakların uzandığı istiridye işlenmiştir. İçerisinde gül dalının dolaştığı çerçevenin kitabeyi sınırlayan kısmı, ince uzun bir sütun görünümündedir. Bu sütunun sütun başlığı yarım palmet şeklinde tasarlanmıştır.

İstiridyenin hemen üzerine ince bir dikdörtgen çerçeve yerleştirilmiştir. Bu çerçeve içerisine boydan boya dalga dalga uzanan perde işlenmiş ve perdenin aralarından, halkalarla

perdeye tutturulmuş palmetler sarkıtılmıştır. Perdelerin oluşturduğu ovaler üzerine elma olduğu sanılan birer meyve tasvir edilmiştir. Bu çerçevenin hemen üzerinde yer alan ve baş taşının tepeliğini oluşturan kısmın çevresi birbiri ardına sıralanmış hançer görünümlü akant yapraklarından oluşmaktadır. Bu yapraklar tepe noktasında kitabenin üzerinde yer alan istiridyenin aynısı fakat daha büyüğü ile sınırlandırılmıştır. Her iki yandan uzanan yapraklar ve istiridye formunun arasında kalan boşluğa; yüksek ayaklı ve kulplu bir vazodan her iki yana birer palmet dalı uzatılmış, ortadan da gül ağacı yükseltilmiştir. Bu gül ağacında iki tomurcuk, üçde açmış gül bulunmaktadır.

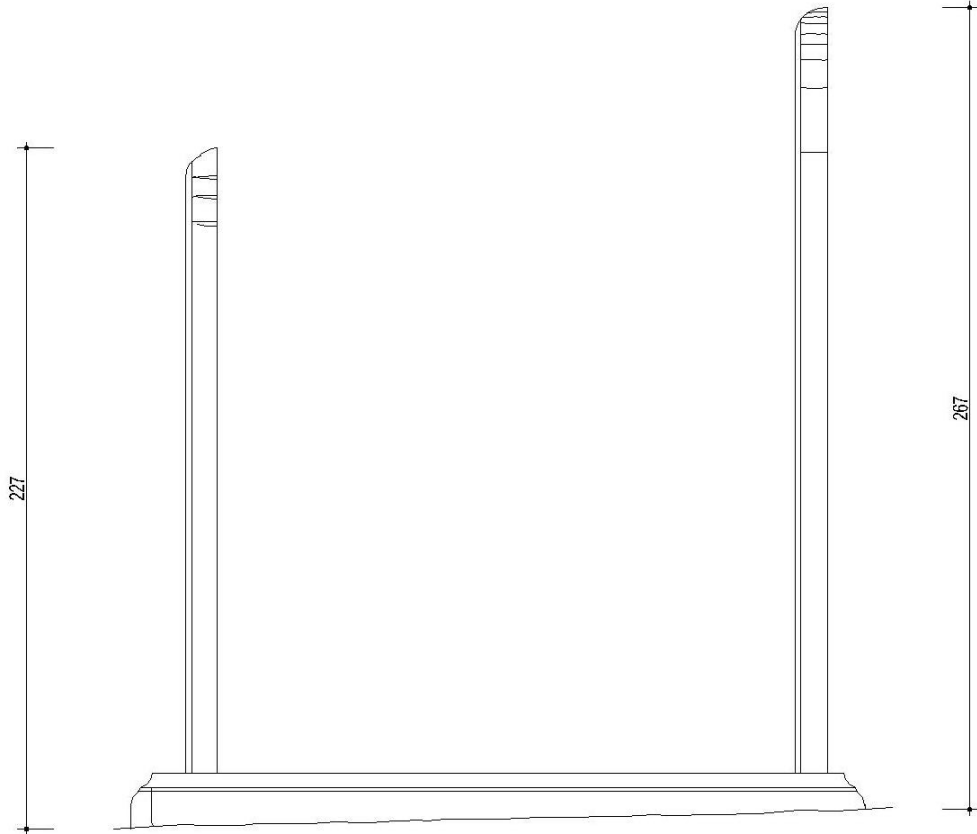
Mezarın ayak taşında, hazirede ki bir çok ayak taşında gördüğümüz süsleme programı devam ettirilmiştir. En ortaya asma ağacının kökü tasvir edilmiş ve bu ağacın her iki yanından kıvrılarak ve de ağaca dolanarak uzanan asma dalları işlenmiştir. Ağacın en sonunda asmanın dalları birbirine dolanmıştır. Asma dallarından aşağı doğru salkımlar sarkıtılmıştır. Bu bezemenin hemen üzerinde yan yana işlenmiş ve aşağı sarkıtılmış püsgüller görülür. Bu püsküller üst kısmından şeritle sınırlandırılmış ve şeridin hemen üzerine yan yana dizilmiş ve yukarı doğru uzanan akant yaprakları işlenmiştir. Bu yaprakların sağ ve sol ucundan rumiler kıvrılarak zirveye uzanır. Zirve, dışa doğru açılan bir palmetle bitirilmiştir. Ayak taşının zirve noktasının orta kısmı oval bir madalyon ve bu madalyon etrafına yerleştirilmiş akant yapraklarıyla doldurulmuştur.

Çizim 4.100 Plan.

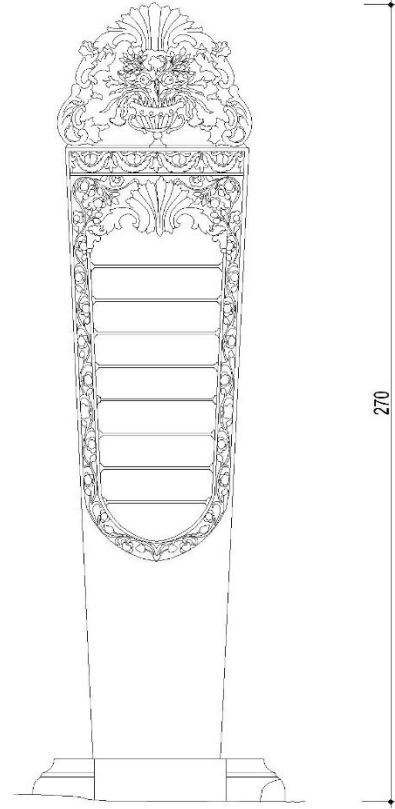
Fotoğraf 4.65 Genel Görünüş.

Çizim 4.101 Uzun Cephe.

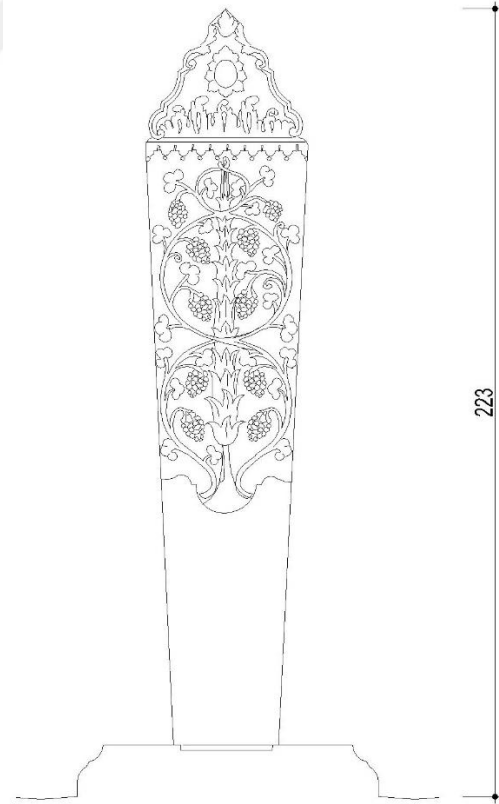
Fotoğraf 4.66 Baş Taşı.

Çizim 4.102 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.67 Ayak Taşı.

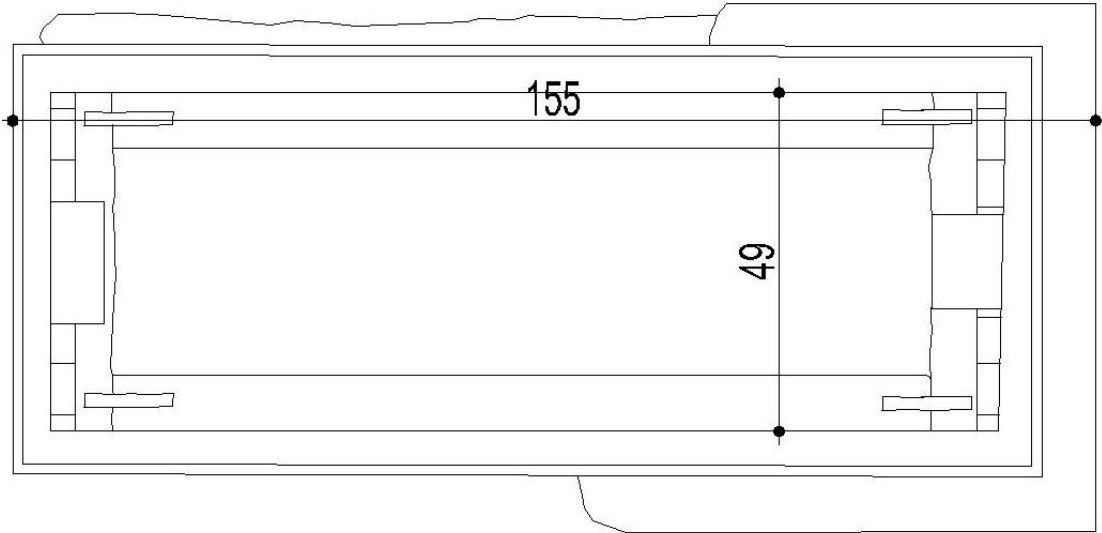

Çizim 4.103 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Bir civan nareninin Meskenidir bu mezar Eylemiş narin kastı Hane-i yeksan rüzgar Merhume Rukiye Hanım Ruhuna Fatiha Sene 1124
MEZAR NO: 28	
FOTOĞRAF NO: 68-69-70	
ÇİZİM NO: 104-105-106-107	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlığı belli olmayan, kare planlı. AYAK: Yuvarlak kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	KİMLİĞİ: Rukiye Hanım MESLEĞİ: TARİHİ: 1712
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	
YAZI TİPİ: Nesih	
DURUMU: Ayak taşı hariç sağlam.	

Süsleme Özellikleri: Sade bir ayak ve baş taşı olan mezarın, sandık kısımlarında aynı bezemenin tekrarı devam ettirilmiştir. Mezar üzerinde yer alan iki bezeme vardı. Bunlardan biri hazirenin genelinde gördüğümüz madalyon, diğeri vazo içerisinde dışarı taşan lale demetidir. Merkezinde dairevi bir çiçek, çiçeğin etrafında sekiz kollu yıldız, yıldız kollarının etrafında da iki sıra yarım daire şeklinde yaprak sırası ve bu yaprak sırasının aralarına yerleştirilmiş yıldız uçlarından oluşan madalyon; uzun cephelerde üçer, kısa cephelerde birer adet olmak üzere toplam sekiz tanedir. Vazo ise ayak kısmı yarım daire şeklinde tasarlanmış olup, üst kısmı hilal formundadır. Her iki yandan birer tane aşağıya birer tanede yukarı olmak üzere dört lale uzanır. Bu lalelerin tam ortasından yukarı, gövdesi lale formu uç kısmı yıldız şeklinde papatya yerleştirilmiştir. Birbirinin tekrarı olan hilal formu ve lale demetli bu vazodan; uzun kenarlara dörder, kısa kenarlara ikişer olmak üzere on iki adet tasvir edilmiştir. Bu vazo ve madalyon birer sıra aralıklarla peş peşe yerleştirilerek tüm mezarı dolaşmaktadır.

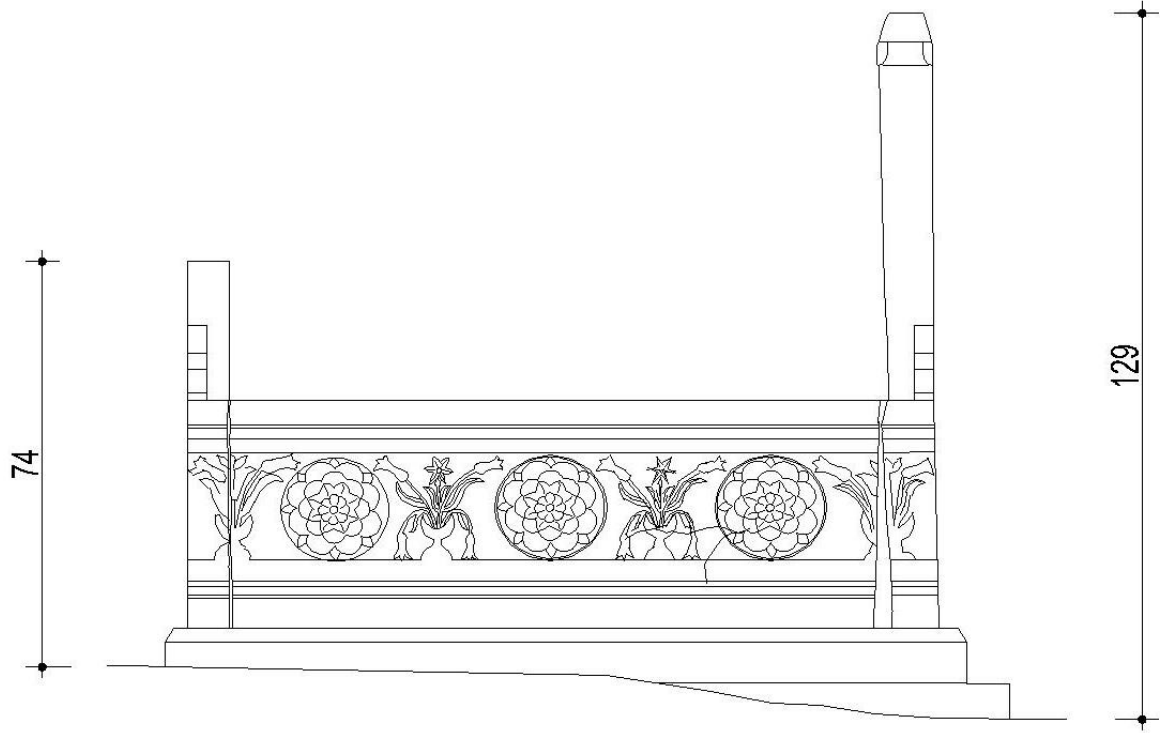
Yuvarlak kemerli ayak taşı alt kısmından kırılmış fakat parçası mezar üzerinde bulunmaktadır. Ayak taşın da her hangi bir bezemeye raslanmamıştır. Baş taşı uzun ve kare kesitli olup kitabe dışında herhangi bir süslemeye sahip değildir. Kitabe , altı sıra çapraz çerçeve içine yerleştirilmiştir.

Çizim 4.104 Plan.

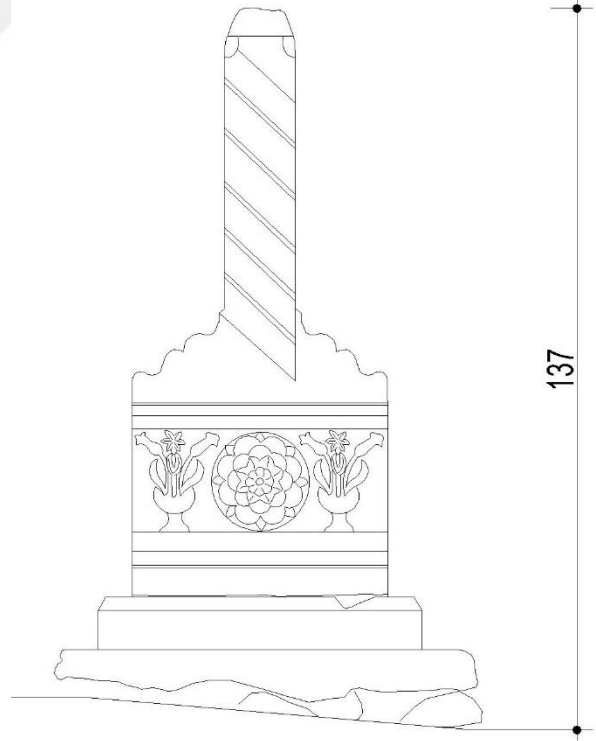
Fotoğraf 4.68 Uzun Cephe.

Çizim 4.105 Uzun Cephe.

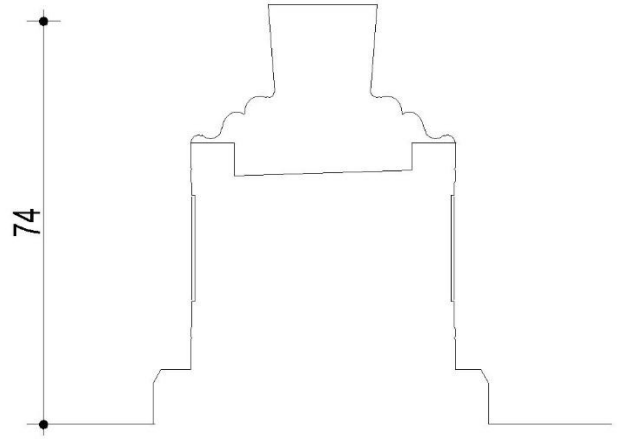
Fotoğraf 4.69 Baş Taşı.

Çizim 4.106 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.70 Ayak Taşı.

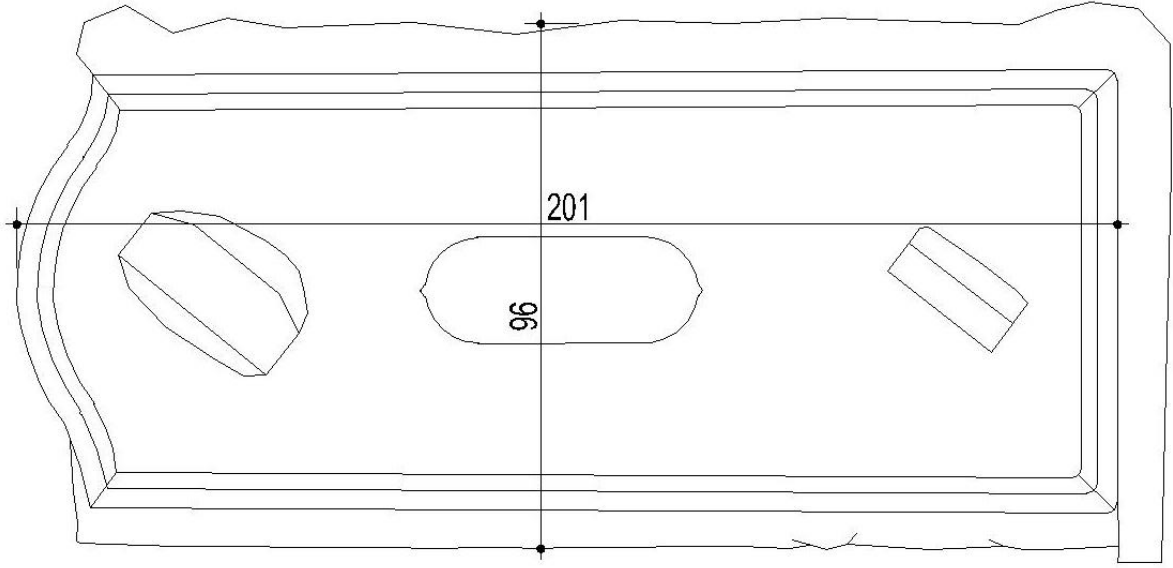

Çizim 4.107 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Bu dünyada bulmadım hiç rahatı İhtiyar ettim anın için haleti Kimse gülmez kimse dahi gülmese Zevkine dönmez cihanın minneti Dar-i dünya bir misafirhanedir Akl olan benden alsın ibreti Müteveffa Reşit Paşa Kapucu Es-seyyid Hasan Ağanın halilesi merhume Şerife Hasibe Hanım ruhuna fatiha Sene 1259 Fi 5 Rebî'ü'l-âhir
MEZAR NO: 29	
FOTOĞRAF NO: 71-72-73	
ÇİZİM NO: 108-109-110-111	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Sivri kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Müteveffa Reşit Paşa Kapucusu Es-Seyyid Hasan Ağa'nın Halilesi Şerife Hasibe Hanım
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 5 Mayıs 1843

Süsleme Özellikleri: Baş ve ayak taşı, kapak taşına çapraz olarak yerleştirilmiş olan mezarın, ayak taşında her hangi bir süsleme bulunmamaktadır. Mezarın yalnızca baş taşının iç cephesinde süsleme kompozisyonu görülür. Baş taşı, tepeliğin başladığı kısma kadar dışardan dalgalı bir formda tasarlanmıştır. Dalgalı dış cepheyi içeriden aynı dalgayla kuşatan bir sıra işlenmiş, ince bir şerit oluşturulmuştur. Bu şeridin içini tüm kitabeyi turlayan kurdele kıvrımı dolandır. Bu şerit içerisinde, mezara paralel on bir çerçeve yer alır. Bu çerçeveler içerisine kitabe yerleştirilmiştir. Kitabeyi kuşatan kurdeleli şeridin hemen üzerinde, tepeliğin formunda bir çerçeve yer alır. Bu çerçevenin içerisine baş kısımları tasvir edilmemiş olan ve birbirine dolanan iki yılan işlenmiştir. Tepelik kısmının tam ortasında alt kısmı içeri doğru kıvrılmış ve ağız kısmı geniş, deniz kabuğu yer almaktadır. ağız kısmından dışarı taşan yaprakların her iki yana indirilmesiyle bitkisel tepelik oluşmuştur. Kıvrım dallı bu uzun yaprakların üzerinde kısa çapraz çizgiler görülmektedir. Büyük deniz kabuğunun iki yanında kıvrılarak yukarı uzanan

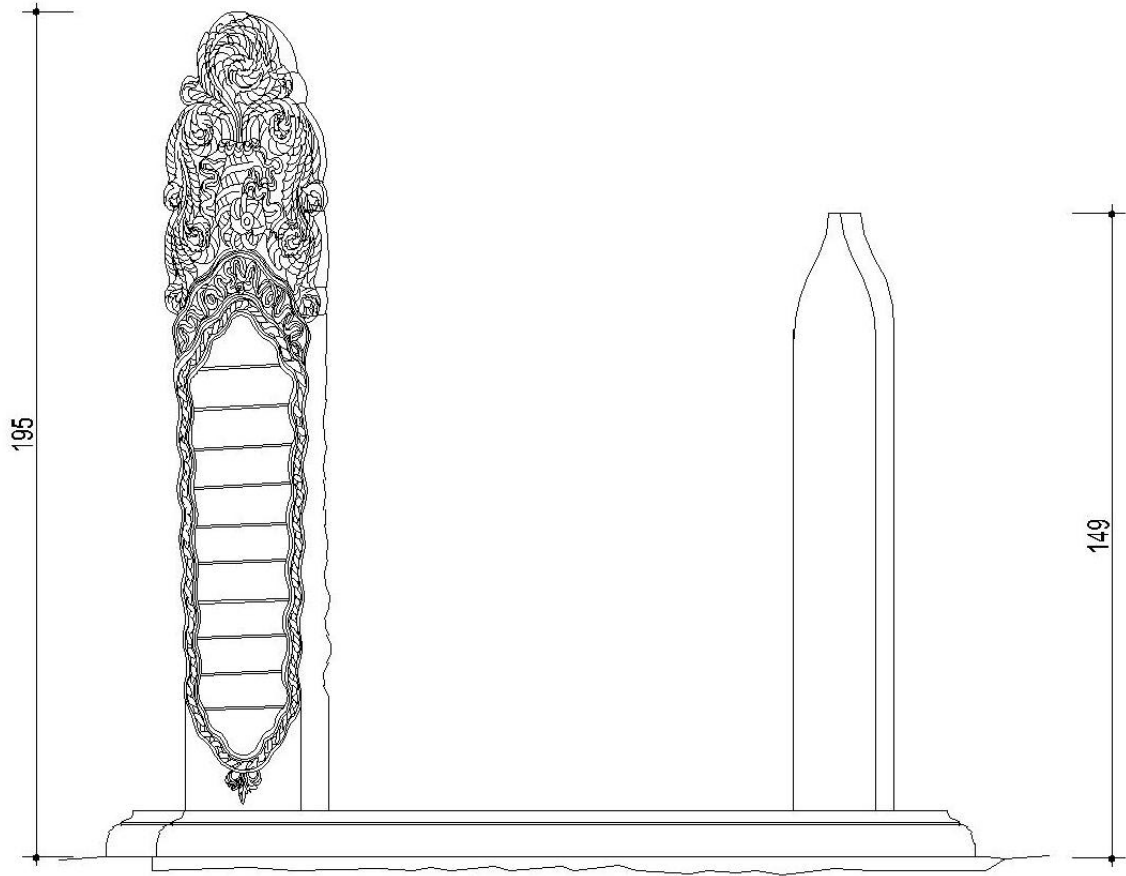
birer yılan görülür. Yılanların tasarımı, deniz kabuğunun büyüklüğü, ve bitkilerin tarzından dolayı su altı dünyasının mezar süslemesine yansıtıldığı düşünülmektedir.

Çizim 4.108 Plan.

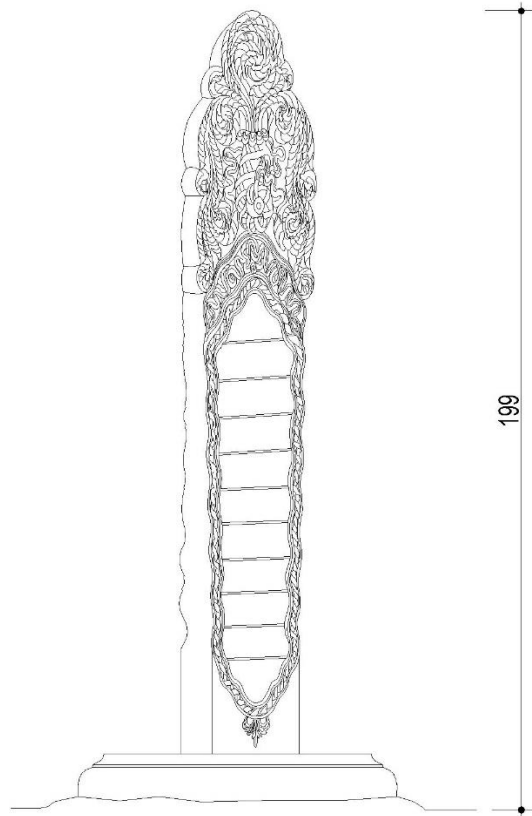
Fotoğraf 4.71 Genel Görünüş.

Çizim 4.109 Uzun Cephe.

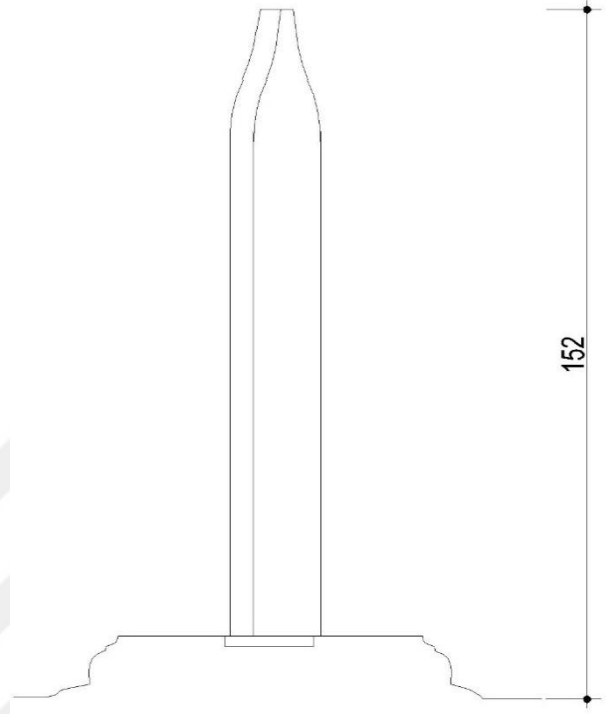
Fotoğraf 4.72 Baş Taşı.

Çizim 4.110 Baş Taşı.

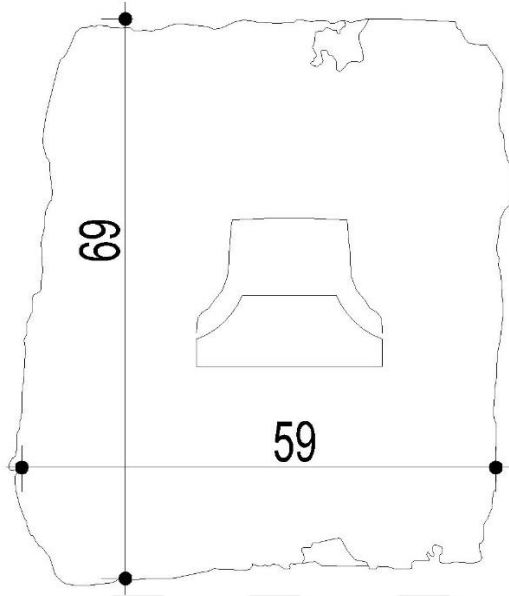
Fotoğraf 4.73 Ayak Taşı.

Çizim 4.111 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: El Bâki Goncagülüm göçtü cennet bağına Feyzibeyzade Muhammed bey Efendi merhumun hafidesi Cennet mekan Hatice Nimetullah Hanım ruhuna fatiha Sene 1223 8 Rebî'ü'l-âhir
MEZAR NO: 30	
FOTOĞRAF NO: 74-75	
ÇİZİM NO: 112-113-114	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ: Hotoz	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Muhammed Bey Hafidesi Hatice Nimetullah Hanım
YAZI TİPİ: Nesih	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 3 Haziran 1808

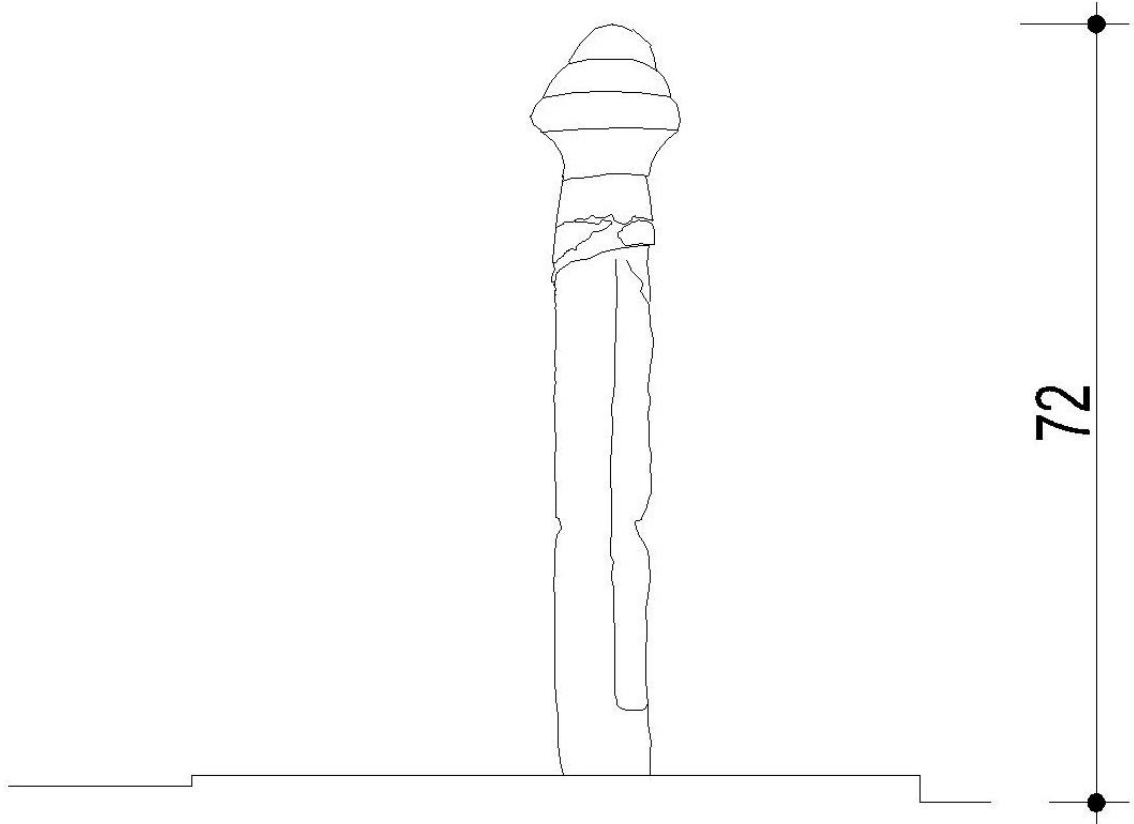
Süsleme Özellikleri: Kapak taşlı mezar, diğer türlerinden farklı bir tasarıma sahiptir. Ayak taşı olmayan mezarın baş taşı, kareye yakın dikdörtgen plana sahip kapak taşının ortasına yerleştirilmiştir. Ön cephesinde yer alan yedi çerçeve içerisine yerleştirilmiş kitabe dışında bir bezemeye sahip değildir. Küçük hotoz başlığa sahip olan mezarın, bir kız çocuğuna ait olduğu düşünülür. Hotoz başlığın hemen altında, dışa doğru çıkıntılı yuvarlak bir işleme görülür.

Çizim 4.112 Plan.

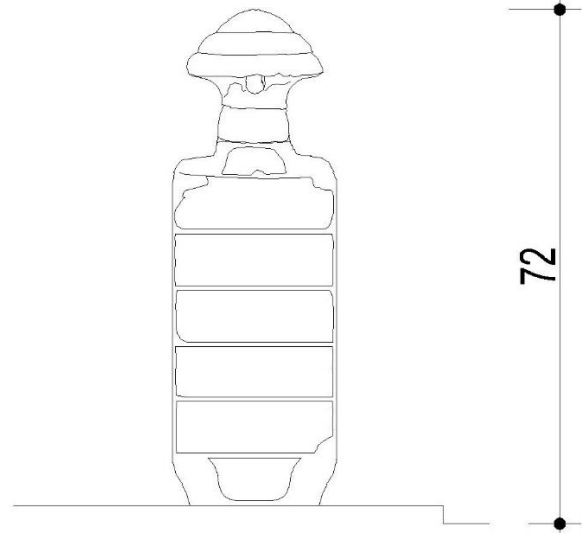
Fotoğraf 4.74 Genel Görünüş.

Çizim 4.113 Uzun Cephe.

Fotoğraf 4.75 Baş Taşı.

Çizim 4.114 Baş Taşı.

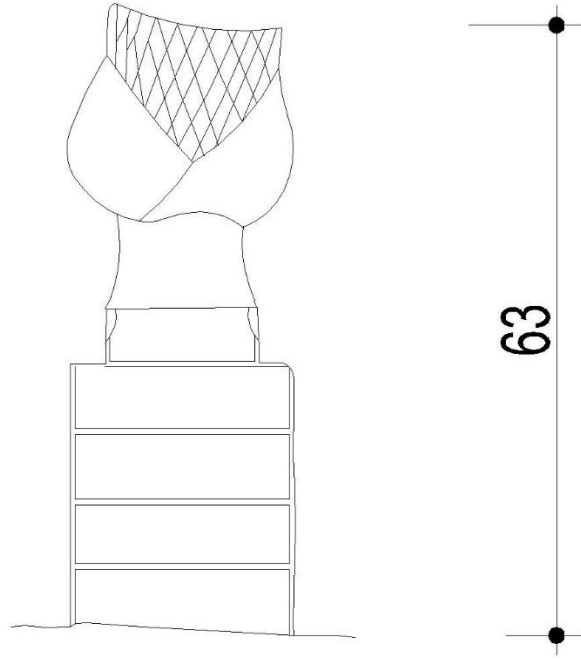
HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Hallakul Bâki Merhum ve mağfur el muhtaç İla rahmete rabbehel ğafur Kutüb'ul-arifin gavs'ül vasilin Keşşafî şeyh Kasım el Nesih ⁷⁷
MEZAR NO: 31	
FOTOĞRAF NO: 76-77	
ÇİZİM NO: 115-116-117	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Şeyh Kasım el Nesih
YAZI TİPİ: Sülüs	MESLEĞİ:
DURUMU: Kısmen sağlam	TARİHİ:

Süsleme Özellikleri: Yalnızca baş taşı var olan mezarın tek süsleme unsuru kitabesidir. Baş taşının alt kısmı toprak altında kalmıştır ve mezarın geri yalanınında toprak altında kaldığı tahmin edilmektedir. Kitabenin görünen kısmı beş dikdörtgen çerçeve içerisine yerleştirilmiştir. Başlık, alt tarafı her iki yana bombeli, üst kısmı uzun olan katibi kavuktur. Uzun olan kısım üzerinde baklava dilimlerini anımsatan kabartmalar yer alır.

⁷⁷ Geri kalan kısım toprak altında kalmıştır.

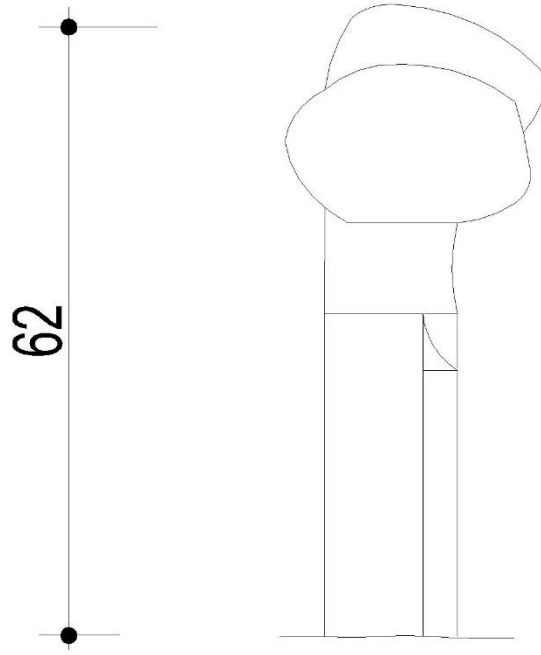
Fotoğraf 4.76 Baş Taşı.

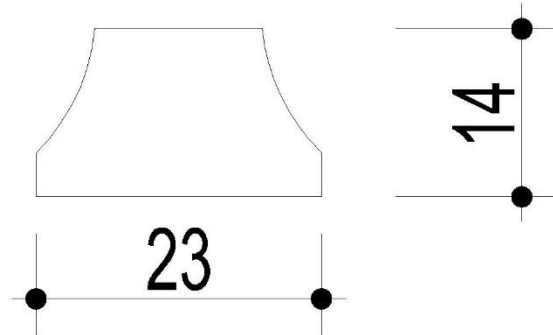
Çizim 4.115 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.77 Baş Taşı Arka Cephe.

Çizim 4.116 Baş Taşı Yan Cephe.

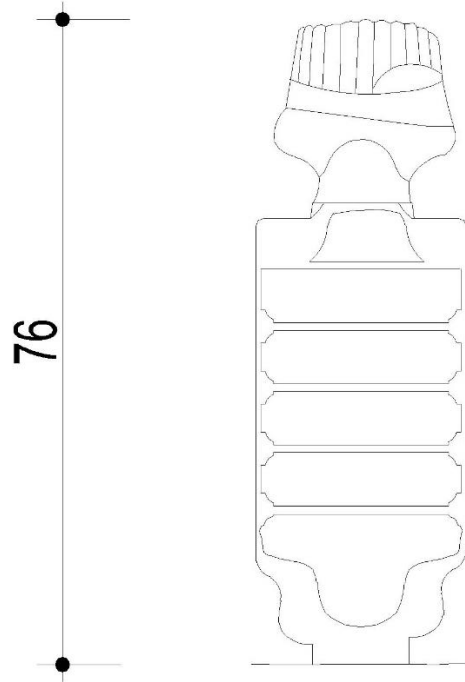
Çizim 4.117 Plan.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: El-bâki Defterdar-ı Atik Feyzi Beyzade muhammed bey merhumun Hafidi merhum Muhammed İhsan efendinin Kadının Ruh için fatiha Sene 1238
MEZAR NO: 32	
FOTOĞRAF NO: 78-79	
ÇİZİM NO: 118-119-120	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Mermer	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Defterdar Atik Feyzi Beyzade Muhammed Bey'in Hafidi Muhammed İhsan Efendi
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ: Kadı
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1822

Süsleme Özelliği: Mezarın yalnızca baş taşı bulunmaktadır. Baş taşının dış yüzeyinde altı çerçeve içerisine yerleştirilmiş kitabe yer almaktadır. Katibi türünde ki başlık, alt kısmında yoğun bir bombeye sahip değildir ve üst kısmı yukarı doğru uzatılmıştır. Uzatılan bu kısım dilimlere ayrılmıştır. Başlığın ön cephesinde, dilimlerin sağ tarafında oval bir çıkıntı yer almaktadır.

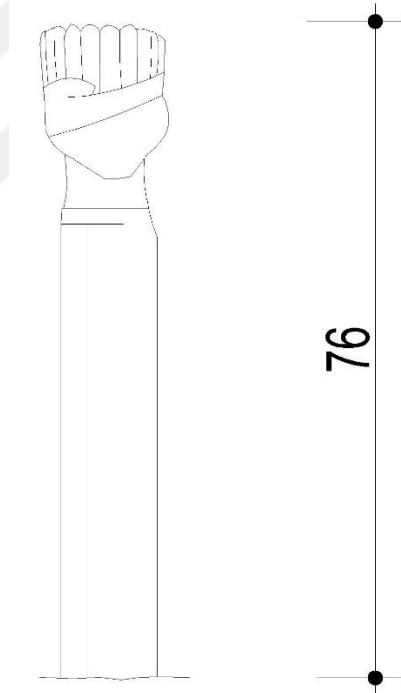
Fotoğraf 4.78 Baş Taşı.

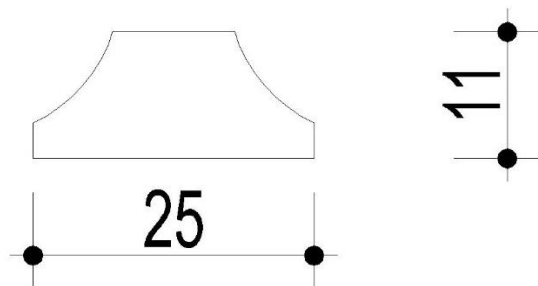
Çizim 4.118 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.79 Baş Taşı Arka Cephe.

Çizim 4.119 Baş Taşı Yan Cephe.

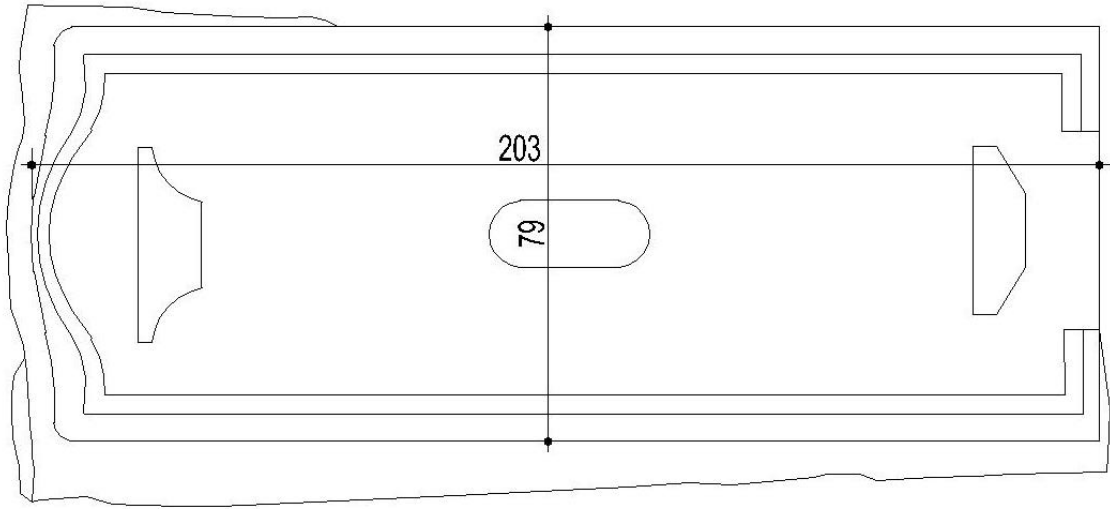
Çizim 4.120 Plan.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Hallakul Bâki Cenab-i hoca her iki cihan allam-i devranirfan-ı alem ranayı himmet Kim yağni hazreti şani efendimiz huzur kim Ona feyyaz metluk-u cümle almış yanına kadeh kadeh İmam-ı azam-ı sani zaid ve seyyid ve keşşaf Onunla davayı ilim etmeye kadir değil asla Acep mi nurani bir hiç edersem Molla Camiye Kim ondan ilmi efsunsuzdur ona kim değil O zat-ı peşkan etmiş demi her fende Yoktu erbab-ı avam içre ona himmeta Dahi var el-mağruf hocaganından indi evvel Veli olmuştu sonra enderuna hoca bilahare Esvabi aslı bir iken hayatın eyledi berbatalemdede şöhretyab olurken ilimle hayfa Onu gül gibi başta gezdirirken halik-i alem hep Ecel düştü kaldı akibey evvel kübra Damadım türlü türlü naz-u nimetle ikram et Kılıp aramak bin gülşen cennet-i haravinde Dedim tarih-i fevtin bende bir ah ey hilmi Makamın eyledi şani efendi cennet 1274
MEZAR NO: 33	
FOTOĞRAF NO: 80-81-82	
ÇİZİM NO: 121-122-123-124	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Sivri kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Sarık	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Şani Efendi
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1857

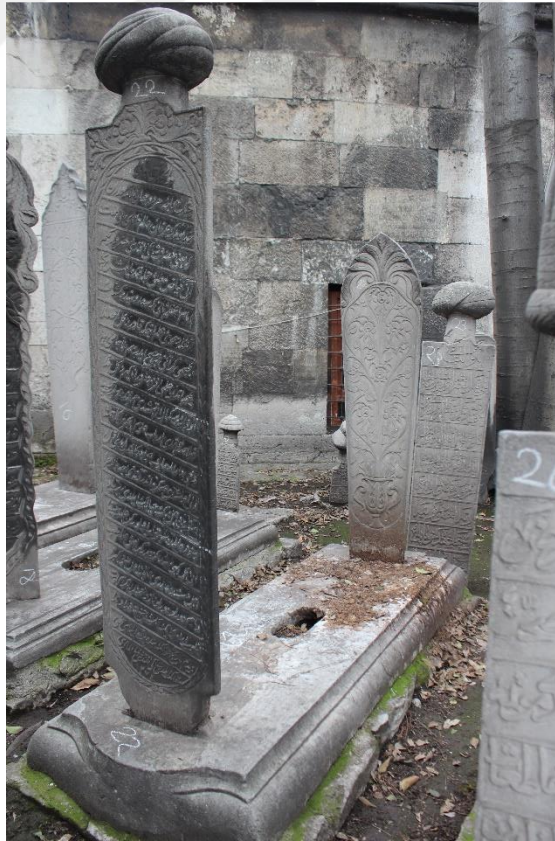
Süsleme Özellikleri: Mezarın süsleme kompozisyonu, baş taşının dış, ayak taşının da iç cephesinde görülmektedir. Baş taşının büyük bir bölümünü kaplayan kitabe, çapraz yerleştirilmiş yirmi bir dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Kitabenin etrafını birbirine eklenmiş ve şerit içerisine yerleştirilmiş buğday başakları dolaşır. Kitabenin hemen üzerinde minik bir vazo içerisinden sağa sola açılan üç yapraklı iki dal görülmektedir. Bu dalın iki yanında altı yapraklı papatyalar yer alır. Papatyaların her iki yanınada, kıvrılarak uzanan birer demet çiçek işlenmiştir.

Ayak taşı üzerinde yer alan bezeme, hazirenin genelinde ki üslubu devam ettirir niteliktedir. Aşağıdan yukarı doğru genişleyen ayak taşının en altına yerleştirilmiş olan vazanın içerisinden yukarı doğru kıvrılarak yükselen gül ağacı görülmektedir. Bu vazanın ayak kısmı kısa olup yukarı doğru uzamaktadır ve her iki yanında birer kulp bulunmaktadır. Vazodan yükselen gül ağacı tam ortadan yukarı doğru uzanır ve bu merkez dalın her iki

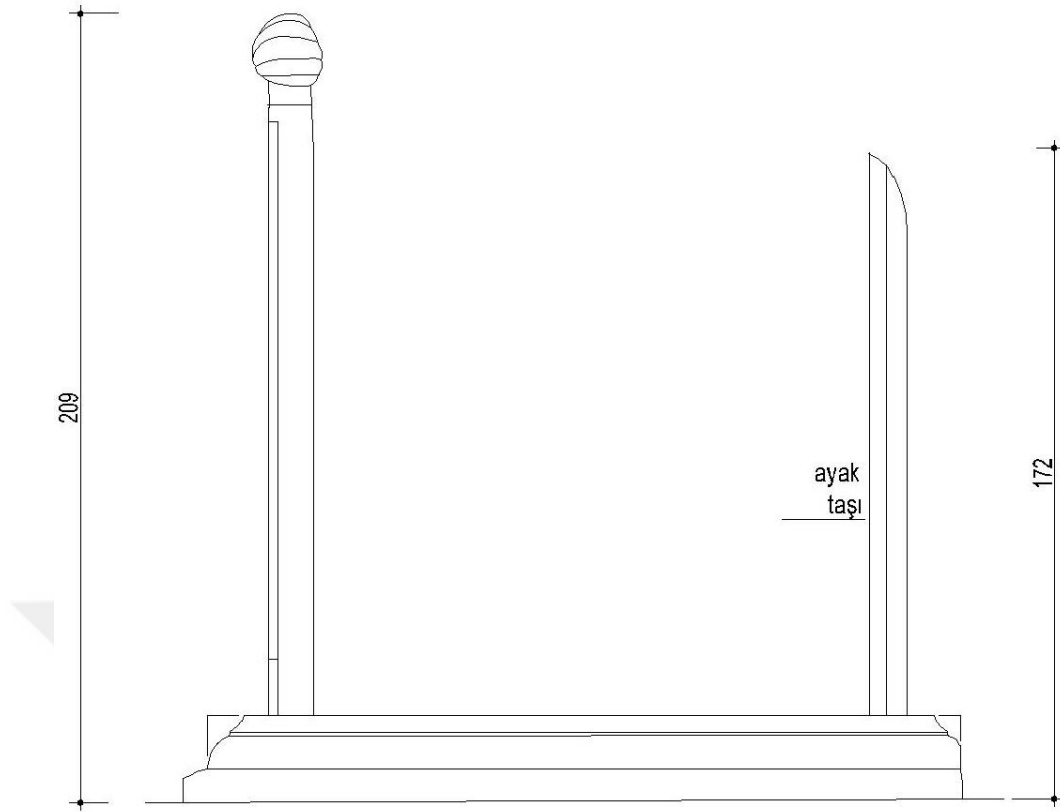
yanından sağı sola kıvrılarak diğ er dallar y ukselir. Her dalın ucuna birer g  l i şlenmi ştir. Merkezden uzanan dalın ise orta kısmı ve en sonuna g  l yerle ştirilmi ştir. Vazo ve i çerisinde yer alan g  l ağıacı  er eve i çinde tasvir edilmi ş ve bu  er evenin  st kısmı tepe noktası olarak ayrılmı ştır. Ayak taşının kemer kısmını olu şturan bu tepe, akant yapraklarının bezemesine ayrılmı ştır. İkiye ayrılarak kemerin formunu alan bu yapraklar; uzun, sivri u lu ve kıvrımlıdır.

 izim 4.121 Plan.

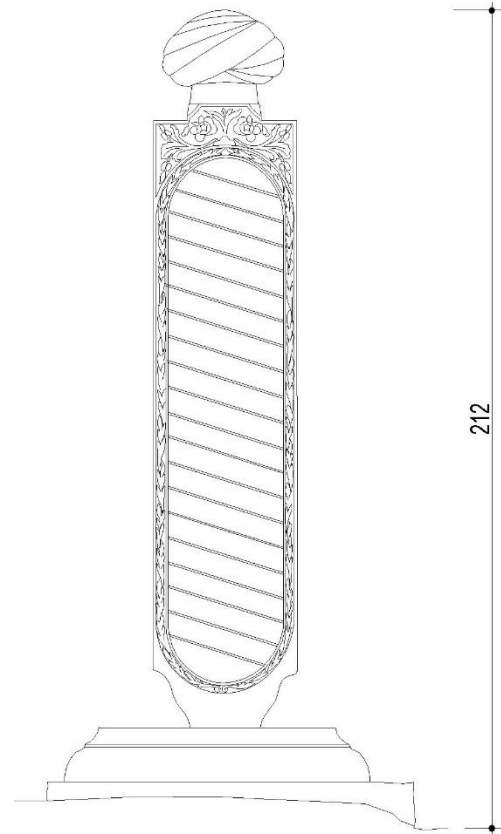
Fotoğraf 4.80 Genel G r n  .

Çizim 4.122 Uzun Cephe.

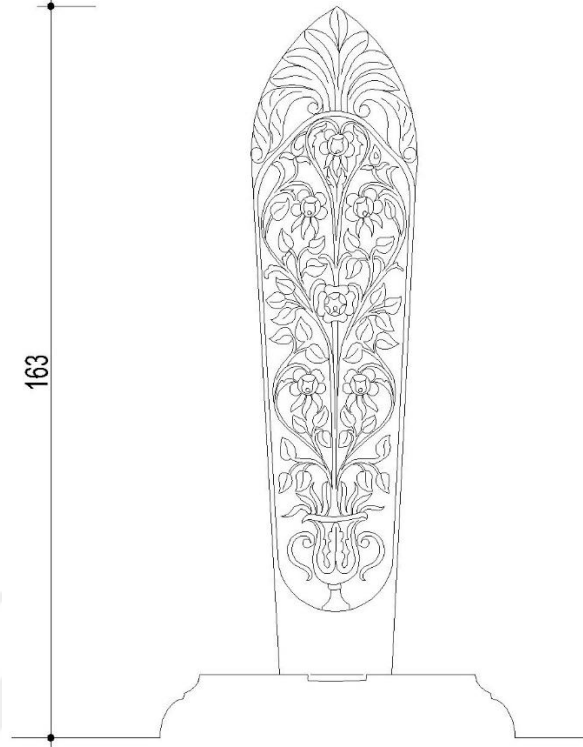
Fotoğraf 4.81 Baş Taşı.

Çizim 4.123 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.82 Ayak Taşı.

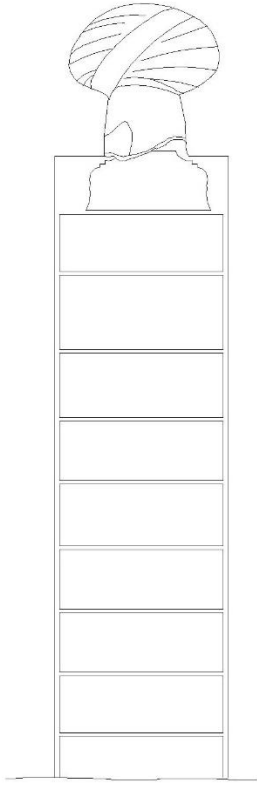
Çizim 4.124 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Beni kıl mağfîret ey rabbi yezdan Bi hakkı arşı'l azam nur-u kur'an Gelip kabrimi ziyaret eden ihvan Ede ruhuma bir fatiha ihsan Merhum ve mağfur ile rahmete Rabbhel gafur Hopalı Şehrizade el Hac Ali 1119 8 Muharrem
MEZAR NO: 34	
FOTOĞRAF NO: 83-84	
ÇİZİM NO: 125-126-127-128-129	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Sarık	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Hopalı Şehrizade El Hac Ali
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 11 nisan 1707

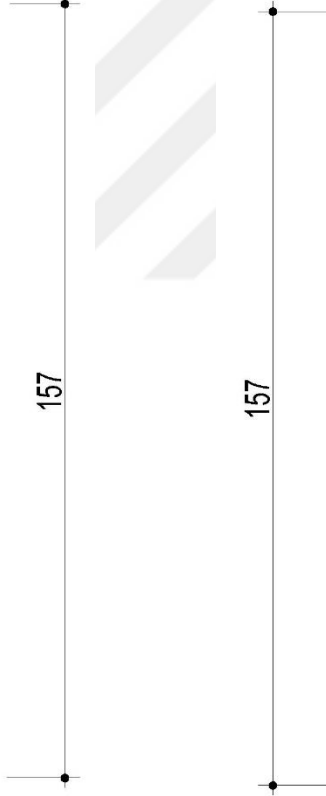
Süsleme Özellikleri: Toprak mezarın, baş taşında yer alan dokuz çerçeve içerisine yerleştirilmiş kitabe dışında süsleme bulunmamaktadır. Tarihin yer aldığı en alt çerçevenin büyük bir kısmı toprak altında kaldığı için ve rakamların aşınması sebebiyle tarih okunamamıştır. Ayak taşında ki tek süsleme ise tam ortasından yukarı doğru yükselen asma ağacı köküdür.

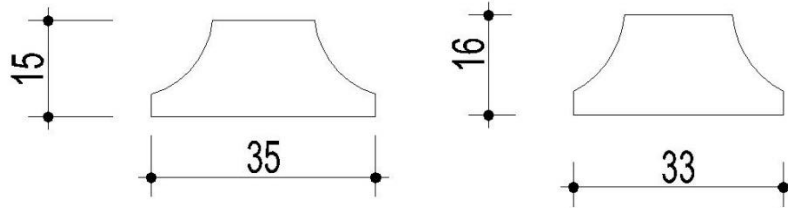
Fotoğraf 4.83 Baş Taşı.

Çizim 4.125 Baş Taşı.

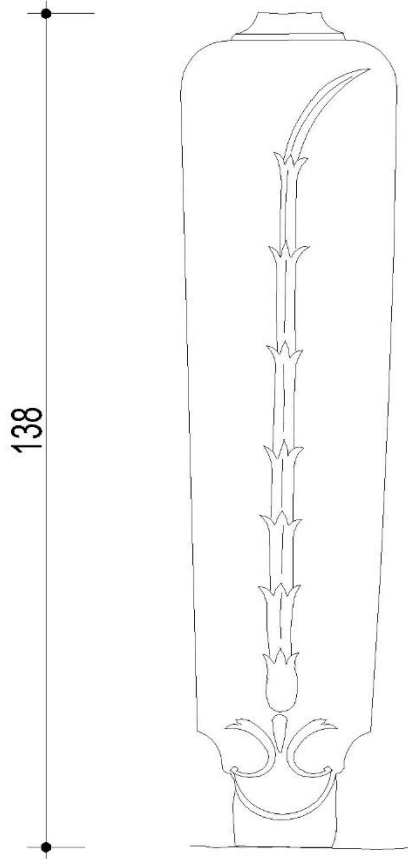
Çizim 4.126 Baş Taşı Yan Cephe.

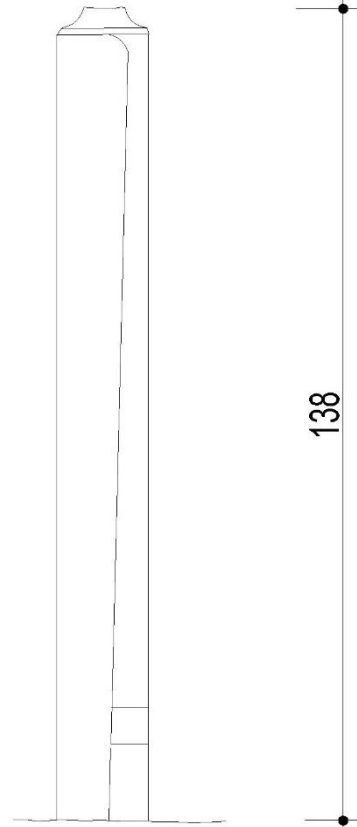
Çizim 4.127 Plan.

Fotoğraf 4.84 Ayak Taşı.

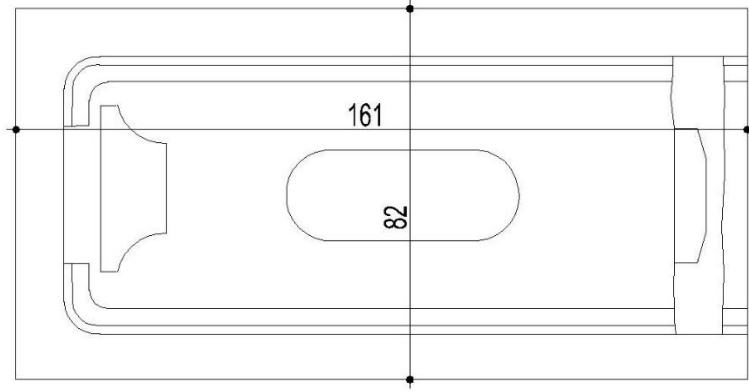
Çizim 4.128 Ayak Taşı.

Çizim 4.129 Ayak Taşı Yan Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Bâki Emr-i hakladır lev-i emraz Geldi benim tenime bulmadı sihhat Vucudum sebep oldu mevtime Zebirhane-i amirede mukataat Hazinesi zimmeti yamaklarından Merhum seyyid hafız yusuf(?) Efendinin ruhuna fatiha Sene 1242 5 Muharrem
MEZAR NO: 35	
FOTOĞRAF NO: 85-86-87	
ÇİZİM NO: 130-131-132-133	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Sivri kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	KİMLİĞİ: Seyyid Hafız Yusuf
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	MESLEĞİ: Hazine Zimmet Yamağı
YAZI TİPİ: Nesih	TARİHİ: 9 Ağustos 1826
DURUMU: Sağlam	

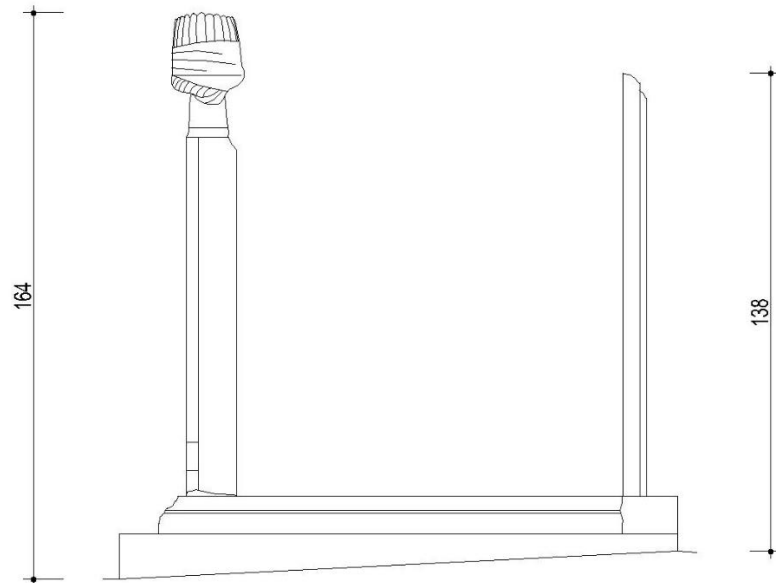
Süsleme Özellikleri: Mezar sade bir tasarıma sahiptir. Ayak taşı tamamen bezemesiz olan mezarın yalnızca baş taşının ön yüzünde yer alan kitabe dikkat çeker. Bu kitabe dokuz sıra dikdörtgen çerçeve içerisine yazılmıştır. Bu çerçevelerden serlevha ve tarih çerçevesi diğerlerinden farklı tasarlanmıştır. Başlık ise hazire de sıkça gördüğümüz katibi kavuğun farklı bir tasarımıdır. En alt kısmı hafif bombeli olan kavuğun ortası bir şeritle sarılmış ve bu şeridin aralarından ince çizgiler işlenmiştir. En üst kısmı ise yukarı doğru uzanır ve dilimlidir. Kavuğun dışarı bakan kısmına, dilimler üzerine yerleştirilmiş uzun ve oval çıkıntı görülür.

Çizim 4.130 Plan.

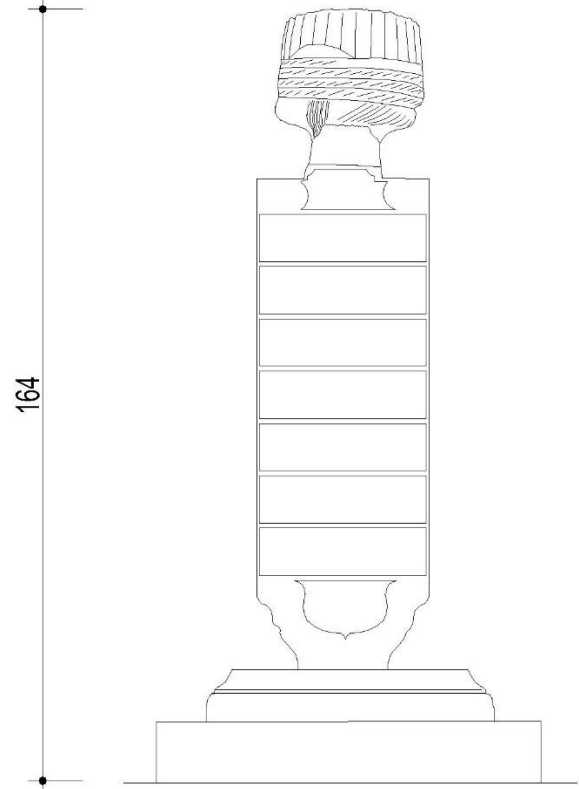
Fotoğraf 4.85 Genel Görünüş.

Çizim 4.131 Uzun Cephe.

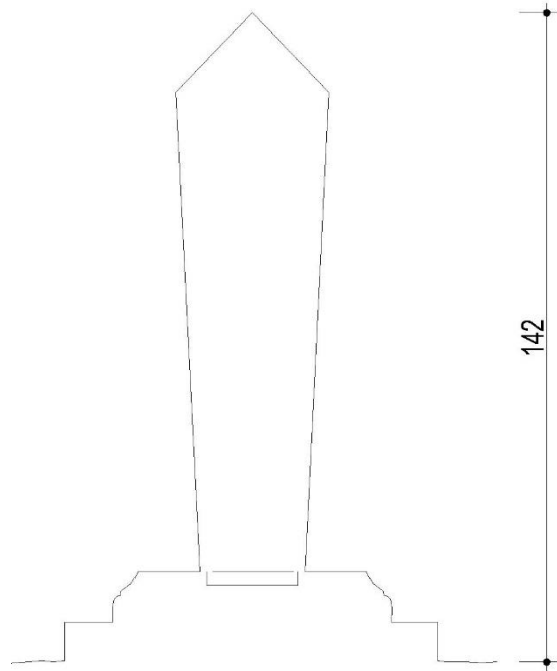
Fotoğraf 4.86 Baş Taşı.

Çizim 4.132 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.87 Ayak Taşı.

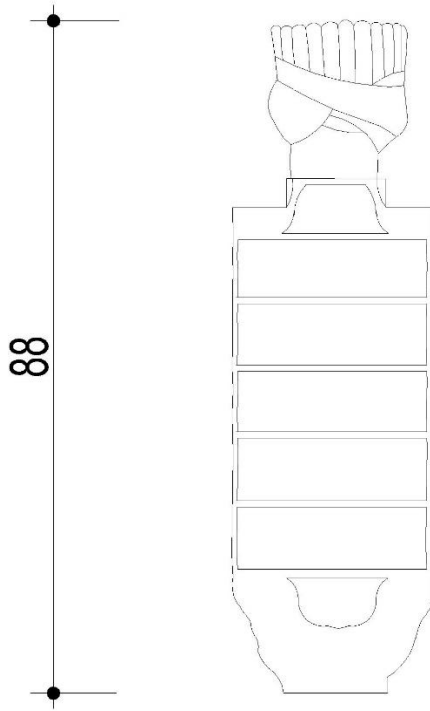
Çizim 4.133 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: El-Bâki Gonca gülüm gitti cennet bağına Fırakı kaldı pederinin canına Şehrizade el-Hac Ali Beyin Oğlu merhum Süleyman Efendi ruhuna Fatiha Sene 1232
MEZAR NO: 36	
FOTOĞRAF NO: 88-89	
ÇİZİM NO: 134-135-136-137-138	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK: Sivri kemerli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Şehrizade el-Hac Ali Bey'in Oğlu Merhum Süleyman Efendi
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1816

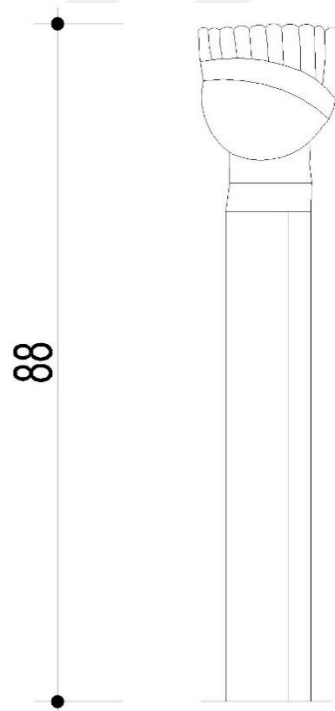
Süsleme Özellikleri: Ayak taşında her hangi bir bezeme bulunmayan toprak mezarın, baş taşı da sade bırakılmıştır. Baş taşının dış yüzeyin de yer alan, yedi dikdörtgen çerçeveli kitabenin serlevha ve tarih çerçevesi bir yönden farklı tasarlanmıştır. Katibi başlık, yirmi dört numaralı mezarın başlığı ile aynı tasarıma sahiptir fakat orta kısmından büyük bir şerit geçirilmemiştir. Bir yönden bombeli olan kavuğun dilimleri çapraz sarılmıştır.

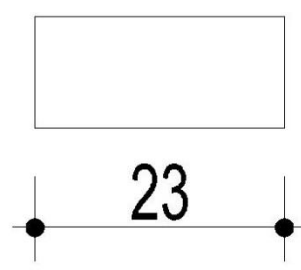
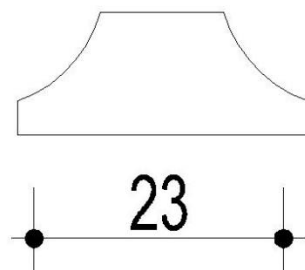
Fotoğraf 4.88 Baş Taşı.

Çizim 4.134 Baş Taşı.

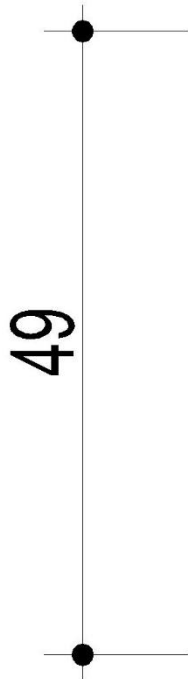
Çizim 4.135 Baş Taşı Yan Cephe.

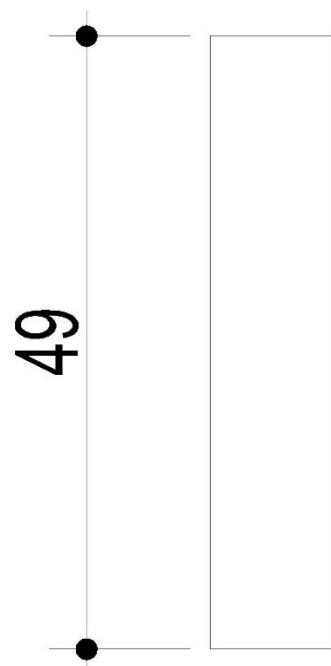
Çizim 4.136 Plan.

Fotoğraf 4.89 Ayak Taşı.

Çizim 4.137 Ayak Taşı.

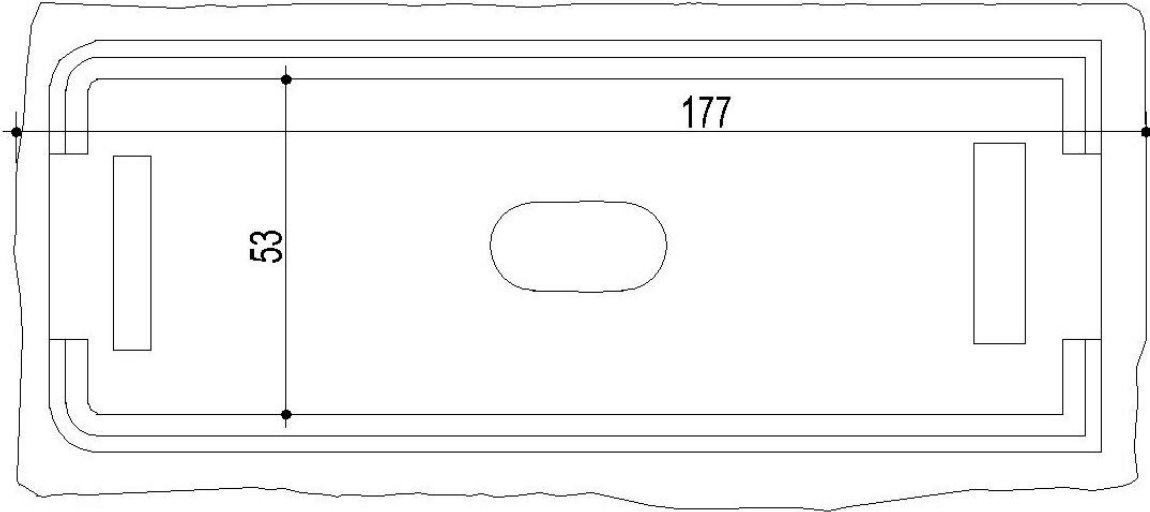
Çizim 4.138 Ayak Taşı Yan Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Allah bâki pes heves Çün ecel geldi olmaz ona aman Cürmünü afv eyleye ey Rabbu'l-Menan Mağfîret kıl olmasun hali yaman Mazhar-i nur-i şefâat kıl her zaman El-muhtac ila rahmet-e Rabbehel Ğafur Hayriye Hanımın ruhuna Fatiha Sene 1278
MEZAR NO: 37	
FOTOĞRAF NO: 90-91-92	
ÇİZİM NO: 139-140-141-142	
MEZAR TÜRÜ: Kapak taşlı mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı. AYAK: Bitkisel tepelikli, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Hayriye Hanım
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 1861

Süsleme Özellikleri: Süslemesi ile dikkat çeken mezar, büyük haziredeki bir çok mezarla aynı tasarıma sahip olmakla beraber süsleme açısından kendine has bir üslubu yansıtmaktadır. Baş taşının dış cephesi dalgalı bir forma sahip olup üst kısım yüksek kabartmalı çiçeklerin oluşturduğu tepelikle bitirilmiştir. Dalgalı dış cephe iç kısmındaki benzeriyle bir çerçeve oluşturup, kitabeyi kuşatmış ve içerisi birbiri ardına eklenmiş papatyalarla doldurulmuştur. Çapraz bir şekilde yerleştirilmiş kitabe, sekiz çerçeve içerisine alınmıştır. Tepe kısmının ortasında vazo içerisine yerleştirilmiş gül demeti yer almaktadır. fakat bu vazo ve güller hazirede ki diğer benzerlerinde farklıdır. Vazonun dış formu sepet şeklinde tasarlanmış, güller ise tomurcuk olarak işlenmiş ve yukardan tasvir edilmiştir. Bu sepetin etrafını, baş taşının tepe kısmını oluşturan iri ve yedi yapraklı papatyalar kuşatır.

Ayak taşı, baş taşın da olduğu gibi dalgalı bir dış forma sahiptir. Bu dalgalı formun oluşturduğu çerçeve içerisine, alt kısmından büyük bir kurdeleyle bağlanmış papatya ağacı

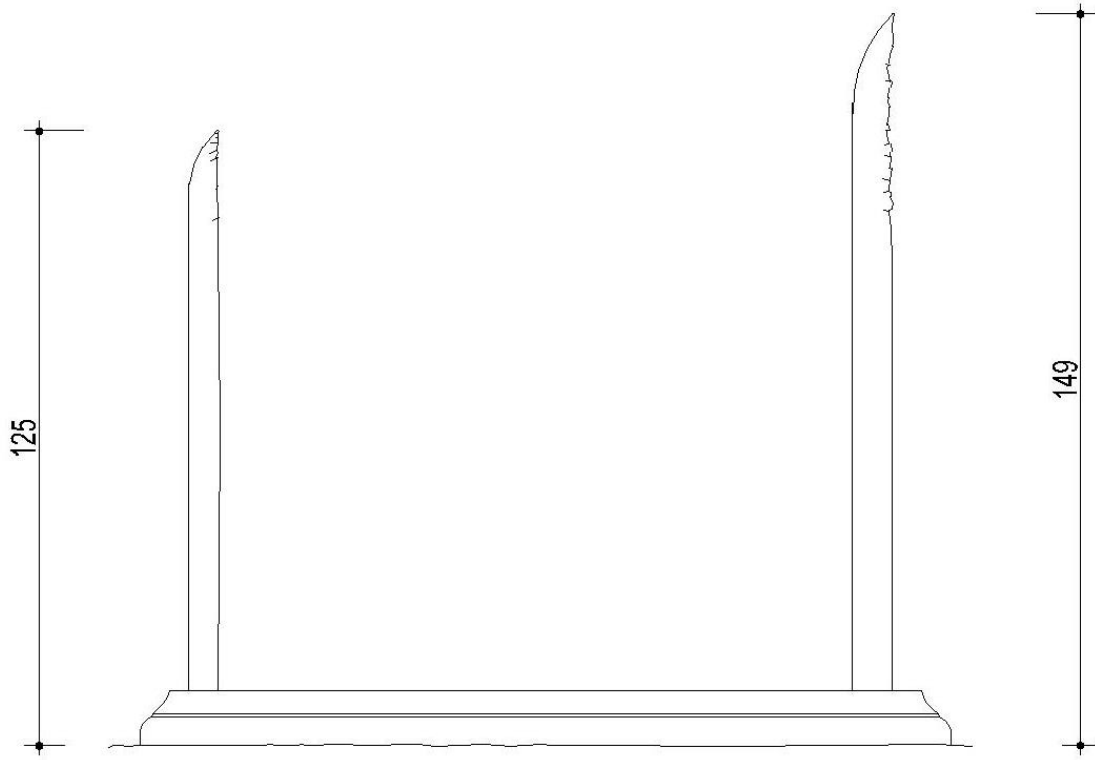
işlenmiştir. Tek bir daldan yukarı doğru sağa sola kıvrılan ve her daldan yeni dalların uzadığı papatya ağacı üzerinde; dört yapraklı, üç küçük papatya yer alır. Bu papatya kompozisyonunun üzerinde, ayak taşının tepeliğini oluşturan kısım görülmektedir. Her iki yana açılan akant yaprakları tepeliğin iki kenarını oluştururken, tepe noktaya işlenen üç gül ayak taşının zirvesini temsil etmektedir.

Çizim 4.139 Plan.

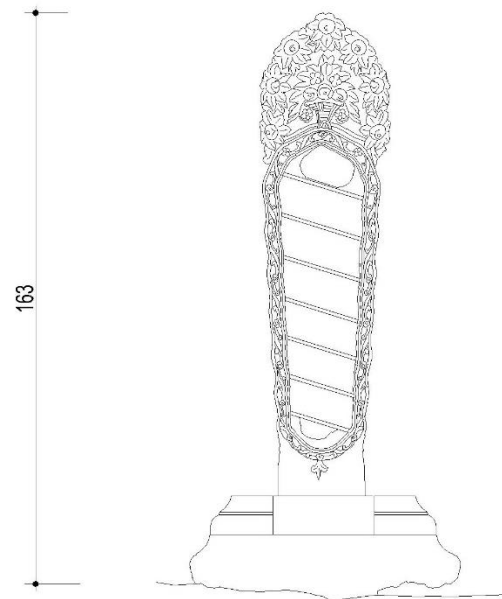
Fotoğraf 4.90 Genel Görünüş.

Çizim 4.140 Uzun Cephe.

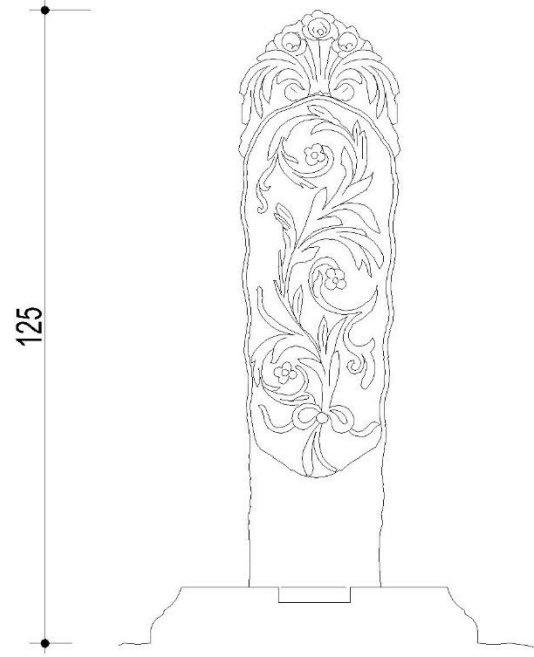
Fotoğraf 4.91 Baş Taşı.

Çizim 4.141 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.92 Ayak Taşı.

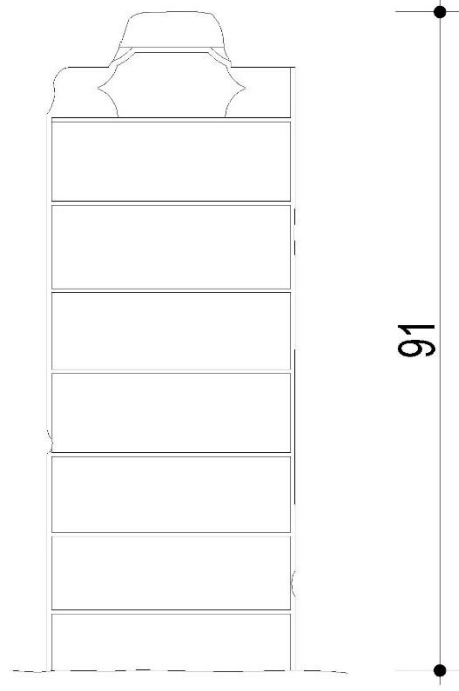
Çizim 4.142 Ayak Taşı.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l-Bâki Çün ecel geldi ona olmaz eman Her şeyi afv eyle ye Rabbil Mennan Magribin kıl olsa hali yaman Mazhar-ı nur-i şefâat eyle her zaman Şehrizade el-Hac Ali Ağanın zevcesi merhume Ve mağfure
MEZAR NO: 38	
FOTOĞRAF NO: 93-94	
ÇİZİM NO: 143-144-145-146-147	
MEZAR TÜRÜ: Toprak mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlığı belli olmayan, dikdörtgen planlı. AYAK: Başlıksız, dikdörtgen planlı.	
BAŞLIK TİPİ:	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Şehrizade el-Hac Ali Ağanın zevcesi
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Kısmen sağlam	TARİHİ:

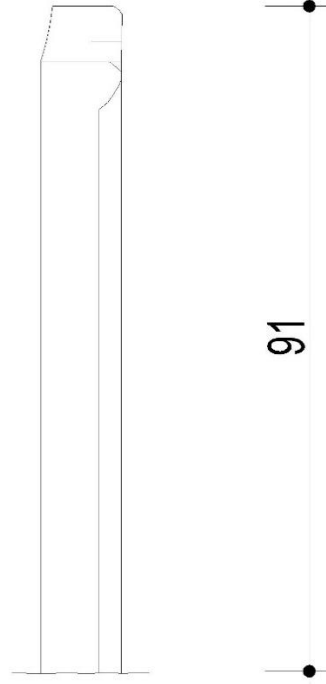
Süsleme Özellikleri: Toprak mezarın baş taşı günümüze gelememiş fakat kitabesinden bir kadın mezarı olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle de hotozla bitirilmiş olabileceği düşünülür. Baş taşının dış yüzündeki kitabe yedi dikdörtgen çerçeve içine alınmış olup sekizinci çerçeveninde üst şeridinden itibaren toprak altında kalmıştır. Yamularak toprağa gömülmüş olan ayak taşının üst kısmı günümüze gelememiştir. Belirli bir kısmı toprak altında kalmış olsa da, en alt kısmında ince belli ve geniş ağızlı bir vazo olduğu anlaşılır. Bu vazunun tam ortasından, yukarı uzun, ince bir şerit uzatılmış ve bu şeride kıvrılarak dolanan asma ağacı işlenmiştir. Bu ağacın dallarından asma yaprakları ve üzüm salkımları sarkıtılmıştır.

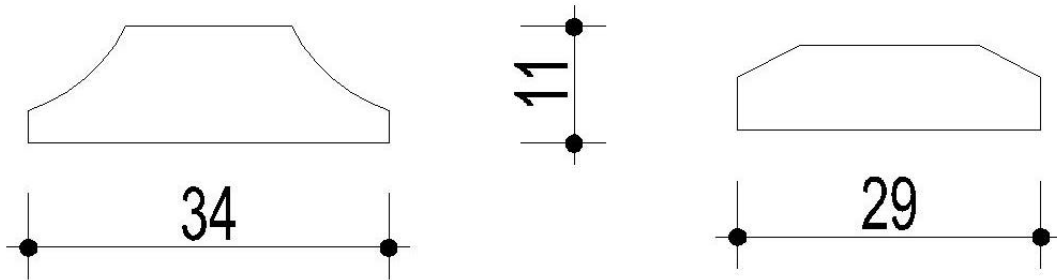
Fotoğraf 4.93 Baş Taşı.

Çizim 4.143 Baş Taşı.

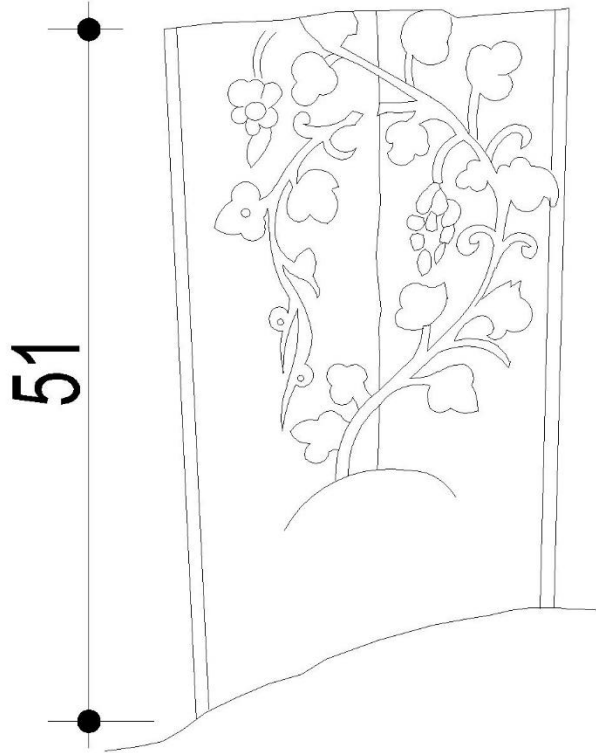
Çizim 4.144 Baş Taşı Yan Cephe.

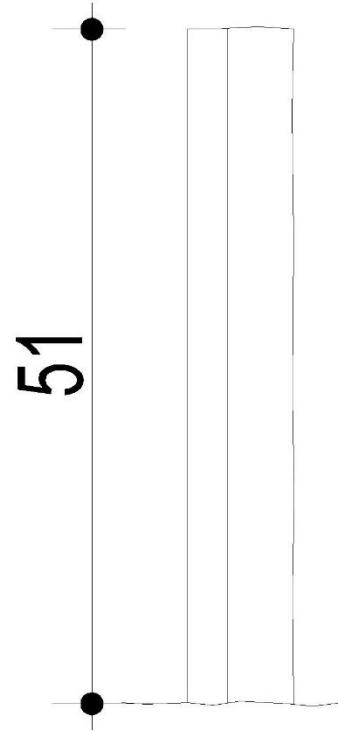
Çizim 4.145 Plan.

Fotoğraf 4.94 Ayak Taşı.

Çizim 4.146 Ayak Taşı.

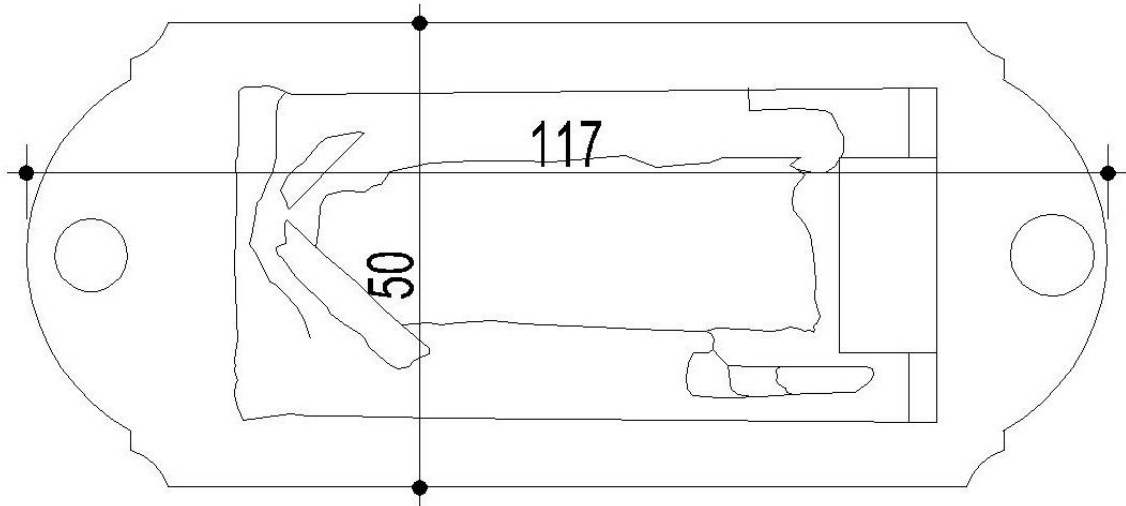

Çizim 4.147 Ayak Taşı Yan Cephe.

HAZİRE: Büyük Hazire	KİTABESİ: Hüve'l Hayyul Bâki Feyzibeyzade Muhammed Beyefendi merhumun Hafidi Hüseyin Hüsnü Bey ruhiçün El-Fatiha Sene 1231 Muharrem 10
MEZAR NO: 39	
FOTOĞRAF NO: 95-96-97	
ÇİZİM NO: 148-149-150-151	
MEZAR TÜRÜ: Sandık mezar.	
MEZAR TAŞI TİPİ: BAŞ: Başlıklı, dikdörtgen planlı. AYAK:	
BAŞLIK TİPİ: Kavuk (paşalı)	
MALZEME TÜRÜ: Taş	
UYGULANAN TEKNİK: Oyma	KİMLİĞİ: Feyzibeyzade Muhammed Bey'in Hafidi Hüseyin Hüsnü
YAZI TİPİ: Talik	MESLEĞİ:
DURUMU: Sağlam	TARİHİ: 30 Kasım 1816

Süsleme Özellikleri: Küçük bir çocuğa ait olduğu hem kitabesi hem de boyutundan anlaşılan mezar, kapak taşı şeklinde yükseltilmiş bir kaide üzerine oturtulmuştur. Yalnızca baş taşı bulunan mezarın; kitabesinin yer aldığı cephenin hemen önünde ufak ve yuvarlak bir havuz görülür. Aynı havuz ayak cephesinde de yer almaktadır. Küçük boyutlu sandık mezarın uzun cepheleri boş bırakılmış, yalnızca kısa cepheleri süslenmiştir. Ayak cephesinde bir madalyon birde vazo yer almaktadır. Vazo alttan bombeli olup yukarı doğru uzatılmış ve geniş bir ağızla bitirilmiştir. Vazo içerisinden yükselen çiçeklerden tam merkezde olanı büyük bir karanfildir. Karanfilin her iki yanına da yaprakları dışa doğru açılmış lale yerleştirilmiştir. Bu lale dalından yapraklar uzatılarak aşağı sarkıtılmıştır. Vazonun hemen yanında yer alan madalyon, haziredeki diyer madalyonların bir kopyasıdır. Merkezinde güneş motifi, etrafında yıldız kolları ve onun da dışında iki sıra yaprak dizisi yer alır. En son sıra yıldız uçları ile bitirilmiştir. Baş taşının cephesinde ise, farklı bir kompozisyon görülür. Merkezde daire içine

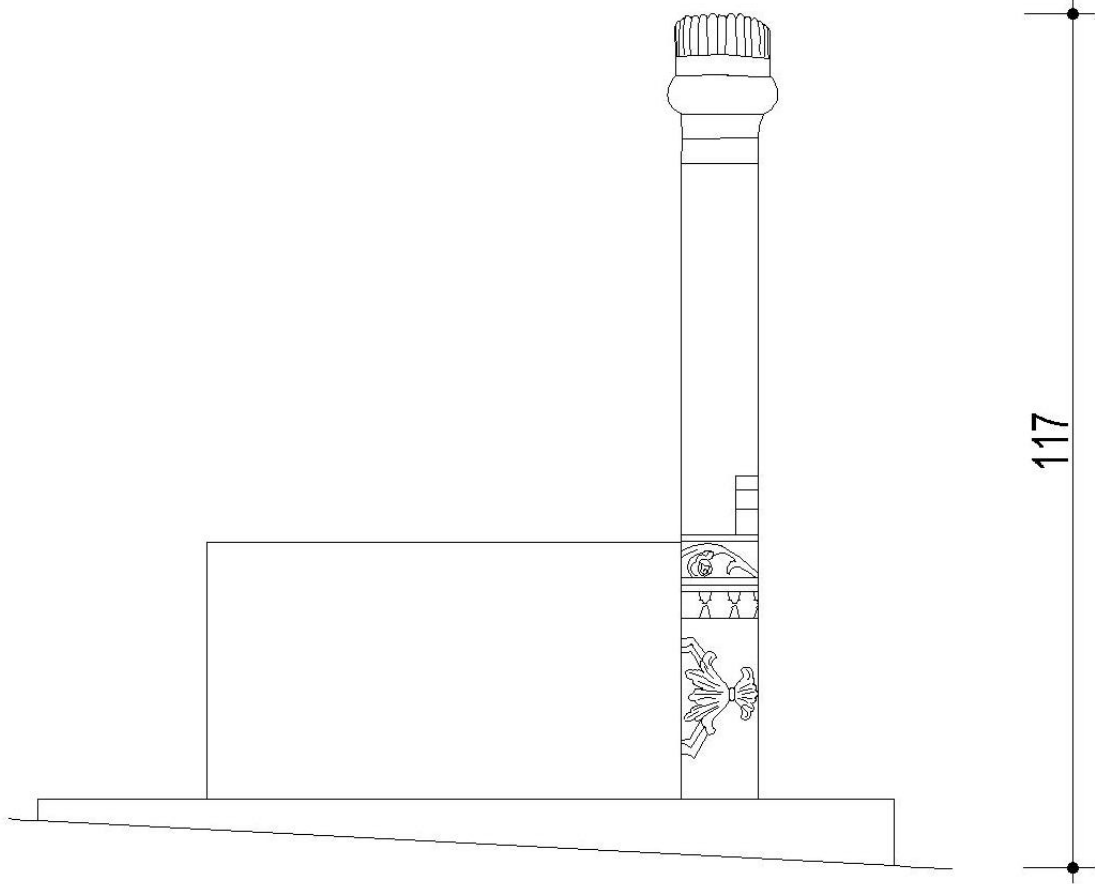
alınmış bir kase ve içerisinde meyveler yer almaktadır. Kase içerisinde yer alan üç adet meyve, yapraklar içerisine yerleştirilmiştir. Yuvarlak madalyonu salbek şeklinde bir dikdörtgen madalyon kuşatmaktadır. Bu madalyonun kasenin sağ ve solunda kalan yönü akant yapraklarından oluşan demetle bitirilmiştir. Bu akant demetinin kök kısmı her iki yönden uzun cepheye doğru uzatılmıştır. Baş taşının cephesinde yer alan bu bezemenin hemen üzerinde yan yana dizilmiş kadeh sırası dolanır. Bu kadeh motifinin hemen üzerine, kıvrılmış uçları birbirine değen birer gül dalı her iki yana uzanmaktadır. Baş taşı cephesinde yer alan bu süsleme kompozisyonu altı sıra dikdörtgen çerçeve içerisine yerleştirilmiş kitabe ile bitirilmiştir. Mezarın başlığı, hazirede örneğine rasladığımız katibi kavuktur. Alt kısmı hafif bombeli olan kavuk, tek sıra kalın bir bezle sarılmış ve üst kısmı iri dilimlerle bölünmüştür. Dilimlerin ön cephesine, uzun ve oval bir çıkıntı yerleştirilmiştir.

Çizim 4.148 Plan.

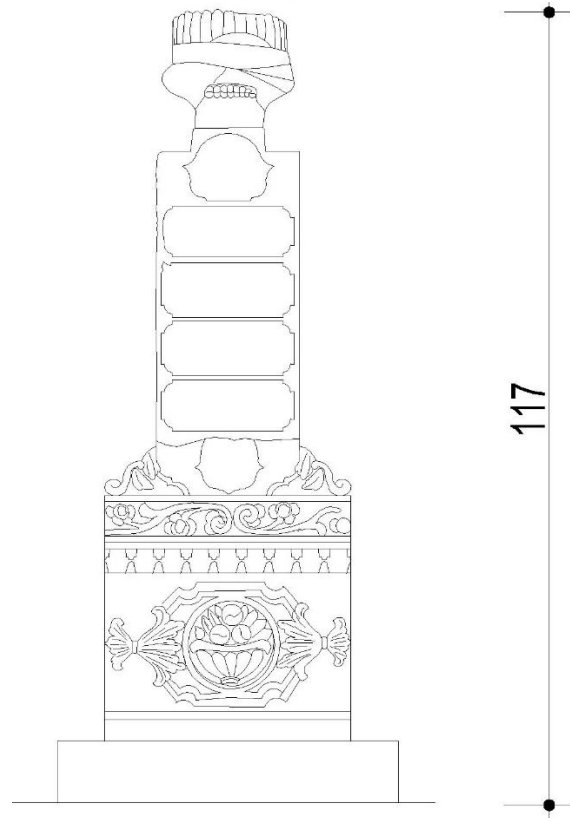
Fotoğraf 4.95 Uzun Cephe.

Çizim 4.149 Uzun Cephe.

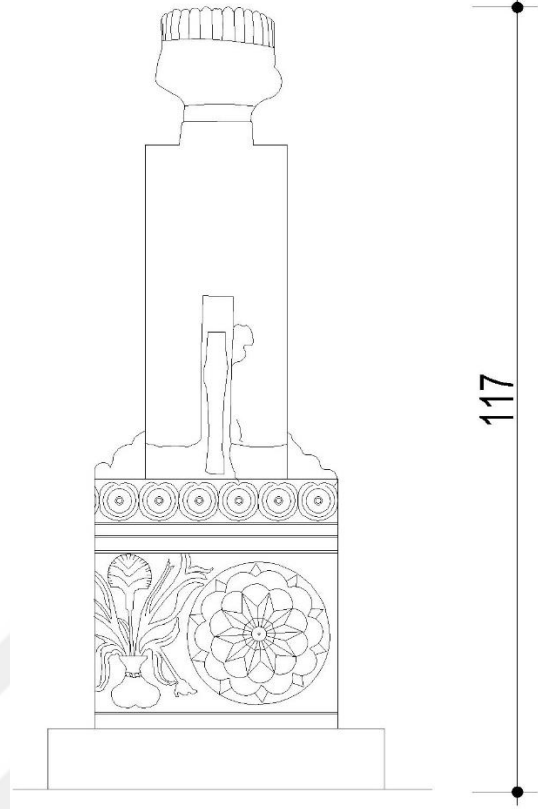
Fotoğraf 4.96 Baş Taşı.

Çizim 4.150 Baş Taşı.

Fotoğraf 4.97 Ayak Taşı.

Çizim 4.151 Ayak Taşı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Bu yüksek lisans tezi kapsamında; İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Hazirelerinde yer alan mezar taşları incelenmiş, katalog kısmında detaylı bilgileri verilmiş ve son olarak beşinci bölümde değerlendirilmiştir. Bu hazirelerde toplam 39 mezar tespit edilmiştir. Bu mezarlardan 5 tanesi 18. yüzyılın birinci yarısına, 1 tanesi 18. yüzyılın ikinci yarısına, 3 tanesi 18. yüzyılın üçüncü yarısına, 11 tanesi 19. yüzyılın birinci yarısına, 11 tanesi 19. yüzyılın ikinci yarısına ve 1 tanesi de 19. Yüzyılın üçüncü yarısına tarihlendirilmiştir. Geriye kalan yedi mezarın birinin kitabesi okunamamış diğerlerinin de bazılarının kitabe kısmı toprak altında kalmış yada hiç kitabesi bulunamamıştır.

Hazirelerde yer alan toplam 39 mezar incelendiğinde: 37 baş taşı, 28 de ayak taşı tespit edilmiştir. Hem baş, hem de ayak taşı olmayan tek mezar küçük hazirede yer alan 8 numaralı mezardır. Hazirelerin genelinde, toplam 20 erkek mezarı, 17 kadın mezarı, 20 başlık olduğu saptanmıştır. Küçük hazirede yer alan beş numaralı mezar ve sekiz numaralı mezarın cinsiyeti konusunda bilgi verilememektedir. Kadın ve erkek mezarı ayrımı kitabeden yapılabildiği gibi başlık tipinden de yapılmıştır. Hazirelerde toplam 20 başlıklı mezar bulunmaktadır. Bu başlıklardan 18 tanesi erkek başlığı, 2 tanesi kadın başlığıdır.

5.1. Mezar Tipleri

5.1.1. Kapak Taşlı Mezar

17. yüzyılda ortaya çıktığı ve 19. Yüzyılda yaygınlaştığı düşünülen bir tiptir. 15-20 santim kalınlığında tek parça mermer ya da taş kapağın mezar üzerine yerleştirilmesiyle oluşur. Genellikle iki kademelidir ve ortasında yuvarlak yada oval boşluk bulunur⁷⁸. Bu çalışmada en çok raslanan tiptir ve bir diğer adı pehleli mezardır. Hazirelerin toplamında yirmi adet kapak taşlı mezar tespit edilmiştir. Bunlar genelde bir sıra yükseltilmiş kaide üzerine konumlandırılmıştır. Mezarın tam ortasında oval veya daire şeklinde boşluklar tespit edilmiştir. büyük hazirenin bir numaralı mezarının baş taşı cephesinde hamam kurnasını andıran bir havuz görülmüştür. Bu dönemde bazı kapak taşlı mezarın baş ve ayak taşı cephesine havuzlar yerleştirildiği anlaşılmış olup bir numaralı mezar da bunun bir örneğini temsil etmektedir⁷⁹. Kapak taşlı mezarın ayak ve baş kısmına bazen uzun kenara paralel,

⁷⁸ Çal, 2015: 304.

⁷⁹ Tığcı, 2011: 383.

bazen kısa kenara paralel ve bazen de ikisine çapraz bir şekilde baş ve ayak taşı oturtulmuştur. Tez kapsamında yer alan on dört numaralı mezar bu türün en ilginç örneklerindendir. Çerçevesi mezarda diyebileceğimiz bu mezar dört yönden birleştirilen taş ve sandık mezarın kısa kenarını andıran baş taşından oluşmaktadır. Mezar kısmı kapak taşlı mezara daha çok benzediği için bu türe dahil edilmiştir. mezarın baş taşı kapak taşı üzerinden sandık mezarı andırır şekilde yükselmektedir⁸⁰.

Fotoğraf 5.1 Kapak Taşlı Mezar (13 numaralı mezar).

5.1.2. Sandık Mezar

Lahit, sembolik lahit gibi farklı isimleri de olan bu türe genellikle sandık adı verilmiştir. Dört yönden tek parça taşın mezarı kuşattığı ve ortası toprak dolu olan tiplere verilen isimdir⁸¹. Bazen orta kısmın kapalı olduğu da bilinmektedir. Baş ve ayak taşı kısa kenarlardaki boşluğa oturtulur veya tamamen kısa kenarla bir bütün olarak tasarlanır. 16. yüzyıldan itibaren kullanılan bu tip, 18. ve 19. yüzyılların en baskın mezar tiplerinden olmuştur. Bu tez kapsamında incelenen 39 mezardan on tanesi sandık mezar olarak tespit edilmiştir. Bu sandık mezarların ayak ve baş taşları kısa kenar ile bir bütün olarak tasarlanmıştır. Yalnızca küçük hazirede yer alan bir numaralı mezarın baş taşı toprak içerisinden yükseltilmiştir. Sandık mezarların genellikle cepheleri süsleme kompozisyonu için kullanılmıştır. Nitekim bu tezde yer alan sandık mezarların cepheleri de bu amaçla

⁸⁰ Gümüşdağ, 2007: 160.

⁸¹ Çal, 2015: 305..

doldurulmuştur. Fakat küçük hazire de yer alan bir numaralı mezarın dört cephesi de boş bırakılmıştır. Bunun dışında, büyük hazirede yer alan ve küçük boyutlu olan yirmi sekiz numaralı mezarın da uzun cepheleri doldurulmamıştır. Bu sandık mezarlar genellikle yükseltilmiş bir yada iki sıra kaide üzerine yerleştirilmektedir. Bu özellik bu tez içerisinde yer alan sandık mezarlarda da devam ettirilmiştir. Yalnızca sadeliği ile dikkat çeken küçük hazirede ki bir numaralı sandık mezar, direk olarak zeminden başlamıştır.

Fotoğraf 5.2 Sandık Mezar (17 numaralı mezar).

5.1.3. Toprak mezar

En sade mezar tipidir. Mezar da her hangi bir, sandık, lahit, kapak taşı bulunmaz. Mezar toprağa oturtulmuş, baş ve ayak taşından ibarettir⁸². Bazı mezarların gövde kısmı toprak altında kaldığı için de bu tür içerisine dahil edilir. Bu tezdeki mezarlar incelendiğinde yedi adet toprak mezar tespit edilmiştir. Tespit edilen bu yedi mezarın tamamı büyük hazire

⁸² Çal, 205: 303.

içerisinde yer almaktadır. Bu yedi tür içerisinde bazılarının toprak mezar olabileceği kesinken, bazıları hakkında net bir düşünce dile getirilememektedir. Örneğin beş numaralı mezar, başlık kısmına kadar toprak altında kalmış ve kitabesi dahi görülmemektedir. Bu sebepten bu mezarın belkide farklı bir mezar tipine sahip olduğu düşünülebilir. Geriye kalan altı toprak mezarın kitabeye kadar olan kısmı veya tamamı görüldüğü için, bunların toprak mezar olduğu net bir şekilde düşünülmektedir.

Fotoğraf 5.3 Toprak Mezar (38 numaralı mezar).

5.1.4. Çerçeveli Mezar

Genelde her kenarı tek parça taştan dikdörtgen bir çerçeve şeklindedir. Bazen tek parça taştan oyulduğuda görülür. İçleri topraktır ve yükseklikleri 15-20 cm. civarındadır. 14. yüzyılda gördüğümüz bu tip Osmanlı Devletinin sonuna kadar yaygınlığını sürdürmüştür⁸³. Küçük haziredeki 1 numaralı mezar ve büyük haziredeki 25 numaralı mezar bu türe örnektir. Küçük haziredeki yüksek çerçeveli yapılmışken büyük haziredeki mezar zemine daha yakın alçak çerçeveli olarak yapılmıştır.

⁸³ Çal, 2015:303.

Fotoğraf 5.4 Çerçeveli Mezar 825 numaralı mezar).

Tablo 5.1 Mezar Tipleri

Kapak Taşlı Mezar	8-11-12-13-14-15-18-19-20-22-23-24-26-27-29-30-33-35-37
Sandık Mezar	2-3-5-6-7-9-10-17-21-28-39
Toprak Mezar	4-16-31-32-34-36-38
Çerçeveli Mezar	1-25

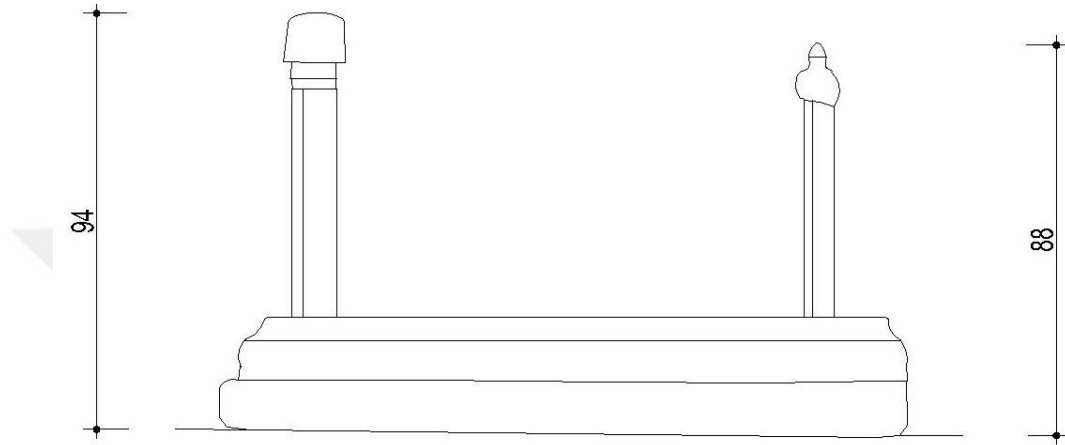
5.2. Mezar Taşı Tipleri

5.2.1. Erkek Baş Taşları

İncelemeler sonucunda 20 erkek baş taşından; 18 tanesinin başlıklı 2 tanesinin başlıksız olduğu ve beş ayrı mezar taşı tipi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu tipler sınıflandırılırken öncelikle başlıklı ve başlıksız oluşları göz önünde bulundurulmuş ardından, gövde planları dikkate alınmıştır.

5.2.1.1. Başlıklı Dikdörtgen Planlı

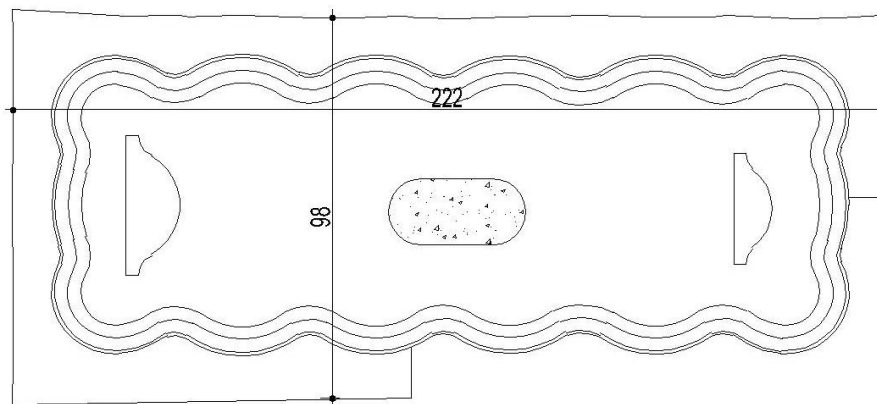
Haziredeki erkek baş taşları içerisinde, en çok görülen tiptir. Küçük hazirede 3, büyük hazirede 12 adet olmak üzere toplam 15, başlıklı dikdörtgen kesitli erkek baş taşı bulunmaktadır. Bu tipte mezarlar farklı başlık tiplerine sahip olabilirken gövde kısımları standar dikdörtgen formuna sahiptir⁸⁴. Bu tipin dönemin diğer hazirelerinde çok sayıda görülmesi ve incelenen tezlerde de sıkca raslanılan tür olması, 18. yüzyılın en çok kullanılan erkek mezar taşlarından olduğunu göstermektedir⁸⁵.

Çizim 5.1 Başlıklı Dikdörtgen Planlı (19 numaralı mezar).

5.2.1.2. Başlıklı Çokgen Planlı

Bu türde yalnızca büyük hazirede yer alan 13 numaralı mezar taşı karşımıza çıkmaktadır. Kitabe yüzü düzgün olan mezar taşlarının arka yüzü farklı formlara sahip olması sebebi ile çokgen kesitli olarak nitelendirilmiştir. Dönem hazirelerinde çok fazla karışılan bir tip olmadığı ve bazen tasnif dışı veya belirlenememiş tipler içerisinde değerlendirildiği de görülmüştür⁸⁶.

Çizim 5.2 Başlıklı Çokgen Planlı (13 numaralı mezar)

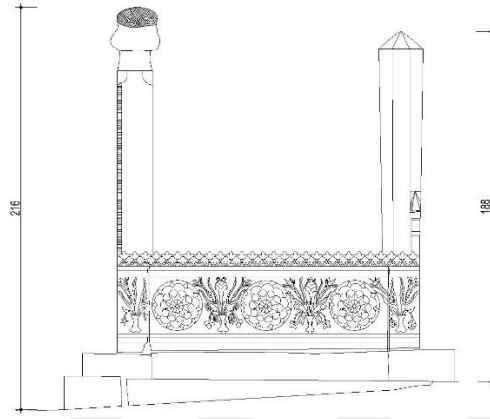
⁸⁴ Gümüşdağ, 2007: 161.

⁸⁵ Daşdemir, 2011: 379.

⁸⁶ Daşdemir, 2011: 381.

5.2.1.3. Başlıklı Kare Planlı

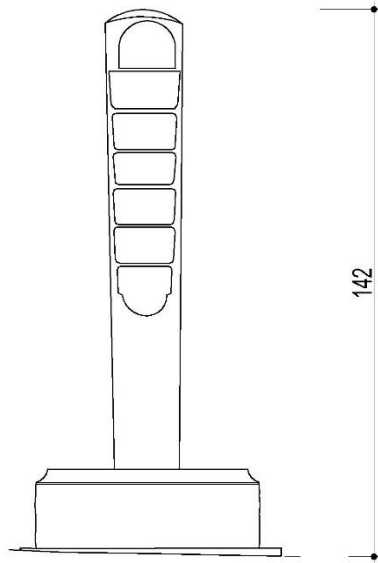
Bu tipede yalnızca küçük haziredeki 9 ve 10 numaralı mezarlarda rastlanılmıştır. Gövde kısmı kare formunda ve başlıklı olan erkek baş taşları bu tip içerisinde sınıflandırılır. Başlıklı dikdörtgen kesitli mezar taşlarından sonra en çok rastlanılan tip olduğu, çalışmalarda sınıflandırmalardan ve dönemin diğer hazirelerinden anlaşılmaktadır⁸⁷.

Çizim 5.3 Başlıklı Kare Planlı (9 numaralı mezar).

5.2.1.4. Başlıksız Yuvarlak Planlı

Tamamen silindirik forma sahip ve başlıksız mezar taşları bu sınıfta değerlendirilir. Çalışmamız çerçevesinde yalnızca büyük hazire 24 numaralı mezar bu tip içerisine dahil edilebilir. Genellikle başlıksız olarak karşılaştığımız tipin başlıklı örneklerinde olduğu bilinmektedir. Kastamonu Saray Camiinde ki 1911 tarihli başlıklı yuvarlak planlı mezar taşı bu duruma bir örnektir⁸⁸.

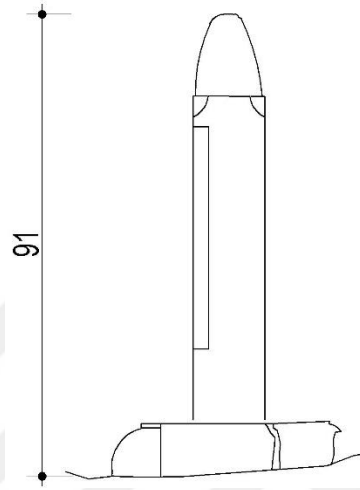
Çizim 5.4 Başlıksız Yuvarlak Planlı (24 numaralı mezar).

⁸⁷ Gündoğan, 2007: 232.

⁸⁸ Gündoğan, 2007: 233.

5.2.1.5. Başlıksız Kare Planlı

Her hangi bir başlık bulunmayan ve gövde formu kare olan mezar taşı tipi bu başlıkta değerlendirilir. Çalışma kapsamında küçük hazirede ki 11 numaralı mezar bu tip içerisine alınmıştır. Dönemin diğer Osmanlı Mezar Taşları içerisinde dikdörtgen ve kare gövdeli mezarlar başlıklı olarak karşımıza çıkarken, çalışma kapsamındaki 11 numaralı mezarın başlıksız olmasının sebebi, kitabesinden de anladığımız üzere, çocuk mezarı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Çizim 5.5 Başlıksız Kare Planlı (11 numaralı mezar).

Tablo 5.2 Erkek Baş Taşları

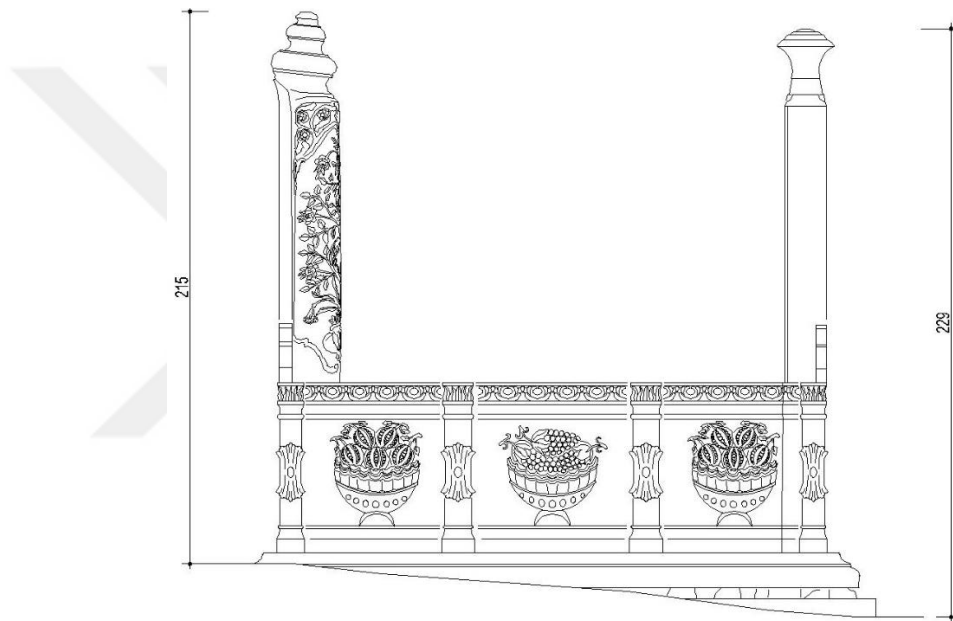
Başlıklı Dikdörtgen Planlı	2-3-7-12-15-16-19-21-31-32-33-34-35-36-39
Başlıklı Çokgen Planlı	13
Başlıklı Kare Planlı	9-10
Başlıksız Yuvarlak Planlı	24
Başlıksız Kare Planlı	11

5.2.2. Kadın Baş Taşları

Kadın baş taşlarında 2 başlıklı, 13 başlıksız, 2 başlığı belirsiz toplam 17 baş taşı bulunmaktadır. Bu baş taşlarında, sekiz tip tespit edilmiş, başlığı belli olmayan iki mezarın da yalnızca gövde kısmı hakkında bilgi verilebilmiştir. Sınıflandırma yapılırken, öncelikle başlıklı ve başlıksız olarak mezar taşlarını ayırırken ardından gövde formlarına göre tanımlama yapılmıştır. Ancak erkek baş taşlarından farklı olarak başlıksız kadın mezar taşlarında, taşın zirve kısmının bitiriliş tarzı mezar taşı tiplerini belirlemede etkili olmuştur.

5.2.2.1. Başlıklı Dikdörtgen Planlı

Osmanlı Kadınlarının günlük hayatta başlarına hotoz dediğimiz bir tür başlık taktığı bilinmektedir⁸⁹. Bu sebepten de genellikle başlıklı kadın mezar taşlarında farklı tarza hotoz başlık görebilmekteyiz. Ancak birçok kadın mezar taşlarında hotoz dışında fese benzeyen ve bazen dış yüzeylerinin bezemeli olduğu başlıklar da görülmektedir. Bu tarz başlıkların daha çok saray görevlisi kadınlar tarafından kullanıldığı bilinmektedir⁹⁰. Kadın feslerini erkek feslerinden ayıran temel nokta ise üst kısımlarının alt kısımlarından geniş tutulmuş olmasıdır⁹¹. Çalışmamız kapsamında 6 ve 30 numaralı mezarlar olmak üzere iki adet başlıklı ve dikdörtgen planlı kadın mezar taşına rastlanmıştır. Her iki mezarda da hotoz olarak nitelendirilen kadın başlığı kullanılmış olması sebebi ile başlıklı olarak nitelendirilmiştir.

Çizim 5.6 Başlıklı Dikdörtgen Planlı (6 numaralı mezar).

5.2.2.2. Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı

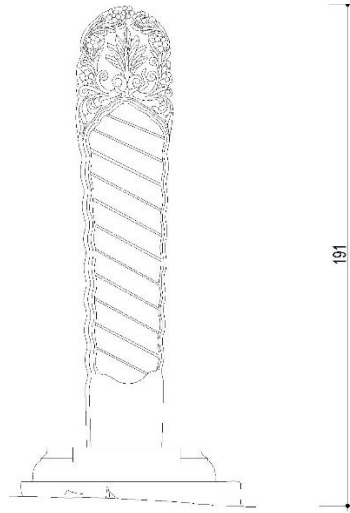
Yalnızca büyük hazirede olmak üzere, bu tipe ait toplam beş örnek bulunmaktadır. Genellikle 18. ve 19. yüzyıllarda görülen bu tipin gövdesi dikdörtgen formundayken, tepe kısmı demet şeklinde simetrik bir dizayn ile açılan bitkisel bezeme ile bitirilmiştir. Dönemin kadın mezar taşlarında sıkça rastalanan bir tür olduğu çalışmalar neticesinde anlaşılmıştır. Ayrıca Anadoludaki mezar taşlarında da görüldüğü, Kastamonu Saray Camii ve Kastamonu Yıllan Camii Hazirelerindeki örneklerinden anlaşılmaktadır⁹².

⁸⁹ Sevim, 2007:78.

⁹⁰ Çal, 2015:315.

⁹¹ Gündoğan, 2007:336.

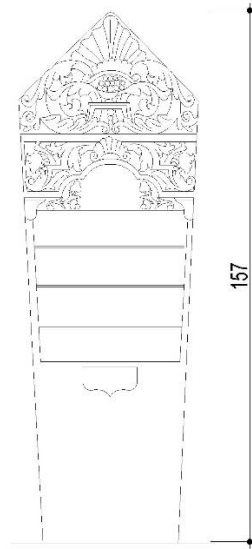
⁹² Gümüşdağ, 2007:171.

Çizim 5.7 Bitkisel Tepelikli dikdörtgen Planlı (23 numaralı mezar).

5.2.2.3.Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı

Genellikle ayak taşlarında görülmekte olan bir tiptir. Fakat kısmen kadın baş taşlarında görüldüğünde bilinmektedir. Prof. Dr. Halit Çal daha çok Ege bölgesi baş taşlarında kullanıldığını ve Türkiye genelinde %28 oranında görüldüğünü ifade etmektedir⁹³. Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Hazirelerinde de 4 adet Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Kesitli kadın baş taşı görülmüştür. Bu tip; bizim çalışmamız çerçevesinde, kadın baş taşları içerisinde en yoğun ikinci tür olarak karşımıza çıkmıştır.

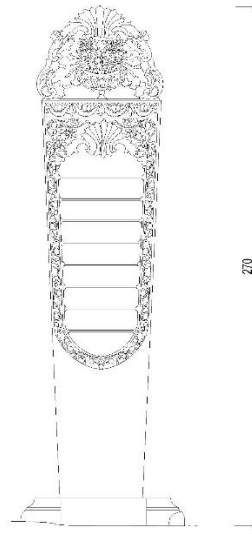
Çizim 5.8 Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı (4 numaralı mezar).

5.2.2.4.Güneş Tepelikli Dikdörtgen Planlı

Çalışmada bu tipe dahil edebileceğimiz yalnızca büyük hazirede yer alan 27 numaralı mezardır. !8. ve 19. Yüzyılın Osmanlı Barok üslubunun mezar taşlarında ki yansıması olarak

⁹³ Çal, 2015:307.

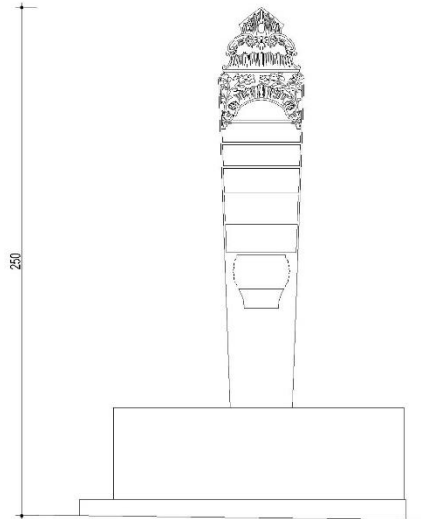
görebileceğimiz bu tipte S ve C kıvrımlarından oluşan bitkisel bezeme ve güneş formuyla zirve noktası tamamlanmıştır⁹⁴. Söz konusu dönemlerde yalnızca İstanbul değil, Anadolu'nun birçok yerinde bu tipin örneklerine rastlamak mümkündür⁹⁵.

Çizim 5.9 Güneş Tepelikli Dikdörtgen planlı (27 numaralı mezar).

5.2.2.5. Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı

Tanımlaması en zor olan tiplerdendir. Bitki tepelikli ve güneş tepelikli olan mezar taşlarına benzemeyen bu tip 18. yüzyıl da yaygınlaşmaya başlamıştır⁹⁶. Tepe kısmı simetrik eş dilimlerle bitirilen mezar taşlarının gövdesi dikdörtgen forma sahiptir. Çalışma kapsamında 1 ve 20 numaralı mezarlar bu tipe dahil edilmiştir. Edirne Üç Şerefeli Camii Haziresinde bu tipe ait 27 örneğe rastlanmıştır⁹⁷.

Çizim 5.10 Dilimli Tepelikli dikdörtgen Planlı (1 numaralı mezar).

⁹⁴ Gümüşdağ, 2007:176.

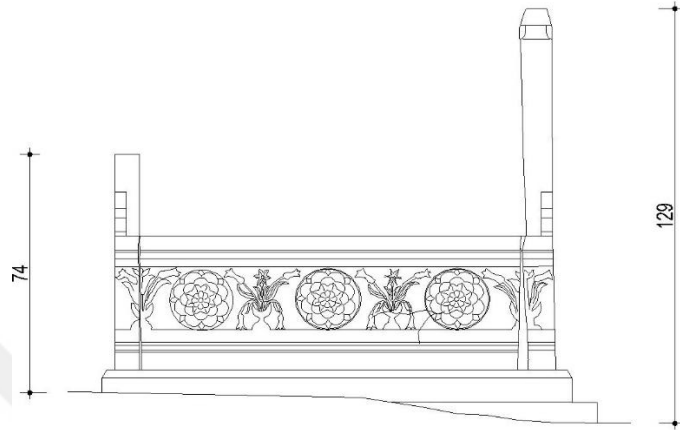
⁹⁵ Acun, 2005:425.

⁹⁶ Çal, 2015:308.

⁹⁷ Arslan, 2007:470.

5.2.2.6.Başlığı Belli Olmayan Kare Planlı

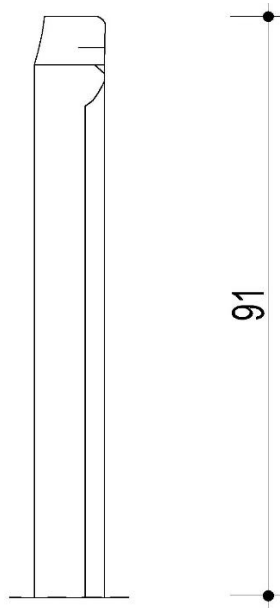
Büyük hazirede yer alan 28 numaralı mezarın baş taşı kare bir forma sahipken başlığı günümüze gelmediği için her hangi bir yorum yapılamamıştır. Bir başlığa sahip olduğu anlaşılması nedeniyle başlığı belli olmayan ifadesi tercih edilmiştir. Kitabesinden edindiğimiz bilgi doğrultusunda kadın baş taşları içerisinde değerlendirilmiştir.

Çizim 5.11 Başlığı Belli Olmayan Kare Planlı (28 numaralı mezar).

5.2.2.7.Başlığı Belli Olmayan Dikdörtgen Planlı

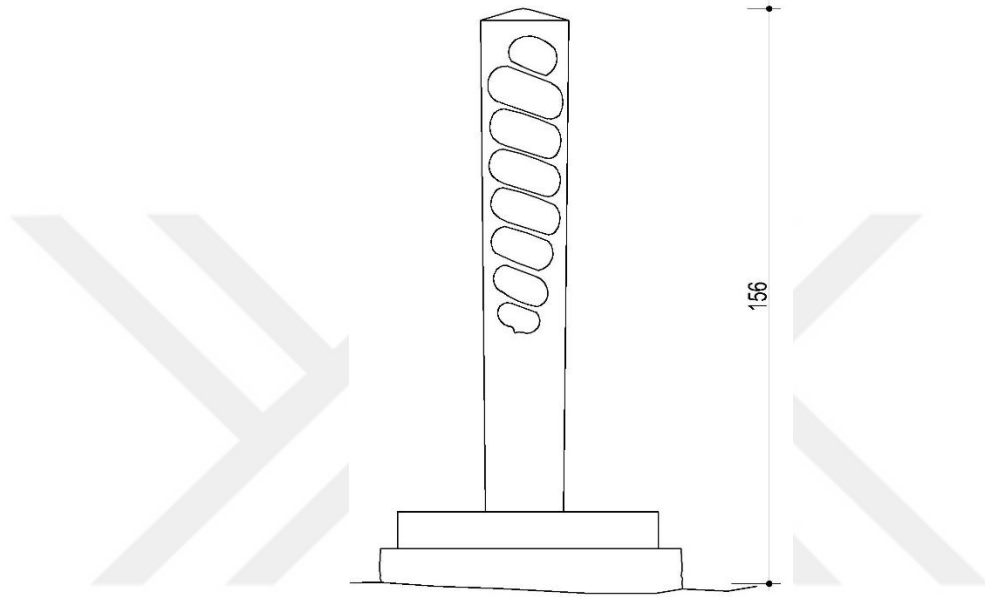
Yine büyük hazirede yer alan 38 nolu mezar bu tip içerisinde değerlendirilir. Gövdesi dikdörtgen olan mezarın bir başlığı olduğu anlaşılmış fakat türü hakkında yorum yapılamamaktadır. Bu nedenle başlığı belli olmayan şeklinde tanımlanarak gövde yapısı belirtilmiştir. Baş taşının küçük bir kısmı toprak altında kalmış olsada, kadın mezarı olduğu kitabenin büyük bir bölümünden anlaşılmıştır.

Çizim 5.12 Başlığı Belli Olmayan Dikdörtgen Planlı (38 numaralı mezar).

5.2.2.8. Başlıksız Yuvarlak Planlı

Laquer'in “Başlıksız Yuvarlak Cephe” olarak nitelendirdiği bu mezar taşlarının⁹⁸, hem erkek hemde kadın mezar taşı olmak üzere birer örneği çalışma kapsamında incelenmiştir. Sade bir tasarıma sahip olan bu tipte kitabe çerçeveleri eğik bir şekilde sıralanmıştır. Genellikle bu mezarların ayak taşları da aynı formda tasarlanmış olup bazı örneklerinde başlıklı olduğuda görülmüştür. Kastamonu Hepkebirler Camii Haziresinde başlıklı bir örneğine rastlamak mümkündür⁹⁹.

Çizim 5.13 Başlıksız Yuvarlak Planlı (14 numaralı mezar).

Tablo 5.3 Kadın Baş Taşları

Başlıklı Dikdörtgen Planlı	6-30
Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı	17-23-26-29-37
Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı	4-18-22-25
Güneş Tepelikli Dikdörtgen Planlı	27
Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı	1-20
Başlığı Belli Olmayan Kare Planlı	28
Başlığı Belli Olmayan Dikdörtgen Planlı	38
Başlıksız Yuvarlak Planlı	14

⁹⁸ Gündoğan, 2007:233.

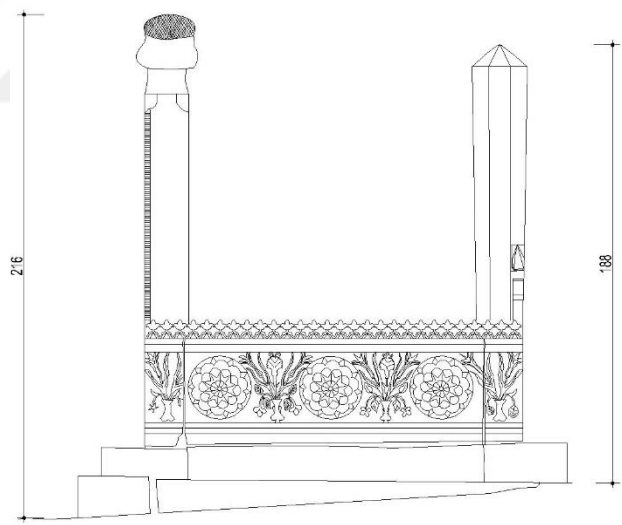
⁹⁹ Gündoğan, 2007:233.

5.2.3. Ayak Taşları

Ayak taşların da kadın ve erkek olarak bir ayrıma gidilmemiştir. Bunun nedeni, genellikle ortak formların tercih edilmesidir. Kadın ve erkek ayak taşları süsleme kompozisyonu yönünden elbette ayrı bir şekilde değerlendirilebilir. Ancak form olarak ortak bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Hazirelerde tespit edilmiş olan toplam 28 ayak taşı bulunmaktadır. Bu taşlarda toplam sekiz ayrı tip belirlenmiştir. Bazı ayak taşların da başlık kullanıldığı bilinmektedir fakat incelenen mezarlarda bunun bir örneğine raslanmamıştır¹⁰⁰. Fakat küçük hazirede yer alan 10 numaralı mezarın, diğer ayak taşlarından farklı olarak, kitabesinin ayak taşına yazılmış olduğu anlaşılmıştır.

5.2.3.1. Başlıksız Çokgen Planlı

Bu tipte her hangi bir başlık olmamakla birlikte zirve kısmı farklı tasarımlarda bitirilmemiştir. Her iki hazirede bu tipe ait toplam 8 ayak taşı tespit edilmiştir. bazıları tam anlamıyla çokgen bir plana sahip olup tepe noktası sivrilerek bitirilmişken bazıları belirli bir şekil içerisinde değerlendirilemediği için çokgen olarak nitelendirilmiştir. Bu tarz ayak taşlarının tepe kısmı kademeli olarak sivrilerek bitirilmiştir.

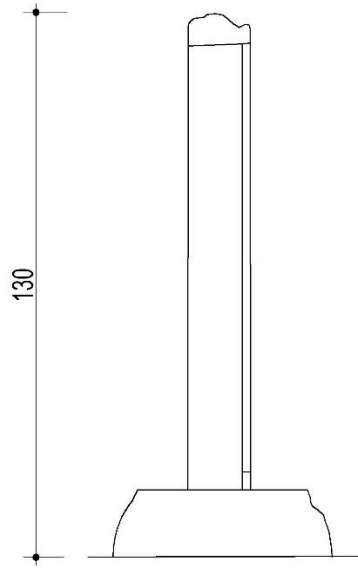
Çizim 5.14 Başlıksız Çokgen Planlı (9 numaralı mezar).

5.2.3.2. Başlıksız Dikdörtgen Planlı

Bu tipe ait dört mezar taşı tespit edilmiştir. bunlardan 10, 34 ve 38 numaralı mezarların tepe kısımları günümüze gelmediği için net bir yorum yapılamamış yalnızca gövde kısımlarına göre sınıflandırılmıştır. 10 numaralı mezar hazirelerin tamamında ki ayak taşlarından farklı olarak üzerinde kitabeyi barındırmaktadır. Dört mezar taşından geriye kalan

¹⁰⁰ Çal, 2015:295.

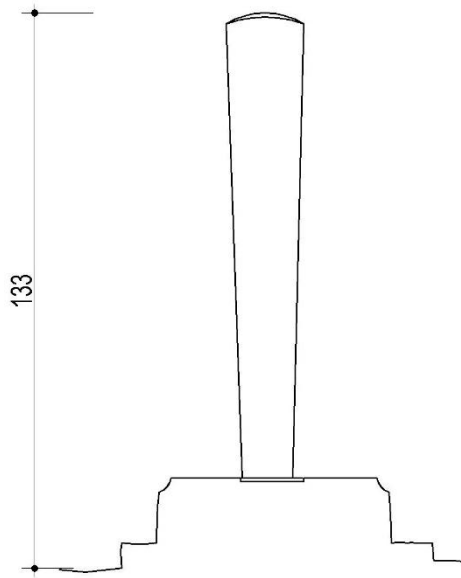
21 numaralı mezartaşı ise kademelendirilmiş bir tepe noktası ile bitirilmiş dikdörtgen planlıdır.

Çizim 5.15 Başlıksız Dikdörtgen Planlı (10 numaralı mezar).

5.2.3.3. Başlıksız Yuvarlak Planlı

Bu tipe ait iki adet ayak taşı bulunmaktadır. Bunlardan biri erkek mezarına diğeri de kadın mezarına ait ayak taşlarıdır. Silindirik bir tasarıma sahip yuvarlak planlı bu iki mezar taşı üzerinde baş taşlarında olduğu gibi her hangi bir süsleme detayına rastlanmamıştır. Bu plana sahip baş ve ayak taşlarının 18. yüzyıldan itibaren hazirelerde karşımıza çıktığı anlaşılmakta olup baş ve ayak taşları aynı formda yapılmıştır¹⁰¹. Bazen ayak taşının baş taşından daha kısa olduğu görülebilmektedir.

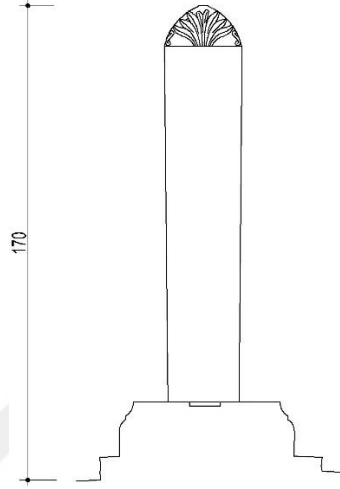

Çizim 5.16 Başlıksız Yuvarlak Kesitli (24 numaralı mezar).

¹⁰¹ Gümüşdağ:2007:182.

5.2.3.4.Yuvarlak Kemerli Dikdörtgen Planlı

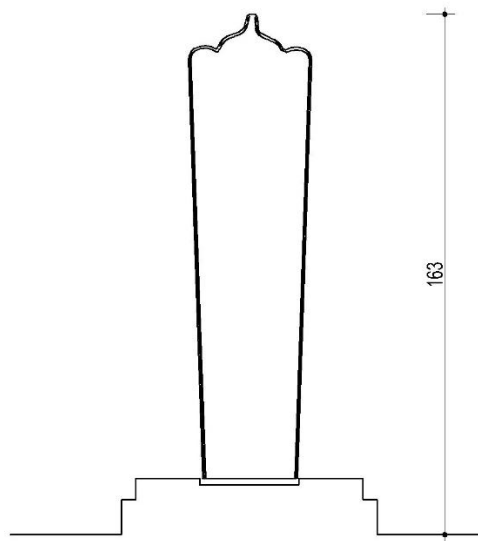
15 ve 28 numaralı mezarlar olmak üzere iki örneği bulunmaktadır. 15 numaralı mezarın zirve kısmındaki bitkisel bezeme dışında her iki mezar taşında sade bir tasarıma sahiptir. Dikdörtgen gövdeli mezar taşlarının tepe kısmı yuvarlak kemer ile bitirilmiş olması sebebiyle bu tip içerisinde değerlendirilmiştir¹⁰².

Çizim 5.17 Yuvarlak Kemerli Dikdörtgen Kesitli (15 numaralı mezar).

5.2.3.5.Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı

Baş taşlarında olduğu gibi, tepe noktasından her iki yana simetrik dilimli zirveye sahip olan dikdörtgen planlı mezar taşları, bu başlık altında değerlendirilmektedir. 18. Yüzyılda yayılmaya başlandığı düşünülen bu tip bitki tepelikli olanlardan farklıdır¹⁰³. Baş taşı da aynı tasarıma sahip olan 20 numaralı mezarın ayak taşında bu tipe dahil edilmiştir.

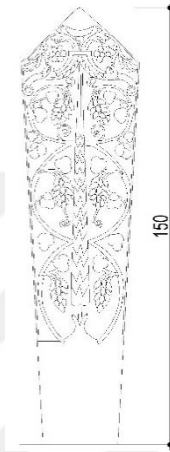
Çizim 5.18 Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı (20 nolu mezar).

¹⁰² Gündoğan,2007: 244.

¹⁰³ Çal,2015: 308.

5.2.3.6.Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı

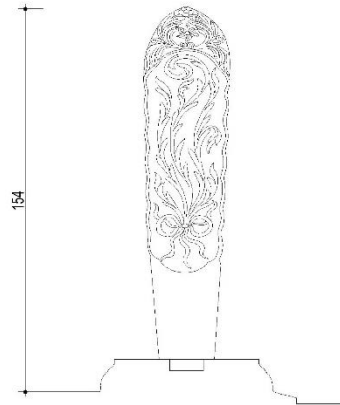
Bu tipe ait dört adet ayak taşı bulunmaktadır. Bu tipin, bazı tezlerde hem baş hemde ayak taşlarında, “ters V tepelikli” olarak da adlandırılmış olduğu görülmektedir. Genellikle ince dikdörtgen gövdeye sahip olan mezar taşlarının tepe kısmı sivri üçgen bir tasarımla bitirilmiştir. Ege bölgesinde baş taşlarında sıkça görülen tipin, Türkiye genelinde ayak taşlarında görüldüğü bilinmektedir¹⁰⁴. Baş taşlarına kitabe yerleştirilirken ayak taşlarına uzunlamasına selvi, hurma, gül, asma gibi farklı ağaç türleri sivilize edilerek yerleştirilmiştir¹⁰⁵.

Çizim 5.19 Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı (4 numaralı mezar).

5.2.3.7.Sivri Kemerli Dikdörtgen Planlı

İncelenen 28 ayak taşından, bu tipe ait beş adet ayak taşı tespit edilmiştir. Bunlardan iki tanesi kadın üç tanesi erkek mezarına aittir. Tepe kısımları sivri kemerli alan ayak taşlarının gövdeleri dikdörtgen plana sahiptir. Üçgen tepelikli dikdörtgen kesitli ayak taşlarında olduğu gibi, uzunlamasına bitkisel süslemeler bu mezar taşları üzerinde yer almaktadır. Bu tipe ait ayak taşlarının tamamı büyük hazirede yer almaktadır.

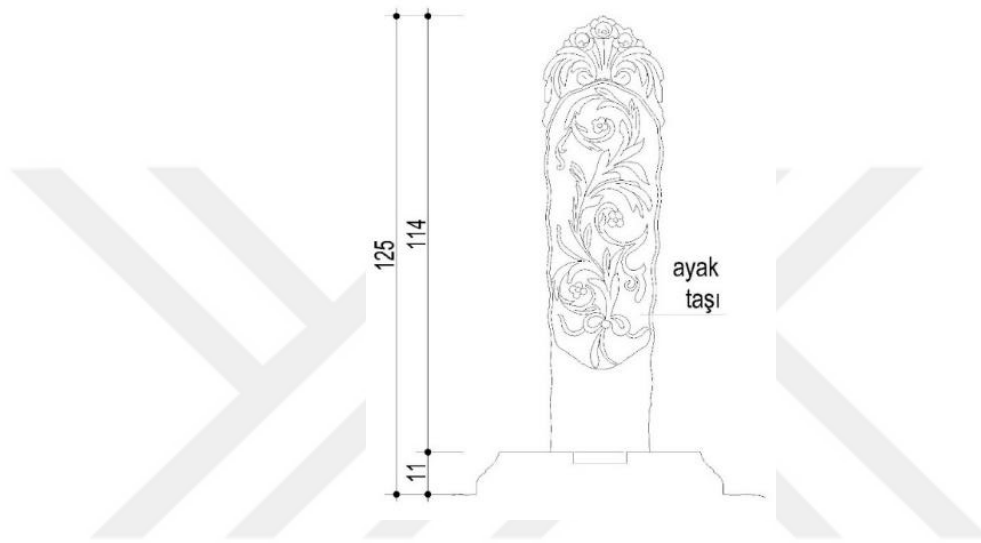
Çizim 5.20 Sivri Kemerli dikdörtgen Planlı (23 numaralı mezar).

¹⁰⁴ Çal, 2015:307.

¹⁰⁵ Gündoğan, 2007:244.

5.2.3.8.Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı

İncelediğimiz ayak taşlarından tamamı büyük hazirede yer alan, iki ayak taşı bu tip içerisinde değerlendirilmektedir. Bitkisel tepelikli mezar taşlarında genellikle gövde kısmındaki bezeme tepe noktasına kadar devam ettirilerek burada simetrik bir tasarım ile bitirilmiştir. Bu tipe ait ayak taşlarının tepe kısımları, genellikle akantus yaprakları veya gül demetleri ile bitirilmiştir. Baş taşlarında olduğu gibi, bitkisel tepelikli mezar taşları genellikle Osmanlı'nın son dönemlerinde görülmeye başlanmış olup Barok ve Roroko dediğimiz üslubun birer yansıması olarak karşımıza çıkmaktadırlar¹⁰⁶.

Çizim 5.21 Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı (37 numaralı mezar).

Tablo 5.4 Ayak Taşları

Başlıksız Çokgen Planlı	2-3-6-7-9-12-13-19
Başlıksız Dikdörtgen Planlı	10-21-34-38
Başlıksız Yuvarlak Planlı	14-24
Yuvarlak Kemerli Dikdörtgen Planlı	15-28
Dilimli Tepelikli Dikdörtgen Planlı	20
Üçgen Tepelikli Dikdörtgen Planlı	4-5-22-27
Sivri Kemerli Dikdörtgen Planlı	23-29-33-35-36
Bitkisel Tepelikli Dikdörtgen Planlı	26-37

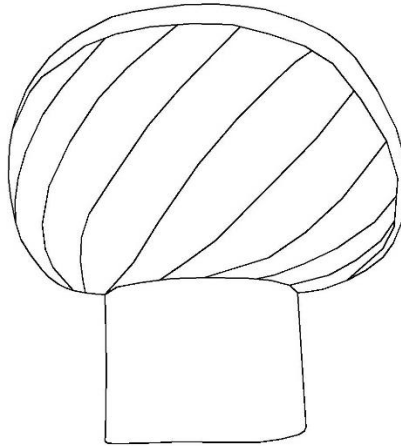
¹⁰⁶ Gündoğan, 2007:242.

5.2.4. Başlıklar

Mezarların genelinde toplam 20 başlık tespit edilmiştir. Bu başlıklardan ikisi kadın başlığı, geriye kalan on sekiz tanesi de erkek başlığıdır. Kadın başlıklarının her ikisinde aynı tasarıma sahip hotozdur. Erkek başlıkları içerisinde sarık, kavuk ve fes olmak üzere üç tür tesit edilmiştir. Başlık genel olarak erkek ve kadınların başlarını örtmek amacıyla kullandıkları ve farklı milletlerin kültürüne göre değişiklik gösteren eşyalardır. Bu sebepten başı örten manasına gelen “serpuş” adı verilir¹⁰⁷.

5.2.4.1. Sarık (Simidi)

İç kısımdaki başlığa dışardan ince bir bezin dilimler halinde sarıldığı ve iç başlığın çok az veya hiç görülmediği başlıklara sarık adı verilir¹⁰⁸. İri sarık dilimlerinin çapraz düzenlendiği ve iri bir dilimin yatay olarak diğer dilimleri sardığı ve tepe kısmının görünmediği sarık çeşidine ise simidi adı verilir. 18. Yüzyılda yaygınlaşmaya başlayan bu tür, fesin resmi başlık olduğu döneme kadar kullanılmıştır¹⁰⁹. Çalışma kapsamında yalnızca 12 numaralı mezarda simidi başlığa rastlanmıştır.

Çizim 5.22 Sarık (Simidi).

5.2.4.2. Sarık (Kallavî)

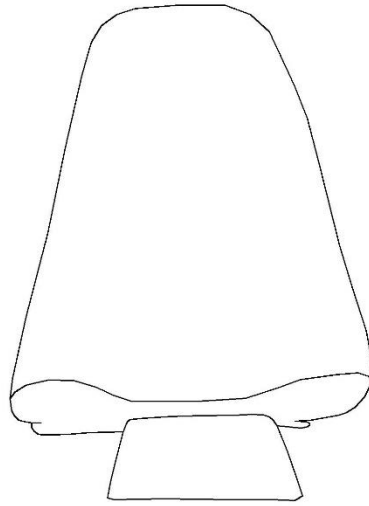
17. yüzyıldan 1826 yılına kadar sadrazam, kubbe altı veziri ve paşaların özellikle törenler esnasında kullandığı başlık türüdür¹¹⁰. Bu başlık türü çalışma kapsamında yer alan ve Çorlulu Ali Paşaya ait olan 7 numaralı mezarda görülmektedir.

¹⁰⁷ Sevin, 2008:229.

¹⁰⁸ Çal, 2015:310.

¹⁰⁹ Çal, 2015:312.

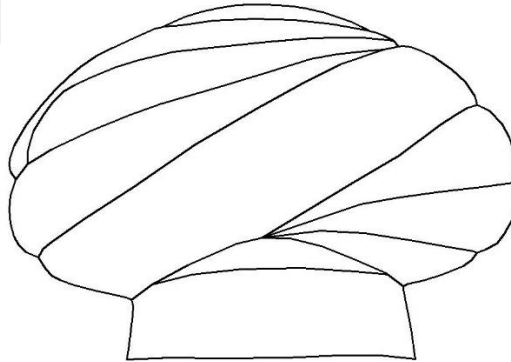
¹¹⁰ Çal, 2015:311.

Çizim 5.23 Sarık (Kallavî).

5.2.4.3.Sarık

Bu başlık altında 13, 33 ve 34 numaralı mezarların başlıkları değerlendirilmiştir. Simidî sarık ile aynı tasarıma sahip olan bu üç başlığı, simidî başlıktan ayıran özellik üst kısımdan basık olup kenar kısımlarının dışa taşkın olmasıdır. Her hangi bir sarık çeşidi içerisinde değerlendirilemediği için direk sarık başlığı altında sınıflandırılmıştır.

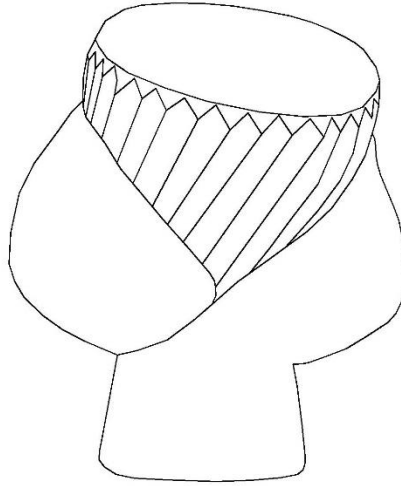
Çizim 5.24 Sarık.

5.2.4.4.Kavuk (Paşalı)

Çalışma kapsamında bu tipe ait on mezar başlığı yer almaktadır. İç başlığın üst kısmı dikey çubuklar veya baklava dilimleri şeklinde sarılırken alt kısmı iki parça bezle çapraz şekilde sarılır. Üst kısmın baklava dilimli veya çubuklu oluşuna göre alt gruplara ayrılabilir fakat çalışma kapsamında tamamı aynı başlık altında toplanmıştır. 1698'den sonra ortaya çıktığı, İstanbul'da paşa, saray ağaları, kadı, zaim ve kethudaların taktığı ancak belirli bir sınıfa mensup olmayanlarında kullandığı bilinmektedir¹¹¹. Çalışma kapsamında

¹¹¹ Çal, 2015:312.

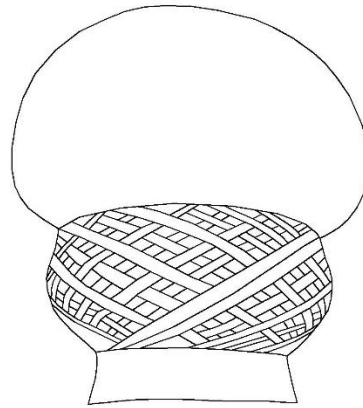
değerlendirilen ve paşalı başlık kullanılmış olan on mezarın da genellikle saray görevlisi yada memur olduğu kitabelerinden anlaşılmaktadır.

Çizim 5.25 Kavuk (Paşalı).

5.2.4.5.Kavuk (Horasanî)

Alt kısımda kafes dilimli sarık, bunun üzerinde ise kubbe şeklinde üst kısım yer alır. Genellikle reisülküttap, maliye mensupları, elçilik görevlileri ve saray katipleri bu başlığı kullanmaktadır¹¹². Çalışmamız içerisinde yer alan ve mesleği defterdar emini olan 21 numaralı mezar, bu başlık tipinin kullanıldığı tek örnektir.

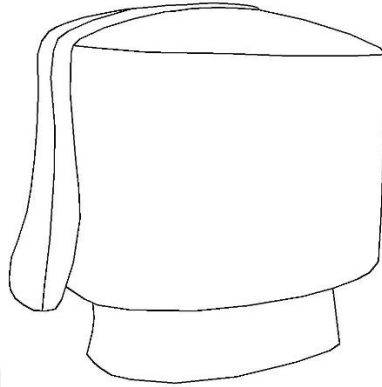
Çizim 5.26 Kavuk (Horasanî).

5.2.4.6.Fes (Mahmudî)

Fes adını ilk yapıldığı şehir olan Fas'dan almış, yünden yapılan bir başlıktır. İlk olarak Kaptan-ı Derya Hüsrev Paşa, donanması ile Tunus'tan geçerken buradan fes alıp askerlerine giydirmiştir. İstanbul'a geldiğinde "Cuma Selamlığı" törenine askerlerini götürerek II. Mahmud'un fesleri görmesini sağlamıştır. Bunun üzerine II. Mahmut kendi askerlerine giydirmek üzere 50 bin fes siparişi vererek "Fes Nazırlığı" kurdurmuştur. İlk zamanlar

¹¹² Çal, 2015:313.

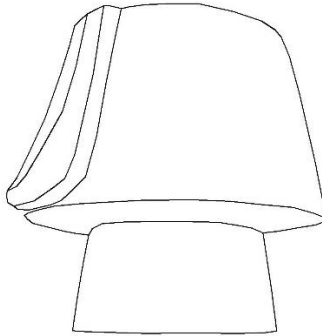
yalnızca erkekler tarafından değil, Müslüman olan veya olmayan kadın ve erkekler tarafından kullanılmıştır¹¹³. Fesin Osmanlı toplumuna girmesinin ardından her padişahın kendine has bir fes kullanmış olması sebebiyle, toplumda kullanılan feslerde o padişahın ismi ile anılmıştır. İlk olarak II. Mahmut döneminde kullanılan Mahmudî feslerin diğer feslerden farkı üst kısımlarının alt kısımlarından daha geniş olmasıdır¹¹⁴. Çalışma içerisinde bu tipe ait tek başlık, büyük hazirede yer alan 19 numaralı mezara aittir.

Çizim 5.27 Fes (Mahmudî).

5.2.4.7.Fes (Hamidî)

Sultan II. Abdülhamid tarafından kullanılan üst kısmı dar, alt kısmı geniş fakat azizî festen farklı olarak yüksek olan feslere hamidî fes denir¹¹⁵. Büyük hazirede yer alan 15 numaralı mezarın başlığı bu tipe dahil edilir.

Çizim 5.28 Fes (Hamidî).

5.2.4.8.Hotoz

Osmanlı kadınlarının günlük hayatta başlarına hotoz adı verilen bir tür başlık taktıkları bilinir. Bu sebepten kadın mezarlarında sıkça hotoz başlıklı mezar görmek mümkündür¹¹⁶. 16.-17. yüzyıllarda saraylı hanımların mezarlarında fese benzer dış yüzeyleri bezemeli başlık

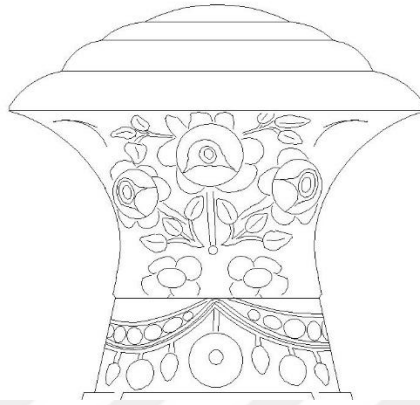
¹¹³ Gökteş, 2015:33.

¹¹⁴ Sevim, 2007:82.

¹¹⁵ Sevim, 2007:82.

¹¹⁶ Sevim, 2007:78.

görülmektedir¹¹⁷. Çalışma kapsamında incelediğimiz 17 kadın mezarının yalnızca iki tanesinde başlık kullanıldığı görülmüştür. 6 ve 30 numaralı mezarlarda görülen bu başlıkların her ikisinde hotozdur. 6 numaralı olan mezarın kitabe, tarz ve süslemesinden yüksek zümre bir kadına ait olduğu anlaşılır. Nitekim hotoz başlığın altında yer alan boyun kısmının, yoğun bir gül bezamesine sahip olması ve inci dizisinden oluşan kolye yerleştirilmiş olması bunu desteklemektedir.

Çizim 5.29 Hotoz.

Tablo 5.5 Başlıklar

Sarık (simidî)	12
Sarık (kallavî)	7
Sarık	13-33-34
Kavuk (paşalı)	2-3-9-10-16-31-32-35-36-39
Kavuk (horasanî)	21
Fes (mahmudî)	19
Fes (hamidî)	15
Hotoz	6-30

5.3. Süsleme

5.3.1. Bitkisel Süsleme

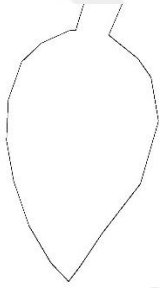
18. ve 19. Yüzyıllara tarihlenen mezarlar da, özellikle İstanbul ve benzeri şehirlerde yer alanlar, yoğun bir bitkisel bezemeye sahiptirler. Bu dönem mezarları bitkisel bezemede ki tür ve üsluplarından dolayı ayırt edilebilmektedir. Kıvrım dallar, çiçek demetleri, meyveler, salkımlar ve ağaçlar en çok tasvir edilen bitkisel türlerdir. İncelediğimiz mezarlarda, bu

¹¹⁷ Çal, 2015:315.

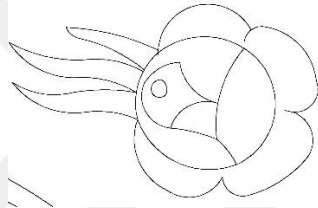
dönemin özelliğini yansıtan hemen hemen her bitkisel unsur görülmüştür. Bunları isimleri ile başlıklandırarak anlatmak daha anlaşılır bir şekilde bilgi vermek amacıyla tercih edilmiştir.

5.3.1.1.Gül

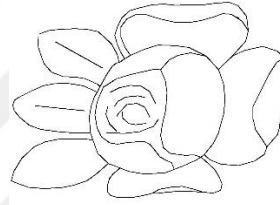
Mezar taşları üzerinde farklı üsluplar ile tasvir edilen gülün, İslam süsleme sanatlarında ve özellikle mezar taşları üzerinde görülmesinin sebebi ilahi güzelliği ve Hz. Muhammedi’i simgelemesidir¹¹⁸. Genellikle açılmamış gül goncası veya tam anlamıyla açılmış bir üslup ile tasvir edilir. Açılmamış gül tasviri daha çok, genç yaşta vefat etmiş kişilerin mezarlarında görülmektedir. Hazirede yer alan mezarlar içerisinde daha çok kadın mezarlarında gördüğümüz gül motifi, gonca şeklindeki haliyle genç yaşta vefat etmiş olan mezarlarda tasvir edilmiştir. Genellikle demet şeklinde veya vazodan açılarak yükselen gül ağacının dallarından her iki yana uzanan güller işlenmiştir.

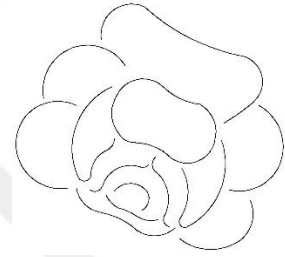
Çizim 5.30

Çizim 5.31

Çizim 5.32

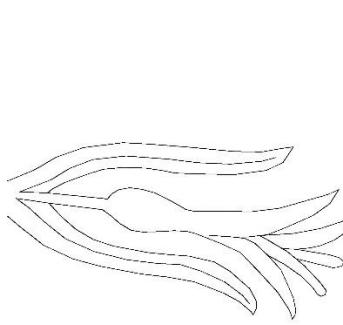
Çizim 5.33

5.3.1.2.Lale

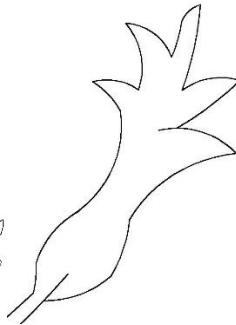
Lale Osmanlı süsleme sanatlarına kitap sanatları ile girmiş bir bitkidir. 16. Yüzyılda yuvarlak bir forma sahip olan lale 18. yüzyıla doğru uzayarak aşırı uzun bir form almıştır. Osmanlı Türkçesi’nde lale kelimesinin yazıldığı “lam, elif ve he” harfleri ile “Allah ve Hilal” kelimelerinin yazılabiliyor olması ve ebceet hesabında değerlerinin aynı olması, lale motifinin önemini arttırmış ve süsleme sanatlarında sıkça görülmesine neden olmuştur. Bir dal üzerinde tasvir edilen lalenin vahdeti simgelemesi sebebiyle askerlerin zırhlarında ve mezar taşlarında sıkça görülmesine neden olmuştur¹¹⁹. Her iki hazirede görülen lale motifleri, genellikle vazo içerisinde dışarı doğru uzanan lale demeti veya mezar yüzeyinden belirli bir sıralama doğrultusunda simetrik olarak yerleştirilmiş birer lale şeklinde görülmüştür. Hazirelerde yer alan mezarların genellikle 18. ve 19. yüzyıllara dahil olması sebebiyle; tasvir edilen laleler yuvarlak formlu değil kadeh şeklinde uzun formları ile dikkat çekmiştir. Söz konusu laleler bazen açılmamış tomurcuk bazende açmış uzun ve ince yapraklarıyla tasvir edilmiştir.

¹¹⁸ Baş, 2009:557.

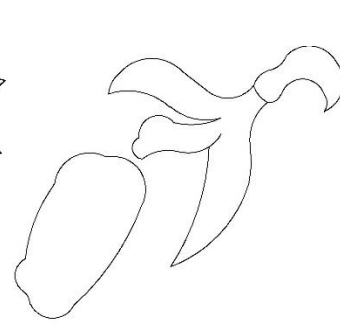
¹¹⁹ Aydoğdu, 2011:41.

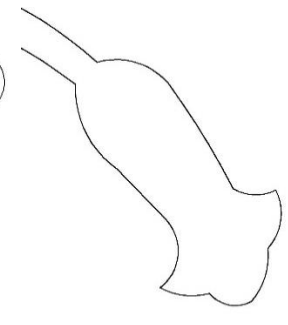
Çizim 5.34

Çizim 5.35

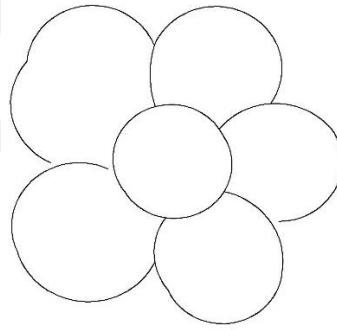
Çizim 5.36

Çizim 5.37

5.3.1.3.Papatya

İncelenen diğer mezar taşı çalışmalarında rastlanmamış fakat hazire içerisinde birkaç mezarda tasvir edildiği görülmüş bir bitkidir. Genellikle çiçek demetleri içerisine yerleştirilmiş yada mezarın tepesini taçlandırmak amacıyla kullanılmıştır. İncelenen birçok tezde papatya başlığının olmaması bu hazireye has bir süsleme olabileceğini düşündürmüştür. Hazirelerde gördüğümüz papatyaların yalnızca baş kısımları, yukardan görünüşleri ile tasvir edilmiştir.

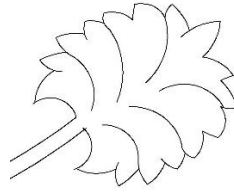

Çizim 5.38

5.3.1.4.Karanfil

Türk süsleme sanatında karanfil motifi kumaş tasarımında görülmektedir. Kanuni Sultan Süleyman ve III. Murad'ın kaftanlarında yer alan karanfilden oluşan kompozisyonlar buna örnektir¹²⁰. Karanfil motifi, her iki hazirede de vazo veya saksı içerisinden yükselen lale veya gül demetlerinden oluşan kompozisyonlara yerleştirilmiş yada mezar üzerinde yer alan kitabe çerçevesinin üst kısmına simetrik bir şekilde yerleştirilmiştir. Küçük haziredeki bazı mezarlarda ise vazo içerisine yerleştirilerek yandan görünüşleri tasvir edilmiştir. Bazı mezarlarda kitabe çerçevesinin etrafını dolaştığı görüldüğü gibi, bazı mezarlarında ayak taşına tasvir edilmiş ve kurdele ile bağlanmış demetin aralarına yerleştirilmiştir.

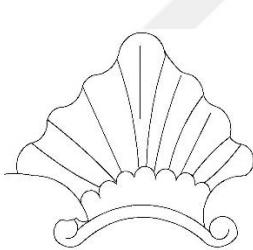
¹²⁰ Arslan, 2007:453.

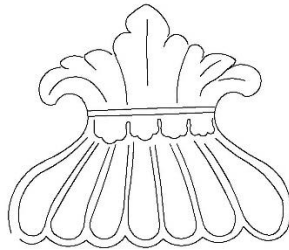
Çizim 5.39

5.3.1.5.Akant (Kenger) Yaprığı

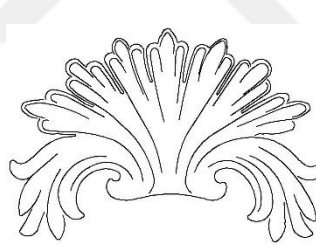
18. yüzyıldan itibaren Osmanlı süsleme sanatında yoğun olarak kullanılan akant yaprakları mezar taşlarında da sıkça görülmeye başlanmıştır¹²¹. Ege ve Akdeniz mimarisinde özellikle sütun başlıklarında gördüğümüz akant yaprakları Osmanlı ve Selçuklular ile farklı bir boyut kazanmıştır¹²². Barok ve rokokonun etkisiyle akant yaprakları Osmanlı süsleme sanatında S ve C kıvrımları oluşturarak sıkça kendinin göstermiştir. Her iki hazirede yer alan toplam 39 mezarın büyük bir çoğunluğunda akant yapraklarına rastlamak mümkündür. Genellikle istiridye şeklinde her iki yana simetrik açılan formlarıyla mezar taşlarının tepe noktasına yerleştirilirken, bazı mezarlarda kitabe çerçevesini yada mezar etrafını süslemek için kullanılmıştır. Bazı mezarlarda vazo veya saksıdan yükselen çiçek demetleri içerisinde kullanılırken, birçok mezarda rozetlerin etrafını çevrelediğinde görülmüştür.

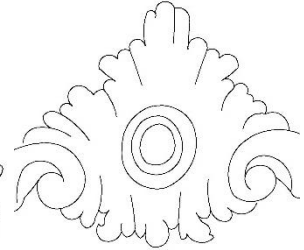
Çizim 5.40

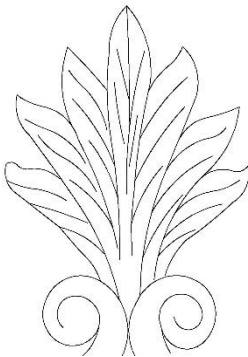
Çizim 5.41

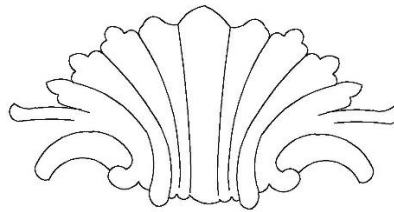
Çizim 5.42

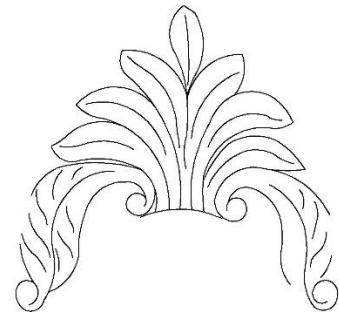
Çizim 5.43

Çizim 5.44

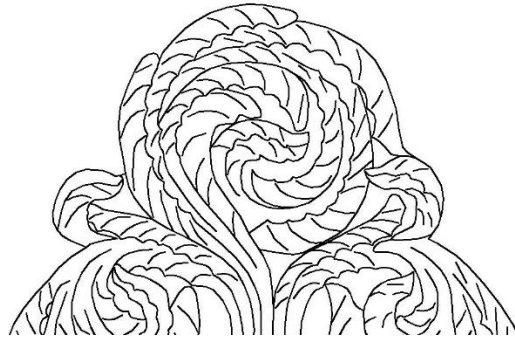
Çizim 5.45

Çizim 5.46

¹²¹ Gündoğan, 2007:280.

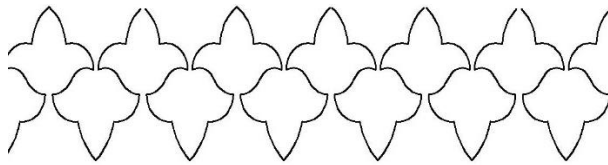
¹²² Arslan, 2007:207.

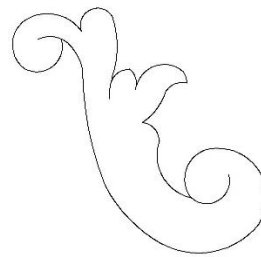
Çizim 5.47

5.3.1.6. Palmet ve Rumi

Üsluplaştırılmış yaprak biçimindeki rumi Orta Asya'dan itibaren¹²³ Türk süsleme sanatının hemen hemen her alanında kullanılmıştır¹²⁴. Ruminin kullanılmaya başlandığı ilk dönemlerde hayvansal üslup ağır basarken İslamiyet ile birlikte bitkisel üslup kendini göstermiştir¹²⁵. Anadolu Selçuklular tarafından geliştirilen bu motif 18. ve 19. yüzyıllardaki birçok mezar taşında sıkça rastlanılan motiflerden olmuştur. En eski uygarlıklardan itibaren görülmeye başlanmış olan palmet ise, yaprağın stilize edilmiş halidir. Selçuklu ve Osmanlı süsleme sanatında sıkça gördüğümüz palmet üç dilümlü yaprak olarak karşımıza çıkmaya başlamıştır.¹²⁶ Bu iki motiften biri olan rumi, genellikle simetrik olarak belirli kompozisyonların yada mezar taşlarının tepe noktalarını her iki yanına yerleştirilmiştir. Palmet ise mezaların etrafını veya kitabelerin etrafını çerçevelemek için kullanılmıştır. Bazı mezarlarda ise kitap sanatlarında sıkça gördüğümüz salbek şeklindeki madalyonların her iki ucunu süslemek amacıyla kullanılmıştır.

Çizim 5.48

Çizim 5.49

5.3.1.7. Selvi Ağacı

Sürekli olarak yeşil kalması ve uzun boyuyla ebediyeti simgeleyen selvi ağacı Osmanlı süsleme sanatına Bizans'tan geçmiştir. Bizanslıların ölümlerden çıkan kokuyu dağıtmak için selvi ağacını kullandıkları bilinmektedir. Tek başına kullanıldığı gibi asma, gül,

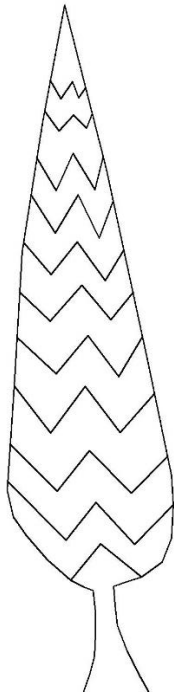
¹²³ Aydoğdu, 2011:46.

¹²⁴ Baş, 2009:558.

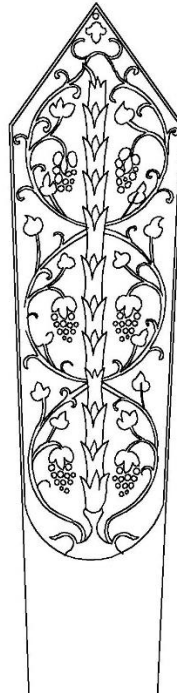
¹²⁵ Baş, 2009:558.

¹²⁶ Baş, 2009:559.

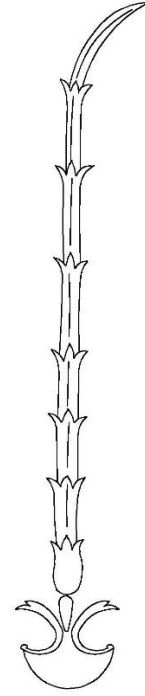
karanfil ve sümbül ile birlikte kullanıldığında görülmüştür¹²⁷. Selvilerin uç kısımlarının kıvrılarak bitirilmesi Allaha teslimiyeti göstermektedir. Anadolu Selçuklu mezarlarında çok fazla görülmeyen selvi ağacı, Osmanlı mezarlarında sıkça raslanan motiflerden olmuştur¹²⁸. Bu çalışma kapsamında incelenen mezar taşlarında ise genellikle ayak taşında görülen selvi ağacı, tek başına işlendiği gibi, farklı bitki türlerinden oluşan kompozisyonun tam merkezinde tasvir edilmiştir. İşlenen selvi ağaçlarının üslup olarak birbirlerinden çok farklı olmadıkları ve hemen hemen aynı tasarıma sahip oldukları anlaşılmıştır.

Çizim 5.50

Çizim 5.51

Çizim 5.52

5.3.1.8. Hurma Ağacı

Türk İslam süsleme sanatında yoğun olarak kullanılan motiflerdendir. Bol meyve taşıyan dalları ve cennet meyvesi olması sebebiyle bereketi, yaşam ve ölümsüzlüğü simgelediği için mezar taşlarında sıkça kullanılmıştır¹²⁹. Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde kullanılan hurma ağacı, cennete özgü ağaçlardan olması ve mezar taşlarında cenneti simgelemesi sebebiyle kullanıldığı düşünülmektedir¹³⁰. Bu çalışma içerisinde 21 numaralı mezarın ayak taşının bezemesinde karşımıza çıkan hurma ağacı bereketli ve görkemli duruşuyla dikkat çeker. Zemine yerleştirilmiş büyük bir saksının içerisinde yükseldiği ve tepe noktasında yapraklarının her iki yana açılıp aşağı sarkıtıldığı ve yaprakların altından yoğun hurma salkımlarının aşağıya doğru uzandığı görülmüştür. Her iki hazirenin

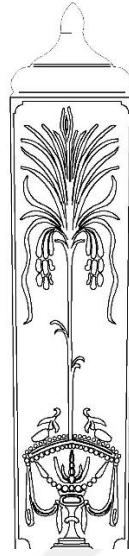
¹²⁷ Arslan, 2007:456.

¹²⁸ Gümüşdağ, 2007:197.

¹²⁹ Arslan, 2007:452.

¹³⁰ Gündoğan, 2007:271.

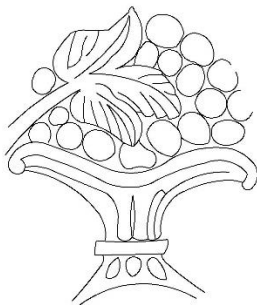
geneline bakıldığında yalnızca büyük haziredekiv21 numaralı mezarda görülmüş olup meyve kaselerinde görülmemiştir.

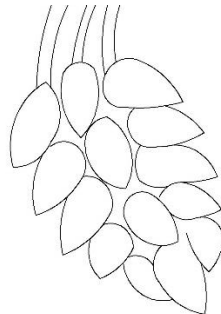
Çizim 5.53

5.3.1.9. Asma ve Üzüm

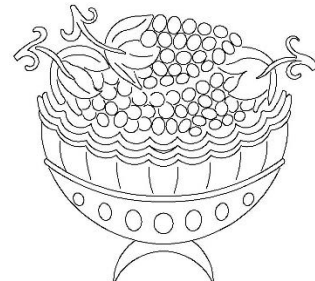
Asma, sarmaşık şeklinde, ince dallı ve salkım meyveli bir bitkidir. Yaprakları üç veya beş dilimli olan bitkinin salkım şeklinde meyvesine üzüm adı verilir¹³¹. Cennet meyvesi olduğu bilinen üzüm antik çağlardan beri kullanılmakta ve bolluğu bereketi simgelemektedir. Asma ise uzun ve sarmaşıklı tasarımıyla uzun ömrü simgelediği düşünülür¹³². Çalışma içerisinde gördüğümüz asma ve üzüm bezemeleri genellikle bir arada tasvir edilmiştir. Mezar taşını boylu boyunca kaplayan asmanın zeminde bir saksı veya vazodan kıvrılarak yükseldiği ve kıvrımlar arasındanda üzüm salkımlarının sarkıtıldığı görülmektedir. Bazı örneklerde de asmanın tam merkezinden selvi ağacı uzatılmıştır. Bazı mezarların ise uzun cephelerine yerleştirilmiş olan meyve kaselerinin içerisinde üzüm salkımları görülmüştür.

Çizim 5.54

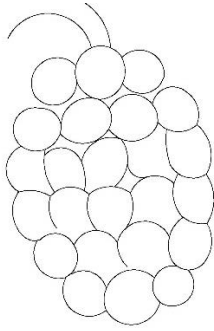
Çizim 5.55

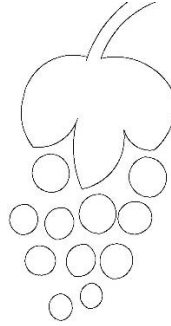
Çizim 5.56

¹³¹ Baş, 2009:556.

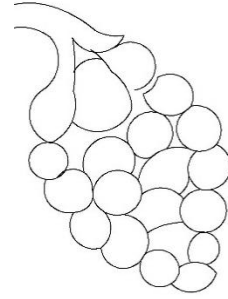
¹³² Arslan, 2007:465.

Çizim 5.57

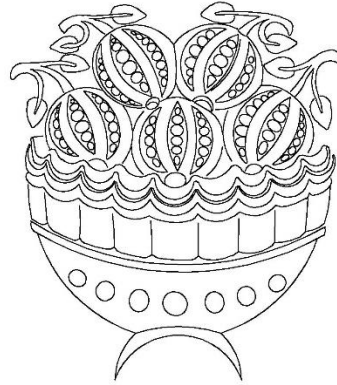
Çizim 5.58

Çizim 5.59

5.3.1.10.Nar

Nar da tıpkı üzüm gibi antik çağlardan bu yana kullanılan ve bereketi, doğurganlığı simgeleyen bir meyvedir. Antik çağlarda tanrıça Aprodite ile özdeşleşen meyve Hristiyanlık ile birlikte Meryem anayı simgelemeye başlamıştır. Her iki dönemde de kadın figürü ile bağdaştırılmasının sebebi bereket ve doğurganlıktır¹³³. Kur'an da cennet meyvesi olarak nitelendirilmiş olması Türk ve İslam süsleme sanatında görülmesine neden olmuştur¹³⁴. Özellikle 18. Yüzyılla birlikte Osmanlı süsleme sanatının hemen hemen her alanında kendini göstermeye başlamış ve özellikle kadın mezar taşlarında sıkça görülmüştür¹³⁵. Genellikle meyve tabakları içerisinde çoklu ve taneleri görünür bir üslupla tasarlanmıştır. Bu çalışmada yer alan nar motifi yalnızca küçük hazirede yer alan 6 numaralı mezarda görülmüş olup sandukanın uzun cephesinde meyve kasesi içerisine yerleştirilmiştir.

Çizim 5.60

5.3.1.11.Armut

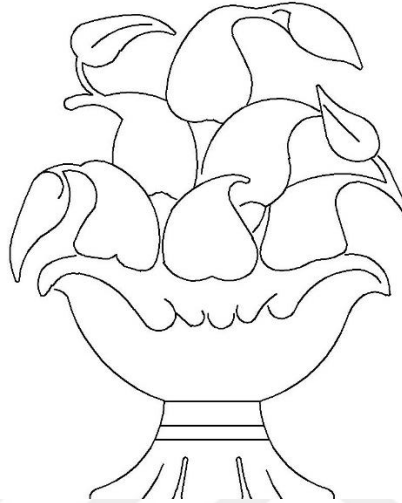
Mezarlarde tasvir edilen motifler arasında meyveler önemli bir yer tutmaktadır. Mezarlarda tasvir edilen meyveler ile ölen kişinin öteki dünyada mükafatlandırılması sağlanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle daha çok Kur'an da geçen üzüm, hurma, nar, incir gibi

¹³³ Baş, 2009:565.

¹³⁴ Arslan, 2007:463.

¹³⁵ Arslan, 2007:463.

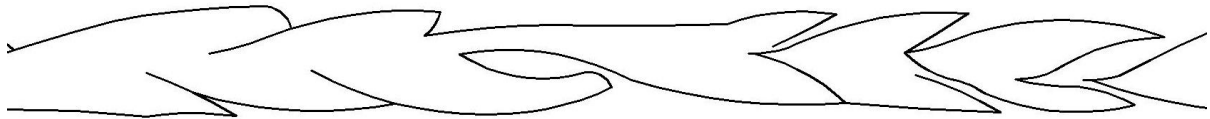
meyveler tercih edilmiştir. Meyve geleceğin tohumunu bünyesinde barındırması nedeniyle bolluğu, bereketi ve hayatı simgeler¹³⁶. Armutta söz konusu gerekçelerden dolayı süsleme içerisinde kullanılmış meyvelerden biridir. Armut motifini; nar ve üzümde olduğu gibi mezarların uzun ve kısa cephelerinde yer alan meyve kaseleri içerisinde görmek mümkündür. Nitekim çalışma kapsamında yer alan ve küçük hazirede bulunan 3 numaralı mezarın uzun cephesinde, 5 numaralı mezarın da ayak taşının iç cephesinde ki kaselerden birinde, kaseenin tamamını doldurmuş armutlar görülmüştür.

Çizim 5.61

5.3.1.12.Bitkisel Çerçeve

Yalnızca büyük hazirede yer alan 33 numaralı mezarda görülmüştür. Kitabenin etrafını saran çerçevenin içini, birbiri ardına sıralanmış bitki dizisi doldurmaktadır. Sıralanan bu bitkiler birbirinin kopyası şeklinde tüm kitabenin etrafını dalaşmaktadır.

Çizim 5.62

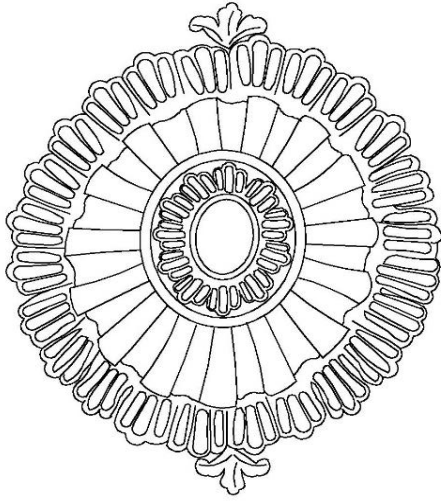
5.3.2. Geometrik Süsleme

5.3.2.1.Madalyonlar

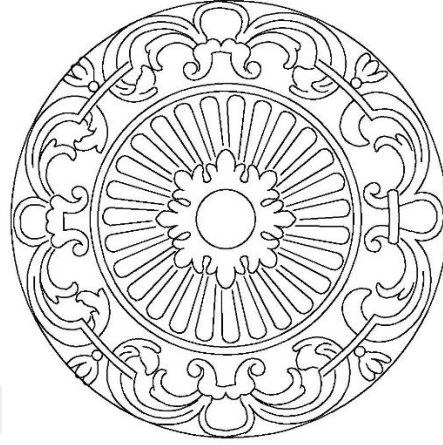
Rozet ve madalyonlar Selçuklu dönemi mezar taşlarında ve Osmanlı mezar taşlarında geç dönemlere kadar kullanılmıştır. Eski Türk inançlarına göre kutsal sayılan ve evreni simgeleyen yıldız ay gibi motifler kullanılarak oluşturulmuşlardır. Merkezine yerleştirilmiş motif ve etrafına simetrik bir üslupla sıralanan çiçek ve yıldızlarla merkeziyetçiliği ve hayatın

¹³⁶ Aydoğdu, 2011: 54.

sürekli devam eden döngüsünü vurgulamaktadır¹³⁷. Küçük hazirede dört model, büyük hazirede dört model olmak üzere 8 ayrı madalyon tipine rastlanmıştır. Aynı modellerin diğer mezarlarda da işlendiği görülmüş fakat temel de 8 madalyon tarzı olduğu anlaşılmıştır.

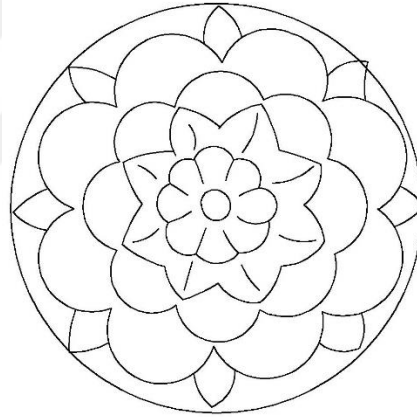
Çizim 5.63

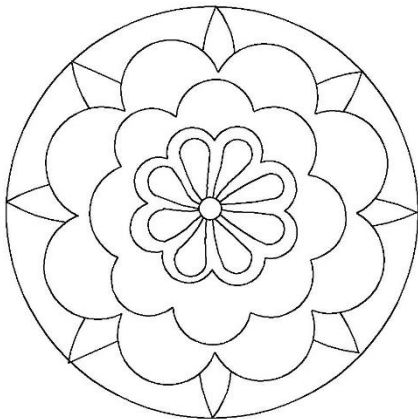
Çizim 5.64

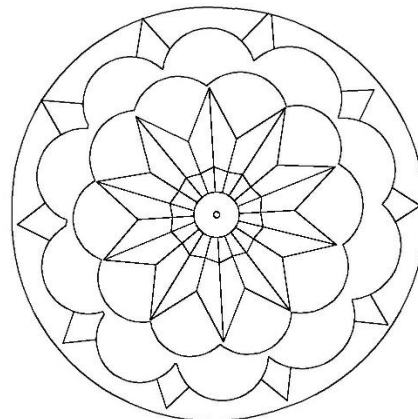
Çizim 5.65

Çizim 5.66

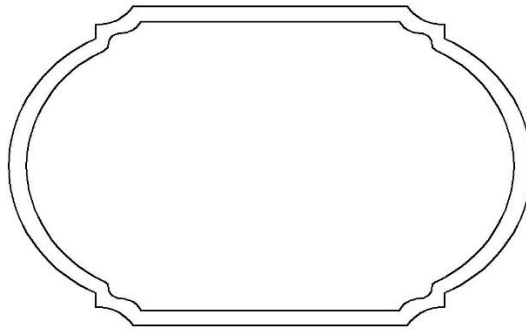

Çizim 5.67

Çizim 5.68

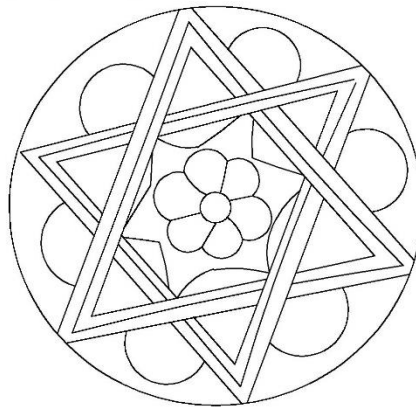
¹³⁷ Yer, 2004:208.

Çizim 5.69

5.3.2.2.Süleyman Mührü

Türkçede Süleyman Peygamberin mührü anlamına gelen “Mühr-i Süleyman” olarak bilinen, merkezleri aynı iki eşkenar üçgenin iç içe geçmesiyle oluşan altı kollu yıldız verilen isimdir¹³⁸. İslamiyet Öncesi Türk Kültüründe on iki hayvanlı takvimde bir burç sembolü olarak da kullanılmış olan bu motif, Mezapotamya’dan İngiltere’ye çok geniş bir alanda kullanılmış bilinen bir semboldür. Yalnızca Müslümanlar tarafından değil, Hristiyan ve Yahudiler tarafından da kutsal sayılan ve kullanılan bir motiftir. Ayrıca Yahudiliğin sembolü ve ilahi himayeyi temsil etmesi açısından da kutsal sayılmaktadır¹³⁹. Mühr-i Süleyman mezar taşlarında gücü, bereketi ve bolluğu temsil etmektedir. Çalışma kapsamında yalnızca küçük hazirede yer alan on numaralı mezarın uzun cephesinde görülmüştür.

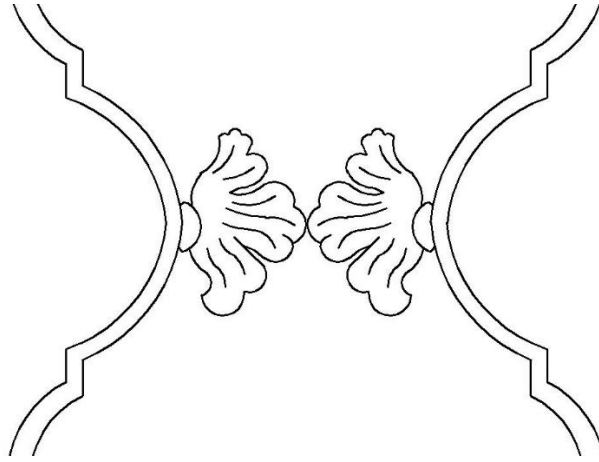
Çizim 5.70

5.3.2.3.Salbek

Yalnızca küçük hazirede yer alan iki numaralı mezarın cephesinde gördüğümüz bu motif, kitap sanatlarında sıkça karşımıza çıkmasıyla bilinmektedir. Altı numaralı mezara büyük çerçeveler halinde işlenmiş olan motifin iç kısımlarının tamamen boş bırakılması bezemenin devam ettirilmemiş olabileceğinin de düşündürmüştür.

¹³⁸ Varol, 2015:154.

¹³⁹ Baş, 2009:561.

Çizim 5.71

5.3.3. Nesneli Süsleme

5.3.3.1. Vazolar ve Saksılar

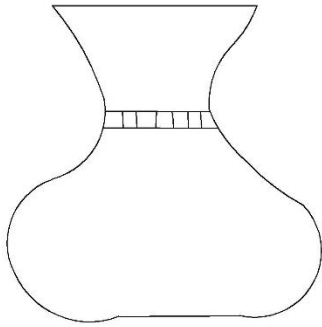
Vazo ve saksılara yerleştirilmiş çiçek bezemeleri özellikle Uzak Doğuda görülen bir süsleme çeşidi olup buradan Türklere geçmiştir¹⁴⁰. Osmanlı'nın son dönemlerinde giderek yaygınlaşan vazo ve saksılar daha çok çini, duvar bezemesi ve mezar taşlarında görülmüştür¹⁴¹. En güzel örnekleri Topkapı Sarayında III. Ahmet'in yemiş odasında yer alan vazo ve saksılar 17. Yüzyıldan itibaren çok fazla kullanılmaya başlanmıştır¹⁴². 16. Yüzyıldaki örneklerinde daha sade olduğu görülürken zamanla daha yoğun ve detaylı işlenmeye başlamıştır¹⁴³. Çalışmamızda her iki hazirede çok sayıda saksı ve vazoya rastlanmıştır olup bunlar içerisinde 4 vazo 5 saksı olmak üzere 9 tip tespit edilmiştir. genellikle mezarların kısa ve uzun cephesinde görüldüğü gibi ayak ve baş taşlarının iç veya dış yüzeylerinde de görülmüştür. Vazolar içerisine az sayıda çiçek demeti yerleştirilirken saksılardan daha uzun ve yoğun bir tasarıma sahip olan asma, sümbül, gül ağaçları yükseltilmiştir. Vazolar genellikle hilal şeklinde bir altlığın üzerine yerleştirilmiş bombeli bir gövde ve uzun veya kısa boyun kısımlarından oluşmaktadır. Saksılar ise aynı formda hilal veya ayaklı bir altlığın üzerine daha geniş bir gövde ve bazen uzun bazen kısa, geniş ağızlı üst kısımdan oluşmaktadır. Saksıların her iki yanına farklı formlarda kulplar yerleştirilmiştir. Vazoların yüzeyleri sade iken saksıların yüzeyleri motiflerle süslenerek daha gerçekçi bir boyut kazandırılmıştır.

¹⁴⁰ Arslan, 2007:460.

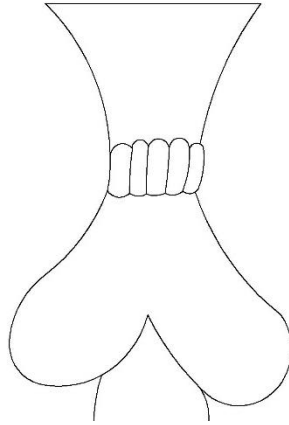
¹⁴¹ Yer, 2004:209.

¹⁴² Arslan, 2007:460.

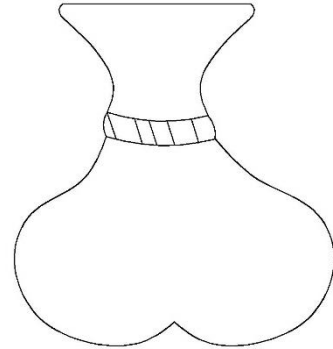
¹⁴³ Gündoğan, 2007:287.

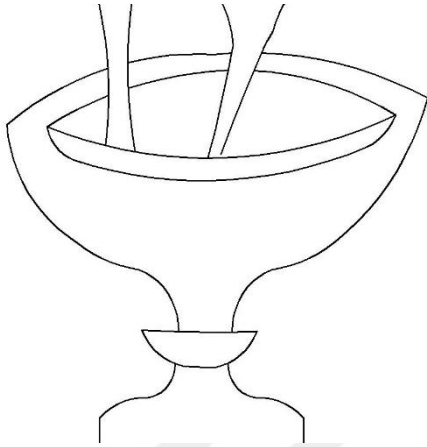
Çizim 5.72

Çizim 5.73

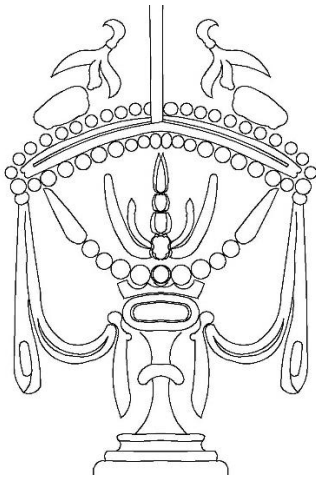
Çizim 5.74

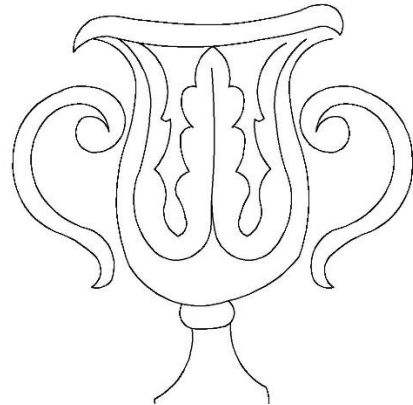
Çizim 5.75

Çizim 5.76

Çizim 5.77

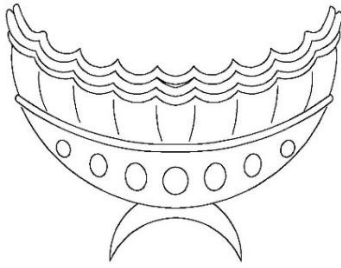

Çizim 5.78

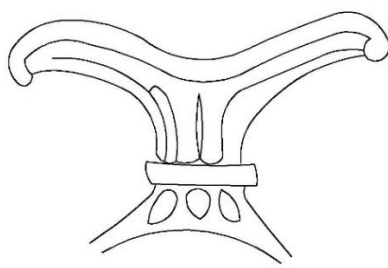
5.3.3.2.Kaseler

Meyve kaseleri, özellikle kadın mezarlarında tercih edilen kompozisyonlar olup 17. yüzyılla birlikte çoğalmıştır. Lale devri ile birlikte natüralist bir boyut kazanan meyve kaseleri barok dönemle birlikte gerçeklik kazanarak Osmanlı süsleme sanatında önemli bir noktaya

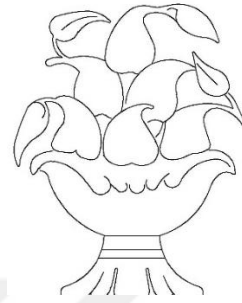
gelmiştir. Bereket ve bolluğu simgeleyen ve bir tür ikram olarak sunulan meyve kaseleri dönem mezarlarında sıkça görülmektedir¹⁴⁴. Küçük hazirede 4 büyük hazirede 3 olmak üzere 7 tip kase görülmüştür. Bu kaseler bazen uzun bazende geniş ve kısa bir ayak üzerine V veya U şeklinde yerleştirilmiştir. İçleri meyve doldurulmuş olan bu kaselerin dış yüzeyleri plastik bezemeye sahiptir. Genellikle sandık mezarların cephelerine simetrik olarak yerleştirilirken bazı örneklerde ayak ve baş taşlarının iç veya dış yüzeylerinde de görülmüştür.

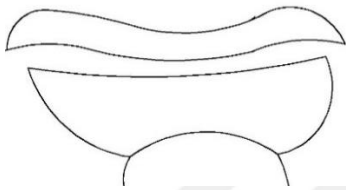
Çizim 5.79

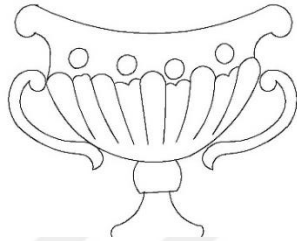
Çizim 5.80

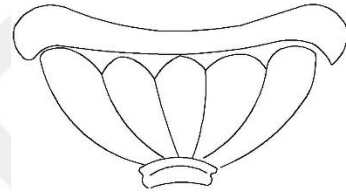
Çizim 5.81

Çizim 5.82

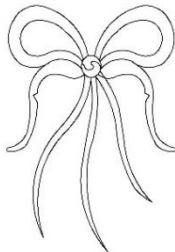
Çizim 5.83

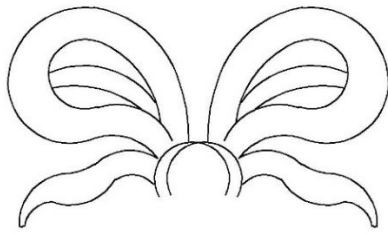
Çizim 5.84

5.3.3.3.Kurdeleler

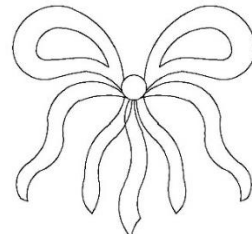
Hareketli ve kıvrımlı formu sebebiyle 17. yüzyıldan itibaren süsleme sanatında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Genellikle çiçek demetlerinin başlangıç noktasında bağlayıcı unsur olarak kullanılmıştır. Genellikle büyük hazirede kullanılmış olan kurdelerde toplam 4 ayrı tip belirlenmiştir. Bu tipler baş ve ayak taşlarındaki boyuna uzatılmış olan çiçek demetlerini bağlamak amacıyla kullanılmış olup bazı mezarların uzun cephelerindeki küçük çiçek demetlerinde de kullanılmıştır.

Çizim 5.85

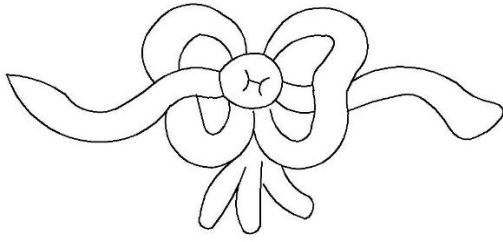

Çizim 5.86

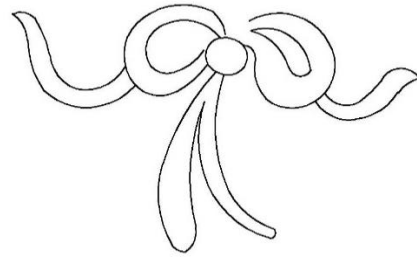

Çizim 5.87

¹⁴⁴ Arslan, 2007:459.

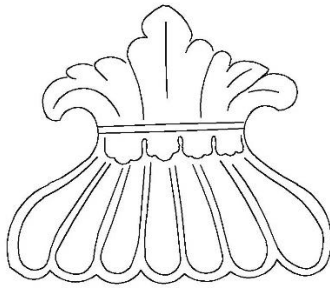
Çizim 5.88

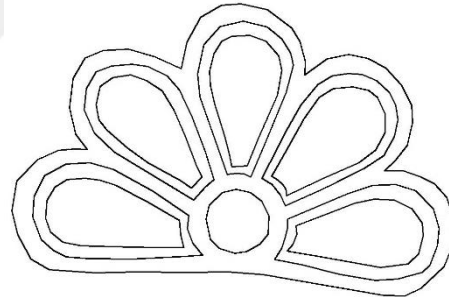
Çizim 5.89

5.3.3.4. İstiridyeler

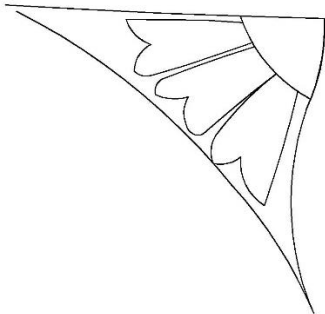
Hem kadın hemde erkek mezarlarında karşımıza çıkan bu motif genellikle mezar baş taşlarının tepe noktalarında kendilerini stilize edilmiş bir tasarımla göstermişlerdir¹⁴⁵. Diğer süsleme elemanların olduğu gibi 17. yüzyıldan itibaren Osmanlı Bezeme Sanatı'nın hemen hemen her alanında sıkça görülmüştür¹⁴⁶. Biri küçük hazirede olmak üzere dört tip tespit edilmiştir ve bunlardan biri kompozisyon içerisine yerleştirilmiştir. Küçük hazirede yer alan 5 numaralı mezarın tepe noktasında karşımıza çıkmış olan istiridye, bitkisel kompozisyonun içerisine yerleştirilmiş olandır ve uç kısımları inci dizisi ile bağlanarak akant yapraklarına dönüştürülmüştür. Geriye kalan örneklerde ise baş taşlarının tepe noktasına yarım daire şeklinde yan yana dizilerek yerleştirildiği görülmüştür.

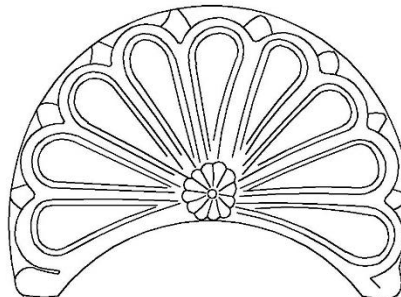
Çizim 5.90

Çizim 5.91

Çizim 5.92

Çizim 5.93

¹⁴⁵ Doğan, 2009:851.

¹⁴⁶ Doğan, 2009:851.

5.3.4. Kitabe

Yazı, bu çalışmadaki mezarlarda, yalnızca kitabelerde görülmüştür. Bu yazılarda üç ayrı yazı stili tespit edilmiştir. Tespit edilen bu yazı stilleri; talik, nesih ve sülüstür. Her iki hazirede; 22 talik, 11 nesih, 5 sülüs yazılı kitabe görülürken 3 adet de kitabesi olmayan veya okunamamış mezar taşı bulunmaktadır¹⁴⁷. En çok kullanılan ve özellikle kapak taşlı mezarlarda rasladığımız yazı stili taliktir. Bu dönem mezarlarında en yoğun kullanılan yazı stili talik olduğu, incelenmiş olan çalışmalarda mezarların genelinde tercih edilmiş olmasından anlaşılmaktadır. Nitekim bu çalışmada da yoğun olarak talik yazının karşımıza çıkması bunu doğrulamaktadır. Bu yazı stili bu derece tercih edilmesinin sebebi, uç kısımlarının aşağı doğru uzatılarak zarif bir görünüm kazandırılmış olması olarak düşünülür. Ayrıca kitabeler farklı formda çerçeve içerisine yerleştirilerek, biçimsel anlamda estetik kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda bazı mezarlarda düz bazı mezarlarda ise eğik çerçeve kullanılmıştır. İncelenen iki hazirede 28 düz 8 eğik çerçeveli kitabe olduğu tespit edilmiştir. Biçimsel görünüşü dışında kitabelerin asıl önem arz eden yönü içerik özellikleridir. Bu özellikler daha anlaşılır ve sistemli bir bilgi verebilmek adına belirli başlıklar altında değerlendirilmiştir ve bu başlıklar sıralanırken kitabelerdeki kronoloji dikkate alınmaya çalışılmıştır¹⁴⁸.

Tablo 5.6 Yazı Stilleri

TALİK	2-6-7-9-11-13-14-18-20-22-23-24-25-26-29-32-33-34-36-37-38-39
NESİH	1-3-4-15-17-19-20-21-28-30-35
SÜLÜS	10-12-25-27-31
KİATEBSİ OLMAYAN VEYA OKUNAMAYAN	5-8-16

Tablo 5.7 Kitabe Çerçeve Türleri

EĞİK ÇERÇEVELİ KİTABELER	9-11-14-15-19-23-33-37
DÜZ ÇERÇEVELİ KİTABELER	1-2-3-4-6-7-10-12-13-16-17-18-20-21-22-24-25-26-27- 28-29-30-32-34-35-36-38-39

5.3.4.1. Başlangıç İfadeleri

İncelenen hazirelerde toplam 35 mezarda 14 farklı başlangıç ifadesi tespit edilmiştir. Toplam 37 baş taşından 35 tanesinde başlangıç ifadesi yer alırken; küçük hazirede yer alan 2

¹⁴⁷ Yıldız, 2011:50.

¹⁴⁸ Gümüşdağ, 2007:218.

numaralı mezar ve büyük hazirede yer alan 16 numaralı mezarların baş taşları olduğu halde kitabeleri okunamamış olması sebebiyle başlangıç ifadeleri hakkında bilgi edinilememiştir.

Tablo 5.8 Başlangıç İfadeleri

MEZAR NO	BAŞLANGIÇ İFADELERİ
1-17-24-39	Hüve'l Hayyul Bâki
3-4-6-10-12-13-14-15-17-18-21-23-29-34-35-38	Hüve'l Bâki
7	Müşir-i müttehem düstûr-ı ekrem
9	İbrahim İbn-i Vezir
11	El Fatiha
19	Ya Lâtif
20	Sübhânallahi ve Teâla
22	Merhume-i Mağfûre
25	Hüve'l Gâfur
26	Allah-u Bâki
27	Hüve'l Hâyyullezi Lâ Mevt
30-32-36	El Bâki
31-33	Hüve'l Hallakul Bâki
37	Allah Bâki Pes Heves

5.3.4.2. Akrabalık İlişkileri

İncelenen 39 mezarın 34'ünde kişi adı 19 tanesinde ise kişi adı ile birlikte soy veya unvan bilgisi verilmiştir. Bunlar içerisinde 1 ve 6 numaralı mezarların, 7 ve 9-14-20 numaralı mezarların, 24 ve 26-30-39 numaralı mezarları, 34 ve 36-38 numaraları mezarların kendi içlerinde akraba oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca mezarda isimleri zikredilen şahıslar, soy isimlerindeki şahıslar ve hizmetinde oldukları kişiler Sicill-i Osmaniyede incelenerek daha fazla bilgi edinilmeye çalışılmış ve 7 kişi hakkında bazı bilgiler edinilmiştir.

13 numaralı mezarın sahibi olan Kütahyalı Müzellef Ahmet ile alakalı bulunan ilk bilgi ise Küçük Gürcü cümlesidir. Ardından Küçük Gürcü olarak tekrar bakılmış ve burada da

müzellef kelimesi bulunmuştur¹⁴⁹. Böylece Ahmet Efendi'nin Gürcü olduğu ve Küçük Gürcü'nün Müzellef Ahmet olduğu anlaşılabilmektedir¹⁵⁰.

İncelenen Sicil-i Osmanî adlı eserde aynı isimde birçok kişi olabilmektedir. Bu noktada ölüm yada yaşadıkları tarih ve meslekleri dikkate alınmıştır. Bu şekilde değerlendirilen mezarlardan biri 21 numaralı mezardır. Mezarın sahibi Muhammed Emin Bey'in, kesin olmamakla birlikte, Esmâ Sultan'ın Kethüdası olduğu, Ömer Ağa'nın oğlu olduğu ve bu sayede kapıcıbaşı olduğu dile getirilmiştir¹⁵¹.

Bir diğer bilgi edine bildiğimiz şahıs ise 27 nolu mezarın sahibi Edhem Ağa Halilesi Aişe Hanımdır. Araştırma neticesinde Edhem Ağa'nın ismi bulunmuştur. Şekbani Aşızade olarak nitelendirilen Edhem Ağa'nın Şerif Halil Bey'in kardeşi ve Nurullah Paşa'nın Kethüdası olduğu yazılmış olup, Kapıcıbaşı olduktan sonra 1843'de vefat ettiği söylenmektedir¹⁵².

Soyu hakkında bilgi edinebildiğimiz diğer şahıs ise 39 numaralı mezarın sahibi Hüseyin Hüsnü'dür. Bu mezarın 30-26 ve 24 numaralı mezarlar ile akraba olması, edinilen bilgi neticesinde akrabalık ilişkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Hüseyin Bey'in babası olan Feyzibeyzade Muhammed Bey araştırma neticesinde bulunan isimdir. Muhammed Emin Bey'in; Ricad'dan Mehmet Emin Bey'in oğlu, Kel Ahmet Paşa'nın torunu olduğu ve birçok devlet görevinde bulunduğu yazılmıştır. Ayrıca Köstence muhafızı Hüseyin Paşa'nın kızı ile evlendiği yazılmıştır. 1827'de Rusya'da vefat etmiştir¹⁵³.

Ayrıca soy ve isim araştırması esnasında, okunmuş kitabeler içerisinde olmayan fakat bu hazirede yattığı söylenen İbrahim Keşfi Efendi adında bir kişinin varlığı öğrenilmiştir. Kimliği hakkında bilgi edinemediğimiz fakat erkek mezarı olduğundan emin olduğumuz 2 ve 16 numaralı mezarlardan birinin bu zaata ait olduğu düşünülmektedir. İbrahim Efendi'nin Şeyh olduğu ve Hacdan döndükten sonra 1731-1732 yılları arasında vefat ettiği söylenmektedir. Oğlu'nun Keşfizade Ahmed Efendi olduğu ve 1750'de vefat ettiği yazılmış fakat nerede mefdun olduğu yazılmamıştır¹⁵⁴.

Tablo 5.9 Aile ve Soy

MEZAR NO	İSMİ	SOY İSMİ	MESLEĞİ
1	Fatma Hanım	İsmetlü Hibetullah Hanım Sultan Kerime-i	

¹⁴⁹ Süreyya, 1996:896.

¹⁵⁰ Süreyya, 1996:1218.

¹⁵¹ Süreyya, 1996:448.

¹⁵² Süreyya, 1996:440.

¹⁵³ Süreyya, 1996:526.

¹⁵⁴ Süreyya, 1996:766.

		Muhteremeleri	
2			
3	Ali Bey		Saray Görevlisi
4	Fatma Hatun	Osman Han'ın Hazinedarı	Hazinedar
5			
6	Hibetullah Hanım	Ali Rıfat Bey'in Güzini	
7	Çorlulu Ali Paşa		Sadrizam
8			
9	İbrahim Bey	Ali Paşa'nın Mahdumu	Vezir
10	Ahmet Ağa		
11	Orhan Han		
12	El Hac Muhammed	Magribli	Enderunda Hoca
13	Ahmet Efendi	Kütahyalı	Müzellef
14	Emine Fetha	Kudret Bey'in Haremi- Vehaveşzade Ata Bey'in Ahveti	
15	Muhammed Rauf Bey	Hacı Rıza Efendi'nin Mahdumu	Divan-ı Humayundan
16			
17	Havva Hanım	Solak Muhammed Paşa Zevcesi	
18	Ümmü Gülsüm Hatun	Şebin Karahisarlı Mustafa Bey'in Zevcesi	
19	Muhammed Revfik		
20	Zeynep Hatun	Çorlulu Ali Paşa'nın Kadını	
21	Muhammed Emin Bey		Defterdar Emni
22	Aişe Hatun		
23	Aişe Hatun	Katip Aziz Efendi Eşi	
24	Muhammed Arif Bey	Muhammed Bey'in Hafidi	

25	Bülbül Hanım		
26	Hatice Ziyne Hanım	Muhammed Beyefendi'nin Kerimesi-Hüseyin Beyefendi'nin Halilesi	
27	Aişe Hanım	Edhem Ağa'nın Halilesi	
28	Rukiye Hanım		
29	Şerife Hasibe Hanım	Müteveffa Reşit Paşa Kapucusu Es-Seyyid Hasan Ağa'nın Halilesi	Kapucu
30	Hatice Nimetullah Hanım	Muhammed Bey Hafidesi	
31	Şeyh Kasım El Nesih		
32	Muhammed İhsan Efendi	Defterdar Atik Feyzi Beyzade Muhammed Bey'in Hafidi	Kadı
33	Şani Efendi		
34	Hopalı Şehrizade El Hac Ali		
35	Seyyid Hafız Yusuf		Zebirhane-i Amirede Mukataat Hazinesi Zimmeti Yamaklarından
36	Süleyman Efendi	Şehrizade El Hac Ali Beyin Oğlu	
37	Hayriye Hanım		
38		Şehrizade El Hac Ali Ağa'nın Zevcesi	
39	Hüseyin Hüsnü	Feyzibeyzade Muhammed Bey'in Hafidi	

5.3.4.3.Meslekler

İncelenen 39 mezarın 11 tanesinde meslek ismine ratlanmıştır. Meslekler belirlenirken soy isimlerindeki kişilerin meslekleride dikkate alınmıştır. Bu meslekler kişi adları ve mezar numaraları ile birlikte tabloda belirtilmiştir.

Tablo 5.10 Meslekler

MEZAR NO	İSİM	MESLEK
3	Ali Bey	Saray Görevlisi
4	Fatma Hatun	Hazinedar

7	Çorlulu Ali Paşa	Sadrazam
9	İbrahim Bey	Vezir
12	Mağripli El Hac Muhammed	Enderunda Görevli
13	Kütahyalı Müzellef Ahmet Efendi	Alim-Ulema-Müzellef
15	Muhammed Rauf Bey	Meclis-i Vala Halifesi
21	Muhammet Emin Bey	Defterdar Emni
23	Katip Aziz Efendi Eşi Aişe Hanım	Katib
26	Rical-i Devlet-i Aliyeden Muhammed Beyin zevcesi Hatice Ziyet Hanım	Rical-i Devlet-i Aliyeden
35	Seyyid Hafız Yusuf	Hazine Zimmet Yamağı

5.3.4.4. Sebep Bildirme

7 mezarda sebep bildirme görülmüştür. Sebep bildirme mezar taşlarında çok sık raslanılan bir durum değildir fakat mezar taşlarında ifade edilen ölüm sebeplerinden dönem hastalıklarını hakkında bilgi edinilebilmektedir¹⁵⁵. Nitekim 23 ve 35 numaralı mezarlarda dermanı bulunamayan bir hastalığa yakalandıkları dile getirilmişken, 35 numaralı mezarın ölüm sebebinin bir cilt hastalığı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5.11 Sebep Bildirme

MEZAR NO	ÖLÜM SEBEBİ
15	Nagihan karşı koyup düştüm ecele
23	Çaresiz derde düştüm defne imkan bulmadım
28	Eylemiş narin kastı Hane-i yeksan rüzgar
33	Ecel düştü kaldı akıbey evvel kübra
35	Emr-i hakladır lev-i emraz Geldi benim tenime bulmadı sihat Vucudum sebep oldu mevtime
37	Çün ecel geldi olmaz ona aman
38	Çün ecel geldi ona olmaz eman

¹⁵⁵ Gündoğan, 2007:313.

5.3.4.5.Tanrıdan İstek

9 mezarda tanrıdan istek ifadesi görülmüştür. Bu ifadelerde kişinin cennete kabul edilmesi, affedilmesi, şefaet edilmesi ve kabrinin nur ile aydınlatılması gibi istekler vardır. Bu istekler farklı şekillerde ifade edilmiştir.

Tablo 5.12 Tanrıdan İstek

MEZAR NO	TANRIDAN İSTEK
3	Vere hak ruhuna ukbada bekay-ı cennet
6	Vire hak maderine sab ile ecr-i âzim
10	Sahibü'l hakk muzahhar-ı ğufran ede Menzilin ehl-i cennet nisin rıdvan ede Asr-ı ala da hakk seni sinan ede
11	Ede güller naim içre onu mevla mağfiret Validesiyle ma haşr ede cennette
27	Dilerim kabrini pür nur eyleye rabbi'l kerim
33	Damadım türlü türlü naz-u nimetle ikram et
34	Beni kıl mağfiret ey rabbi yezdan
37	Cürmünü afv eyleye ey rabbu'l- menan Mağfiret kıl olmasın hali yaman Mazhar-i nur-i şefâat kıl her zaman
38	Her şeyi afv eyle ya rabbil mennan Magribin kıl olsa hali yaman Mazhar-ı nur-i şafâat eyle her zaman

5.3.4.6.İnsanlardan İstek

28 mezar taşında insanlardan istek ifadesi görülmektedir. Burada insanlardan istenen şey duadır ve 16 tip dua isteme şekli görülmektedir. Bunların çoğu kısa ve net iken uzun cümle şeklinde olanları da vardır.

Tablo 5.13 İnsanlardan İstek

MEZAR NO	İNSANLARDAN İSTEK
1	Ruhi çün fatiha
3	Dedi bir fatiha hayr eyle fazl-ı tarih
4	Ruhiçün el fatiha
6	Oku bir fatiha ruhuna onun ümmi zair

9	Fahri alem hürmetine ede ukba... El fatiha
10-12-13- 22-23-28- 29-30-35- 36-37	Ruhuna fatiha
14	Ruhiçün lillahi'l fatiha
15	Ruhiçun el-fatih
17	Ruhlarıçün el-fatih
18-21-26	Ruhiçün fatiha
20	Eyleye bi hurmetil fatiha
24	Lillahil fatiha
27	Rizaen lillahi tealel fatiha
32	Ruh için fatiha
34	Gelip kabrimi ziyaret eden ihvan Ede ruhuma bir fatiha ihsan
39	Ruhiçün el-fatih

5.3.4.7.Tarih ve Yazarlar

33 mezarda tarih bilgisi yer almaktadır. Bazı mezarlarda ise birden çok tarih bilgisi görülmüştür. Bunlardan biri büyük hazirede yer alan 17 numaralı mezardır. Burada hem doğum hem ölüm tarihi verilmiştir. Ayrıca 15 numaralı mezarda orta kısımda ebcet ile tarih verilip rakamla da yazılırken aynı tarih son kısımda da verilmiştir. Yedi mezarda ebcet ile tarih verilmiş bunlardan 5 tanesinde yazar adı görülmüştür. Bu yazarlar Sicill-i Osmanî'de araştırılmış ve ikisi hakkında malumat bulunabilmiştir. Mezarlar genellikle 19. ve 18. Yüzyıllara tarihlendirilmektedir.

Tablo 5.14 Tarih

MEZAR NO	TARİH	EBCET
1	1216/ 1801	
3	1209 Ramazan/ 1795 Nisan	Ali Bey azm-i cinan eyledi bukdu rıf'at
4	23 Safer 1175/ 23 Eylül 1761	
6	1229/ 1814	Hibetullah Hanımın menzilidir sahn-i nâim

7	16 Zi'l-ka'de 1123/ 26 Aralık 1711	Kıla me'vâ saray-ı adn-i âlâ-YI Ali Paşa
9	7 Safer 1134/ 27 Kasım 1721	Kasten ceddini İbrahim eder hak
10	1247/1832	
11	1134/1722	Orhan Han geçti bu alemde hayf
12	1205/1791	
13	27 Muharrem 1272/ 9 Ekim 1855	
14	7 Cumâde'l-ahire 1277/ 21 Kasım 1860	
15	1273/1857	Harf-i menkut ile tarihini yazdı hamî
17	7 Şevvâl 1219-1199/ 9 Ocak 1805-1785	
18	17 Şevvâl 1245/ 1 Nisan 1830	
19	7 Safer 1267/ 12 Aralık 1850	
20	1128 Muharrem / 1715 Haziran	
21	4 Cumâde'l-ahire/ 6 Haziran 1815	
22	3 Safer 1180/ 3 Temmuz 1766	
23	14 Cumâde'l-ûla 1272/ 22 Ocak 1856	
24	1254 Safer/ 1838 Nisan	
25	1129/ 1717	
26	7 Şa'ban 1259/ 2 Eylül 1843	
27	13 Rebî'ü'l-evvel 1227/ 27 Mart 1812	
28	1124/1712	
29	5 Rebî'ü'l-âhir 1259/ 5 Mayıs 1843	
30	8 Rebî'ü'l-âhir 1223/ 3 Haziran 1808	
32	1238/ 1822	
33	1274/ 1857	Makamın eyledi Şani Efendi cennet
34	8 Muharrem 1119/ 11 Nisan 1707	

35	5 Muharrem 1242/9 Ağustos 1826	
36	1232/ 1816	
37	1278/ 1861	
39	10 Muharrem 1231/ 30 Kasım 1816	

Tablo 5.15 Yazarlar

MEZAR NO	YAZAR İSMİ	KİMLİĞİ
3	Fazl-ı	
6	Hayri	Edirnelidir. Katiplikten Yetişip, Sedar-ı Ekrem Ömer Paşa'ya divan katibi olmuştur (1853-54). Silistre defterdarı olup ardından vefat etmiştir. Şairdir ve Divan-ı Şevket Şerhinin yazarıdır.
9	Hafız	Mevlevidir. 1784'te vefat etmiştir. Şairdir ve eyyüp'te mefdundur.
15	Hami	
33	Hilmi	

5.4. Malzeme Ve Teknik

Her iki hazirenin de malzemesinin ayırırken büyük bir sıkıntı yaşanmıştır. Mezar taşlarının genelinde karşımıza taş ve mermer malzeme çıkmaktadır. Hazirenin bulunduğu bölge ve külliye'nin o bölgedeki en önemli yapı olması, içerisinde yatan şahısların kimliklerini ve buna bağlı olarak mezarların malzeme ve süsleme kalitesini etkilemektedir. Nitekim bu kadar kaliteli malzemenin kullanılmış olması da bunun bir kanıtıdır. Genellikle büyük hazirede ki kapak taşlı mezarlarda yoğun olarak mermer kullanılmıştır. Teknik konusu incelendiğinde de, hazirelerde oyma tekniğinin kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu dönem mezarlarında karşımıza çıkan bezemeler, yoğun kabartılmış ve üç boyutlu görünümü ile dikkat çekmektedir. Çorlulu Ali Paşa Külliyesinde yer alan mezar taşlarında ki süsleme kompozisyonları da, dışa doğru taşkın, üç boyutlu ve gerçekçi bir tasarıma sahiptir.

Tezin en başından bitimine kadar en önemli soru mezarların kimlere yaptırılmış olmasıdır. Bu sorunun en önemli nedenlerinden biri, mezarlarda benzer süsleme kompozisyonlarının devam etmiş olmasıdır. İncelemeler sonucunda elde edilen bazı

fikirlerden biri, mezarların yapıldığı dönemlerde bölgede bu konuda uzman olan belirli ustaların var olduğu ve insanların bu ustaları tercih etmesidir. Bazı mezarlarda aynı üslubun görülmeside, bu hazirelerde belirli ustanın tercih edilmiş olması olabilir. Ancak, bir diğer fikirde ustaların belirli motifleri kullandığı ve motifleri şahısların tercihinine göre mezarlara işlediği yönündedir. Bu şekilde değerlendirildiğinde, hazirede farklı ustaların aynı motifleri çalışmış olabileceği veya aynı ustanın farklı motif ve tarzları kullandığı düşüncesi ortaya çıkar. Her iki fikirde de bir iletişimin ve döneme özgü bir çalışma ve süsleme unsurlarının olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

SONUÇ

Beyazıt, Yeniçeriler Caddesi'nde yer alan, Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları incelenerek döneme ışık tutulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, külliye de yer alan iki haziredeki toplam 39 mezar incelenerek anlatılmıştır. Bu mezarlar ile alakalı genel bilgi, fotoğraf ve çizimler katalog kısmında bahsedilmiş, bezeme ve teknikte değerlendirme kısmında detaylı bir şekilde aktarılmıştır.

İncelemeler neticesinde, hazirelerin sanat tarihi için büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Nitekim incelenen her mezar, sosyal hayatı, sanatsal zevki, sosyal statüyü, dönemin olaylarını, geçmişte yaşanan hastalıkları gibi birçok bilgiyi edinebildiğimiz arşiv belgeleridir. Bu mezarlardan bazılarının ölümün sebebi anlatıldığı gibi ölüme sebep olan ve belkide arşivlerde bulamadığımız olaylar ile alakalı bilgi sahibi olabilmekteyiz.

İnsanların son mekanı olan mezar taşlarının, Osmanlı toplumunda önemli bir yere sahip olduğuda anlaşılmaktadır. Bunun en temel kanıtı, mezarlıkların şehrin içine konumlandırılması ve büyük bir sanatsal zevki yansıtıyor olmasıdır. Bir diğer önemli sonuç da hazirelerin semtlere göre farklılık göstermesidir. Öyle ki sur içi olarak nitelendirilen ve saraya, hareketli ticaret ortamına yakın olan bölgelerdeki hazireler ve mezarlar daha görkemli iken şehrin dışında kalan mezarların daha ufak çaplı ve sade olduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde bu hazirelere gömülen kişiler daha çok sur içi bölgesinde oturan ve çoğunlukla maddi geliri yüksek insanlardır. Bu noktada mezarlar için özel ustaların olduğu ve bu ustaların insanların istekleri doğrultusunda sanatlarını konuşturduğu açıktır. O dönemlerde, mezar yapımı için çalışan ustaların ve bu ustaların ciddi bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca mezarlar üzerinde yer alan bazı kitabeler etkileyici ve dönemin tarzını yansıtan bir edebiyata sahiptir. Bunun için şairlerin kullanılıp, kitabelerin özel olarak yazdırıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, Osmanlı tebasının, mezarlara verdiği önemi gösteren önemli bir kanıttır.

Günümüzde Beyazıtın suskun ev sahipleri olarak varlığını devam ettiren bu mezarlar, söz konusu dönemlerde sanatın ön planda olduğunun da bir kanıtıdır. Bu mezarlar tasarım ve tipolojileri ile, kitabelere bağlı kalmadan, içerisinde yatan kişiyi anlatmaya yeter bir duruşa sahiptir. Bu durum bize, kitabelerin herkes tarafından okunmadığını göstermektedir. Başlıklar ve süsleme kompozisyonları, bize mezarın kime ait olduğunu anlatan detayları vermektedir.

Bir çok devlette olduğu gibi, Osmanlı Devleti de kurulduğu dönemden yıkıldığı döneme kadar incelendiğinde farklı mimari ve sanatsal üslupların dönemlere hakim olduğunu görmekteyiz. Bu özellik elbette mezarlarda da devam etmiştir. Osmanlı'nın 18. ve 19.

yüzyıllarına tarihlenen bu çalışmadaki mezarlar, dönem mimari ve sanatıyla aynı üslubu yansıtmaktadır. Bu dönemin mimarisin de barok ve rokoko dediğimiz iki ayrı üslup görülmektedir. Bu üslup mezarlardaki plastik tasarımlarda kendini göstermiştir. Osmanlı el sanatların da ise, bu yüzyıllar da kıvrım dalların, vazo ve kaselerin, meyveler ve çiçeklerin sıkça görüldüğü bilinmektedir. Kitap sanatı, mimari süsleme gibi farklı alanda karşımıza çıkan bu süslemeler, mezar taşlarında da kendini göstermiştir. Bu tasarımlar, doğayı yansıtan gerçekçi ve naturalist bir anlayışın parçası olarak kendini göstermiştir.

Bazı mezarlarda üç boyutlu kabartmalarla, canlılık ve gerçeklik arttırılmıştır. Elbette bu süslemeler mezarlarda sembolik anlamları nedeniyle tercih edilmiştir. Nitekim hurma, üzüm ve narlar cenneti simgeleyen meyveler olduğu gibi, selvi ağaçları ölümü ve uzun ömrü simgelemesi nedeniyle kullanılmıştır. Açılmamış gül tasviri şahsın genç yaşda öldüğünü nitelendirirken kurdeleler ve vazo içerisindeki güller de mezarın bir kadına ait olduğunu göstermektedir. Bunun gibi birçok motif tek tek incelendiğinde, özel anlamlar ortaya çıkarılabilmektedir. Bazı mezarlarda mesleki sembollerin yada şahsın zevklerinin de mezar süslemesine yansıtıldığı görülür. İstanbuldaki bazı denizci mezarlarının yer aldığı hazirelerde, yelken, gemi, kayık ve çapa gibi denizciliği nitelendiren semboller kullanılmıştır.

Kadın mezarlarının baş kısmına işlenen kolye ve başlıklar da kadın mezarlarını ayırt etmek ve o dönemin kadın ruhunu anlamak açısından önemlidir. Ayrıca bazı mezarlarda gördüğümüz mutfak materyalleride, dönem kadınlarının kullandığı kapları algılamamız açısından önemli belgelerdir. Bazı mezarlara tarak, parfüm şişesi gibi nesneler de işlenmiştir. Bu çalışmada incelenen kadın mezarlarında bu uygulamalar görülmemiş olsada, bezemeleriyle kadının zerafetini yansıtmışlardır. Kısacası mezarlar bizim dönem ruhunu, sanatını, edebiyatını ve sosyal hayatını öğrenip anlayabileceğimiz en önemli kaynaklardan biridir.

KAYNAKÇA

- Acun, H. (2005). *Tüm Yönleri İle Çapanoğulları ve Eserleri*. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Ahunbay, A.Z., “Meşruta”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. XXIX, ss. 387-392, İstanbul 2004.
- Aktepe, M. “Çorlulu Ali Paşa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. I, s.370-371.
- Arslan, A. (2007). *Edirne Üç Şerefeli Cami Haziresi Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Aslanapa, O. (1984). *Türk Sanatı*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aydoğdu, A. (2011). *19. Yüzyılda İstanbul'daki Bazı Hazirelerdeki (Sur İçi Bölgesi) Mezar Taşlarında Kullanılan Motiflerin Analizi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Aylar, M. (2012). *Orhangazi İlçesinde Ve Köylerinde Osmanlı Döneminden Kalma Mezar Taşlar.*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir.
- Bağcı, Y. (2005). *Niğde Şehrinde Bulunan Beylikler Dönemi Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Baş, E. (2009). *Edirne Beylerbeyi Camii Haziresi'nde Bulunan Mezar Taşları*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Berk, S. (2006). *Zamanı Aşan Taşlar*. Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, İstanbul.
- Boşdurmaz, N. (2009). *Bosna Hersek Osmanlı Dönemi Müslüman Mezar Taşları*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Bülbül, D. (2017). *Hadim Mezar Taşları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Cenez, D. S. (2017). *18. Yüzyılda Bir Devlet Adamı Çorlulu Ali Paşa (1706-1710)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Çal, H. (2005). “Göynük (Bolu) Şehri Türk Mezar Taşları”. *Vakıflar Dergisi*, 30: 295-384.
- Çal, H. (2015). “Türklerde Mezar Mezar Taşları”. *Aile Yazıları*, 8: 295-332.
- Çıplak, N. (2002). “Anadolu’da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç Ve Pratikler”. *Türk Kültürü*, 474: 605-614.
- Çobanoğlu, A. V., “Köprülü Külliyesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXVI, ss.255-257.
- Çobanoğlu, A. V. “Külliye”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXIV, ss.542-544.
- Çoruhlu, Y. (2016). *Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar*. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*. Kabalcı Yayınları, İstanbul.

- Daşdemir, S. (2011). *İstanbul Selimiye Cami Hazinesi*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Demirkent, I., “İstanbul”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXIII, ss. 205-212.
- Denizli, S. (2014). *Ahlat Meydan Mezarlığı’ndaki Ejder Figürlü Mezar Taşları*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun Sanatı*. Kültür Yayınları, İstanbul.
- Doğan, B. (2009). *Edirne Gazi Mihal Camisi Hazinesi’ndeki Mezar Taşları*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
- Elemana, H. (2014). *İstanbul Beşiktaş İlçesi’nde Bulunan Osmanlı Dönemi Mezarlarında Madeni Korkuluk Ve Kafesler*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Emecen, F., “İstanbul”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXIII, ss. 212-220.
- Erünsal, İ. E. “Köprülü Kütüphanesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXVI, ss.257-258.
- Gedikli, İ. (2010). *Akçaabat Yöresindeki Osmanlı Dönemi Mezar Taşları*. Ondakuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Gökçe, H. A. (2007). *Seyahatnameden Seçmeler*, Antik Dünya Klasikleri, İstanbul.
- Göktaş, U. (1993). “Erkek Kıyafetleri Kavuk-Fes”. *İlgi Dergisi*, 64: 32-35.
- Gülensoy, T. (2015). “Eski Türklerde Ölüm, Mezar Ve Yas Geleneği”. *Aile Yazıları*, 8:183-200.
- Gültekin, E., “İstanbul II. Beyazıt Cami Hazinesi Mezar Taşlarında Meyve Motifleri”, *International Peridical For The Languages*, 10 (2015), ss. 351-366.
- Gültepe, N. (2015). *Türk Mitolojisi*, Kum Saati Yayınları, İzmir.
- Gümüşdağ, G. (2007). *Kastamonu Şehri Nasruullah Camisi, Yılanlı Camisi, Yakup Ağa Camisi, Ahmet Dede Camisi, Hazinelelerinde ki Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Gündoğan, B. (2007). *Kastamonu Ferhat Paşa Camisi Hazinesi Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Güven, A.A. (1995). *XV. Yüzyıl Osmanlı Mezar Taşları*, İstanbul üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hanoğlu, C. (2006). *Erzurum Merkez’de Cami Hazinelelerinde Bulunan XVIII.-XIX. Yy. Mezar Taşları*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- İltar, G. (2005). *Giresun İli Sahil Şeridinde ki Osmanlı Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- İltar, O.G. (2003). “Eski Türklerde Mezar Kültü Ve Günümüze Yansımaları”. *Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 27: 10-19.
- İnalcık, H., “İstanbul”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XXIII, ss. 220-239.
- İnalcık, H. (2016). *Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar I*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Karaçağ, A. (2011). “Elmalı Abdal Musa Dergahı’ndaki Bektaş Mezartaşları”. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*. 57: 99-131.
- Karamağaralı, B.(1992). *Ahlat Mezar Taşlar*. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Kivrakoğlu, N. (2013). *İstanbul Çiçekçi Cami Haziresi Mezar Taşları*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
- Kuban, D. (1970). “İstanbul’un Tarihi Yapısı”, *Mimarlık Dergisi*, 5: 25-48.
- Mezar Taşları”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 15 (2000), ss. 31-47.
- Nayır, Z., “Arnavutköy Tarihi Çevre Özellikleri”, *ODDÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, c.4, ss.159-178.
- Nıdayı, S. (2007). *Medeniyetimizin Sessiz Tanıkları*. Kitap Dostu Yayınları, İstanbul.
- Nıdayı, S. (2015). *Osmanlı Mezar Taşlarında Manzum Metinler*. Kitap Dostu Yayınları, İstanbul.
- Onay, İ. (2013). “İslamiyetten Önce Türklerde Cenaze Ve Defin İşlerinde Uygulanan Gelenekler Ve Bunların Amaçları” *International Journal Of Social Science*, 3: 279-490.
- Öcal, E., “İstanbul Müzelerinde Börklü Mezar Taşları”,.....
- Ölçay, H. (2004). *Trabzon Sütlüklü Şehir Mezarlığı 19. Yüzyıl Kadın Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özkan, H. (2000). “Erzincan Ve Çevresinde Orta Asya Türk Geleneğini Sürdüren Bezemeli Mezar Taşları”. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*. 15: 31-47.
- Özkan, S. (2007). *Adana Geç Dönem Osmanlı Mezar Taşları*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Sakaoğlu, N., “İstanbul’un Adları”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, c. IV, ss. 253.
- Sevin, E.N. (2008). *Çorum Şehri Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Sözen, M. (1973). “Türklerde Anıt”. *Mimarlık Dergisi*. 7: 7-20.
- Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- Sürün, M. (2006). *İstanbul Şeyh Vefa Camii Haziresi*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Tanık, S.(2016). *Kocaeli, Gölcük Değirmendere Mezarlığı Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tanman, M. B., “Çorlulu Ali Paşa Külliyesi”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. I, ss.371-373.
- Tek, A. T. (2002). “Antik Literatür Ve Yazıtlardan Örneklerle Roma Dünyasında Ölüm”. *Anadolu Üniversitesi Dergileri*. 12: 121-148.
- Tıgıcı, S. (2011). *İstanbul Divan Yolu’nda Sultan II. Mahmud Türbesi’nin Haziresindeki Mezar Taşları*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Tryjarski, E. (1992). *Türkler Ve Ölüm*. Pinhan Yayıncılık, İstanbul.
- Uğurluel, T. (2007). *İstanbul Tahtakale’de Yavaşça Şahin Haziresi*. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Göktaş, U. (2015). “Kartpostallarda Erkek Kıyafetleri Kavuk Fes”. *İstanbul Şehir Üniversitesi*. 136: 32-35.
- Ünal, F. (2008). “Kazak Türklerinde Defin Merasimi Ve Aş Verme Geleneği”. *Bilig Dergisi*. 45:103-131.
- Varol, A., Abdülhalim. (2015). *Aydın Koçarlı Cihanoğlu Cami Haziresi Mezar Taşları*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Veinstein, G. (2007). *Osmanlılar Ve Ölüm*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yer, K. (2004). *Trabzon Sülüklü Şehri Mezarlığında 18. Yüzyıl Mezar Taşları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yıldız, A. V. (2011). “Osmanlılar’da Yazı Çeşitleri”. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 28:47-62.
- Yunus, Ö. A. (2017). *Ahlat Taht-ı Süleyman Mezarlığındaki Mezar Taşları*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.

Ö Z G E Ç M İ Ş

Adı ve SOYADI	Zeynep UÇAR
Doğum Yeri - Tarihi	Beykoz-29.10.1992
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Nuri Cıngıllıoğlu Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi-Sanat Tarihi
Tez Konusu	İstanbul Çorlulu Ali Paşa Külliyesi Mezar Taşları
Yabancı Dil	İngilizce (B2)
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Esenyurt Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü
E-Posta	zeynep.ucar.2@hotmail.com-ucarzeynep.92@gmail.com